AFRICANA:
MERENSKY-BIBLIOTEEK
UNIVERSITEIT VAN PRETORIA.
Klasnommer ZPA 31-7-68
Registernommer 66566 FLECK
28 AUG. 1940

TWEEDE BUNDEL

VAN

LEERREDENEN.

LEERREDENEN

OVER

VERSCHILLENDE

ONDERWERPEN.

DOOR

CHRISTIAAN FLECK,

Predikant aan de Hoofdplaats van de Kaap de Goede Hoop.

TE AMSTERDAM,

Bij A. B. SAAKES,

1821.

KERKELIJK GOEDGEKEURD.

EEN WOORT

AAN DE

HERVORMDE GEMEENTE

VAN

DE HOOFDPLAATS

AAN

CABO DE GOEDE HOOP.

AAN DE VRIENDSCHAP EN ACHTING
VOOR MIJNEN NU ZALIGEN
VRIEND BEN IK U DIT
WOORD SCHULDIG.

Op verzoek van mijnen overledenen Vriend, uwen hartelijk geliefden Leeraar, CHRISTIAAN FLECK, bezorgde ik voor drie jaren de uitgave van eenen Bundel zijner Leerredenen.

Door herhaald verlangen, om hetgene hij voor u tot zegen uitgesproken had, nogmaals tot uwe stichting te lezen, opgewekt, besloot hij ook eenen Tweeden Bundel Leerredenen voor de pers gereed te maken, en mij wederom de uitgave op te dragen. Daar ik dit gaarne op mij nam, ontving ik eerst zeven, en na zijnen dood de vier laatste door hem afgeschrevene Leerredenen.

Het Voorberigt, hetwelk gij hier achter leest, is door mijnen Vriend met de zeven eerste Leerredenen mij toegezonden, en den 31 Augustus 1820 geteekend. Zijn laatste brief aan mij, in welken hij mij berigt gaf, dat de vier laatste Leerredenen afgeschreven

wa-

waren, is den 14 October 1820 geteekend, elf dagen vóór zijnen dood.

Hij ontsliep toch den 25 October 1820, in den ouderdom van 64 jaren en 2 dagen, na omtrent veertig jaren onder u met veel vrucht in den dienst van het Evangelie gearbeid te hebben.

Aan Leiden's Hoogeschool ben ik in kennis met den overledenen gekomen, en ik kan van hem getuigen, dat hij op de Academie grooten roem had van kunde en zedelijkheid, zoodat men van hem voor het Leeraarsambt en de bediening van het Evangelie alles goeds voorspelde.

Van tijd tot tijd, na zijn vertrek als Leeraar naar zijn geboorteland, vernam

nam ik den welstand en den voorspoed van mijnen Vriend. Sedert verscheidene jaren onderhielden wij eene gezette briefwisseling. Hij genoot, voor zoo verre ik uit zijne brieven kon opmaken, meestal eene goede gezondheid.

Doch (*) drie maanden vóór zijnen dood werd hij door eenen hoest aangetast, welke, volgens opgave van de Geneesheeren, tot eene tering is overgegaan, hetgene vreezen deed, dat hij in zijnen laatsten tijd nog met vele benaauwdheid en ligchaamssmarten zou heb-

(*) Dit heb ik uit de berigten van de zijnen opgemaakt. Het wordt door mij, tot zijne gedachtenis, hier aangeteekend.

hebben moeten worstelen. Doch dit lag in het liefderijk plan van zijnen hemelschen Vader niet. Neen, nadat hij weinige dagen vóór zijnen dood de vier laatste Leerredenen van dezen Tweeden Bundel had afgeschreven, en nadat hij slechts een kwartier uur vóór zijn overlijden nog eenige resolutiën, betrekkelijk de *Bijbelvereeniging*, welke hij bij u had ingevoerd, voor zich had laten resumeren en teekenen, en met den Secretaris gesproken had over de wijze, waarop men dat goede werk zou kunnen voortzetten, om het ware doel te bereiken, was zijne taak hier op aarde volbragt, en hij sluimerde in de armen zijner dochter, Mevrouw SMUTS, zachtkens in, na alvorens den

zij-

zijnen nog een woord van troost en onderwerping toegesproken te hebben. In hem werd bij zijn sterven bevestigd, wat in het CLXXXVII^ste. Evangelische Gezang vs. 3. gelezen wordt:

Zijn kalm, gerust geweten
Wordt niet vaneen gereten,
Door bange vrees voor straf;
Het licht van GODS genade
Komt zijnen nacht te stade,
En glanst hem voor tot over 't graf.

De lof van zijne kunde, zijn' voorbeeldigen wandel en zijne getrouwheid in zijne Evangeliebediening was ook tot ons overgekomen. Maar Gij, zijne door hem bijzonder geliefde Gemeente! weet veel beter, hoe zwaar het verlies is, hetwelk Gij door zijn afsterven lijdt.

Gij

Gij weet, hoe vele jaren hij de steun was van GODS Kerk bij u; met welken ijver hij u voor het Koningrijk der hemelen zocht te winnen; welk een man van orde, welk een getrouwe herder hij was, ook een der eerste stichters en voorstanders der Vrije School, waarin onvermogenden onderwezen worden, en wat Gij al meer aan hem te danken hebt.

Zijne gedachtenis zal dan wel bij u in zegening blijven. Daartoe strekke ook deze Bundel van uitmuntende Leerredenen! Voorts drooge de algenoegzame Vader van onzen Heere JEZUS CHRISTUS uwe tranen, en die der zijnen! Hetgene hij u leerde, en waarin hij u voorging, verstrekke u nog

tot

tot eenen uitgebreiden zegen, om hier op aarde reeds die vreugde te smaken, dat Gij, door hem voor den hemel opgevoed, eens tot hem zult gaan, om met hem eindeloos te deelen in de erve der heiligen in het licht. Voorts bevele ik u der zorge van den grooten Koning der Kerke aan!

D. C. VAN VOORST,
Predikant alhier.

Amsterdam,
den 21 *November,*
1821.

VOOR-

VOORBERIGT.

Ziet hier dan aan uw verlangen voldaan, Waarde Gemeente! om dezen Tweeden Bundel van Leerredenen ook nog in het licht te zenden; waarmede alle spoed gemaakt is, voor zoo ver de afstand der drukpers, de oplettendheid, welke men noodig had over de uitgave te laten gaan, en andere omstandigheden, maar eenigzins gedoogden. — Het genoegen, waarmede gij mijnen Eersten Bundel ontvangen hebt, mijne verwachting geheel te boven gaande, doet mij hopen, dat ook deze Leerredenen bij U een gunstig onthaal

zullen vinden, en tot zegen en ſtichting mogen zijn. Ik heb daarom zulke gekozen, welke ik begreep, dat dit doel het meest zouden kunnen bevorderen; het grootſte deel is genomen uit bijzonderheden van het dierbare Evangelie, die wel de belangrijkſte zijn, en geſchikt, om ons op te leiden tot de kennis van de voortreffelijkheid onzes Goddelijken Verloſſers, wiens Leer vooral de ſpijze moet zijn, waarbij wij behooren te leven.

De overige Leerredenen zijn daarom mede, zoo wij vertrouwen, Uwer ingeſpannene aandacht hoogst waardig: de zevende is voornamelijk geſchikt voor lijdenden; voor zulken, die vooral het ongeluk hebben, om het verlies van de zoodanigen, die hun bij uitſtek lief en dierbaar waren, te moeten betreuren. Hoe menigmaal komen dergelijke ongevallen des levens voor; hoe treffen zij alsdan het gemoed, zonder dat men veelal iets bij de hand heeft, hetwelk dezulken kan opleiden, om waarlijk Godsdienſtig *de noodige opbeuring te erlangen! Voor dezen dacht ik, dat eene ſoort-*

ge-

gelijke Verhandeling van veel nut zoude kunnen wezen, en ik wensch van harte, dat zij daaruit die vertroosting voor zich zelven mogen genieten, welke wij voor ons, bij het opstellen en uitspreken van dezelve, na het verlies van een mijner kinderen in den bloei harer jaren, gevoelden.

Om intusschen ieder zijn bescheiden deel te geven, zijn de laatste Leerredenen bijzonder voor onze jeugd ontworpen, met oogmerk, om haar vroeg de voortreffelijkheid der deugd te leeren kennen, en haar te waarschuwen voor de wegen des verderfs, welke zoo gretig worden opgezocht en bewandeld, en waartoe het gevaar, onder ons vooral, zeer groot is: ook, om ouders te doen opmerken, dat zoo zij waarlijk het geluk van hunne kinderen, zelfs voor dit leven, zoeken, zulks door niets zekerder kan geschieden, dan in den weg van Godsdienst, zijnde de vreeze des Heeren te haten het kwaad, de belofte hebbende, dat diegenen, welke GOD *eeren, ook van Hem zullen geëerd worden.*

Mogt ik nu ſlechts zoo gelukkig zijn, dat deze Leerredenen niet ter loops mogten ingezien, en dan ter zijde gelegd worden; maar dat men dezelve gebruikte voor een Huisboek, om zich hiervan met zijne huisgenooten dikwijls gemeenſchappelijk te bedienen! Dit toch is veelal het gebrek onder ons: veel lezen, zoo men daartoe nog al lust heeft, zonder datgene, hetwelk men gelezen heeft, weg te leggen in den zin der gedachten des harten, en daarnaar zijn leven in te rigten, hetgeen kwalijk kan geſchieden, als men het eene na het andere leest, en het belangrijkſte niet nu en dan herhaalt. Zulke menſchen hebben daarvan even weinig voordeel te wachten, als de zoodanigen, die bijzonder gezet zijn, om zoo vele Godsdienſtige bijeenkomſten bij te wonen, als ſlechts mogelijk is, zonder den geest tusſchen beide eenige rust te verſchaffen, en nooit meer tevreden zouden wezen, dan dat zij iederen dag in de week daartoe gelegenheid vonden: hoe is het mogelijk, dat de ziel dit alles bevatte; doet dit de Godsdienst een redelijke Godsdienst zijn?

Bij-

Bijzonder dienden de zoodanigen, die den Godsdienst van harte zijn toegedaan, zich daartoe te beijveren, om dit boek vooral onder onze Landlieden te verſpreiden, waaronder er zeer velen zijn, die, wegens den verren afſtand van hunne woonplaatſen, zoo weinig gelegenheid hebben, den Openbaren Godsdienst bij te wonen: deze lieden zijn doorgaans ſchaars van goede Schriften voorzien, en die, welke zij hebben, zijn door ſtijl en voordragt gemeenlijk zoo duister, dat zij genoegzaam onverſtaanbaar zijn.

En nu verbeelde ik mij te ſtaan aan het einde mijner aardſche loopbaan, en keere mij om den weg te overzien, dien ik heb afgelegd. Veertig jaren heb ik onder U gearbeid, een ſchoone tijd! och! of het voor velen niet te vergeefs mogte geweest zijn! De Heere, die zoo goed is, doe verzoening over mijne menigvuldige tekortkomingen; gedenke Uwer ten goede na het welbehagen zijns Volks, en bezoeke U met zijn heil!

En nu, mijne Waardſte Broeders en Zusters! beveel ik U GODE *en den woorden zijner genade. Hij, die daartoe magtig is, bouwe U op in kennis, geloof en liefde, en ſchenke ons eens te zamen een erfdeel onder de geheiligden!*

Uw heilzoekende Dienaar
CHR. FLECK.

Kaapſtad, den 31 van Oogstmaand,
1820.

LIJST
DER
LEERREDENEN.

I.

DE GENEZING VAN DEN DIENSTKNECHT DES HOOFDMANS.

Over *Luk.* VII: 1—10.

II.

DE RIJKE VISCHVANGST.

Over *Luk.* V: 1—11.

III.

HET ONDERSCHEIDEN GEDRAG DER MENSCHEN OMTRENT DEN GODSDIENST.

Over *Matth.* XXI: 28—32.

IV.

DE ONREGTVAARDIGE, DOCH VOORZIGTIGE RENTMEESTER.

Over *Luk.* XVI: 1—8.

V.

LESSEN DER WIJSHEID UIT 'S RENTMEESTERS GEDRAG AFGELEID.

Over *Luk.* XVI: 8b—13.

VI.

VI.

BESTENDIGE WERKZAAMHEID IN HET GOEDE, 'S CHRISTENS WARE VOORBEREIDING TOT EEN ZALIG EINDE.

Over *Luk.* XII: 35—37.

VII.

DE HEERE IN ZIJN HOOG BESTEL GEËERBIEDIGD.

Over *Hosea* XIV: 10.

VIII.

DE DEUGD ZWAAR BESTREDEN, DOCH NIET OVERWONNEN.

Over *Genes.* XXXIX: 9b.

IX.

DE DEUGD ONDERDRUKT, DOCH BESCHERMD.

Over *Genes.* XXXIX: 20—23.

X.

DE DEUGD IN HARE VERWACHTING TE LEUR GESTELD.

Over *Genes.* XL: 23.

XI.

DE DEUGD UITMUNTEND BELOOND.

Over *Genes.* XLI: 38—46.

I.

DE GENEZING
VAN DEN
DIENSTKNECHT DES HOOFDMANS.

TEKST.

Luk. VII: *vs.* 1—10.

De Pſalmen van DAVID behelzen niet alleen lofliederen ter eere van GOD, maar ook hartelijke gebeden in genoegzaam alle ongevallen des levens; en, dat ik vooral niet moest vergeten, een voorſtel van de ſchoonſte zedekunde, of ten minſte van de voornaamſte pligten, die men ooit kan verlangen. Ziet dat eens, om er één voorbeeld van aan te halen, in den XLI. *Pſalm*, *vs.* 2—4, dáár vindt gij den pligt der liefde omtrent ellendigen aangeprezen; en kunnen er ooit drangredenen worden gebruikt, welke ons leeren, dat de Heere in de uitoefening daarvan meerder genoegen neemt, dan die, welke dáár voorkomen? „ *Helpt den Ellendigen*," is het daar met andere woorden; en als gij zelve eens in *ellende* geraakt, dat vroeg of laat ook uwe

beurt wordt, dan zal GOD zelf, de magtige van JAKOB, U daarvoor in uwe nooden bijstaan en helpen; JEHOVA zal het aanmerken, alsof gij Hem zelven geholpen hadder. — Hoe evangelisch is deze taal niet! Is het niet alsof wij JEZUS zelven hier hooren spreken: „voor-„ waar, hetgeen gij aan den minsten mijner „ broederen doet, dat zal ik rekenen aan mij „ zelven gedaan te zijn!"

Och! wierde dat intusschen wat meer betracht, wat zou het dan menig een' minder ter harte gaan, wanneer er iets van het aardsche goed voor eenen kranken of behoeftigen moest worden uitgereikt; wat zou men dan minder huiverig zijn, iets van zijn genoegen daaraan op te offeren; om eenen zieken op te passen, en hem, ware het mogelijk, eenige verligting aan te brengen; al ware het ook, dat maagschap of bijzondere vriendschapsbetrekkingen er ons niet regtstreeks en onvermijdelijk toe riepen? Het besef, dat zulk een onze natuurgenoot is, zou dan alreeds genoeg zijn.

Ik wenschte U tot dezen pligt der liefde eenigzins nader aan te sporen.

TEKST.

TEKST.

Luk. VII: *vs.* 1—10.

NADAT HIJ NU ALLE ZIJNE WOORDEN VOLEINDIGD HADDE, TEN AANHOOREN DES VOLKS, GING HIJ IN TOT KAPERNAUM.

EN EEN DIENSTKNECHT VAN EEN ZEKER HOOFDMAN OVER HONDERD, DIE HEM ZEER WAARD WAS, KRANK ZIJNDE, LAG OP ZIJN STERVEN.

EN VAN JEZUS GEHOORD HEBBENDE, ZOND HIJ TOT HEM DE OUDERLINGEN DER JODEN, HEM BIDDENDE, DAT HIJ WILDE KOMEN EN ZIJNEN DIENSTKNECHT GEZOND MAKEN.

DEZE NU TOT JEZUS GEKOMEN ZIJNDE, BADEN HEM ERNSTELIJK, ZEGGENDE: HIJ IS WAARDIG, DAT GIJ HEM DAT DOET.

WANT HIJ HEEFT ONS VOLK LIEF, EN HEEFT ZELF ONS DE SYNAGOGE GEBOUWD.

EN JEZUS GING MET HEN. EN ALS HIJ NU NIET VER VAN HET HUIS WAS, ZOND DE HOOFDMAN OVER

HONDERD TOT HEM [EENIGE] VRIENDEN, EN ZEIDE TOT HEM: HEERE! NEEM DE MOEITE NIET, WANT IK BEN NIET WAARDIG, DAT GIJ ONDER MIJN DAK ZOUDT INKOMEN.

DAAROM HEB IK OOK MIJ ZELVEN NIET WAARDIG GEACHT OM TOT U TE KOMEN, MAAR ZEG [HET] MET ÉÉN WOORD, EN MIJN KNECHT ZAL GENEZEN WORDEN.

WANT IK BEN OOK EEN MENSCH ONDER DE MAGT [VAN ANDEREN] GESTELD, HEBBENDE KRIJGSKNECHTEN ONDER MIJ, EN IK ZEG TOT DEZE: GA, EN HIJ GAAT; EN TOT DEN ANDEREN: KOM, EN HIJ KOMT; EN TOT MIJNEN DIENSTKNECHT: DOE DAT, EN HIJ DOET [HET.]

EN JEZUS DIT HOORENDE, VERWONDERDE ZICH ZIJNER, EN ZICH OMKEERENDE, ZEIDE TOT DE SCHARE, DIE HEM VOLGDE: IK ZEGGE U-LIEDEN, IK HEB ZOO EEN GROOT GELOOF ZELFS IN ISRAËL NIET GEVONDEN.

EN DIE GEZONDEN WAREN, WEDER-

GE-

GEKEERD ZIJNDE IN HET HUIS, VONDEN DEN KRANKEN DIENSTKNECHT GEZOND.

De geſchiedenis van den Heere JEZUS is voorzeker de ſchoonſte ſchets der zedekunde, en het volmaaktſte beeld van navolging, die wij ergens aantreffen. Hij was de onſchuld en de heiligheid zelve; bezat de zelfverloochening in den hoogſten graad; leefde geheel voor anderen, zoekende in de bevordering van hun tijdelijk en eeuwig geluk niet zijne eigene eer, maar desgenen, die Hem gezonden had. Wie zou dan, door zijn voorbeeld te volgen, in eenig geval kunnen dwalen, of zelfs in bedenking ſtaan, om, de omſtandigheden gelijk zijnde, liever niet dan al, in zijne voetſtappen te treden?

Nimmer kan men derhalve te veel bij JEZUS bedrijf ſtilſtaan; integendeel, zijn Evangelie behoort als de ſpijze te zijn, waarbij de ziel moet trachten te leven; en maakt men daar zijn werk van, zoo kan men er op aan, dat er geene omſtandigheid zal zijn, van wat aard ook, waaruit men niet het grootſte nut zal kunnen trekken.

Slaan wij daartoe, bij voorbeeld, eens het oog op het geval, in den Tekst geboekt. —

Wat ziet men daarin niet JEZUS medelijdend hart doorstralen, bij gelegenheid, dat een waar menschenvriend zijne hulp verzocht voor eenen ongelukkigen lijder, aan wiens behoud hij zich liet gelegen zijn!

Komt, bepalen wij er ons wat nader bij, en ik twijfel niet, of wij zullen hetzelve in verscheidene opzigten zeer leerzaam vinden.

Wij willen U daartoe kortelijk den Tekst toelichten,

en daarna het wonder zelf in zijne merkwaardige omstandigheden gadeslaan.

Belangende het eerste, daarin komt ons voor 1. de tijdsgelegenheid, waarbij het gebeurde voorviel. Dan 2. het wonder zelf in zijne merkwaardige omstandigheden.

Het eerste staat ons geboekt vs. 1. *Nadat Hij nu alle zijne woorden geëindigd had, ten aanhooren des volks, ging Hij in tot Kapernaum.* Het was derhalve, wanneer JEZUS die uitvoerige leerrede, in het vorige Kap. geboekt, voor zijne twaalf Apostelen, en eene groote schaar van geheel *Judea* en *Jeruzalem*, en van den Zeekant van *Tyrus* en *Sidon*, die gekomen

waren, om Hem te hooren, en om van hunne ziekten genezen te worden, (Kap. VI. vs. 17. 18.) had uitgesproken; wanneer Hij van den berg, waarop Hij stond, als Hij predikte, afgekomen was, en op zijne terugreize was naar *Kapernaum*, daar Hij sedert zijn vertrek uit *Nazareth* zijn verblijf genomen had, en waarschijnlijk nog van vele zijner Toehoorders vergezeld was.

Merkt hier op het bijzonder bestier van GOD, die het juist op dien tijd liet gebeuren! De rede, die JEZUS gehouden had, behelsde een voorstel van het nieuwe Godsrijk, de pligten van het Evangelie, nimmer te voren in zulk een licht geplaatst, zelfs geheel anders begrepen bij de Schriftgeleerden en Farizeën: hoe noodig was het dan niet, dat dezen Leeraar thans iets voorkwam, waarbij Hij dadelijk zijne Goddelijke zending kon laten zien, gelijk die daardoor inderdaad bij uitnemendheid bevestigd werd! — En waarin bestond dat nu?

In een wonder van de eerste soort aan eenen dood-kranken bewezen, waaromtrent het verhaal dus luidt vs. 2—10. *En een dienstknecht van een zeker Hoofdman*, enz. — Het is vreemd, dat sommigen dezen ellendeling tot eenen zoon van dezen Hoofdman,

of Bevelhebber over honderd, die in bezetting in *Kapernaum* lag, gemaakt hebben, daar hij hier bij herhaling, tot drie maal, onder den naam van *knecht* voorkomt, verg. vs. 3. 7. 10. Intusschen, of hij een gehuurde of een lijfeigen slaaf was, is niet met zekerheid te bepalen, hoewel het laatste zeer wel kan waar zijn.

Welke de kwaal van dezen dienstbaren geweest zij, is ook zeer onzeker. Velen houden het voor eene soort van verlamming, het gevolg van eene beroerte; doch de grond, waarop deze dit aannemen, schijnt ons juist niet zeer duchtig; het is namelijk, omdat men bij MATTHEUS eenen *Kapernaümschen* Hoofdman tot JEZUS hoort zeggen: „*Heere! mijn knecht* „*ligt te huis geraakt;*" doch, het is nog zoo zeker niet, dat hier en dáár hetzelfde geval bedoeld wordt. Hoe het zij; waar de krankheid ook in bestond, zij was hoogst zorgelijk, want het mensch lag reeds op zijn sterven, en was ten aanzien van de hulp, die men hem door gewone wegen en middelen kon toebrengen, inderdaad hopeloos.

Dit trof zijnen goeden heer en meester, die zeer veel werk van hem maakte, waarschijnlijk, omdat hij hem altijd wèl gediend had, en hij dus in zijn gemis veel zou komen te

lij-

lijden: immers LUKAS zegt, dat hij hem zeer waard was. Voor zulke knechten toch heeft men doorgaans achting, men wil hen ongaarne misſen; en daarom doet men al wat mogelijk is, om hen te behouden, waarom JEZUS SYRACH ook zegt, Kap XXXIII. vs. 30: „zoo gij eenen huisknecht hebt, handel „hem gelijk eenen broeder, want hij is gelijk „uwe ziele, gij zult hem behoeven." — Deze toeſtand van den knecht maakte zijnen heer dan ook zeer bezorgd; alles aan hem te koste gelegd hebbende, wat de kunst maar opleverde, werd hij te rade nog het laatſte te beproeven, te weten, om zijne toevlugt tot JEZUS wonderdoend vermogen te nemen.

En van JEZUS *gehoord hebbende*, zegt het verhaal vs. 3. *zond hij tot hem de Ouderlingen.* — Zonder ons in te laten in het geſchil, of deze Hoofdman een *Romein*, dan van eene andere afkomst geweest zij, gelijk er zoo vele *Thraciërs*, *Duitſchers* en *Galatiërs* onder de gehuurde troepen waren, die men in den krijgsdienst in *Palestina* gebruikte, volgens het berigt van JOSEPHUS; merk ik hier alleen aan, dat het evenwel vrij duidelijk is, dat deze Bevelhebber een Heiden van geboorte was; doch een man, die, gedurende zijn verblijf onder de Joden, eene bijzondere achting

voor

voor hunnen Godsdienst had opgevat, en verſtandig genoeg was, om deszelfs voorrang boven alle andere leerſtelſels, welke hij te voren mogt gekend of beleden hebben, in te zien. En even zoo juist beoordeelde hij mede de berigten, welke hem van de leer en daden van JEZUS gegeven waren, en kreeg daardoor voor denzelven eene uitſtekende hoogachting: dit liet hij in dit geval duidelijk blijken. Zijn knecht in het uiterſte gevaar zijnde, draalde hij niet lang, om zijne toevlugt tot dien wonderdadigen man te nemen, van wien hij zoo veel gehoord had. Doch zelf tot JEZUS te gaan, en Hem in perſoon het gevaar, waarin zijn knecht verkeerde, voor te ſtellen, kwam hem zeer bedenkelijk voor; *hij zond Hem daarom de Ouderlingen, Hem biddende, dat Hij wilde komen, en zijnen dienstknecht gezond maken.* Wat bragt dezen Hoofdman tot dien inval? Groote beſcheidenheid, M. H! Hij had zeker meermalen opgemerkt, hoe zeer de Joden allen omgang met eenen vreemdeling ſchuwden, en het zelfs voor eene ſchande hielden, een bezoek van hen aan te nemen; hij kon derhalve niet anders denken, dan dat JEZUS op diezelfde wijze dacht, en daarom ook op zijn gezelſchap niet zeer zou geſteld zijn.

Maar

Maar hoe kwam hij hier juist zijn oog op *de Ouderlingen der Joden*, op de voornaamsten uit de gemeente van die stad, te laten vallen? Uit het vervolg zien wij, dat hij deze, door bijzondere diensten, op zijne beurt aan hen bewezen, aan zich verpligt had, en dat hij nu hoopte, door hunne voorspraak datgene te verkrijgen, waarin hij voor zich zelven welligt zwarigheid maakte, of het hem wel zou worden toegestaan. Althans, daar het hem ernst was, dat hij zijne begeerte in deze mogt erlangen, zoo droeg hij dezen Oudsten op, om zijn verzoek aan JEZUS toch zoo demoedig te doen, als maar eenigzins mogelijk was. „ *Zij mogten Hem bidden, dat Hij toch „wilde komen, en zijnen knecht gezond maken.*" —

En hoe voer hij nu daarbij? Deze, wel verre van zich aan dit verzoek te onttrekken, lieten zich gereedelijk tot dezen dienst gebruiken; immers, volgens vs. 4 en 5, volbragten zij niet blootelijk zijne begeerte, in den vorm, waarin het hun was opgedragen; maar zij drongen het daarenboven ook nog krachtig aan; *deze*, zegt de Tekst, *tot* JEZUS *gekomen zijnde, baden Hem ernstelijk, zeggende: hij is het waardig, dat Gij hem dat doet; want hij heeft ons volk lief, en heeft zelf ons de Synagoge gebouwd.* Behalve van

het

het voorstel des Hoofdmans, maken zij te gelijk gewag van het goedaardige van zijn bestaan: als een Heiden van afkomst, was hij niet alleen geen vervolger der Joden, gelijk velen van zijne natie; maar, wat meer was, de weldoener van hun Volk. Ten bewijze daarvan voeren zij aan, dat hij op zijne eigene kosten zelf het Gebouw had laten zetten, daar zij gewoon waren in *Kapernaum* bijeen te komen, om, naar de gewoonte van dien tijd, op iederen Sabbath MOZES en de Profeten te lezen; waaruit allerklaarst bleek, welk eene achting hij hunnen eerdienst toedroeg: eene hulpvaardigheid zeker, die zij in vele opzigten niet anders dan als van groote waarde voor hen en de gemeente konden aanmerken, en welke zij hoopten, dat bij JEZUS, die tot het geslacht van *Israël* behoorde, ook niet zou worden over het hoofd gezien. — En van wat uitwerking was dit nu?

JEZUS, staat er vs. 6, *ging met hen.* Hij maakte geene de minste bedenking tegen het gedaan verzoek, maar willigde het dadelijk in; vertoefde zelfs geenen oogenblik, maar was terstond gereed, en begaf zich zonder uitstel op weg, om den lijder zelven te gaan zien. Welk een trek van menschenliefde in den goeden Heiland! Welk eene proeve van harte-

lijk

lijk mededoogen met eenen ellendeling, door denzelven volſtrekt geenen oogenblik langer in zijne ſmerten te laten, als noodig was!

Intusſchen baart het eenige opmerking, dat de Heere JEZUS in dit geval zoo gereed is, om aan dit verzoek te voldoen, daar Hij bij eene vroegere gelegenheid, geboekt JOH. IV: 46. en verv., door eenen Koninklijken Hoveling, bij herhaalde reizen ootmoedig aangezocht, om te *Kapernaum* te komen, en zijnen zoon, die op ſterven lag, te willen herſtellen, zwarigheid maakte, om zijne begeerte in te willigen. Dan, men merke hier op, dat JEZUS toen voorhad het geloof van dien Hoveling te verſterken, en hem te overtuigen, dat Hij, ſchoon afwezend naar het ligchaam, daarom magtig was, dezen gevaarlijken kranken te kunnen herſtellen: iets, hetwelk hier niet noodig was, gelijk wij dadelijk zullen hooren. Immers, wat gebeurt er? Denkelijk van eenen der Ouderlingen dadelijk onderrigt, dat JEZUS alreeds, ter voldoening van zijne begeerte, op weg was, om tot hem te komen, liet hij terſtond blijken, dat hij deze eer voor zich te groot rekende; zelfs dat hij zulks geheel onnoodig achtte, terwijl hij begreep, dat JEZUS even goed zijnen knecht op den afſtand, daar

Hij

Hij zich nu bevond, zou kunnen herſtellen, als dat Hij hem bezocht ter plaatſe, daar zich de lijder ophield: dit toch legt hij bloot in dadelijk een gezantſchap naar JEZUS af te vaardigen, om Hem voor te komen.

En als Hij (JEZUS) *nu niet verre van huis was, zond de Hoofdman over honderd*, dus lezen wij, vs. 6, *tot hem eenige vrienden, en zeide tot Hem: Heere! neem de moeite niet, want ik ben niet waardig, dat Gij onder mijn dak zoudet komen.*

Merkt in deze rede, die de Hoofdman hier zijnen vrienden in den mond legt, op: het groote denkbeeld, hetwelk hij zich van JEZUS maakte. Hetgeen hij tot hiertoe van zijne leer en daden gehoord had, verwekte zulk een gevoelen in hem, dat hij meende niet in ſtaat te zijn, om Hem op eene wijze, aan zijne voortreffelijkheid voegende, te zullen kunnen ontvangen. *Hij achtte zich niet waardig*, dat JEZUS zich bij *hem*, die te zijnen opzigte een zeer gering perſoon was, *liet zien;* om onder zijn oog te verſchijnen: daarom was hij niet ſtout genoeg geweest, om voor de eerſte maal zelf met het, door de Ouderlingen gedaan, verzoek bij JEZUS te komen. Men zal dit voor geene al te groote beſcheidenheid houden, als men bedenkt,

hoe

hoe vele hoogachting Grieken en Romeinen doorgaans voor zulke personen betoonden, die zich den naam van eenen wijzen en vriend der Godheid toekenden. Dat JEZUS bij den Hoofdman nu voor zulk eenen bekend stond, bewijst zijn gedrag, omtrent den Heiland in dit geval gehouden, allerklaarst. — Dan dit niet alleen, maar hier straalt te gelijk bijzonder door: wat een denkbeeld hij zich vooral niet maakte van JEZUS wondermagt.

Met bloot te willen, begreep hij, dat de genezing zijnes dienstknechts zou kunnen plaats vinden, al kreeg JEZUS den lijder niet eens te zien: *zegt het*, is het vs. 7, *met één woord, en mijn knecht zal genezen worden.* Zeker Geleerde is in het vermoeden gevallen, dat de Hoofdman niet vreemd geweest is van het gevoelen der Joden in dien tijd, te weten, dat de ziekten, en vooral vreemde ongesteldheden, van de booze geesten voortkwamen, en dat bij gevolg ook die, waarmede zijn knecht behebt was, als een gevolg van zoodanig eenen duivelschen aanval moest worden aangemerkt. Indien men dit aanneemt, en zich daarbij voorstelt, dat JEZUS van GOD de magt ontvangen had over de helsche geesten, dan laat het zich wel begrijpen, hoe hij kon-

de vastſtellen, dat het enkel terug roepen van dat boosaardig wezen genoeg zou zijn, om de genezing te doen ontſtaan; ja, hoe wonder wel zou dan ook die nadere drangreden niet ſluiten, vs. 8: *want ik ben ook een mensch onder de magt van anderen geſteld, hebbende krijgsknechten onder mij, en ik zeg tot dezen, ga, en hij gaat; en tot den anderen, kom, en hij komt; en tot mijnen dienstknecht, doe dat, en hij doet het.* Dan, zou de Hoofdman hier, door deze gelijkenis, als van het mindere tot het meerdere hebben willen opklimmen, alsof hij wilde zeggen: „ ik, die maar „ een mensch ben, en zelf onder hooger „ bevel ſta, ondervind dagelijks, met welk „ eene bereidwilligheid mijne onderhoorigen „ mijnen wil volbrengen, daar ik maar met „ één woord noodig heb te bevelen, dat zij „ voorwaarts of terug trekken, om te zien, „ hoe zij zich dadelijk naar dat woord zul- „ len ſchikken; hoe veel te gemakkelijker „ zal het U dan niet vallen, volbragt te „ vinden, hetgeen gij te dezen aanzien be- „ geert, daar Gij met zoo veel magt bekleed „ zijt? Immers van U hangen de krachten „ der Natuur af; zij gehoorzamen U vrij- „ vaardiger, dan een krijgsknecht zijnen Be- „ velhebber of een ſlaaf zijnen Heer."

De-

Deze betuiging nu liet niet na, JEZUS aandacht tot zich te trekken; *en* JEZUS *dit hoorende*, ſtaat er vs. 9, *verwonderde zich zijner.* Dit moet men verſtaan van zijne menſchelijke natuur, naar welker kennis den Heere JEZUS dit zijn zeggen zeer onverwacht, ik zal niet zeggen zelfs geheel vreemd, moest voorkomen; wie zou dat toch verwacht hebben van eenen Heiden, dat deze zulk een inzien, zulk een gevoelen, zoodanig een vertrouwen van JEZUS almagt, in zijn gering aanzien als mensch, zou gehad hebben? Men bedenke daarbij, dat JEZUS, naar zijne Goddelijke alwetendheid, de kracht van dit geloof dieper inzag dan eenig mensch kondé doen; en dat Hij dus den trap en de mate daarvan het naauwkeurigſte kon beoordeelen.

Intusſchen moet er in dat geloof iets zeer zeldzaams hebben plaats gehad, hoe men het ook begrijpe, omdat, zoo men wil, het maar tweemaal gebeurd is, dat JEZUS zich over iemands geloof verwonderd heeft, hier, en bij de *Kananeeſche vrouwe*, MATTH. XV: 28, zoo men ten minſte het geval, MATTH. VIII. voorkomende, met dat, hetwelk LUKAS in den Tekst verhaalt, met ſommigen voor hetzelfde houdt.

En deze zijne bevreemding nu liet JEZUS

dengenen, die Hij bij zich had, niet onkundig; *zich omkeerende*, zeide Hij tot de schaar, welke Hem volgde, waaronder zich ook bevonden die, welke de Hoofdman voor de tweede maal had afgezonden: „ *Ik zeg Ulieden*, „*ik heb zulk een groot geloof zelfs in Israël* „*niet gevonden.*" „Zoo lang," wil JEZUS zeggen, „ als ik onder mijne Landgenooten, de „ Joden, mijne profetische bediening heb „ waargenomen, is mij zulk een geloof en „ voorbeeld van vertrouwen niet voorgeko„ men; van allen, die bij mijn vermogen im„ mer eenige hulp zochten, wint deze man „ het volkomen." Met deze betuiging geeft JEZUS een merkwaardig getuigenis van den vervallen' staat des Jodendoms in dien tijd, en hoe de kinderen vervreemd waren van het harte der Vaderen, zoodat van allen, onder welke Hij tot hiertoe gearbeid had, niemand gevonden werd, die zulk een begrip van zijne waardigheid als van eenen van GOD gezondenen Leeraar had, dan deze!

Met deze verklaring nu keerde het laatste gezantschap terug: en wat was er het gevolg van?

En die gezonden waren, lezen wij vs. 16, *vonden den kranken dienstknecht gezond.* Het geschiedde den Hoofdman naar zijn geloof,

en

en daarmede deed JEZUS zien, dat Hem inderdaad niets te wonderlijk was, en dat er te zijnen opzigte wezenlijk alles van het geloof afhangt, naar zijne eigene aanmerking, MARKUS IX: 23.

Laat dit genoeg zijn, nopens de letter van het geſchiedverhaal. Bepalen wij ons nu nog bij eenige bijzonderheden, welke daartoe betrekkelijk zijn.

En daarin valt de aandacht van eenen opletten den onderzoeker der Evangeliſche Geſchiedverhalen:

1. Vooreerst dáárop, of dit geval in den Tekst hetzelfde zij met dat, hetwelk wij ontmoeten MATTH. VIII: 5—13? Zeer vele Schriftverklaarders houden het inderdaad daarvoor; dan mogelijk op geene duchtige gronden: immers, volgens MATTHEUS, was de zieke *de zoon* des Hoofdmans, zoo heet hij ten minſten in het *Grieksch*, zonder dat wij kunnen bevroeden, waarom onze Overzetters daar het woord *knecht* gebruiken. Bij LUKAS wordt, ja, wel dat zelfde woord ook eens gebezigd; maar daarna wordt er tot tweemaal een woord gekozen, om den lezer te doen opmerken, dat het niet zijn *zoon*, maar een *dienstbare*,

mogelijk wel zijn *ſlaaf*, geweest is. — Volgens MATTHEUS, gaat de Hoofdman in *perſoon* naar JEZUS; bij LUKAS zendt hij eerst de Ouderlingen, daarna zijne vrienden tot den Heiland, en er is geen ſpoor te vinden, dat hij met JEZUS zelven in eenige onderhandeling, over de genezing van den kranken knecht, gekomen zij. — De Hoofdman bij MATTHEUS doet zich voor als een *Heiden*; want in de toepasſing, welke JEZUS daar van zijn geloof maakt, wordt uitdrukkelijk gezegd: „dat velen zullen komen van Oosten en „Westen; (doelende op de aanſtaande toebren„ging der Heidenen, waarvan men hier een' „eerſteling had) en met ABRAHAM, IZAÄK en „JAKOB aanzitten in het Koningrijk der Heme„len." Bij LUKAS heeft hij het aanzien van eenen *Jodengenoot*, (een' *Proſeliet*), een' Heiden, die, uit achting voor den Israëlietiſchen Godsdienst, voor de Joden eene Synagoge geſticht had. Zijn deze onderſcheidene trekken niet duidelijk genoeg, om beide gevallen niet te verwarren? — Zegt men: beide waren evenwel Hoofdmannen; maar zou het te verwonderen zijn, dat de eene den anderen in die ſtad kon vervangen hebben? Verder: wat ongerijmdheid zou daarin liggen, dat de eerſte, het geluk gehad hebbende, dat zijn zoon

door

door JEZUS wonderdadig genezen werd, de andere naderhand, bij gelegenheid van de ziekte van zijnen knecht, zich opgewekt vond, naar het voorbeeld van zijnen voorganger, denzelfden weg te kiezen! Spreken zij op denzelfden toon: „ *Heere! ik ben niet waar-* „ *dig, dat Gij onder mijn dak zoudet inkomen?*" Kan het gedrag des eerſten den anderen niet onderrigt hebben, om daarnaar te ſtaan, om met eenen gelijken geest van nederigheid te zijn aangedaan, zou hij mede JEZUS welgevallen wegdragen? Gelijkheid derhalve in eenige uitdrukkingen geven ons nog geen regt, om hier één en hetzelfde geval te ſtellen. — Maar dit nu dáár latende, is hetgeen hier gebeurde.

2. wel een wezenlijk wonder? Dat deze lijder, deze knecht waarlijk gevaarlijk krank moet geweest zijn, komt, hoop ik, bij niemand in eenigen twijfel! Trouwens, welk redelijk mensch kan denken, dat deze Hoofdman zoo veel omſlags zou gemaakt hebben, met de Joodſche Oudſten in zijne belangen bij JEZUS te doen werkzaam zijn, indien er buiten dat nog menſchelijke hulp voor zijnen knecht te bekomen ware geweest? Ik zal nu niet zeggen, dat deze ellendeling ons in het 2de vs. voorkomt, *op ſterven te liggen*;

dus buiten hoop van opkomst, men houde dan zijne ziekte ook waarvoor men wille. Zulk een' mensch nu te genezen, zonder dat men bij hem komt, zonder hem eenig middel voor te schrijven, alleen door het *te willen*, is immers geene gewone behandeling van lijders, maar behoort tot die groote daden, welke men mag rekenen onder die bedrijven, welke JEZUS kenschetsen als dien Profeet, krachtig in woorden en werken; die het land doorging goed doende en genezende hen, die kwalijk gesteld waren, ten bewijze, dat JEHOVAH met hem was. — Dan, bepalen wij ons

3. een weinig nader bij het geval van onzen Hoofdman. Wat was er toch in zijn gedrag, dat de aanteekening daarvan vorderde? Laat ons er niet aan twijfelen, of wij ontmoeten hier een der beste karakters in de wereld. Immers, een man, in wien JEZUS zoo veel vond, dat edel en goed was, dat Hij zich over hem verwonderde, moet zeker iets aan zich gehad hebben, dat buitengemeen was, dat zijne hoogste opmerking verdiende! En wat maakte daarvan dan toch wel de hoofdtrekken uit? *Goedaardigheid*, *verdraagzaamheid*, *opregtheid*, bij het volgen van de overtuiging, welke hij van de waarheid in zijn gemoed had. — Ik zeg *goedaardigheid*. De zie-

zieke is een gemeen persoon, een knecht, en hoogst waarschijnlijk maar een slaaf; en ziet! evenwel treffen zijne smerten des mans teederlievend hart zoodanig, dat hij niets wil onbeproefd laten, om, ware het mogelijk, eenen weg te vinden, waarbij hij hem daarin verligting zou kunnen bezorgen. Welk een schoone trek in dit karakter! wie leest er die taal niet in: „ deze dienstbare; deze bij „ menigeen zoo verachte slaaf is mijn natuur- „ genoot, mijn broeder; zijne ellenden zijn „ de mijne; ik moet die trachten te verlig- „ ten." — Maar merkt hier ook op des mans *verdraagzaamheid.* Wij hooren de Joodsche Oudsten te zijner aanbeveling tot JEZUS zeggen: „ *hij is waardig, dat gij hem dat doet*," hem zijn verzoek inwilligt: *want hij heeft ons Volk lief, en heeft zelfs ons de Synagoge gebouwd.* Dit schetst hem als een Heiden van geboorte; want ware hij een Jood van afkomst geweest, dan zou het onnatuurlijk zijn geweest, zijne eigene natie te mijden. Geen verschil van afkomst boezemde hem dus eenen volkshaat in; zelfs het onderscheid in godsdienstige begrippen, welke lang tusschen deze en hen plaats vonden, had dit vermogen niet op hem gehad, om hem terug te houden, ten einde, zoo veel hij konde, de openbare

vereering, welke de Joden aan het Opperwezen toebragten, te helpen bevorderen: hoe weinig heeft dit plaats; en welk een *edeldenkend* mensch betoonde hij zich deswege daardoor niet te zijn? — Verder! hoe groot is zijn *ootmoed*, zijn *geloof*, waarin zijne *opregtheid* doorstraalde? Hij was een man van aanzien naar de wereld; JEZUS had een zeer gering voorkomen, en echter heeft hij zulk een verheven denkbeeld van denzelven, dat hij zich niet waardig rekent Hem onmiddellijk te naderen! Hoe steekt dat af bij de opgeblazenheid der Joden, die de oude Profeten verachtten, die den grootsten Profeet, welke immer uit hun midden voortkwam, zoo min rekenden, dat zij Hem zelfs niets wilden geven, waarop Hij zijn hoofd kon nederleggen, schoon zij dagelijks getuigen waren van zijne groote daden! En wat zal ik zeggen van zijn *geloof?* Zijn vertrouwen op JEZUS wondermagt is zoo groot, dat hij betuigt tevreden te zullen zijn met een enkel woord sprekens. Hij is derhalve niet, wat vele Joden waren, die niet wilden gelooven, tenzij JEZUS voor hunne oogen teekenen dede. Hij is zelfs niet wat de koninklijke bediende was, JOH. IV: 49, die er op drong, dat JEZUS wilde *komen*, eer zijn zoon stierf. — Eene MARTHA

en

en MARIA vallen zelfs, wat meer is, bij hem af, die wij hooren zeggen: „ *Heere! indien* „ *Gij hier geweest waret, onze Broeder zou niet* „ *gestorven zijn.*" Kon een mensch meer van het Goddelijk alvermogen overtuigd zijn dan hij, die in kracht van overreding zeggen kon: „ *Spreek alleen een woord, en mijn knecht* „ *zal genezen worden?*" Mogt JEZUS dan niet wel zeggen: „ *Ik heb in Israël zoo groot een* „ *geloof niet gevonden?*" Zeker! anderen mogten het van hem winnen in *geloofskennis*, in *vertrouwen* schoten zij hier veel te kort; ziet men op de verloochening van *eigene waardigheid*, die uit het echte geloof niet kan gemist worden, waar ontmoet men er doorslaander proeve van, dan bij hem? Ziet men op de wijze, waardoor hij tot dat geloof gebragt werd, hoe gering waren de hulpmiddelen, welke hij daartoe ontving, in vergelijking van die van anderen! Misschien had hij, bij geruchten van andere Joden, blootelijk iets van JEZUS gehoord; misschien iets van Hem vernomen uit het hooren voorlezen van de Schriften der Profeten in de Synagoge, of uit den mond van den koninklijken Hoveling, van wien wij zoo even spraken, en die mede te *Kapernaum* woonde!... Daar dan nu zulk een klein zaad, gevallen in zulk eenen onbe-

bereiden grond, zoo voorſpoedig opgewasſen was, mogt JEZUS het daartoe dan immers ook met zulk eene loſſpraak vereeren, en er van zeggen: „ *Ik heb zoo groot een geloof zelfs* „ *in Israël niet gevonden.*"

Ziet daar den Tekst U toegelicht. Veel is er nu uit het verhandelde voor ons te leeren; dan het zal genoeg zijn, ons tot drie voorname bijzonderheden te bepalen, en daaraan ons gedrag voor het tegenwoordige te toetſen; ik meen de *menschlievendheid*, den *ootmoed*, en het *geloof* des Hoofdmans.

1. Ik noem vooreerst zijne *menschlievendheid*; en hoe zigtbaar ſtraalt die hier niet door? De kranke is geen kind, geen bloed- of aanverwant van onzen geloofsheld, zoodat men zou kunnen zeggen: wie zou in allen gevalle zijn eigen vleesch haten? Zou het niet onnatuurlijk geweest zijn, dat hij zich daaromtrent anders gezind getoond had? Neen! het was een van de minſte zijner huisgenooten; een gemeene huurling, en, zoo als vele Schriftverklaarders aannemen, zijn lijfeigen, zijn ſlaaf: en echter is hij omtrent deszelfs opkomst en herſtel zoo bekommerd,

zoo

zoo bezorgd, als hij voor het welzijn van zijn eigen kind niet meer konde zijn! Was dat eene overbodige goedheid in hem; eene overdrevene liefde, die hij dezen, meer om een bijzonder genoegen, hetwelk hij in dien mensch vond, betoonde, dan wel omdat hij begreep, dat hij daartoe gehouden was? Verre van daar! Het was zijn ſchuldige pligt; het kwam bij hem voort uit volle overtuiging, dat het niet buiten het beſtier der Goddelijke Voorzienigheid was, dat dit mensch in zijne handen had moeten komen, dat dezelve aan zijn toezigt was bevolen en toevertrouwd, en dat het verwaarloozen van deszelfs belang, van wat aard dat ook bevonden wierde, hem zijne verantwoording aan GOD eens zeer duur zou doen te ſtaan komen!

Beſtaan wij allen zoo, Christenen? ligt deze pligt even duidelijk voor onzen geest, even na aan ons hart? Denken wij niet menigmaal: „ het is maar een gemeen perſoon; een ver„ achte ſlaaf; moet er geen onderſcheid blij„ ven tusſchen een' Christen en dezen? Wat „ zou er het gevolg van zijn, wilden wij, „ te dezen opzigte, die met meerdere on„ derſcheiding gaan behandelen, dan doorgaans „ geſchiedt: zou men dan niet al ras zien, „ dat een knecht, dien men te weelderig houdt

„ en

„ en behandelt, zich zelfs op het laatst zou
„ gaan verbeelden *zoon te zijn?*"

Foei! ſchamen wij ons over dergelijke lage gedachten; over zoodanige, het menschdom waarlijk onteerende, uitdrukkingen! Zouden wij die ook laten gelden, zoo wij dienstbaren, en onze dienstbaren onze gebieders, onze heeren of vrouwen waren! Leeren wij niet, dat de regtvaardige zich zelfs erbarmt over het leven van zijn vee; wordt alle wreedheid omtrent hetzelve niet uitdrukkelijk afgekeurd, en verboden in de wet: en zouden wij dan denken, dat het ons vrij ſtond, omtrent menſchen, die denzelfden GOD tot hunnen Schepper, denzelfden ADAM tot hunnen algemeenen Vader hebben, uit hetzelfde gevoelige vleesch gevormd, met een' gelijken redelijken geest voor eene eeuwigheid geſchapen zijn, te mogen handelen, zoo als ons maar goeddunkt; zou dat gehandeld zijn omtrent Wet en Evangelie? Zegt niet de Wet uitdrukkelijk, *Deut.* XXIV: 14. *Gij zult den armen niet verdrukken, die uit uwe broederen of uit uwe vreemdelingen is;* en *Levit.* XXV: 43. *Gij zult geene heerſchappij over hem hebben met wreedheid; maar gij zult vreezen voor uwen* GOD. — Spreekt er het Evangelie ook niet op dezelfde wijze over? Wat is de ſchoone

grond-

grondregel van de Christelijke zedekunde? Is hij niet deze: *alles, wat gij wilt, dat u de menschen doen, doe hun ook alzoo.* Of heeft het PAULUS ook zoo niet begrepen, als hij, *Kolos.* IV: 1, vermaant: „ *Gij, Heeren! doet uwen dienstknechten regt en gelijk, „ wetende dat ook gij eenen Heer hebt in de „ Hemelen.*" En waartoe denkt gij, dat dit geval hier, en een soortgelijk, MATTH. VIII, voor altoos der vergetelheid ontrukt en in het gewijd geschiedverhaal ingelascht is? Zou het anders zijn, dan tot het oogmerk, om alle wreedheid en mishandeling, alle onmeêdoogendheid tegen te werken, en ons te vervullen met liefde, die de band der volmaking is, en zonder welke alle andere deugden niets te beduiden hebben, en onze roem geheel ijdel is? — Dan, gelijk in het burgerlijk leven, zoo is de Hoofdman ons ook een voorbeeld,

2. in het godsdienstige, in *ootmoed*, gelijk wij zeiden. Welk eenen eerbied had hij niet voor JEZUS; hij erkende zich te onwaardig om onder zijn oog te komen, veel te gering, dan dat Hij over den drempel van zijn huis zou treden. Heeft die eerbied omtrent dien gezegenden des Heeren ook bij ons plaats; bij ons, die in JEZUS naam gedoopt zijn; die

Hem

Hem door belijdenis voor ons Hoofd plegtig erkend en aangenomen hebben; die Hem den eed der trouw zwoeren van te zullen onderhouden de regten zijner geregtigheid? Och! wat zijn er niet velen, van welke JEZUS nu reeds, en eenmaal gewisselijk openlijk, zal zeggen: „ wat noemt gij mij Heere, en doet „niet mijnen wil?" Heet dat eerbied hebben voor JEZUS, of is dat veeleer een louter spotten, een openlijk verachten van Hem? Denkt gij, dat JEZUS dit met onverschillige oogen aanziet? Zal Hij over zulke verachters van zijnen naam niet eens spreken in zijnen toorn, zeggende: „ die niet gewild hebben, dat ik „Koning over hen zijn zal, brengt hen hier, „en doet hen mijn eeuwig misnoegen onder„vinden!"

3. Eindelijk, zie eens het *geloof* in dezen man: hoe heerlijk vertoont zich dat niet in hem? Zijn vertrouwen op JEZUS magt en goedheid blijft het ware rustpunt van zijn hart, toen alle beproefde menschenhulp te kort schoot. Ik zal niet vragen: is er zulk een krachtig geloof ook onder ons? maar kennen velen zelfs er de zwakke eerste beginselen van? het toevlugt nemen tot JEZUS in nood en verlegenheid? Och! wat werken de meesten in dergelijke gevallen niet geheel bui-

buiten Hem, verzakende den rotsſteen hunnes heils!

Ongelukkigen! met welke het zoo geſteld is! kunt gij U nog beroemen Christenen te zijn; wat laat men zich niet in dezen beſchamen door eenen Heiden van afkomst! Doet u dat niet blozen? O! wat zal daar toch het gevolg van zijn; mag men er niet met grond uit beſluiten, dat zulke Christenen eens achter zoodanige Heidenen zullen moeten ſtaan; dat deze hun zullen voorgetrokken worden? Immers dit was de herinnering, welke JEZUS in een ſoortgelijk geval daarvan gaf, bij MATTHEUS: „ *Ik zeg u, dat velen zullen komen „van Oosten en Westen, en zullen met* ABRA„HAM, IZAÄK *en* JAKOB *aanzitten in het Ko„ningrijk der Hemelen; en de kinderen des „Koningrijks zullen uitgeworpen worden in de „buitenſte duisternis, aldaar zal weening zijn „en knerſing der tanden.*"

Kus dan den Zoon, eer Hij toornig worde, en gij zult ondervinden, dat zalig zijn, die op Hem vertrouwen!

Beter gezinden onder M. T.! in welk een verſchiet plaatst zich het beeld van den Hoofdman mede niet voor U, om uwen wandel in *liefde*, in *ootmoed* en *geloof* daarnaar te

volmaken Wel, tracht U dan daarvan gezet te bedienen.

Ik heb in de verklaring herinnerd, dat men het gemeenlijk dáárvoor houdt, dat de dienstknecht, van wien hier gesproken wordt, de slaaf van den Hoofdman geweest is. Is dat zoo, dan moeten wij daaruit leeren, dat de liefde tot de minste onzer evenmenschen opregt en ongeveinsd moet zijn; dat, kunnen wij hen niet als onze kinderen beschouwen naar het vleesch, wij echter bedacht moeten zijn, om hen te doen worden zonen en dochteren des Allerhoogsten. Zijn zij dood krank naar de ziel, vervreemd van het leven GODS, laat ons door gebeden ons bij JEZUS voor hen vervoegen; nog wil Hij wonderen doen, ook aan deze geestelijke kranken: en welk een zegen zou het niet wezen, indien door onzen dienst velen derzulken voor onzen Heer gewonnen wierden! — Waarlijk verdient hij naauwelijks den naam van mensch, die zijn' naasten in ellenden kan zien, en niet poogt of wenscht hem daaruit te redden. Welk een ongevoelig hart zou het dan niet verraden, deze ongelukkigen te zien in de strikken van een eeuwig verderf, zonder te trachten, hen als een vuurbrand daaruit te redden!

Dan,

Dan, volgen wij onzen Hoofdman ook na in *ootmoed.* Ook dit is noodig: het werk, dat ik bedoel, wordt ja thans meer behartigd, dan wel voorheen; maar werken wij somtijds niet te veel in eigene krachten; zijn wij wel genoeg met JEZUS werkzaam, geheel afhangende van zijne invloeden? Begrijpt men wel, dat de bekeering ten leven geheel van Hem moet komen? O! de eer, die wij voor ons zelven van de toebrenging derzulken willen hebben, staat ons mogelijk hier meer in den weg, dan wij denken: dat wij dit toch trachten te leeren zien; dat wij ons meer zochten te oefenen in den pligt van zelfverloochening! Gelooft mij, genade zou zich dan ook ongelijk meer verheerlijken!

Eindelijk, ziet ook veel op de *kracht van het geloof* in den Hoofdman, hetwelk JEZUS zoo zeer beviel. — Men zegt zoo vaak: „ daar geschieden nu geene wonderen meer;" dat wordt mogelijk wat al te los en te onbepaald beweerd. Zeker houdt die gaaf thans in zeker opzigt in de Kerk op, namelijk de gaven der gezondmaking, der krachten, welke aan de eerste Christentijden eigen waren; maar hoe veel dingen geschieden er evenwel daarom niet nog, die boven het natuurlijk vermogen der stervelingen zijn! Is het, bij

voorbeeld, aan den mensch te wijten, dat GODS Kerk thans zoo zigtbaar wordt bewaard; zoo krachtdadig voortgeplant in eenen tijd, waarin het ongeloof zoo ſterk in het verborgene woelt; de liefde in het Christendom zoo zigtbaar vermindert, en er bijna geene trouw noch weldadigheid is in den Lande? Moeten verſtandigen en opmerkzamen er niet van zeggen: „ *hier is* GODS *vinger!*" — Aan wie zou het toch liggen, dat er nu zulke wonderen niet meer geſchieden als eertijds? Zou gebrek aan geloofsvertrouwen daarvan niet ligt de oorzaak zijn? Leest eens met een bedaard en biddend hart het geval, MATTH. XXVII: 14—21 voorkomende.

Voor het overige hangt alles af van de kracht des H. Geestes en zijne genade; bidt dan, en U zal gegeven worden; zoekt, en gij zult vinden; klopt, en U zal open gedaan worden! O! beijverde men zich meer in dezen pligt, wat zou genade niet bevonden worden zich heerlijker en overvloediger te openbaren!

Wel! wacht dan op den Heere; zijt ſterk; Hij zal uwe harten verſterken, ja wacht op den Heere! Amen!

II.

DE RIJKE VISCHVANGST.

TEKST.

Luk. V: *vs.* 1—11:

Het is eene zeer ſchoone aanmerking, welke SALOMO elders maakt, zeer ſtrekkende, om zulken, die aan de verbetering van anderen moeten arbeiden, daardoor grootelijks te bemoedigen, als hij *Spreuk.* XI: 30. ſchrijft: „ die zielen vangt is wijs." *Zielen te vangen* zegt, gelijk in de uitdrukking genoegzaam ligt, door onderwijs dwalenden te regt te brengen, of, door dezelve te berooven van de vrijheid, welke zij zich geven in het zondigen, hen tot den dienst en de gehoorzaamheid van GOD te doen overgaan: dit noemt PAULUS, „ een gevangenleiden der gedachten „ tot de gehoorzaamheid van CHRISTUS," 2 *Kor.* X: 5. — „ Die deze kunst verſtaat," zegt SALOMO, „ is wijs." En zeker! welk eene voorzigtigheid, welk een beleid, wordt

daartoe niet gevorderd; welk een zegen is daarmede niet vergezeld! Immers die éénen zondaar bekeert van de dwaling zijnes wegs, die zal eene ziele behouden, en eene menigte van overtredingen bedekken!

Over deze zielenvangst wenſchen wij U nader te onderhouden.

TEKST.

Luk. V: *vs.* I—II.

EN HET GESCHIEDDE ALS DE SCHARE OP HEM AANDRONG, OM HET WOORD GODS TE HOOREN, DAT HIJ STOND BIJ HET MEER GENNESARET.

EN HIJ ZAG TWEE SCHEPEN AAN [DEN OEVER VAN] HET MEER LIGGENDE, EN DE VISSCHERS WAREN DAARUIT GEGAAN, EN SPOELDEN DE NETTEN.

EN HIJ GING IN EEN VAN DIE SCHEPEN, HETWELK SIMONIS WAS, EN BAD HEM, DAT HIJ EEN WEINIG VAN HET LAND AFSTAKE; EN NEDERZITTENDE, LEERDE HIJ DE SCHARE UIT HET SCHIP.

EN

EN ALS HIJ AFLIET VAN SPREKEN, ZEIDE HIJ TOT SIMON: STEEK AF NAAR DE DIEPTE, EN WERP UWE NETTEN UIT OM TE VANGEN.

EN SIMON ANTWOORDDE, EN ZEIDE TOT HEM: MEESTER! WIJ HEBBEN DEN GEHEELEN NACHT OVER GEARBEID, EN NIET GEVANGEN; DOCH OP UW WOORD ZAL IK HET NET UITWERPEN.

EN ALS ZIJ DAT GEDAAN HADDEN, BESLOTEN ZIJ EENE GROOTE MENIGTE VISSCHEN, EN HUN NET SCHEURDE.

EN ZIJ WENKTEN HUNNE MEDEGENOOTEN, DIE IN HET ANDERE SCHIP WAREN, DAT ZIJ HEN ZOUDEN KOMEN HELPEN; EN ZIJ KWAMEN, EN VULDEN BEIDE DE SCHEPEN, ZOODAT ZIJ BIJNA ZONKEN.

EN SIMON PETRUS [DAT] ZIENDE, VIEL NEDER AAN DE KNIEËN JEZU, ZEGGENDE: HEERE! GA UIT VAN MIJ, WANT IK BEN EEN ZONDIG MENSCH.

WANT VERBAASDHEID HAD HEM BEVANGEN, EN ALLEN, DIE MET HEM WAREN, OVER DEN VANG DER

VISSCHEN, DIE ZIJ GEVANGEN HADDEN.

EN DESGELIJKS OOK JAKOBUM EN JOANNEM, DE ZONEN ZEBEDEÏ, DIE SIMONIS MEDEGENOOTEN WAREN. EN JEZUS ZEIDE TOT SIMON: EN VREEST NIET, VAN NU AAN ZULT GIJ MENSCHEN VANGEN.

EN ALS ZIJ DE SCHEPEN AAN LAND GESTUURD HADDEN, VERLIETEN ZIJ ALLES, EN VOLGDEN HEM.

De Heere JEZUS had eene zeer eenvoudige, doch niet minder krachtige, manier van onderwijs: de ſtoffe, welke Hij dikwijls tot onderwerpen verkoos, om over te ſpreken, waren doorgaans niet ver gezocht, maar werden gemeenlijk ontleend van zoodanige zaken, welke zich op dat oogenblik aanboden; hierdoor bekwam zijn voorſtel iets, of liever zeer veel, van het bevallige en aangename, dat de Toehoorders doorgaans zoo zeer inneemt; immers, „ eene rede op zijn pas „ geſproken is als gouden appelen," zegt de wijze Spreukſchrijver, „ in zilveren ge„ beelde ſchalen." Wilt gij dit door voorbeelden hebben opgehelderd, hoe vele zijn die niet

in

in getal? Denkt eens om zijn gesprek met de Samaritaansche vrouw; hoe natuurlijk wist Hij de rede, welke zij te zamen gehad hadden, over de dorstlesschende kracht van de JAKOB's fontein, waarbij Hij toen zat, te leiden tot de kennis van Hem, het ware levenswater, waarvan men moet drinken, om nimmermeer te dorsten? (*a*). Zoo was het bij eene andere gelegenheid; wanneer Hij, bij voorbeeld, eenen blinden genezen had, nam Hij daaruit aanleiding, om zich voor te stellen als het Licht der wereld, in wiens licht de menschen alleen het licht zien. (*b*) Verder, als Hij zich eens bij de schaapspoorte te *Jeruzalem* bevond, en Hij daar in persoon den troep schapen bezag; hoe gepast was het toen: „ *Ik ben de deure.*" Hij wilde zeggen: *de deur* tot de ware Kerk, die geestelijke schaapskooi; „ *indien iemand door mij* „ *ingaat, die zal behouden worden; hij zal* „ *uitgaan en ingaan en weide vinden. Ik ben* „ *de goede Herder: ik stelle mijn leven voor* „ *mijne schapen; ik geve hun het eeuwige le-* „ *ven.*" (*c*) Deze voorbeelden zijn alle ontleend uit JOHANNES Evangelie; wilt gij er een uit een' anderen Evangelist, vestigt dan uw

(*a*) *Joh.* IV. (*b*) Hoofdst. IX. (*c*) *Joh.* X.

uw oog op dat van LUKAS, in den Tekst voorkomende: is PETRUS op zekeren tijd verbaasd over zijne rijke vischvangst, hoe geſchikt en opwekkend was alstoen het woord, waarvan de Heiland zich bij die gelegenheid bediende: „ *En vreest niet, van nu aan zult* „ *gij menſchen vangen.*" Uw beroep zal voortaan oneindig edeler en voortreffelijker zijn!

Intusſchen bij dat gepaste in het voorſtel, hoe eenvoudig is de voordragt; geen zwier van woorden wordt er gebruikt, geen weidſche opſchik van elders ontleend; alles is even natuurlijk, en wordt juist dáárdoor des te verſtaanbaarder.

Van belang zou het voor de Kerk geweest zijn, indien men den grooten Profeet en Leeraar in dezen gevolgd hadde; indien het zoogenaamde kunstmatige voorſtel van het eenvoudige Evangelie niet zoo zeer veld gewonnen, zoo veel bijval bij de zoogenaamde wijzen dezer eeuwe gevonden hadde! hoe vele minkundigen, wier getal toch het grootſte is, zouden daardoor, middelijker wijze, niet meer, en bekwamer, hebben kunnen zijn opgeleid geworden in de kennis van den éénigen en waren weg des levens! Intusſchen, waartoe zal men op den duur de heerſchen-

de

de gewoonte volgen; waarom zou men zich ſchamen het voorbeeld van JEZUS te gebruiken, en het voetſpoor van zijnen grooten Apostel te drukken, die het bij bevinding kende, dat men zich door een eenvoudig voorſtel der waarheid doorgaans het meeste veraangenaamt aan de gemoederen der menſchen, als in 's Heeren tegenwoordigheid!

Komt, zetten wij daartoe ditmaal eens alle verkeerd vooroordeel ter zijde; laat ons beproeven, of de waarheid minder kracht zal hebben, zoo wij haar naakt voorſtellen, zonder eenig bekleedſel.

Mogt het GODE behagen, daartoe gunſtig van boven mede te werken! Mogt het ons gegund worden zielen te winnen voor de Eeuwigheid! Mogten wij ook heden daartoe nog die belofte van JEZUS vervuld zien: „*van* „ *nu aan zult gij menſchen vangen!*" Althans hierdoor niet weinig bemoedigd, ſtellen wij onze pogingen in de hand des Heeren, en werpen daartoe in den naam van JEZUS, en op zijn bevel, het net uit, Amen!

Wij zullen vooreerst den Tekst in het verhaal gadeſlaan;

dan, bij eenige weinige bijzonderheden, daartoe betrekkelijk, ſtilſtaan.

Voor-

Vooraf wordt ons aangeteekend de tijd en gelegenheid, wanneer het hier vermelde voorviel, waaromtrent wij lezen:

En het geſchiedde als de ſchare op Hem aandrong, om het woord GODS *te hooren, dat Hij ſtond bij het meer Genneſaret*, vs. 1. De Heere JEZUS was nu van zijne derde omreize te huis gekomen, en had zijn' intrek genomen in zijn gewoon verblijf te *Kapernaum.* Dáár zijnde, gaat Hij op zekeren dag naar het kort daarbij gelegen ſtrand, aan het meer *Genneſaret*, eene groote verzameling van water uit de *Jordaan* oorſpronkelijk, aan de oostzijde van *Galilea*, volgens JOSEPHUS honderd ſtadiën lang en veertig breed, hebbende zoet en drinkbaar water, ongemeen vischrijk; van rondom met ſteden en vlekken bezoomd, welke meest van de vischvangst derzelver beſtaan hadden.

De Heere JEZUS zich daar bevindende, werd dadelijk door eene groote menigte van menſchen bezocht: door zijne leer reeds aan zoo vele plaatſen bekend geworden, en niet minder door zijn wonderdoend alvermogen, bij die gelegenheid telkens openbaar gemaakt, zocht men Hem gedurig allerwegen op, om zij-

zijne verſtandige redenen te mogen hooren, en ooggetuigen te zijn van die weldadige werken, welke Hij gewoon was alsdan veelal te verrigten. Onderrigt, dat Hij zich thans te *Kapernaum* bevond, had men zich derwaarts begeven en zocht men Hem eerst dáár; doch wijl men intusſchen vernam, dat Hij ter ſtad was uitgegaan, begaf men zich naar het ſtrand, daar JEZUS veel heen wandelde. Hem dáár nu aantreffende, liet men dadelijk blijken, waarom men Hem had opgezocht, te weten, *om het woord* GODS *te hooren;* ten bewijze, dat men Hem hield voor een waar Profeet, en zich aan niets meer liet gelegen zijn, dan om zijn onderrigt, gelijk Hij daarmede reeds een begin gemaakt had, verder te mogen vernemen.

Hoe aangenaam moet het voor JEZUS niet geweest zijn, te zien, dat Hij niet te vergeefs gearbeid had! Geen wonder, dat Hij dan ook genegen was, om aan deze begeerte te voldoen. Intusſchen was de toeloop op het ſtrand zoo groot, dat men Hem bijna verdrong; dit maakte het ſpreken hinderlijk; hadde Hij dat ook al ondernomen, zeer weinigen zouden Hem in dit geval maar hebben kunnen verſtaan. JEZUS vond er daarom naar zijne wijsheid dadelijk iets op uit. Daar lagen

juist

juist twee visschersbooten of pinken digt bij strand, waarvan een aan PETRUS, reeds een Discipel van JEZUS, toebehoorde; kon Hij zich daarin begeven, op een' kleinen afstand van den wal daaruit spreken, zoo scheen de zwarigheid, welke er plaats had, opgeruimd: dit werd daarom ook terstond werkstellig gemaakt.

En Hij zag twee schepen aan den oever van het meer liggende, lezen wij vs. 2, 3, *en de visschers waren daaruit gegaan, en spoelden de netten; en* JEZUS *ging in een van die schepen.* Uit deze bijzonderheid zien wij,

1. dat diegenen, welke door JEZUS waren uitgekozen, om naderhand als zijne leerlingen Hem in het groote werk, ter uitbreiding van het Godsrijk, behulpzaam te zijn, niet van dat oogenblik hun beroep hebben laten varen, maar daarbij vooreerst gebleven zijn, tusschen beiden zich slechts bij Hem vervoegende, om zijn onderwijs te genieten. Immers, hier vinden wij SIMON, JAKOBUS en JOHANNES in dat werk nog bezig, van welke wij weten, dat zij kort na JEZUS doop als zijne volgelingen waren aangenomen.

2. Het andere, dat wij hier hebben op te merken, is, dat de visschers, deze leerlingen, thans aan den wal waren, bezig met het

schoon

ſchoon maken, het ſpoelen van hunne netten, een bewijs, dat zij niet van meening waren vooreerst weder te visſchen; want dan zijn de visſchers gewoon, om hun vischtuig te zuiveren en te droogen, ten einde het verſtikken daarvan voor te komen. Deze aanmerking is hier niet overtollig; daar ligt in, dat deze lieden het visſchen voor dien dag zeer ontijdig dachten te wezen, hetgeen het voorval, hetwelk er naderhand plaats had, des te aanmerkelijker deed zijn.

Nu in een van die ſchepen overgeſtapt zijnde, verzocht JEZUS aan SIMON, naderhand bekend onder den naam van PETRUS, „ *een weinig* „ *van het land te ſteken; en nederzittende,* „ *leerde Hij de ſchare uit het ſchip.*" Wat rede de groote Leeraar toen tot het volk hield, is ons niet opgeteekend. Onze geachte Randſchrijvers (kantteekenaars) wijzen ons hier naar MATTH. XIII, daar wij lezen, dat JEZUS uit het ſchip tot de ſchare, die op den oever ſtond, vele gelijkenisſen ſprak, als van *den Zaadzaaijer; het onkruid op den akker; het mosterdzaad; het zuurdeeſem*, enz. dan het blijkt niet genoegzaam, dat, hetgeen dáár voorkomt, tot dezen tijd moet gebragt worden. Hoe het zij, het zullen zeker woorden geweest zijn des levens, ſtrekkende, om

het volk te leeren, wat zij te doen en te laten hadden, ten einde gelukkig te worden.

Men vrage hier nu niet, of het evenwel niet goed zou geweest zijn, dat LUKAS van deze rede, toen gevoerd, aanteekening gehouden had? Wie zal daarop antwoorden! Kan het niet ligt eene redevoering geweest zijn, zoo als JEZUS te voren reeds meer gedaan had? en zoo dit het geval was, dan verliezen wij er immers niets bij, en wie zal ons het tegendeel bewijzen? Immers meermalen herhaalde JEZUS vroegere voorstellingen! Intusschen schijnt het oogmerk van den Evangelist geweest te zijn, om deze aanteekening slechts als eene inleiding te hebben willen laten vooraf gaan, ten einde zijnen Lezer bijzonder te leiden tot een wonder, hetwelk de Heere JEZUS toen verrigtte; en, uit dat oogpunt beschouwd, verdient het beleid, dat hij hier hield, ook al weder geene berisping: immers, dat dit zijn toeleg was, blijkt duidelijk uit den schielijken overgang tot *het geval* zelf, zoo volgt de Tekst vs. 4.

„ *En als Hij afliet van spreken, zeide Hij*
„ *tot* SIMON: *steek af naar de diepte en werp*
„ *uwe netten uit om te vangen.*" Zijn leerwerk verrigt hebbende, wilde JEZUS te gelijker tijd eene proeve van zijn wonderdoend vermogen

ge-

geven; mogelijk wel, om daarmede PETRUS vriendelijkheid, die Hem het gebruik van zijne boot had afgeſtaan, met eenig tijdelijk voordeel te beloonen; vooral evenwel, om hem en de zijnen bij die gelegenheid te laten zien, welk eene magt er in Hem huisvestte, en hoe zij in het vervolg alle zwarigheden, om met den tijd geheel in zijnen dienst over te gaan, gerustelijk aan Hem konden afſtaan.

Hoort PETRUS intusſchen ſpreken van thans weder te visſchen, zoo kan hij niet af zijn, zijne aanmerking daarop te maken.

„ *En* SIMON *antwoordde*, is het in het 5de vs, „ *en zeide tot Hem: Meester! wij hebben den* „ *geheelen nacht over gearbeid en niet gevan-* „ *gen: doch op uw woord zal ik het net uit-* „ *werpen;*" „ alle moeite," wil hij zeggen, „ is op den regten tijd aangewend om iets „ te bekomen; doch wij hebben niets mogen „ opdoen; dit heeft ons derhalve doen be- „ ſluiten, om er dezen dag verder niets aan „ te doen, daar wij geen vooruitzigt hoege- „ naamd hebben, om iets te zullen vangen: „ evenwel is het er verre af, dat ik mij met „ deze aanmerking aan uw bevel zou zoeken „ te onttrekken. *Op Uw woord zal ik het* „ *net uitwerpen:* wat Gij beveelt, dit ſtaat „ bij mij vast, is altijd goed; ik vertrouw

„ daarom, dat Gij hiermede insgelijks een
„ wijs oogmerk zult hebben, hetzij dan, wat
„ het ook wille; ten minste het blijft mijn
„ pligt U te gehoorzamen, en den uitslag
„ daarvan aan U over te laten."

Dit was inderdaad voorzigtig gehandeld; verstandig gedacht: als men zwarigheid omtrent iets heeft, geeft ons dat geene vrijheid, om er dadelijk van af te zien; vooral, als wij bij ons zelven een' aandrang daartoe vinden door eene bijzondere inspraak van ons hart, of door eenige toespraak uit GODS Woord; dan doen wij altoos beter, om zulks in opzien tot GODS gunstige medewerking te hervatten, verwachtende, dat als dit met zijne wille is, de uitkomst ons niet zal beschamen. Trouwens, wat ons ééns en tweemaal mislukt, zal ons daarom op den duur niet te leur stellen: het tegendeel leerde de uitkomst, althans hier aan PETRUS. Immers, het 6de vs. onderrigt ons:

„ *En als zij dat gedaan hadden*, (PETRUS namelijk en het volk, dat hij op zijn vaartuig bij het visschen doorgaans gebruikte,) „ *besloten zij eene groote menigte visschen, en* „ *hun net scheurde.*" Hoe ongunstig de omstandigheden in het eerst ook toeschenen, viel alles geheel buiten verwachting uit; daar het vis-

visschen kort aan den oever ongelijk voordeeliger gerekend wordt, dan in de diepte; het trekken in het duistere van den nacht de voorkeur heeft, ver boven het uitwerpen van het net bij dag, en vooral in helder water, vond men bij deze gelegenheid dat, wat men in dusdanig een geval niet gunstig acht, en echter hier ongemeen tot voordeel was. Immers, toen men het net wilde ophalen, vond men het zoo zwaar, van wege de visschen, die het inhield, dat het *genoegzaam* scheurde; zoo toch moet men de laatste uitdrukking nemen: want was het net werkelijk *gescheurd*, dan waren zij de vangst kwijt geweest, en konden dan kwalijk, gelijk er terstond op volgt, twee booten daarmede gevuld hebben. Hier is eigenlijk eene Hebreeuwsche manier van spreken, gelijk men heeft opgemerkt; de *Hebreën*, namelijk, hebben de gewoonte, om iets voor te stellen, als wezenlijk plaats gehad te hebben, dat echter alleen *op het punt* stond te geschieden. Zoo lezen wij in de Geschiedenis van DAVID: „en SAUL en zijne mannen omsingelden DAVID en zijne mannen, „ om die te grijpen" (*d*); dit wil zeggen: zij hadden hen *bijna* omsingeld; want zoo zij hen

(*d*) 1 *Sam.* XXIII. vs. 26.

hen wezenlijk ingefloten hadden, zouden zij ook gevangen zijn geweest; dit is ook hier op te merken. In het 7de vs. ſtaat, dat de ſchepen, met de vangst beladen, *zonken*; zoo luidt het Grieksch; intusſchen wil het alleen zeggen, dat ze door de zware lading *gevaar* liepen, om te zinken; de onze hebben het daarom zeer wel vertaald: „ zoodat ze *bijna* „ zonken."

Men ontdekte dan bij het ophalen van het net terſtond, hoe rijk de vangst was, en tevens de grootte van het gevaar, waarin men verkeerde, om net en vangst te verliezen, zoo men hier geene voorzigtigheid gebruikte. En welke middelen werden daartoe nu wel werkſtellig gemaakt? Dewijl men hulp noodig had, en die bij de hand was, zocht men er zich dadelijk van te bedienen.

„ *En zij wenkten*, ſtaat er vs. 7, *hunne me-* „ *degenooten*, *die in het andere ſchip waren*, „ *dat zij hun zouden komen helpen.*" Men liet, zoo het ſchijnt, het net terſtond een weinig weder zakken; de visch is in het water zoo zwaar niet, als buiten hetzelve, terwijl de zwaarte door het water wordt opgehouden. Dit nemen deze lieden in acht, en willen dus het net wat bot geven, totdat zij meerder handen aan den arbeid kunnen leggen, om het zoo van alle kanten wat te helpen lig-

ligten. — Dit geſchiedde, en toen werd er zoo weinig van verloren, dat beide ſchepen, zoowel dat, waaruit men de vangst gedaan had, als het andere, hetwelk ter hulp geroepen en gekomen was, daarbij eene volle lading bekwamen.

Inderdaad een zeer aanmerkelijk voorval, onze hoogſte opmerking waardig! Trouwens, al wil men hier natuurlijke oorzaken plaats geven, zoo ligt er evenwel veel in, waardoor JEZUS als een ongemeen perſoon moest bekend worden. Al ſtelt men, dat deze menigte visſchen dáár door een gewoon natuurlijk toeval op dat oogenblik bijeen gebragt waren, hetzij door roofvisſchen gejaagd en vervolgd, of door iets anders; dan moet men ten minſte altijd JEZUS Goddelijke alwetendheid hierin eerbiedigen, die dit wist, en de plaats aanwees, daar men ze met zulk een goed gevolg kon magtig worden. Was er toch hier niets zonderlings in op te merken geweest, waarbij kwam het dan te pas, dat PETRUS en de zijnen, die van het visſchen hunne handtering maakten, en die men mag vooronderſtellen, dat ruim zoo oplettend zullen geweest zijn als JEZUS, (wiens beroep dat eigenlijk niet was) op alle teekenen, welke het aannaderen van groote ſcholen visch

konden aanduiden, er niets van bemerkten? Ja! indien alles zich op eene gewone en natuurlijke wijze toedroeg, van waar dan die verbaasdheid bij deze in die handtering zoo ervaren lieden? Trouwens, lezen wij niet uitdrukkelijk vs. 8, 9.

„ *En* SIMON PETRUS *dat ziende, viel neder*
„ *aan de voeten van* JEZUS, *zeggende: Heere!*
„ *ga uit van mij, want ik ben een zondig*
„ *mensch; want verbaasdheid had hem bevan-*
„ *gen, en allen, die met hem waren, over*
„ *den vang der visschen, welke zij gevangen*
„ *hadden.*" Op dit oogenblik, dat dit wonderbaar geval gebeurd was, valt PETRUS, ten bewijze van zijnen diepen eerbied voor JEZUS, aan deszelfs kniën neder. Mogt hij JEZUS te voren gekend hebben als een groot Profeet, krachtig in woorden en werken; nu zag hij wat meer in Hem, te weten, een Goddelijk vermogen, naar het schijnt, doorstralen; immers komt van hier waarschijnlijk de naamsverandering, zijnde hier niet meer *Meester*, gelijk vóór het gebeurde, naar vs. 5, maar integendeel *Heere*, met een Goddelijk eerbewijs, het nedervallen voor denzelven. — Maar waarop ziet de bede: *ga uit van mij, want ik ben een zondig mensch?* Dit hebben sommigen gedacht te zijn voortgekomen uit eene soort van vrees, dat hem nu welligt iets

kwaads

kwaads ſtond te treffen, daar het Heilige het onreine niet wel in deszelfs bijzijn kan verduren; gelijk wij lezen van MANOAH, dat hij bij de verſchijning van den Engel des Heeren zoo ontroerd was, dat hij tot zijne huisvrouw zeide: „ wij zullen zeker ſterven, om„ dat wij GOD gezien hebben." (e) Dan het ſchijnt natuurlijker, om hier het beſef van zijne *onwaardigheid* bijzonder plaats te geven; had JEZUS getoond, welk eene voortreffelijkheid er in Hem huisvestte, welk eene aandoening moest daaruit niet ontſtaan, dat zijne geringheid, behalve zijne onreinheid, hem geheel ongeſchikt maakte, om langer het bijzijn van zulk een' verheven' perſoon te genieten! Had hij er anders over gedacht; welk een gebrek aan zelfkennis en nederigheid zou dit niet verraden hebben?

Met PETRUS is het dus hier anders geſteld, dan in een ander geval met de *Gergaſenen:* toen JEZUS onder hen de duivelen uitgeworpen, en daardoor aan het Land eene groote weldaad bewezen had, verzochten zij Hem ernſtelijk, dat Hij uit hunne landpalen wilde vertrekken; maar zij deden dit uit eene ſoort van inhaligheid, dewijl zij daarbij een deel hun-

(e) *Rigter.* XIII. vs. 22.

hunner zwijnen, in welke de duivelen hun verblijf namen, verloren hadden; vreezende, dat zij nog meer ſchade mogten lijden: maar hier doet PETRUS zulk een verzoek uit eerbied, en daarin was hij zoo zeer te prijzen, als men deze mogt laken.

Intusſchen maakte dit voorval geen' minderen indruk op de andere, daarbij tegenwoordig zijnde, Leerlingen.

„ *En desgelijks ook* JAKOBUS, is het vs. 10, „ *en* JOHANNES, *de zonen van* ZEBEDEÜS, *die* „ SIMONS *medegenooten waren.*" En zeker, hoe kon het anders zijn, immers moest het gebeurde hun even vreemd voorkomen! Het was toch ook hunne meening geweest, dat er voor dien dag niets zoude te vangen zijn, waarom zij hunne netten aan den wal gebragt en die uitgeſpoeld hadden; geen wonder dan, dat hen mede gelijke eerbied voor JEZUS vervulde, ſchoon zij dit niet zoo uitten als PETRUS, die meer bijzonder in dit voorval begrepen was, als zijnde hetzelve in zijne boot voorgevallen.

Waren de Leerlingen inmiddels alle geheel verſlagen, zoo zocht de goedertieren Heiland dit, naar zijne gewone vriendelijkheid, dadelijk op te heffen; Hij zeide tot SIMON: „ *en vreest* „ *niet: van nu aan zult gij menſchen vangen.*"

De

De reden, waarom JEZUS hier bijzonder de aanſpraak tot PETRUS rigtte, lag dáárin, omdat hij in perſoon den Heiland had toegeſproken: intusſchen waren de anderen in het antwoord, dat JEZUS hier gaf, mede begrepen.

„ *Vreest niet*," roept JEZUS hun toe: „ ontſtelt U niet zonder reden; hetgeen gij gezien hebt, duidt immers niets verſchrikkelijks aan; het is geene voorſpelling van eenig onheil; integendeel wil ik U iets leeren, dat grootelijks bij vervolg tot uwe bemoediging kan ſtrekken: *van nu aan zult gij menſchen vangen*." — Wat lag daarin? zouden zij menſchen vangen, gelijk zulks in den oorlog geſchiedt, om zich door het leven derzelve te verrijken; zoo als men van de NEBUKADNEZARS en ſoortgelijke geweldenaars leest, „ dat zij de volken optrekken met den angel, en die vergaderen in hun garen en net, en niet verſchoonen met de volken altoos te dooden?" (*f*) Neen; het zou een veel edeler vangen zijn, te weten, om dezelve door het net van het Evangelie, door het voordragen van hemelsch onderwijs, uit eene wereld vol van onkunde en boos-

(*f*) *Habak.* I. vs. 15, 17.

boosheid, niet ongelijk aan een woest meer, op te halen en over te brengen in eene zee, zuiver als kristal, daar men bij het genot der wateren des levens zoo wel tiert, naar den geest leeft, en nimmer eenig wezenlijk gebrek lijdt, zoo lang men aan het oogmerk zijner bestemming tracht te voldoen, en in deze veilige bewaarplaats zoekt te blijven. — Immers, dat de Geest hier op zulk een vangen wijst, is allerduidelijkst uit het onderscheiden gebruik van het woord; dát, hetwelk vs. 5 voorkomt en van de vischvangst gebezigd wordt, beduidt: iemand of iets levend vangen, om het te dooden; dát, hetwelk wij hier ontmoeten, vangen om het in het leven te laten blijven, gelijk wel eens plaats had in den oorlog in oude tijden, wanneer men zulke magtig werd, die men kon dooden naar het toenmalig regt, maar dien men het leven schonk. Hierom is dat zelfde woord door de Griekische overzetters van het O. T. ook in zulk een geval gebruikt, behalve dat de aard der zaak ook op zich zelven reeds voor die beteekenis pleit: de rijksdienaren van JEZUS, toch, moesten geene menschenverdervers worden, maar zulken, die zielen moesten zoeken te behouden ten leven!

Dat

Dat dit nu bijzonder gezegd wordt tot PETRUS, hebben anderen zoeken te gebruiken tot een bewijs voor zijne opperhoofdigheid in de Kerk; maar indien zij schrift met schrift vergeleken hadden (*g*), dan zouden zij hebben kunnen ontwaren, dat JEZUS dat zelfde ook elders, zoowel tot ANDREAS als tot PETRUS, zeide: en leert het ons de Tekst zelf niet, daar wij zien, dat de andere Leerlingen, die daar toen tegenwoordig waren, dit woord, schoon bijzonder tot PETRUS gerigt, nogtans ook op hen toepasselijk maakten? Het is toch:

„ *En als zij de schepen aan land gestuurd*
„ *hadden, verlieten zij daar alles, en volgden*
„ *Hem*," vs. 11. Dit schijnt men zóó niet te moeten verstaan, dat deze Leerlingen van dat oogenblik af hun beroep lieten varen, en nimmer daartoe zijn wedergekeerd; immers na JEZUS opstanding vinden wij hen nog daarin bezig (*h*); maar het geeft eenvoudig te kennen, hoe zij bij die rijke vangst met JEZUS op nieuws zoo ingenomen werden, dat zij, hunne vaartuigen aan strand gebragt hebbende, het spoelen der netten en het overige werk aan anderen overlieten, en JEZUS gevolgd zijn in de omreize, welke Hij nu voor de

(*g*) Zie *Matth.* IV: 18, 19. (*h*) Zie *Joh.* XXI.

de vierde maal deed, waarop zij weder te *Kapernaum* kwamen, en hun beroep voortzetteden, totdat JEZUS hen naderhand onder de twaalf Apostelen aannam en gelastte bij Hem te blijven: hetgeen zij dan ook volbragten, Hem volgende tot aan zijnen dood toe. (*i*)

Dit weinige zal, zoo ik hope, voldoende zijn ter opheldering van den Tekst: bepalen wij onze aandacht nu nader tot het een en ander, hetwelk onze opletendheid verdient.

* *

En daarin komt

1. vooreerst in aanmerking: *de waarheid dezer gebeurtenis.* En hoe, bid ik U, zouden wij daar een oogenblik aan kunnen twijfelen! want, zegt mij, wat onmogelijkheid is er in het geval *op zich zelf!* Wat belang zou LUKAS er bij gehad hebben, om hetzelve te boek te ſtellen, zoo hij voor zich daar geen zeker berigt van gehad had? Immers leefden toen de Apostelen nog, in wier bijzijn deze ruime vischvangst geſchiedde, die men er in alle geval altijd naar kon vragen. — Zijn ook PETRUS en de andere Apostelen niet inderdaad na de aanſtelling, welke er toen geſchied-

(*i*) Vergelijk hiermede *Luk.* VI: 13. *Mark.* III: 14.

ſchiedde, *visſchers van menſchen* geworden? Herinnert U de overvloedige toebrenging van ettelijke duizenden door PETRUS prediking alléén, op den eerſten Pinkſterdag na JEZUS Hemelvaart; ja, leest de *Hand. der Apostelen*, en gij zult zien, wat de andere Discipelen te dezen aanzien mede gedaan hebben: in welk een naauw verband ſtaat dit nu niet tot dit geval? — Dan, er is nog een bewijs voor de waarheid dezer gebeurtenis te vinden in het eenvoudig en natuurlijk verhaal, hetwelk daaromtrent geſchiedt: hoe ſtrookt hier alles toch zoo bijzonder met het karakter van PETRUS! Zou men niet verwacht hebben, dat een man, die den ganſchen nacht niets gevangen had, tegen alle verwachting over dag met zulk een' overvloedigen trek verrijkt, zijnen weldoener zijn' warmen dank voor dit voordeel in de eerſte plaats zou hebben toegebragt, nadat hij het geval zelf bedaard had overwogen, en daardoor verſterkt was geworden in het verheven denkbeeld, dat hij zich te voren reeds van JEZUS gemaakt had? Maar ziet, wat het laatſte bij een' ander zou geweest zijn, is het eerſte bij PETRUS; bij hem werkten doorgaans alle denkbeelden *op ééns*, te gelijk; want in zijn karakter is alles *vuur* en *leven*, en daar dit plaats heeft, laat

de

de bedaarde werking des gemoeds zich niet zoo onderſcheiden opmerken. — Hij, die mij hier wèl begrijpt, zal deze aanmerking niet ongepast vinden.

Is dit geval nu waarlijk gebeurd; wie vindt dan ook, met mij, hier tegelijk niet

2. een heerlijk betoog voor de waarheid van JEZUS *Godheid!* Ik zal nu op de ongemeene vangst niet blijven ſtaan, ſchoon ik in alle gevallen, waaraan men die ook zou willen toeſchrijven, altijd een bewijs zou vinden van JEZUS alwetendheid, welke men bij geen bloot ſterveling kan zoeken; neen! ik bepaal mij thans voornamelijk bij JEZUS zeggen: „ *en vreest niet, van nu aan zult gij* „ *menſchen vangen.*" (*k*) „ Wie is deze," moet ik hier vragen, „ die, zonder rijkdom- „ men, zonder wapenen, zonder gezag, of „ eenigen menſchelijken bijſtand (want JEZUS „ was een arm man naar de wereld), visſchers „ van visſchen in visſchers van menſchen wil „ veranderen? — Welk een oogmerk! welk „ eene onderneming! welk een vertrouwen „ met of bij zoo groot eene zwakheid, om „ zulk een ontwerp te voorzeggen en uit „ te voeren! Ligt daar niet in, dat JEZUS dan „ *Mees-*

(*k*) vs. 10.

„ *Meester* moest zijn over zijne Discipelen,
„ om hen wonderdadig te veranderen! *Mees-*
„ *ter* van hunnen geest, om dien te verlich-
„ ten! *Meester* van hunne harten, om dezel-
„ ve af te trekken van wereldſche voorwer-
„ pen! *Meester* van het toekomende, om het
„ te voorzeggen! *Meester* van het tegenwoor-
„ dige, om er over te beſchikken! *Meester*
„ over de neigingen der menſchen, die ge-
„ vangen moesten worden! *Meester* over hun-
„ nen tegenſtand, en over alle de hinderpa-
„ len, welke zij van hunne zijde konden in
„ het werk ſtellen! *Meester* over den zamen-
„ loop en de uitkomst van zaken!" — En
evenwel weten wij, dat het zoo geſchied is,
gelijk wij zoo even met een enkel woord
hebben aangetoond: wie, die dit ernſtig in
overweging neemt, zal dan een oogenblik
aarzelen, om volmondig te erkennen: „ Hee-
„ re! Gij zijt de CHRISTUS, de Zoon des le-
„ venden GODS!"

3. Voor het overige zou men hier moge-
lijk nog eene en andere vraag kunnen doen,
bij voorbeeld:

Waartoe koos JEZUS hier zulke geringe lie-
den tot zijne eerſte rijksdienaren; zou het
niet meer tot eere van den Godsdienst ge-
ſtrekt hebben, indien Hij daartoe aanzienlij-

ker perſonen gebruikt hadde? Dit moge zoo ſchijnen, maar is inderdaad verre van daar! geene menſchen ſchikten zich in dien tijd daartoe minder, dan zoogenoemde aanzienlijken en geleerden; deze waren met te veel vooroordeel bezet, om JEZUS belang van harte te zijn toegedaan; daarom dankte JEZUS zijnen Vader, dat Hij de verborgenheden van het Koningrijk GODS voor den wijzen had bedekt en die den kinderen geopenbaard! Om het regte nut van 's Heilands onderwijs te trekken, moet men een ootmoedig en nederig hart hebben; en dat misten deze lieden. Wat zou de kracht der genade er niet bij verloren hebben, indien het Evangelie door andere, dan door deze lieden, gepredikt ware; zou men dan niet de groote hervorming, daardoor te weeg gebragt, al ligt aan het beleid van deze wereldwijzen hebben toegeſchreven; en zou het werk van GOD daardoor niet een aanzien gekregen hebben als *menſchen*-werk? Maar ziet, hen, die de wereld voor dwazen hield, wilde GOD verkiezen, om de wijzen te beſchamen; en zij, die de wereld voor zwak achtte, werden door Hem uitgekozen, om de ſterken tot ſchande te maken. (*l*) Zóó zijn GODS wegen niet als onze

(*l*) 1 *Kor.* I: 27.

ze wegen, zijne gedachten niet als onze gedachten!

Ja, maar juist *visschers?* Het beroep maakt niemand op zich zelf verachtelijk; ieder verdient in zijn' kring achting, als hij nuttig is aan de maatschappij! Zij zouden hoogst verachtelijk geweest zijn, indien zij voor dat beroep geheel geleefd hadden, zonder zich aan GOD en zijnen dienst te laten gelegen zijn; maar zoodanig waren zij niet; het werk, dat zij van JEZUS maakten, en JEZUS van hen, leert het tegendeel; het waren geene visschers, die, gelijk de *Tyriërs* oudtijds, ook op den Sabbath hunne netten uitwierpen, en visch ter markt bragten, die door zulk eene inhaligheid dikwijls oorzaak zijn, dat zij bij al het ongemak, hetwelk zij in hun beroep uitstaan, arm blijven.

Zijn er mogelijk lieden van deze soort thans onder mijn gehoor, den zoodanigen beveel ik, (om dit hier tusschen beide in te lasschen), ernstig in den naam des Heeren, om te lezen het XIII^de^ Hoofdst. uit het Boek NEHEMIA, het 16de, 17de en 18de vs. waaruit zij zullen kunnen zien, hoe zeer de Godsdienst dit wangedrag afkeurt, en hoe 's Heeren toorn daardoor wordt gaande gemaakt; terwijl ik hun tevens verzoeke, vooral niet te verge-

ten, hetgeen hun van deze plaats meermalen is voorgehouden, dat een zondag, godvruchtig gevierd, doorgaans eene gelukkige week geeft, en dat het tegendeel plaats vindt, als men dien verwaarloost.

Rijk is dit gedeelte der Geschiedenis in nuttige leeringen; jammer is het maar, dat wij, wegens den reeds zoo ver verloopen' tijd, genoodzaakt worden, om ons slechts bij eenige weinige derzelve te zullen moeten bepalen; waartoe wij echter de voornaamste zullen kiezen: en wat kunnen wij dan toch hier al opzamelen?

1. Predikte JEZUS bij het meer *Gennesaret*, volg. vs. 1—3, ik ontdek er in, hoe men in dien tijd den grooten Profeet genoegzaam allerwegen kon hooren, in den Tempel, in het veld, op bergen, op strand, en ik weet niet, waar al meer! Ware dat nog zoo, zult gij zeggen, wat zouden wij dan niet gelukkig zijn! maar is het dan nu anders; is het niet nu nog: „ daar twee of drie „ in mijnen naam bijeen zijn, daar ben ik bij „ hen!" Daarenboven, is niet de gansche Natuur vol van 's Heeren goedheid; kunnen wij

wij niet, bij de beſchouwing daarvan, allerwegen de voetſtappen ontdekken van Hem, die het Woord is van GODS kracht, waardoor alle dingen, welke beſtaan, gedragen worden? Zeker, overal zijn wij in JEZUS ſchool; allerwegen zoekt Hij ons in zijn beſtier over het ondermaanſche tot blijdſchap te wekken, in een eerbiedig geloofsvertrouwen te verſterken: immers vertellen de Hemelen zijne eer, het uitſpanſel zijner handenwerk. Ja, als wij opmerkzaam zijn op deze zijne ſtemme, wat vervangt dan het dierbare Evangelie niet dien toon; wat roept Hij in dat Woord, dat zoo rijkelijk onder de Christenheid woont, ons dan niet toe: „ zie, „ ik ſta aan de deur en ik klop; indien ie„ mand mijne ſtemme hoort en open doet, „ ik zal tot hem inkomen, en woninge bij „ hem maken! (*m*)

Indien er dus meer lust ware; aan gelegenheid, om van JEZUS geleerd te worden, zou het niet ontbreken: geen Christen, of hij zou dat woord der belofte aan zich vervuld zien: „ Ik zal u onderwijzen, en u leeren „ van den weg, dien gij gaan zult; ik zal „ u raad geven, mijn oog zal op u zijn!" (*n*).

2. Ver-

(*m*) *Openb.* III: 20. (*n*) *Pſ.* XXXII: 8.

2. Verrigtte JEZUS, bij gelegenheid, dat Hij aan het meer *Gennesaret* leerde, een opmerkzaam wonder; werd hetzelve volbragt, (waarop wij wèl dienen te letten;) toen PETRUS zijn bevel gehoorzaamde, om het net uit te werpen, hoe weinig hoop er ware, dat zulks van eenig gunstig gevolg zoude zijn: (*o*) hier moeten wij niet alleen in zien, dat JEZUS magt heeft over alle dingen in hemel en op aarde, en dus, dat wij gerust in alles ons vertrouwen onbepaald op Hem kunnen vestigen, vast staat makende, dat wij daarin niet zullen beschaamd worden; maar daaruit wensch ik wel voornamelijk, dat een ieder onzer moge leeren, dat, als wij gereedelijk doen, wat JEZUS gebiedt, zulks van zijnen kant nooit onbeloond blijft, maar altijd tot voordeel uitvalt: dat is te zeggen, niet dadelijk, op het oogenblik, dat wij dit doen, gelijk hier het geval was, maar toch zeker eens; is het niet vroeg, dan laat! Trouwens, is JEZUS niet een mild belooner dergenen, die Hem zoeken; heeft Hij ooit tot het huis van JAKOB gezegd: „zoek mij te vergeefs?"

Helaas! hoe weinig wordt dit intusschen bedacht; hoe schaars ter harte genomen; en kun-

(*o*) Zie vs. 4. verv.

kunnen wij ons dan wel verwonderen, dat de zegeningen GODS in de genade zich zoo weinig laten beſpeuren in ons midden! Is het niet dagelijks, dat JEZUS ons beveelt: „ be-„ keert U, en gelooft het Evangelie," (om maar één voorbeeld uit vele te melden); maar waar wordt naar die ſtem geluisterd? Zeggen velen niet met ſprekende daden: „ wij „ willen niet hooren?" — Zijn er anderen, die zich aan dit bevel niet kunnen onttrekken, wat is het bij deze niet: „ Heere! „ wij kunnen niet gelooven; wij kunnen „ ons niet bekeeren;" die zoo behendig zich met hunne onmagt weten te verſchoonen, om zich aan dien eisch te onttrekken! Trouwens, was het uw lust, om daaraan te voldoen; wat zoudt gij uwe onmagt aan den Heere dan niet klagen; wat zou het dan niet wezen: „ Heere! kom mijne ongeloovigheid „ te hulp; bekeer mij, zoo zal ik bekeerd „ worden!" Van hier is het, dat er zulk eene doodschheid in het Christendom is; dat genade zoo weinig gelegenheid vindt, om den rijkdom van hare zegeningen uit te ſtorten! daar het ſomtijds nog al is, en men zich ook alleen daarbij bepaalt, om te roepen: „ Heere! Heere!" maar weigerachtig blijft, „ om te doen den wille des Hemel-„ ſchen Vaders!" Och! leert dit opmerken,

en daaruit zien, hoe onverantwoordelijk dit gedrag U niet eens vroeg of laat zal ſtellen, om nog bij tijds te bedenken, wat uw heil zou kunnen bevorderen!

3. Werd PETRUS verrukt, toen hij zijnen arbeid, het volbrengen van JEZUS bevel; zoo ruim beloond zag; deed hem dit, volgens vs. 8, voor JEZUS kniën nedervallen en uitroepen: „ Heere! ga uit van mij, want ik „ ben een zondig menſche;" hier kan men tot zijne vertroosting zien, hoe het gezigt van eigene onwaardigheid JEZUS gemeenſchap niet uitſluit. O neen! het tegendeel is veel meer waar; „ op dezen," zegt de Heere, „ zal ik zien, op den armen en verſlagenen „ van geeste."

Zalig dan zij, die zich als zondaars kennen, die zich door genade zoo ver verlicht vinden, dat zij zich, met PAULUS, als de voornaamſten der zondaren aanmerken: trouwens, daar de zonden zich als zeer groot vertoonen, daar zal genade overvloediger heerſchen! Kleingeloovigen! waarom wankelt gij dan?

4. Nog eens, beurde JEZUS PETRUS en de andere Discipelen op in hunne verlegenheid, zeggende bijzonder tot den eerstgemelden: (p)

„ Si-

(p) vs. 10.

„ SIMON! *vrees niet, van nu aan zult gij* „ *menſchen vangen.*" Hieruit is te leeren, dat het Leeraarsambt van eene Goddelijke inſtelling is; en zeker, het is JEZUS, die gegeven heeft ſommigen tot Profeten, ſommigen tot Evangelisten, ſommigen tot Apostelen, ſommigen tot Leeraars. (*q*) — Wij mogen dan op dien grond vorderen: alzoo houde ons een iegelijk als dienstknechten van CHRISTUS! Wij zijn gezanten van CHRISTUS wege, of GOD zelven door ons bade; wij bidden U, dat gij U met GOD zult laten verzoenen!

Op dien grond is het dan ook, dat ieder moet toezien, *hoe hij hoort:* „ die U ver„ werpt," zeide JEZUS eens tot zijne Discipelen, „ verwerpt mij, die U gezonden „ heeft." (*r*) Och! beſeft dat toch wèl, opdat de bedreiging niet eenmaal te uwen opzigte waarheid bevonden worde: „ dewijl „ ik geroepen heb en gijlieden geweigerd... „ zoo zal ik in uw verderf lagchen. (*s*)

5. Zijn er zulken, die aanvankelijk door het Woord van het Evangelie zijn toegebragt, dat deze uit dankerkentenis voor de genade, aan hen geſchied, met de Discipelen, alles mo-

(*q*) *Eph.* IV: 11. (*r*) *Luk.* X: 16. (*s*) *Spr.* I: 24 verv.

mogen verlaten en JEZUS navolgen: niet, M. W.! om zijn tijdelijk beroep te verwaarloozen; want ook dáárin wordt GOD verheerlijkt, en dat deden de Leerlingen ook niet; maar in der zaak van JEZUS te zijn toegedaan, en dezelve zoo veel mogelijk te helpen bevorderen! Zeker, hetgeen ons anders gewin is, moeten wij om JEZUS wil schade achten, mogen wij Hem en zijne gemeenschap maar waardig bevonden worden! Immers, wie zou niet voor JEZUS leven, daar Hij de zijnen kocht door zijn eigen bloed!

Weg dan, wereld! met alle uwe aanlokselen! wij wenschen JEZUS te volgen, als den oversten Leidsman, door en in alle wegen, welke Hij zal verkiezen met ons te houden; in een' weg van eer of verachting; van gezondheid of krankheid; in voor- of tegenspoed!

Maak Gij ons daartoe gewillig en bekwaam, Hemelsche Leidsman! bied ons daartoe bestendig uwe hand, dan zal het einde van onzen loop zalig en heerlijk zijn. Amen!

III.

III.

HET ONDERSCHEIDEN GEDRAG DER MENSCHEN OMTRENT DEN GODSDIENST.

T E K S T.

Matth. XXI: *vs.* 28—32:

Er zijn twee hoofdſoorten van menſchen in de wereld, welke van elkander verſchillen als licht en duisternis, als waarheid en dwaling, als deugd en goddeloosheid: zoo vindt men er toch, die vijanden zijn van allen Godsdienst, die leven, of er geen hooger Wezen beſtond, aan hetwelk zij immer eenige rekenſchap en verantwoording van hun doen en laten zouden behoeven te geven; menſchen, die zeggen: „ wat weet er GOD van? zal Hij „ door de donkerheid oordeelen; het is te „ vergeefs, dat men Hem zoude dienen!" Van deze onderſcheidt zich eene andere ſoort, wier lust het ſchijnt te zijn, om te wandelen in de wegen en regten hunnes GODS; zij hebben eerbied voor GODS naam; zijn gezet in het waarnemen van zijnen dienst; ſtellen zich

er

er eene bijzondere eer in, om te verkeeren met zulken, die behooren onder het echte zaad, hetwelk JEHOVAH zich ten erve heeft uitverkoren, niet anders, dan alsof zij in waarheid hadden leeren schrijven: „ ik ben „ des Heeren," en in nadruk verdienden, naar den naam van JAKOBS GOD genoemd te worden.

Wat oordeel zullen wij over deze menschen vellen? Zullen wij de eerstgemelde als gruwelijke zondaars beschouwen; hen verachten; allen omgang met hen mijden; hen schuwen als lieden, aan wier eeuwig behoud men vrij mag wanhopen? Hierin moeten wij voorzigtig zijn, opdat ontijdige beleediging of minachting hen niet dikwijls aanzette, om zich daarover op de goede zaak, den Godsdienst, te wreken: daarenboven kunnen zij daarom nog wel nuttige leden zijn van den burgerstaat, in welke betrekking wij hen, door geene lage behandeling, voor dezelve ten onbruike mogen maken. En wat betreft het wanhopen aan hun eeuwig behoud; hoe voorzigtig moet men dáárin toch niet vooral zijn! is het dan volstrekt onmogelijk, dat zulke menschen zich niet nog in der tijd zouden kunnen verbeteren; staat de deur der genade niet voor de grootste zondaren open, zoo

lang

lang zij leven; en heeft men niet zelfs vele voorbeelden, dat zulke roekelooze overtreders naderhand tot inkeer gekomen, en zelfs nog uitstekende Christenen geworden zijn!

Aan den anderen kant, wie verzekert ons, dat dezulken, die uitwendig godsdienstig leven, in waarheid het goede van harte zijn toegedaan; of is het niet te allen tijde zoo geweest, dat velen wel gewoon waren, om tijdelijk belang en voordeel, liefkozingen te maken met den monde; den Heere te vleijen met de lippen, terwijl zij het harte ver van Hem wegdeden!

Ik wenschte U heden nader te laten zien uit een zeker voorstel van den Heere JEZUS, hoe ligt men zich in het beoordeelen van menschen kan bedriegen, indien men het uiterlijk voorkomen derzelve alleen in aanmerking neemt: mogt het daartoe strekken, om niet ligtvaardig te oordeelen; en aan den anderen kant toch daarnaar te trachten, dat ons hart altijd regt moge zijn voor GOD!

TEKST.

Matth. XXI: *vs.* 28 — 32.

MAAR WAT DUNKT U? EEN MENSCH HAD TWEE ZONEN, EN GAANDE TOT DEN EERSTEN, ZEIDE: ZOON! GA

GA HEEN, WERK HEDEN IN MIJNEN WIJNGAARD.

DOCH HIJ ANTWOORDDE, EN ZEIDE: IK WIL NIET; EN DAARNA BEROUW HEBBENDE, GING HIJ HEEN.

EN GAANDE TOT DEN TWEEDEN, ZEIDE DESGELIJKS. EN DEZE ANTWOORDDE, EN ZEIDE: IK [GA], HEERE! EN HIJ GING NIET.

WIE VAN DEZE TWEE HEEFT DEN WILLE DES VADERS GEDAAN? ZIJ ZEIDEN TOT HEM: DE EERSTE. JEZUS ZEIDE TOT HEN: VOORWAAR IK ZEG U, DAT DE TOLLENAARS EN DE HOEREN U VOORGAAN IN HET KONINGRIJK GODS.

WANT JOHANNES IS TOT U GEKOMEN IN DEN WEG DER GEREGTIGHEID, EN GIJ HEBT HEM NIET GELOOFD: MAAR DE TOLLENAARS EN HOEREN HEBBEN HEM GELOOFD; DOCH GIJ [ZULKS] ZIENDE, HEBT DAARNA GEEN BEROUW GEHAD, OM HEM TE GELOOVEN.

De redenen van den Heere JEZUS waren doorgaans gekenmerkt door diepe wijsheid en doordringende menschenkennis, en daarvan droe-

droegen de zoodanigen de kennelijkste bewijzen, welke Hij genoodzaakt was tegen de Farizeën te rigten, die Hem allerlei lagen zochten te leggen: ziet daarvan een voorbeeld in de onderhandeling, welke Hij voor het tegenwoordige met hen had. De Heere JEZUS zijne intrede binnen *Jeruzalem* gedaan hebbende, onder het juichend geroep der schare, zoo als dat in het vorige Teksthoofddeel vermeld wordt, had bij die gelegenheid de handel- en wisselaars uit den Tempel verdreven: den volgenden dag daar weder verschenen zijnde, stelden de Overpriesters en Schriftgeleerden, ontevreden over de wijze, waarop men JEZUS gisteren onthaald had, Hem hun misnoegen voor, over hetgeen Hij zich toen veroorloofd had; zij vroegen Hem: „ door wat magt „ doet gij deze dingen, en wie heeft u deze „ magt gegeven?" (*a*) De Heiland, die zich genoegzaam reeds had bekend gemaakt, wie Hij was en van waar Hij zijnen oorsprong had, vond geene reden, om zich daarover stellig te verklaren; maar oordeelde 't het beste, die vraag met eene wedervraag te beantwoorden. „ Ik zal u ook," zeide Hij, „ een „ woord vragen, hetwelk, indien gij mij „ zult

(*a*) vs. 23.

„ zult zeggen, zoo zal ik u ook zeggen,
„ door wat magt ik deze dingen doe. De
„ doop van JOHANNES, van waar was die:
„ uit den Hemel of uit de menschen?" (*b*)
Deze vraag, zou men zeggen, was gemakkelijk te beantwoorden; intusschen vonden deze Oudsten zich hier zeer verlegen; zij overleiden bij zich zelven, zegt het verhaal, (*c*) en zeiden: „ indien wij zeggen: uit den Hemel,
„ zoo zal Hij ons zeggen, waarom hebt gij
„ hem dan niet geloofd? en indien wij zeg-
„ gen: uit de menschen, zoo vreezen wij de
„ schare: want zij houden allen JOHANNES
„ voor een Profeet." In beide gevallen dachten zij dan, dat zij zich eene ongunstige aanmerking op den hals zouden halen: zij zeiden daarom: „ wij weten het niet;" (*d*) en daarop zegt JEZUS, gelijk er dadelijk volgt:
„ zoo zegge ik u ook niet, door wat magt
„ ik dit doe." — Wat wijsheid, zal nu welligt iemand denken, straalde er in deze onderhandeling door? Zeer veel; immers zien wij, hoe JEZUS hen daardoor zoodanig in engten besloot, dat zij niet wisten, wat zij zouden zeggen; mag dat niet heeten: „ de wij-
„ zen in hunne argelistigheid te vangen?"

Ze-

(*b*) vs. 24, 25. (*c*) vs. 25, 26. (*d*) vs. 27.

Zeker, met JOHANNES te erkennen voor een' Hemelgezant, zouden zij ook JEZUS voor den Messias hebben moeten houden; want hij had van den CHRISTUS getuigd; nu was het een aangenomen regel bij de Joden, dat het getuigenis van een' Profeet genoegzaam was, om het gezag van een' ander Godsgezant te bevestigen; en zoo zij de stoutheid gehad hadden van het laatste te stellen, dat de doop van JOHANNES van menschelijke instelling was: in welk een ongunstig licht zouden zij zich dan niet geplaatst hebben! Dan had JEZUS gelegenheid gehad, om hen voor het oog van het gansche volk af te malen als geheel *hardnekkige* menschen, die, daar JOHANNES prediking bij ver weg het grootste deel ingang gehad had, zijlieden daardoor genoegzaam onveranderlijk dezelfde gebleven waren.

Maar nu, was het dan niet wijs, dat zij daarop zwegen? Dit was meer menschenvrees, dan dat zij daarbij juist hunne schranderheid lieten zien; en of zij er dat mede bedoelden, zoo zal JEZUS hun doen zien, hoe Hij in dat stilzwijgen gelegenheid wist te vinden, om hen te beschamen.

Zij hadden zich voorgedaan als ijveraars voor de heiligheid des Tempels, door het zich aan te trekken, dat JEZUS de koopers

en verkoopers daaruit verdreven had; maar nu zal de Heiland hun laten zien, hoe geveinsd zij daarin handelden, en hoe het hun inderdaad maar als in den mond geslagen was; door de Gelijkenis, in den Tekst vervat, aantoonende, hoe zij in waarheid het slechtste karakter bezaten; niet anders dan snoode huichelaars waren, die altijd den mond vol hadden van liefde en gehoorzaamheid, maar die van dat alles niets meenden, en het tegendeel in hun gedrag lieten blijken!

Laat ons, opdat dit ons te duidelijker moge blijken,

eerst de Gelijkenis op zich zelve gadeslaan, zoo in derzelver voorstel, als in het gebruik, dat JEZUS daarvan maakt:

dan zien, of daaruit ook iets voor ons te leeren valt.

Het voorstel, hetwelk de Heere hier, bij wijze van eene Gelijkenis, voordraagt, was dit: Een zeer gegoed man, de bezitter van eenen wijngaard, die hem geen gering voordeel aanbragt, had twee zonen van onderscheidene inborst, schoon beiden vrij onhandel-

delbaar. Bij gelegenheid, dat er iets te doen viel, zeide de vader tot den oudſten: „ zoon! „ dewijl er heden noodzakelijk iets in den „ wijngaard te verrigten is, wenschte ik wel, „ dat gij u derwaarts begavet, om dat werk- „ ſtellig te maken." Zonder zich daarop lang te beraden, zegt hij ronduit: „ dit lust „ mij van daag niet, *ik wil niet*;" hij ſlaat het den Vader dus in ééns af, zonder daarbij eenige reden hoegenaamd tot zijne verſchooning in te brengen. De oude man, hoe veel reden hij ook had, zich over deze beleediging gebelgd te kunnen toonen, zwijgt daarop ſtil, en gaat weg. Dit was vrij verſtandig; de vader kende den driftigen aard van dezen knaap; voorzag welligt, dat de minſte berisping hem aan onheuſcher ontmoeting zou kunnen blootſtellen: hij verkoos daarom liever te wachten tot een gunſtiger oogenblik, om hem daarover zijn ongenoegen te kennen te geven. Intusſchen was dit juist het middel, waardoor deze jongeling tot nagedachten gebragt werd; hij vond naderhand zelfs, dat zijn gedrag omtrent zijn vader hoogst onbetamelijk geweest was; kreeg er berouw over, en zocht het dadelijk te boeten, door te gaan doen, wat hem was opgedragen. De vader, onkundig van deze ver-

beterde luim, begaf zich intusschen tot zijn' tweeden zoon, en draagt dien dat zelfde werk op, hetwelk de oudere broeder geweigerd had te doen. Deze, wel verre van den ouden man zoo onbeschoft te behandelen, als de andere gedaan had, toonde zich zeer genegen, om zich in alles naar zijnen wil te schikken; met de innemendste en nederigste bewoording betuigt hij, dat hij oogenblikkelijk zijne bevelen zal uitvoeren, terwijl de vader bij de uitkomst bevond, dat hij geen' voet verzet had.

Dit nu was het geval, dat JEZUS den Overpriesteren en verderen Oudsten des volks wilde voorstellen, en daarover begeerde Hij nu wel hun oordeel te hooren: „ wie van „ deze twee," vroeg Hij hun (*e*), „ heeft „ den wille des vaders gedaan?" Zonder eenige bedenking antwoordden zij: „ *de eerste*," in het minst niet vermoedende, dat zij zich daardoor veroordeelden. Om hun evenwel dat te doen zien, en te leeren, dat hun gedrag niet beter geweest was, dan dat, hetwelk zij zoo billijk afkeurden, laat JEZUS er dadelijk op volgen: (*f*) „ *voorwaar zeg ik u,* „ *dat de tollenaars en hoeren u voorgaan in* „ *het*

(*e*) vs. 31. (*f*) vs. 31.

„ *het Koningrijk* GODS; *want* JOHANNES *is* „ *tot u gekomen in den weg der geregtig-* „ *heid*," in een' weg en op eene wijze, die allezins openbaar maakte, dat hij van GOD gekomen was, en uit zijnen naam ſprak, „ *en* „ *gij hebt hem niet geloofd, maar de tollenaars* „ *en hoeren hebben hem geloofd; doch gij zulks* „ *ziende, hebt daarna geen berouw gehad*," (*g*) u door dezer voorbeeld niet laten bewegen, „ *om in hem te gelooven.*"

Uit dit ſlot zien wij dus middagklaar, dat JEZUS de Oudſten des volks, tot welke Hij thans ſprak, vergelijkt bij den *jongſten zoon*, die een goed voorkomen, maar ook een boos hart toonde te hebben, en de tollenaars en hoeren, de ſlechtſte hoop van het volk, bij de natie doorgaans gehaat en veracht, bij den eerſten of *oudſten zoon*, die zich voor het uiterlijke zeer onvriendelijk en onbeſcheiden tegen zijn' vader gedroeg, maar naderhand evenwel toonde, dat zijn gemoed voor goede indrukken niet onvatbaar was.

En zoo was het: wat volk maakte toch immer meer vertooning van uitwendige gehoorzaamheid dan de Farizeën; tot welke gezindte de Overpriesters en de Ouderlingen des volks

(*g*) vs. 32.

volks grootelijks behoorden? Hun vasten, bidden, doen van offerhanden en dergelijke verrigtingen, welk een schoon voorkomen leverden die niet uit, even of zij tot niets meer genegen waren, dan om te doen den wil van den Hemelschen Vader; maar hoe afkeerig waren zij echter niet tot het goede? niets deden zij toch liever, dan anderen zware lasten op te leggen, welke zij zelve weigerden met den vinger aan te roeren.

De *tollenaars* daarentegen, regte knevelaars, die het er op toeleiden, om de reeds zoo onderdrukte natie door onregtmatige vorderingen uit te mergelen, en daarmede toonden geen geweten hoegenaamd te hebben; *hoeren*, die den vuilsten wellust ten dienst stonden; in wat aanzien vertoonden die zich anders dan van openbare goddeloozen; lieden, die met al wat heilig was den spot dreven! Intusschen, hoe slecht deze bij de schijnheilige Farizeën afstaken, toonden zij nogtans, dat zij minder verhard waren: immers, toen JOHANNES de Dooper als een gestreng boetprediker optrad, luisterden zij echter naar zijn voorstel; namen dat in ernstige overweging; kregen naderhand daardoor zelfs een inzien in hunne zonden, en lieten, ten bewijze van derzelver verandering ten goede,

zich

zich ten laatste door hem doopen, belijdende hunne ongeregtigheid: terwijl de Farizeën, wanende *heilig* genoeg te zijn, zich om zijn voorstel niet bekreunden, en op dien grond weigerden zijnen doop aan te nemen: immers, dit slaat volmaakt op het verwijt, dat JEZUS hun doet, zeggende, naar de aanteekening van LUKAS (*h*): „ en al het volk hem hoo-„ rende, en de tollenaars, die met den doop „ van JOHANNES gedoopt waren, regtvaardigden „ GOD; — maar de Farizeën en de Schrift-„ geleerden hebben den raad GODS tegen hen „ zelve verworpen, van hem niet gedoopt „ zijnde."

Dit nu wisten de Farizeën, maar die voorbeelden hadden geen' den minsten invloed op hen gehad: hoe regtmatig was dan daardoor het Koningrijk GODS voor dezen geopenbaard, als hetwelk heil en genade aanbiedt dengenen, die boetvaardig zijn, hoe groot hunne zonden anders ook wezen mogen; terwijl zij zich door hun hardnekkig ongeloof zich daarvan geheel uitsloten?

Dit acht ik genoeg over het voorstel en de toepassing, welke de Heere JEZUS daarvan maakte: gaan wij nu over om te zien, wat wij daaruit kunnen en moeten leeren.

1. In

(*h*) Hoofdst. VII: 29, 30.

* *

1. In de eerste plaats ligt er in deze Gelijkenis allerduidelijkst: „ niets is strijdiger „ met het eigenaardig wezen van den Gods- „ dienst, dan een uitwendig schoon vertoon „ te maken van gewilligheid en gehoorzaam- „ heid, en daarvan met het harte intusschen „ niets te meenen;" dit toch maakte het hatelijke in het karakter van den tweeden zoon; deze antwoordde op het zeggen des vaders: „ zoon! ga henen, werk heden in mijnen „ wijngaard." — „Ik ga, Heere!" en hij ging niet. (*i*) Hij sprak wel beleefd, met den uitersten eerbied, zijns vaders uitnoodiging zelfs als *het bevel van zijnen Heer* aanmerkende; intusschen had hij niets minder voor, dan met de daad daaraan te voldoen: want hij deed juist het tegendeel, en dreef daardoor genoegzaam met zijnen vader openlijk den spot.

Zulk een bestaan, zeg ik: *veel beloven, schoon spreken*, verdient geenszins den naam van *Godsdienst:* dit ligt in den aard der zaak zelve; *Godsdienst* zegt, naar de kracht der benaming, een vereeren van GOD, het hoogste

(*i*) vs. 30.

ſte Wezen; maar wat zou dit voor een vereeren zijn van den Alwetenden, Hem te willen naderen met den monde; te willen eeren met de lippen, en intusſchen het hart van Hem te verwijderen? Zou dit op dat zelfde oogenblik niet eene regtſtreekſche verloochening van 's Allerhoogſten volmaaktheid zijn; Hem gelijk ſtellende aan een' kortzigtig ſterveling; aan den mensch, die ſlechts aanziet dat voor oogen is, maar zich buiten ſtaat bevindt, om te weten, wat er in het harte omgaat? Dat er dit in ligt, herinnert SALOMO den Godvereerder in zijnen *Prediker*, wanneer hij denzelven voor alle dingen opmerkzaam maakt op zijne rede in den Godsdienst, om behoedzaam te zijn in het gebruik der woorden; vooral oplettend bij het doen van geloften, vermanende daartoe: (*k*) „ wanneer „ gij eene gelofte aan GOD zult beloofd hebben, ſtelt niet uit dezelve te betalen: „ want Hij heeft geen' lust aan de zotten; „ wat gij beloofd hebt, betaalt het. Het is „ beter, dat gij niet belooft, dan dat gij be„ looft en het niet betaalt." Daar merkt gij, dat de wijze man het als het werk van eenen *dwazen* beſchouwt, zich te verbeelden, dat de

(*k*) *Pred.* V: 3, 4.

de alwetende Hartenkenner met woorden alleen zich zou tevreden houden; dat het dan in alle geval nog wijzer is, zich in den Godsdienst tot niets te verbinden, dan gelofte te doen, en geen voornemen te hebben, om die te volbrengen. — Zoo is het er ook verre af, dat menſchen, die in den Godsdienst anders denken dan zij handelen, voor zich zelven overtuigd kunnen zijn, dat zij met zulk een gedrag datgene zouden kunnen verrigten, wat de Schrift noemt: „ GOD *te die-* „ *nen*, *Hem te verheerlijken!*" Trouwens, wien dienen zij in zulk een gemoedsbeſtaan; is het niet *zich zelven* meer dan GOD? want met zulk eene godsdienſtige vertooning te maken, bedoelen zij grootelijks bij de wereld voor vroom en deugdzaam door te gaan; even gelijk de geveinsde Farizeën, van wie wij in het N. T. lezen, dat zij gewoon waren hunne gebeden lang uit te rekken; zelfs op de hoeken der ſtraten te bidden, met oogmerk om van menſchen gezien, dat is, geëerd en geacht te worden; wier Godsdienst JEZUS daarom ook verklaarde geheel ijdel te zijn, zeggende: „ voorwaar, gij hebt uwen loon weg." Neen, in den Godsdienst, laten wij dit voor bewezen houden, moet alles in den mensch overeenſtemmen; „ *denken*, *ſpreken* en *doen*

„ be-

„ behooren in hem één en hetzelfde te zijn;
„ hij moet niets ſpreken, dan hetgeen hij
„ denkt; en hij moet ook niets denken, dat
„ hij niet met alle vermogens poogt in het
„ werk te ſtellen. Hetgeen het ſap in een'
„ boom is, dit behoort zijne gezindheid; zij-
„ ne woorden de bloeſem, en zijne daden de
„ vruchten te zijn."

De Godsdienst regelt zich dan naar het hart, naar de gezindheid des menſchen: is hetzelve goed, dan zijn de uiterlijke daden den Heere welgevallig; zijn de inwendige overleggingen ſlecht, men ſpreke dan nog zoo wèl, zoo zijn alle uitwendige bedrijven JEHOVAH tot eenen gruwel; „ gehoorzaamheid
„ toch is beter dan offerhande, opmerken dan
„ het vette der rammen." (*l*) Daarom berispt GOD de Joden bij JESAJA ook doorgaans zoo zeer, dat zij in het uitwendige berusten; vragende: „ waartoe zal mij zijn de veelheid
„ uwer ſlagtofferen? ik ben zat uwer brand-
„ offeren der rammen, en des ſmeers der vet-
„ te beesten, en heb geen' lust aan het bloed
„ der varren, noch der lammeren, noch der
„ bokken." — (Merkt hier op, dat er van de uitgezochtſte offerhande geſproken wordt.)

„ Wan-

(*l*) 1 *Sam.* XV: 22.

— „ Wanneer gij voor mijn aangezigt komt „ te verschijnen, wie heeft zulks van uwe „ handen geëischt, dat gij mijne voorhoven „ betreden zoudt?" (*m*) Hoe kon de Heere dit zeggen, daar Hij het offeren immers onder den ouden dag zelf had bevolen, indien het niet was, om daarmede te doen zien, dat dit zijn voorname eisch is: „ zoon! geef „ mij uw hart, en laten uwe oogen mij„ ne wegen bewaren; — dien den God uwer „ Vaderen met een volkomen hart en eene „ gewillige ziel: want de Heere doorzoekt „ aller harten, en Hij verstaat al het ge„ dichtsel der gedachten!" (*n*).

Dit is de eerste en gewigtige herinnering, welke ons de Tekst aan de hand geeft: „ ver„ toon u in den Godsdienst nimmer anders „ dan gij zijt; belijd, zeg nooit iets voor het „ aangezigt des Heeren, zoo gij het niet „ van harte meent."

2. Eene tweede stelling en leering, hier voorkomende, is deze: „ men kan uiterlijk „ omtrent den Godsdienst ligtzinnig, los en „ onverschillig te werk gaan, en daarom even„ wel van goede indrukken niet geheel ont„ bloot

(*m*) *Jes.* I: 11, 12.

(*n*) *Spr.* XXIII: 26. 1 *Kron.* XXVIII: 9.

„ bloot zijn." Trouwens, was het zoo niet met den oudſten zoon! hoe weigerachtig en weêrbarſtig hij zich ook in het eerst betoonde omtrent het bevel zijns vaders: „ zoon! „ ga en werk heden in mijnen wijngaard," zeggende: ik wil niet; evenwel daarna berouw hebbende, ging hij henen. (o) — Wij dwalen grootelijks, wanneer wij ons de grootſte zondaars gemeenlijk als zondaars zonder alle nadenken voorſtellen; alle booswichten hebben juist geen verhard en toegeſchroeid geweten; integendeel mogen wij vooronderſtellen, dat er zeer zelden eenig boos bedrijf van belang ondernomen wordt met voorbedachten rade, alwaar de ſtem van het geweten zich niet laat hooren, en den overtreder influisteert: „ dit is niet goed; deze of die „ daad kan niet anders dan vroeg of laat „ tot uwe ſchade en uw ongeluk uitloopen." Het droevigſte ondertusſchen is maar, dat de zondaar dadelijk pogingen doet, om die inſpraken te ſmoren, waardoor dezelve de kracht van weêrhouding verliezen, welke zij anders zouden hebben. Wordt intusſchen het kwaad begaan; de indruk, dat men zich daardoor bezondigd heeft, gaat daarom niet verloren: in-

(o) vs. 29.

integendeel, het verlevendigt zich maar zelfs te dikwijls tegen den zin van het boos gemoed: en wat is natuurlijker, dan dat, wanneer het zich te dikwerf verheft, en dan te sterk wordt, het angst en ontroering baart; eene onrust veroorzaakt, welke zoo iemand berouw doet krijgen, dat hij zich immer aan zulk eene daad heeft schuldig gemaakt; in dien toestand dikwijls niets meer verlangende, dan zich in de gelegenheid gesteld te zien, om het gepleegde kwaad zoo veel mogelijk te verbeteren, en naderhand een tegengesteld gedrag te mogen houden? Het hart van ieder mensch zal in zijn leven daarvan wel iets ondervonden hebben; ten minste, ter bevestiging van deze aanmerking, komt hier in overweging, dat er zoo vele voorbeelden zijn van zeer groote zondaren, die dikwijls het spoedigste zijn teregt gebragt: hoe is dit anders te begrijpen? Ik ontken niet, dat GOD aan de zoodanigen een bijzonder wonder van zijn alvermogen kan hebben ten koste gelegd, en ook dadelijk bij die gelegenheid zal hebben geopenbaard en verheerlijkt; maar ik geloof te gelijk, dat genade niet altijd in één oogenblik de verandering des zondaars bewerkt, maar dat de verbetering langzaam voortgaat, en doorgaans ongemerkt aanvangt.

Met

Met den eerſten indruk, de eerſte goede gedachte, begint de Goddelijke werking buiten twijfel alreede; intusſchen, als men de inſpraken niet levendig houdt en door allerlei afleidende bezigheden laat verzwakken, dan kan het jaar en dag duren, eer men eenige verandering ten goede ontwaar wordt; maar houdt men die indrukken levendig, en komen er nieuwe bij, dan breekt de kracht der verbetering door; dan begint men het kwaad regt levendig te haten, vervuld te worden met het goede, en dan geraakt men in beſchaving in een oogenblik verder, dan men in langen tijd met inſpanning van alle natuurkrachten, en zelfs nooit, zou hebben kunnen komen!

Van hoe veel belang is het derhalve niet, om elken goeden indruk, dien wij krijgen, zorgvuldig gade te ſlaan! Zoo lang die ſtem, welke als de ſtem des Hemels moet worden aangemerkt, zich in u laat hooren, nog vernomen wordt, is uw toeſtand, o zondaar! wie gij zijt, niet hopeloos; alleen verhard uw harte niet; laat gij GOD te vergeefs roepen, dan zijt gij in het uiterſte gevaar; dan kan het zoo ligt worden: „ dewijl ik geroe„ pen en gij geweigerd hebt... zoo zal ik „ in uw verderf lagchen." (*p*) — Wat werd er

(*p*) *Spr.* I: 24 verv.

er op ééns van PAULUS, toen hij naar de ſtem van JEZUS hoorde; en welk een duivel zou hij geworden zijn, indien hij zich daartegen verzet had! Alleen door het wederſtaan van de indrukken van GOD kan men een KAJAFAS, een HERODES, een FARAO, — en alleen door het involgen dezer indrukken, kan men een PETRUS, een PAULUS, een JOHANNES worden!

Niemand wanhope dan voor altoos aan de verbetering van eenigen zondaar; hij moge zoo buitenſporig leven als hij wil! — dan ik waag een' ſtap verder, en meen zelfs te durven beweren, dat overgegevene zondaars doorgaans eerder zijn teregt te brengen, als zij maar niet geheel verhard zijn, dan zulken, die uiterlijk ingetogen, zelfs Godsdienſtig leven, en daarbij de boetvaardigheid des harten verwaarloozen. Immers, is dit niet het beſluit, hetwelk JEZUS uit de hier voorkomende Gelijkenis afleidt, en tevens

3. het derde, dat wij hier kunnen leeren: „ *Voorwaar ik zegge u, dat de tollenaars en* „ *de hoeren u voorgaan in het Koningrijk* „ GODS; *want* JOHANNES *is tot u gekomen in* „ *den weg der geregtigheid, en gij hebt hem* „ *niet geloofd; maar de tollenaars en hoeren* „ *hebben hem geloofd: doch gij zulks ziende,*

„ *hebt*

„ *hebt daarna geen berouw gehad, om hem* „ *te gelooven.*" (*q*) Dit heeft men wel eens in dien zin genomen, dat *tollenaars* (denkt hier om dat slag van lieden, welke de Joden weleer voor onderdrukkers der natie, en dus voor befaamde deugnieten hielden, met welke men zoo weinig als met een' Heiden omgaan mogt,) en *hoeren*, (die slechte vrouwen, welke zich aan den vleeschelijken wellust schaamteloos overgaven) eerder in den Hemel konden komen, dan schijnheilige Farizeën, indien deze geloofden, en de Farizeën *niet geloofden;* indien zij op de vermaning, tot hen gerigt, zich bekeerden en de Farizeën zich niet bekeerden. Dan dit dunkt mij was iets, hetwelk geen bijzonder voorstel behoefde; daar dit volstrekt geene tegenspraak leed, naardien den grootsten zondaar op de wederkeering van zijnen zondenweg allerwegen het leven is toegezegd, en den onboetvaardigen bestendig de eeuwige vloek bedreigd wordt, indien hij in zijne ongeregtigheid onboetvaardig voortwandelt, naar dat woord: „ bekeert „ u en leeft; indien gij u niet bekeert, zult „ gij in uwe zonden sterven!" — Aan den anderen kant was het meer tot ontdekking van

(*q*) vs. 31, 32.

van geruste zondaren, (en zulke zijn er door alle tijden maar al te veel geweest) om deze opmerkzaam te maken op die gewisse waarheid, welke doorgaans zoo weinig ter harte genomen wordt, dat de toestand van zulken ongelijk gevaarlijker is; dat zij bezwaarlijker tot bekeering te brengen zijn, dan openbare goddeloozen. En inderdaad, zegt mij, is het wel anders, zoo men de zaak wèl begrijpt? Wat is toch moeijelijker, dan iemand tot een regt inzien van zijne zonden te brengen; tot een hartelijk berouw en leedwezen over dezelve, die bij zich zelven in een' staat van gerustheid verkeert; die geen gebrek kent, en in dien waan is, dat alles met hem wèl gesteld is? Zoo min als iemand, die zich gezond acht te zijn, naar geneesmiddelen zal trachten, zal zoodanig een zich bekommeren over zijne geestelijke herstelling; hij zal wanen rijk, verrijkt te zijn, en aan geen ding gebrek te hebben. Een openbaar goddelooze daarentegen is in de gelegenheid, om meer overtuigend in te zien, dat zijn leven in alles afwijkt van de Goddelijke wet; dat hem dit onder den vloek stelt: en zou dit bij hem geene verlegenheid, geene bekommering baren, als hij nu en dan met ernst bij dood en eeuwigheid bepaald wordt; ja, onder de ge-

na-

nadige medewerking van GOD, van dat gevolg zijn, dat hij daardoor als door den ſchrik des Heeren bewogen werd tot het geloof! — Maar hoe veel is er een' uitwendig Godsdienſtig mensch, die bij de wereld voor vroom doorgaat, niet in den weg, om in zijn gedrag die verandering te maken, waarop de echte bekeering aandringt, waartoe een goddelooze zoo ligt zal beſluiten! — Stelt dat iemand ter goede faam bekend ſtaat, als een eerlijk, als een gemoedelijk Christen; intusſchen weet hij voor zich zelven, dat hij dien naam geenszins waardig is; zijn geweten zegt hem, dat hij aan arme weduwen en weezen dikwijls te kort gedaan, en hen dikwijls onder alle ſchoonſchijnende voorwendſels merkelijk benadeeld heeft: hij ziet, hoe deze daaronder nu moeten lijden; dit treft hem bij een ontwaakt geweten; hij wenscht in dat oogenblik, dat hij dat nimmer gedaan hadde; het komt zelfs bij hem op, om die toegebragte ſchade te vergoeden; maar dan zou hij zich bij de wereld moeten bekend maken als een' bedrieger; als een' heimelijken dief; hoe zou hij daartoe kunnen beſluiten, om eer en goed gerucht daaraan op te offeren? Dit ſtaat hem in den weg, en daarom denkt hij het liever gelaten, zoo als het is: hij handelt in dezen tegen

zijne overtuiging aan, en maakt zijne verbetering van tijd tot tijd moeijelijker, ten laatste hopeloos. — Plaatst tegen zoodanig een gewaand deugdzaam mensch een' man naar de wereld, die onverschillig is, wat anderen van zijn Godsdienstig bestaan denken: deze heeft wel eens het ongeluk, gelijk men het noemt, gehad, om in het verborgen eenig kwaad te bedrijven, dat, gelukkig voor hem, voor de wereld is verholen gebleven; in ontucht, bij voorbeeld, heeft hij een' of meer kinderen verwekt; niemand ziet hem van dezelve voor vader aan: intusschen, deze kinderen groeijen op; zijn leven neemt door ouderdom af; nu begint die gedachte ernstig in hem te werken: „ wat zal er van deze kinderen na mijn' „ dood worden; wie zal zich derzelver op- „ voeding aantrekken; wat is er anders van „ te wachten, dan dat zij waarschijnlijk tot „ een ondeugend leven, uit luiheid, en om- „ dat zij niets geleerd hebben, zullen ver- „ vallen; ja wat een droevig uitzigt baart dat „ vooral niet voor de eeuwigheid!" Deze inspraken van het hart worden bij hem zoo magtig, dat hij die niet kan susten, veel minder versmoren. Niets komt hem eindelijk beter te voren dan voor de zaak uit te komen; liever vóór zijn' dood deze kinderen voor de zijne te erkennen; beschikkingen te maken,

dat

dat zij uit zijne nalatenſchap eene behoorlijke onderſteuning en opleiding kunnen hebben: — maar dan zal aan de wereld daardoor eerst bekend worden, wat man hij in zijn leven geweest is; doch de wereld wist te voren, dat hij zich als geen' heilige, als een mensch zonder eenig gebrek, begeerde aangemerkt te hebben: „ wel nu!" denkt hij, „ laat „ de wereld dan ook *dit* van mij weten:" dwazen mogen mij deswege gering achten; verſtandigen zullen het in mij prijzen, dat ik bij het kwaad, hetwelk ik beging, door achterhoudendheid geene nieuwe ſchuld voege, maar dat ik het integendeel, zoo veel mogelijk, in zijne droevige gevolgen zoek voor te komen; en in alle geval, wat is beter: de verachting der wereld te moeten dragen, dan de aanſpraak op GODS gunst te moeten misſen; en heb ik het laatſte niet te vreezen, wanneer ik hier tegen deze overtuiging aan handele? Zóó denkt, zóó ſpreekt de ontwaakte zorgelooze, en alle zwarigheden zijn ter zijde afgeweken: bij hem weegt dat woord zeer zwaar, hetwelk bij den ſchijnvromen zich naauwelijks met kracht kon verheffen: „ die zijne overtre„ dingen bedekt, zal niet voorſpoedig zijn; „ maar die ze bekent en laat, die zal barm„ hartigheid verkrijgen."

Zoo zeker is het dan, dat tollenaars en hoeren, Farizeën en Wetgeleerden kunnen voorgaan in het Koningrijke GODS.

Gebruiken wij het verhandelde nu nog kortelijk tot onze ſtichting.

Ik twijfel niet, of gij zult het gedrag van den tweeden of jongſten zoon met eene ſoort van verachting hebben aangehoord, die den vader beloofde te zullen gaan, maar het echter niet deed! Dan, vergunt mij U te vragen, zouden de meeste Christenen in volgende tijden, ook in onze dagen, niet in diervoege beſtaan? Waarin beſtaat de Godsdienst van zeer velen gemeenlijk anders, dan in veel aan GOD beloven, en daarvan weinig of niets volbrengen? Zóó begint men met den Doop; zóó handelt men met het afleggen van zijne Geloofsbelijdenis; bij ieder Nachtmaal; in ziekte en andere ongelegenheden des levens! Is het niet in alle deze en honderd andere gevallen, dat men de eene verbindtenis op de andere ſtapelt, terwijl men zich nog nimmer met ernst bekreund heeft, om ééne éénige derzelve getrouw te vervullen! Ik bid U, neemt dit toch in ernſtige over-

overweging, en ziet hier toch op geen' anderen, maar op U zelve: trouwens, „ wie „ zijt gij, dat gij anderen oordeelt: want dáár„ in, dat gij een' anderen oordeelt, veroor„ deelt gij u zelve: want gij, die anderen „ oordeelt, doet dezelfde dingen." (*r*) „ Neen! „ die roemt, laat die toch roemen in den „ Heere; want niet die zich zelven prijst, „ maar dien de Heere prijst, die is be„ proefd." (*s*).

Intusſchen, hoe godönteerend is zulk een beſtaan! zoodanig een Godsdienst verdient toch niet anders, dan den naam van een openbaar ſpotten met GOD! Immers zou ik U hier niet mogen te gemoet voeren, hetgeen JOB voormaals zijnen zoogenaamden vrienden vroeg, die hunne redenen tot hem op zulk eene losſe wijze inrigtten: „ zult gij voor „ GOD onregt ſpreken; zult gij voor Hem „ bedriegerije ſpreken; zal zijne Hoogheid „ u niet verſchrikken, en zijne vreeze op u „ vallen?" (*t*) Dit is geen Godsdienst, dit is ſchandelijk zelfbedrog; en in zulk een geval is het inderdaad beter geen' Godsdienst te hebben, dan de heiligſte aller inſtellingen, door

(*r*) *Rom.* II: 1. (*s*) 2 *Kor.* X: 17, 18.
(*t*) *Job* XIII: 7, 11.

door zulk een wangedrag, te onteeren en in verachting te brengen!

En echter, hoe is het mogelijk, dat menschen, die toch met rede begaafd zijn, GOD zich, kwalijk in goeden ernst, kunnen voorstellen als zóó zwak, dat Hij zich met het bloot uitwendige en oppervlakkige zou laten tevreden stellen, in zulk een' Godsdienst zou kunnen berusten! Velen zijn er, die, helaas! alleen eenen Godsdienst belijden, om vertrouwen bij de wereld te hebben; bij dezen moet een uiterlijk ingetogen leven, zonder het ware van den Godsdienst te bezitten, voor voldoende geacht worden: anderen dwalen inderdaad, doordien zij hunnen Godsdienst niet verstaan; zij hooren: „ die geloofd zal hebben, zal zalig worden;" nu, denken zij, indien ik JEZUS erken voor mijn' éénigen Zaligmaker, waartoe zal ik mij dan nog op de betrachting der deugd toeleggen? immers „ die niet werkt, maar „ gelooft, die zal het leven hebben." — Maar, arm schepsel! weet gij dan niet, dat er geen echt geloof zonder gehoorzaamheid zijn kan! Denk nooit, dat gij, zonder CHRISTUS daden, CHRISTUS naam regt kunt dragen, of CHRISTUS zaligheid genieten, zonder CHRISTUS lief te hebben, kunt gij geen Christen

zijn,

zijn, en die Hem lief heeft, zal zijn woord bewaren!

Zijn er onder mijne Toeh^s. welligt ook dezulken, die van het beſtaan der tollenaars en hoeren niet geheel vreemd zijn; hoe verſchrikkelijk is dat vonnis, hetwelk het woord der Eeuwige Waarheid tegen u velt! „ Hoereer„ ders en overſpelers zal GOD oordeelen! „ noch dief, noch gierige, zal immer in het „ Koningrijk GODS komen." (*u*)

Intusſchen hoort hier: daar is vergeving, indien gij nog maar doet, wat gij verzuimd hebt; indien gij van uwe ongehoorzaamheid en goddeloosheid aflaat en u tot GOD bekeert: wel dan, leert uwe ongeregtigheid kennen; hebt gij er reeds een inzien in, dankt daar GOD voor; belijdt Hem uwe ſchuld; ſmeekt Hem om genade. O! het vaderhart is zoo teeder; denkt om den verloren' zoon bij zijn wederkeeren, en herinnert u de belofte des Heeren aan het afvallige *Israël*, zoo zij zich wilden bekeeren, bij den Profeet: „ al wa„ ren uwe zonden rood als ſcharlaken, zij „ zullen wit worden als ſneeuw!" (*v*).

Voor het overige, gij allen, die mij heden hoort, laat het verhandelde bij U ſtrekken, om

(*u*) 1 *Kor.* VI: 10. *Heb.* XIII: 4. (*v*) *Jeſ.* I: 18.

om het in al uw Godsdienſtig bedrijf op waarheid en opregtheid toe te leggen. Vergenoegt U niet, met te roepen: Heere, Heere! maar tracht te doen den wil van den Hemelſchen Vader! Leest het ſlot van JEZUS bergrede (*w*) dikwijls met een opmerkzaam en biddend hart, en vertrouwt, dat zoo het uw lust is, GOD in opregtheid te dienen, de Heere het U daartoe dan ook niet aan de hulp van zijnen Heiligen Geest zal laten ontbreken!

Welgelukzalig intusſchen hij, die naar de Opperſte Wijsheid hoort, dagelijks wakende aan hare poorten, waarnemende de posten harer deuren. Want die haar vindt, vindt het leven en trekt een welgevallen van den Heere. Maar die tegen haar zondigt, doet zijne ziele geweld aan: allen, die haar haten, hebben den dood lief. Amen!

(*w*) *Matth.* VII: 21 – 27.

IV.

IV.

DE ONREGTVAARDIGE, DOCH VOORZIGTIGE RENTMEESTER.

T E K S T.

Luk. XVI: *vs.* 1—8.

Eene al te groote gehechtheid aan het zinnelijke is zeer hinderlijk aan het behartigen van onze ware bestemming; menigmaal wordt die daardoor geheel verwaarloosd; zoo dit geene plaats vindt, en men somtijds nog al aan het eeuwige denkt, zich daarover bekommert, wordt de zorg daaromtrent echter merkelijk hierdoor belet. Och! het is niet te zeggen, hoe de mensch doorgaans aanmerkt de dingen, die men ziet, die *tijdelijk* zijn, en hoe men daarbij maar al te veel uit het oog verliest die dingen, welke men niet ziet, die eeuwig zijn! niets verraadt meer onze diepe verdorvenheid dan dit. Wij kunnen het niet loochenen, dat wij slechts voor een' korten tijd leven; dat wij van het aardsche goed, waar het ons zoo zeer om te doen is, niets, vol-

strekt

ſtrekt niets zullen medenemen naar de andere wereld; dat wij dat alles aan anderen, dikwijls aan zulken, dien wij het niet hebben toegedacht, zullen moeten achterlaten; en echter hangt het hart er zoo vast aan, dat men zoo bezwaarlijk iets kan afſtaan aan zulken, die menigmaal zoo ſchaars bedeeld zijn, en die, om hun braaf beſtaan, dat wel zouden verdienen: bewijst dit niet een verduisterd verſtand? Ja, zelfs meer! het is een bewijs, dat wij zelfs geheel verblind zijn; immers, ſchoon de ondervinding ons het vergankelijke van alle dingen dagelijks predikt; ſchoon de ſtem der Opperſte Wijsheid ons van GODS wegen het bij herhaling toeroept: „ zult gij „ uwe oogen laten vliegen op hetgeen niet „ is? want het zal zich gewisſelijk vleugelen „ maken, gelijk een arend, die naar den he„ mel vliegt;" (*a*) evenwel houdt men aan de ijdelheid vast, het onzekere boven het zekere, het niets waardige, boven hetgeen waarlijk zoo voortreffelijk is in zich zelf, ſtellende!

Hierover wenſchen wij U nader te onderhouden.

(*a*) *Spr.* XXIII: 5.

TEKST.

TEKST.

Luk. XVI: *vs.* 1—8.

EN HIJ ZEIDE OOK TOT ZIJNE DISCIPELEN: DAAR WAS EEN ZEKER RIJK MENSCH, WELKE EENEN RENTMEESTER HAD; EN DEZE WERD BIJ HEM VERKLAAGD, ALS DIE ZIJNE GOEDEREN DOORBRAGT.

EN HIJ RIEP HEM, EN ZEIDE TOT HEM: HOE HOOR IK DIT VAN U? GEEF REKENSCHAP VAN UW RENTMEESTERSCHAP; WANT GIJ ZULT NIET MEER KUNNEN RENTMEESTER ZIJN.

EN DE RENTMEESTER ZEIDE BIJ ZICH ZELVEN: WAT ZAL IK DOEN, DEWIJL MIJN HEER DIT RENTMEESTERSCHAP VAN MIJ NEEMT? GRAVEN KAN IK NIET, TE BEDELEN SCHAAM IK MIJ.

IK WEET WAT IK DOEN ZAL, OPDAT, WANNEER IK VAN HET RENTMEESTERSCHAP AFGEZET ZAL WEZEN, ZIJ MIJ IN HUNNE HUIZEN ONTVANGEN.

EN HIJ RIEP TOT HEM EEN IEGE-

LIJK VAN DE SCHULDENAARS ZIJNS HEEREN, EN ZEIDE TOT DEN EERSTEN: HOEVEEL ZIJT GIJ MIJNEN HEER SCHULDIG?

EN HIJ ZEIDE: HONDERD VATEN OLIE. EN HIJ ZEIDE TOT HEM: NEEM UW HANDSCHRIFT, EN NEDERZITTENDE, SCHRIJF HAASTELIJK VIJFTIG.

DAARNA ZEIDE HIJ TOT EENEN ANDEREN: EN GIJ, HOEVEEL ZIJT GIJ SCHULDIG? EN HIJ ZEIDE: HONDERD MUDDEN TARWE. EN HIJ ZEIDE TOT HEM: NEEM UW HANDSCHRIFT EN SCHRIJF TACHTIG.

EN DE HEER PREES DEN ONREGTVAARDIGEN RENTMEESTER, OMDAT HIJ VOORZIGTIG GEDAAN HAD: WANT DE KINDEREN DEZER WERELD ZIJN VOORZIGTIGER DAN DE KINDEREN DES LICHTS IN HUN GESLACHT.

Eén ding is noodig, ééne zaak boven alle andere gewigtig; een ſtuk, waarbij wij vooral belang hebben, waarop zich alle onze aandacht wèl mag vestigen; alle onze pogingen zich toe bepalen! en wat mag dat toch wel zijn? JEZUS, die ons daarop bedacht gemaakt

heeft

heeft (*b*) is wel zoo goed geweest, om ons dit te gelijk aan te toonen; Hij noemt zulks *het goede deel*, dat van den mensch niet zal worden weggenomen: en wat mag dat toch wel zijn? laat ons daarvoor eens stellen: „ de „ vriendschap met GOD en brave menschen." Wat dunkt U, zou er dan nog iets overschieten, dat wij tot ons tijdelijk en eeuwig geluk zouden behoeven? Ik denk neen; en ben daarvan zoo verzekerd, dat ik mij vastelijk verbeelde, dat gij, dit nader indenkende, het zeker ook zoo, en niet anders, zult bevinden.

Immers, in GODS vriendschap te leven, voorondersteld, dat men, geregtvaardigd door het geloof, vrede heeft met GOD door JEZUS CHRISTUS: nu, zoo GOD vóór u is, wie zou dan tegen u kunnen zijn; Hij, die zijn' eigen Zoon voor u gegeven heeft, zou Hij niet tegelijk alle andere dingen u schenken?

Verder! vriendschap te hebben met brave menschen, wat een edel geschenk op de wereld! Als alles hier in de menschelijke zamenleving, alle voorspoed en trouw ons den rug toekeert, dan is de raad, de troost van zulken, die het hartelijk met ons meenen, ons tot eene bijzondere sterkte; als wij krank zijn,

(*b*) *Luk.* X: 42.

zijn, in het gevaar des doods; wat is de toeſpraak van een' godvruchtige, aan wiens hand wij hier op den levensweg gingen, ons dan niet tot opbeuring! Ja zelfs na den dood; wat een genoegen zal het dan niet wezen, dáár zulke bekenden aan te treffen, met welke wij hier zoo menig zoet uur ſleten, doch die wij hier zoo vroeg van onze zijde afgeſcheurd zagen! daar vooronderſtel ik, dat wij die vermaning van JEZUS, in het verband van den Tekst voorkomende, eerst regt zullen verſtaan: „ maakt u zelven vrienden uit den on„ regtvaardigen Mammon, opdat, wanneer u „ ontbreken zal, zij u mogen ontvangen in „ de eeuwige tabernakelen." (*c*).

De Gelijkenis, waarin deze vermaning voorkomt, is eene der geheimzinnigſte, welke wij ergens in de Evangeliſche verhalen ontmoeten; *eene der allermoeijelijkſte*, gelijk die door een' voornaam Godgeleerde genoemd wordt: en zeker, hij, die haar ſlechts oppervlakkig leest, moet terſtond denken: hoe kon de Rentmeester zich door een' vond, als hij hier te baat nam, redden, door een gedeelte van de ſchuld op zijn' Heer weg te ſchenken: hoe kon deze daad, welke in zich zelve toch zeer

(*c*) vs. 9.

zeer laakbaar was, geprezen worden: (*d*) en hoe JEZUS daaruit in het vervolg eene les ontleenen voor zijne Discipelen, om in hunne bedrijven die voorzigtigheid te gebruiken? Deze overwegingen, wij bekennen het gaarne, kwamen ons sedert jaren vrij bedenkelijk voor, en deden ons schromen, om deze stoffe eenmaal tot een onderwerp van behandeling voor den leerstoel te kiezen; echter hoopten wij, er door den tijd meerder licht in te krijgen, om dan, zoo de Heere wilde, U daarmede te kunnen bezig houden. Of dit nu juist het geval is, en of wij thans alle zwarigheden te boven zijn, durf ik wel niet zeggen; intusschen zal het mij genoeg wezen, indien de geoefendste onder mijne Toehs. in het voorstel, hetwelk wij daarvan wenschen te doen, niets onnatuurlijks of gedrongens mogen vinden, en min gevorderden, nevens hen, daaruit die stichting wegdragen, welke wij daarmede bedoelen; indien ik mij door een eenvoudig voorstel der waarheid mag veraangenamen aan uwe gemoederen, als in 's Heeren tegenwoordigheid!

De Heere bestrale mij daartoe met genade van boven, make ulieden wijsheid in het verbor-

(*d*) vs. 8.

borgene bekend, en doe het ons zoo allen wèl gelukken!

Van zelf leidt ons de Tekst tot de beschouwing van twee stukken,

vooreerst van de Gelijkenis op zich zelve, vs. 1—7.

dan, van het oordeel, hetwelk over het bedrijf, daarin voorkomende, geveld wordt.

Van de personen, tot welke de Heere zijne tegenwoordige rede rigtte, zegt het verhaal in het begin: „ *en Hij zeide ook tot* „ *zijne Discipelen.*" Hier moet men niet bepaald denken om de twaalf eigenlijk zoo genoemde Leerlingen van JEZUS, maar in het algemeen om diegenen, welke gewoon waren zijn onderwijs te komen aanhooren, waaronder ook waren vele *tollenaars* en *zondaars* met de *Farizeën* en *Schriftgeleerden*, die zich thans bij Hem vervoegd hadden, ten gevalle van welke Hij de Gelijkenissen van het *verloren schaap*, den *verloren' penning* en van *den verloren' zoon* sprak. (*e*) Immers, wat de

(*e*) Hoofdst. XV.

de eigenlijk gezegde Discipelen betrof, die hadden juist zoo zeer niet noodig, over het verkwisten van aardſche goederen, het misbruik van tijdelijk vermogen, berispt te worden; want over het algemeen waren zij arm, en hadden om zijnentwille alles verlaten; MATTHEUS alleen uitgezonderd, die, te voren een tollenaar, ruimer bedeeld was, doch van wien men mag aannemen, dat, zoo hij zich vroeger aan eenige knevelarij mogt hebben ſchuldig gemaakt, hij van dat kwaad nu een inzien gekregen en zich bekeerd had, gelijk zijn overgaan onder het getal van JEZUS volgelingen klaar bewees, en zijne benoeming, om mede een Apostel te zijn, daarvan ook ten waarborg kan ſtrekken, omdat JEZUS duidelijk te kennen geeft, dat men niet ligt iemand, die verkwistend leeft, iets dat van belang is, zal toevertrouwen. (*f*) Hoewel ik daarmede niet wil zeggen, dat deze Discipelen voor zich zelve daarbij niets konden leeren; het tegendeel zal naderhand blijken, want al is eene rede niet regtſtreeks tot ons gerigt, zoo kan men daarom in vele opzigten er zijn nut uit trekken.

Nu, tot dezen gemengden hoop, waaronder ve-

(*f*) vs. 11, 12.

vele rijken en aanzienlijken zich bevonden, had JEZUS thans het woord; kunnende het zeer wel zijn, dat Hij zich bij die gelegenheid hield, alsof Hij bijzonder tot zijne Discipelen sprak, om anderen, die Hij eigenlijk op het oog had, minder aanstoot te geven; en dit was ook ongetwijfeld de reden, waarom Hij zijn tegenwoordig voorstel deed bij wijze van

Gelijkenis. Eene soort van onderwijs, waarbij het wonderbare zoo veel doenlijk wordt vermijd, en de zaak, welke men voordraagt, zoo natuurlijk voor den dag komt, dat men zich inderdaad verbeeldt, een wezenlijk geval te hooren verhalen, schoon het echter niet meer is dan eene bloote vooronderstelling van iets, dat zou kunnen geschieden, en mogelijk ook wel gebeurd kan zijn; een leertrant, het meest geschikt voor de vatbaarheid van minkundigen, terwijl het als in een' geschiedkundigen trant wordt voortgebragt, en nog dat voordeel heeft, dat men daaronder de grootste gebreken in derzelver hatelijkheid en schandelijke gevolgen kan voorstellen, zonder te beleedigen en daardoor den ingang tot het hart te sluiten.

Dan, bezien wij de Gelijkenis zelve: volgens het voorstel in de zeven eerste verzen, komt

die

die hoofdzakelijk dáárop neder. In het Joodſche Land woonde een rijk man, een mensch van zulk een groot vermogen, dat hij niet wel zijn eigen goed kon beheeren, maar genoodzaakt was, dit aan iemand anders over te geven, die zulks voor hem deed, of ten minſte hem daarin behulpzaam was. De perſoon, op wien zijne keuze daartoe gevallen was, mogt hiertoe de vereischte bekwaamheid gehad hebben, maar beſtond niet zeer eerlijk: bij het waarnemen van zijn' post bedacht hij zich zoo wèl, dat het inderdaad het aanzien had, of hij niet bloot de Rentmeester, de Beſtuurder, maar voor een gedeelte mede-eigenaar was van het goed, dat hij van zijn' Heer onder zich had. Alles werd wel ten duurſte verpacht, maar daarvan werd ſlechts een gedeelte aan den eigenaar te goed gedaan; van de landhoeven nam hij de helft, en van de landerijen het vijfde deel der inkomſten. Zoo zou hij het nog lang hebben kunnen uithouden, indien hij maar minder prachtig geleefd had; dit liep in het oog; baarde groot vermoeden, dat hij ter kwader trouw moest te werk gaan. Zijn Heer, die tot hiertoe alle vertrouwen in hem ſcheen geſteld te hebben, kreeg door den tijd daar kennis van; en terwijl deze best wist, hoe groot zijn in-

komen was, en bij gevolg, wat ſtaat hij daarvan kon voeren, kon het voor dezen niet lang meer raadſelachtig zijn, dat tot die groote hofhouding, welke zijn bediende hield, een gedeelte van zijne wettige inkomſten moesten verkwist worden. Hij liet hem daarom onverwijld roepen, gaf hem zijn vermoeden te verſtaan, eischte de rekening en verantwoording van zijn gehouden beſtuur op, hem met ronde woorden te kennen gevende, dat hij nimmer iemand in zijnen dienst zou dulden, die niet op den duur de ſtiptſte eerlijkheid liet blijken. Dit trof hem als een donderſlag in de ooren; van zijne kwade trouw bewust, achtte hij zich van dit oogenblik verloren. Van zijn ambt ontzet, ſchoot er niets over om van te leven; want dat hij gewonnen, laat ik liever zeggen, van zijn' Heer geſtolen had, was verkwist, en wat dan begonnen? Zie deze verlegenheid uitgedrukt vs. 3.

Hij moet zich dan verantwoorden; en dan ook nog zorgen voor zijn toekomend beſtaan, zoo hij zijn ontſlag kreeg, dat wel te voorzien was: ziedaar twee zeer gewigtige onderwerpen, waarbij zich thans al zijne aandacht moest bepalen, en waartoe hij geen' langen tijd van beraad had: het zal moeite kosten, daar iets op te vinden. Hoe menig een zou

daar-

daartoe maanden noodig gehad hebben! maar ziet! als men zich ééns aan het kwaad overgeeft, dan verkrijgt men eene natuurlijke schranderheid, om zich door allerlei streken spoedig te kunnen redden, — en dat was ook hier het geval.

Om te maken, dat zijne rekening bij zijn' Heer wèl mogt sluiten en uitkomen, daartoe was er geen ander middel, dan dat er eene valsche opgave geschiedde van zijns Heeren inkomsten, dat is, dat er maar zoo veel op de pachtbrieven werd bekend gesteld, als hij tot hiertoe gewoon geweest was, zijn' Heer af te geven, maar niet van hetgeen hij gewoon was te ontvangen, zoodat, eigenlijk gesproken, wel *hij*, maar niet zijn Heer, bij deze rekening te kort kwam; daardoor nu moest ontvangst en uitgaaf, zoo als men dit in eene behoorlijke afrekening vordert, naauwkeurig op elkander slaan. Dit was vrij listig bedacht; maar als de Heer eens de stukken opeischte, de geteekende pachtbrieven zelve verlangde te zien, welke hij in goed vertrouwen op de eerlijkheid van zijn' Rentmeester tot hiertoe nimmer gevraagd had, dan zou alles verkeerd uitkomen; dan was de zaak geheel verbroddeld; en dan liep hij gevaar, van niet alleen afgezet, maar zelfs met gevangenis

nis geſtraft te worden. Dan, ik heb reeds een' wenk gegeven, dat hij daartoe het oogmerk had de oude pachtbrieven te verdonkeren: hij laat de pachters roepen, zegt hun, dat hij hen dit jaar minder wilde laten opbrengen dan in vorige jaren; en dat uit dien hoofde daartoe de pachtbrieven nu moesten veranderd, lager geſte'd worden; hij, die eene landhoeve, waar men olie perste, tegen honderd vaten olie in het jaar gepacht had, zou maar ſlechts de helft, vijftig vaten; en die anders honderd mudden tarwe moest opbrengen, ſlechts tachtig, dus een vijfde deel minder, behoeven te leveren. Dit lieten zich deze lieden natuurlijk welgevallen; te meer, omdat zij in het vervolg dan ook niet noodig zouden hebben meer te betalen: waarſchijnlijk onder belofte, dat, daar hij hun dit voordeel had toegebragt, zij hem dan ook niet moesten en zouden vergeten, als hij hunne hulp noodig had, waartoe zij zich ligt konden verbinden, dewijl zij altijd daarbij grootelijks wonnen. Het is zelfs niet noodig, hierbij aan te nemen, dat hij nadere opening van zaken gaf; te vooronderſtellen, dat hij er voor uitkwam, wat er tusſchen hem en zijn' Heer had plaats gevonden, daarbij hadden deze voor zich zelve geen belang; zelfs werd het

hun-

hunne zaak, zoo hij hun daarvan al iets gezegd had, hieromtrent een diep ſtilzwijgen te houden, hoeveel zij te voren betaald hadden, omdat zij geene rekening konden maken, dat zij de pacht in het vervolg voor minder zouden gekregen hebben, dan zij in vroegere jaren daarvoor aan den Rentmeester betaald hadden.

Deze vond gelukte wonder wel, daardoor kon hij zijne rekening bij zijn' Heer goed maken: en zoo had hij dan ook tevens gezorgd, dat, zoo hij, in weerwil van dit overleg, voor zijne verdere dienſten bedankt werd, evenwel nog menſchen te zullen vinden, die hem voor gebrek zouden trachten te beveiligen; immers, op zulker hulp dacht hij dan te zullen kunnen rekenen. Dit is de hoofdinhoud van hetgeen wij lezen van vs. 4 tot 7 ingeſloten, en het voorſtel tevens der Gelijkenis.

Dan, ſchoon het nu eene *Gelijkenis* en geene ware *Gebeurtenis* is, zoo moet daarin evenwel niets voorkomen, dat eenigzins *onwaarſchijnlijk* is; anders toch zou daardoor het leerzame, hetwelk daarmede bedoeld wordt, veel van zijne kracht verliezen: wij zijn derhalve verpligt, ter handhaving der gepastheid

van

van dit verzierd geval iets te moeten aanmerken.

Welligt toch komt het hier, bij voorbeeld, iemand zoo voor, dat deze rijke man, volgens dit voorstel, een vrij onnoozel mensch zou moeten geweest zijn, dat hij zich zoo ligt liet tevreden stellen en bedriegen. Dat zou thans, denkt hier de eene of andere somtijds, zoo gemakkelijk niet gaan: in eene leerzame fabel zou men dat onnatuurlijke nog al kunnen dulden; maar in voorstellen, welke de plaats bekleeden van iets, dat wezenlijk kan gebeuren, is dit wat hard: het was toch geen klein verschil, daar de eigenaar honderd vaten olie en even zoo veel mudden tarwe moest hebben, om zich met vijftig en tachtig te laten tevreden stellen! — Ik zou daarop kunnen antwoorden, dat rijke lieden juist altijd de schranderste niet zijn, en dat er derhalve in dit geval nog niets vreemds zou liggen, dat deze vermogende bezitter van deze landerijen, tot die soort, welligt behoorende, zich zeer wel kon hebben laten misleiden: dan die vooronderstelling is niet noodig; men stelle zich de zaak eens in dier voege voor, dat de eigenaar niet ter plaatse, daar zijne landgoederen lagen, woonde, maar elders in

een

een ander gewest, dan zal het ons dadelijk minder bevreemden, dat zoo iets konde plaats hebben, zonder hem daarom voor zoo onnoozel aan te zien: dit aannemende, hetwelk toch zoo bijzonder niet is, (daar het immers meer gebeurt, dat vermogende lieden hun geld, ten meerder voordeele, gewoon zijn, in het aankoopen van goederen in vreemde gewesten te beleggen) was het toch zoo zeer niet te verwonderen, dat hij die lieden niet kende, welke zijne landerijen, dáár gelegen, gepacht hadden, en dat het vrij moeijelijk voor hem was, van deze te weten te krijgen, of zij somtijds meer betaalden voor het gebruik zijner goederen, dan hem door zijn Rentmeester jaarlijks werd opgebragt. Wordt, zoo doende, den besten mensch niet nog dikwijls te kort gedaan, die zijn geld onder de beheering van anderen buitens lands moét laten! hoe menig een weet dat niet tot zijn eigen voordeel te gebruiken, zonder dat daarvan zelfs het minste en geringste aan den wettigen eigenaar wordt te goed gedaan? — Ook mag men wel aannemen, dat deze rijke, hoogstwaarschijnlijk, het beste vertrouwen stelde op de eerlijkheid van zijnen Rentmeester: zulke lieden toch worden doorgaans het ligtste bedrogen! Doch daar is nog iets, hetwelk mij

zoo

zoo onnatuurlijk niet voorkomt, te weten, dat men zeer wel mag ſtellen, dat deze landerijen, in vroegere tijden, wezenlijk niet meer opgebragt kunnen hebben, maar dat derzelver voortbrengſels, als olie en tarwe, naderhand in prijs geſtegen zijnde, de Rentmeester daarvan te zijnen voordeele had weten gebruik te maken door de pachten hooger te ſtellen, doch zijn' Heer daarvan onkundig te laten: ſtelt men dit, hoe moeijelijk was het dan vooral niet, om het bedrog te ontdekken?

Intusſchen is er geene reden om te gelooven, dat deze Heer van dien ſlinkſchen handel geheel onkundig zoude gebleven zijn; de Rentmeester had zich wel verantwoord, maar daarom was er een ſterk vermoeden tegen hem, van in dezen bedrog gepleegd te hebben; de vraag bleef toch altijd: „ van „ waar hij zoo prachtig zou hebben kunnen „ leven, zoo hij 's meesters inkomen niet „ ontvreemd had?" Dan, al waren de bewijzen daarvoor nog zoo klaar geweest, zoo was het voor den eigenaar altoos het raadzaamſte, om het daarbij ſtil te laten berusten; daar was toch in alle geval geen verhaal meer op hetgeen de Rentmeester hem ontvreemd had; want alles was reeds verteerd:

met

met hem in de gevangenis te werpen, daarmede had hij op zich zelf ook niets gewonnen; behalve dat hij dan door voldoende ſtukken bij het geregt eerst zou hebben moeten openleggen, dat deze zijn huishouder waarlijk ter kwader trouw gehandeld had, aan hoedanige bewijzen het hem waarſchijnlijk ontbrak: op loutere vermoedens, hoe ſterk die ook zijn, kan noch mag de uitſpraak des regts zich gronden.

Maar nog iets; kan, ja mag men wel vooronderſtellen, dat de Rentmeeſter tot dezen ſtap zou gekomen zijn, om zich met de pachters in zulk eene onderhandeling in te laten, als ons in de Gelijkenis is opgegeven? Moest hij aan dezen daardoor niet blootleggen, dat hij in zijne bediening allerſlechtst gehandeld had, en daardoor zijne achting bij ieder, eens vooral, geheel verliezen? Maar zijn ons dan alle omſtandigheden bekend, waaronder men zou *kunnen* vooronderſtellen, dat die voorſlag kon geſchied zijn; waarom kon zich de zaak *in onze verbeelding* niet zóó toedragen, dat hij dezen pachters wijs maakte, dat zijn Heer hem kwalijk behandeld had; dat hij denzelven zijnen dienst daarom wilde opzeggen, doch vóór hij dat deed, hij hen eenigzins wilde bevoordeelen, onder ſchijn, dat hij geloofde,

dat zij inderdaad te veel opgebragt hadden in vroegere jaren; wat zou dat de zaak te zijnen voordeele niet merkelijk veranderd hebben? Ik zeg niet, dat dit werkelijk zich zoo heeft toegedragen; want het is en blijft eene *Gelijkenis;* maar alleen, dat men zich de zaak zoo kan voorstellen, en zulks was dan genoeg, om ook hier weder in dit gedeelte het natuurlijke in de Gelijkenis zelve te doen doorstralen; daar men in de verklaring van dergelijke voorstellen, gelijk ik reeds een- en andermaal opmerkte, nimmer oplettend genoeg kan zijn, om het ongeloof alle reden tot vittérij en spotlust te ontnemen.

Dan, keeren wij tot het geschiedverhaal terug; de Tekst zegt in het slot, om ons het gevolg van dezen slinkschen handel te doen opmerken: „ *en de Heere prees den onregtvaardigen Rentmeester, omdat hij voorzigtig gedaan had: want de kinderen dezer wereld zijn voorzigtiger dan de kinderen des lichts in hun geslacht.*"

Wie is hier *de Heer?* Er zijn er, die hier denken om den Heere JEZUS, en LUKAS, den Geschiedschrijver, zoo laten schrijven: „ *en de Heere* JEZUS *prees den onregtvaardigen Rentmeester,*" over zijne schranderheid in het bevorderen van zijne tijdelijke belangen; „ *omdat*

„ *hij*

„ *hij voorzigtig gehandeld had: want*," voegde hij daarbij, „*de kinderen dezer wereld zijn* „ *voorzigtiger dan de kinderen des lichts in* „ *hun geslacht.*" (g) Deze gedachte heeft de oude *Syrische* en *Arabische* overzettingen voor zich: ook, zoo men wil, dat er geene genoegzame blijken zijn, dat de Heer des Rentmeesters van den listigen trek, welke hem door zijnen dienaar gespeeld werd, kennis gehad heeft, terwijl hij anders de pachters wel degelijk zou genoodzaakt hebben tot de volle betaling, en dus dat er geen grond was, waarom deze hem over zijn voorzigtig gedrag zou geprezen hebben: behalve dat zulk eene daad altijd eer zijne uiterste verachting, dan zijn roem zou hebben weggedragen, zoo hij daarvan kennis gekregen had.

Doch, ongeacht dit alles, verkiezen wij de gewone opvatting, en denken hier om *den Heer des Rentmeesters:* wie toch voelt hier niet het harde, dat JEZUS zulk eene slechte daad, zulk een bedrog zou geprezen hebben; tot welk eene verkeerde zedeleer zou dat geene aanleiding hebben kunnen geven? Ook hebben de voormelde redenen dat gewigt niet,

(g) vs. 8.

niet, als men zich verbeeldt: oude Overzettingen doen hier niets af, deze hebben niet meer dan menschelijk gezag. Te beweren, dat de Heer niets van de listige streek zijns Rentmeesters zou ontwaard hebben, dewijl hij anders de huurlingen tot de betaling van het volle pachtgeld zou genoodzaakt hebben, wordt mede vrij willekeurig aangenomen; trouwens, al had hij het sterkste vermoeden daaromtrent gehad, zoo kan het hem aan de bewijzen gemangeld hebben, om tegen deze lieden in het geregt eenigen eisch te doen; want de pachtbrieven, welke hem bij de afrekening werden voorgelegd, spraken alleenlijk van vijftig vaten olie en tachtig mudden tarwe, en de oude brieven waren zorgvuldig verdonkerd, gelijk wij te voren met een enkel woord waarschijnlijk gemaakt hebben.

Maar hoe kon hij dan toch met dat al bij zulk een kwaad vermoeden zijnen Rentmeester prijzen? Hij prees hem niet over de daad als *daad*; die was en bleef slecht, ten hoogste laakbaar; maar alleen dáárin, dat hij blijken getoond had van een schrander hoofd, hetwelk zich in zulke gevallen wist te helpen en uitwegen te vinden, in welke anderen zich aan wanhoop zouden hebben overgegeven: „het was het gedrag van een' man," zegt

een

een uitmuntend Schrijver, „ die, bij het aan-
„ schouwen van het waarschijnlijkst gevaar, het
„ gebruik van zijn verstand en overleg niet ver-
„ liest, en in de verwardste omstandigheden
„ met al de schranderheid handelt van iemand,
„ wiens geest en hart in eene bedaarde ge-
„ steldheid zijn. Daarover kon de Heer, om die
„ reden, zich niet onthouden. zijn gedrag, in zoo
„ ver het een bewijs van zijn verstand en van zijne
„ schranderheid was, te prijzen; zonder echter
„ de onregtmatige middelen te billijken, van
„ welke hij zich, tot vermijding van zijn' ge-
„ heelen ondergang, bediend had." Indien wij
het zóó nemen, is daar niets in, dat het
naauwziftendst oordeel zou kunnen berispen.

En hierover maakt de Heere JEZUS dan nu
de aanmerking (zoo wij niet geheel mis zien),
welke er dadelijk volgt, waarmede eene nieu-
we rede begint, en met welke een nieuw ve-
had behooren aan te vangen, zoo de verdee-
ling, die door eene latere hand gemaakt is,
beter ware uitgevallen — dienende te gelijk als
eene gepaste inleiding tot de vermaning,
welke Hij vervolgens daarop grondt; *want*,
of liever, *dewijl* de kinderen der wereld voor-
zigtiger zijn dan de kinderen des lichts in
hun geslacht, zoo is deze mijne les, die

ik u hier geve: „ maakt u vrienden uit den „ onregtvaardigen Mammon...”

Ziet daar hebt gij, Mijne Toehs.! het licht, waarin *deze* Gelijkenis ons toeschijnt, zich het best te laten plaatsen: in hoe ver wij hier het ware doel getroffen hebben, laat ik volvaardig aan het meerder doorzigt van deskundigen over.

Vergunt mij nu, dat ik, naar mijn gemaakt bestek, er nog iets bijvoege, met betrekking tot het *algemeene oogmerk* der Gelijkenis; zullende het meer *bijzondere doel* daarvan in nadere overweging komen, wanneer wij bekwame gelegenheid en tijd zullen vinden ter behandeling van de groote les, welke de Heiland in het vervolg daaruit afleidt: intusschen wenschen wij hierbij te gelijk zoodanige leeringen in te sluiten, als ter onzer stichting kunnen dienen, om het tevens bij wijze van toeëigening te doen strekken.

* *

En wat is hier dan wel het *algemeene oogmerk* dezer Gelijkenis? Vrij duidelijk, dunkt mij, daarin te zijn opgesloten, dat wij er uit behooren te leeren:

1. Dat de goederen dezes levens, welke de

de eene mensch boven den anderen bezit, van GOD zijn; dat Hij die aan sommigen geschonken en toevertrouwd heeft, niet aan allen: en waartoe? niet om dezelve willekeurig te gebruiken, maar om zich daarvan op eene matige en erkentelijke wijze het genoegen dezes levens te verschaffen, en het overige als voorzigtige Rentmeesters daartoe aan te leggen, om diegenen, welke schaars bedeeld zijn, daarvan mede te deelen, hen in hunne nooden en verlegenheid bij te staan, en alzoo te zorgen, dat in het groote huisgezin van GOD een ieder in staat gesteld worde, om vergenoegd en ter eere van zijnen GOD te leven.

Trouwens, dat er te dezen aanzien een groot onderscheid is in de wereld onder de menschen; leert ons de dagelijksche ondervinding; deze heeft veel, gene weinig of niets; sommigen hebben hunne huizen gevuld met overvloed, meer dan zij ten goede kunnen gebruiken; anderen hebben werk, om zelfs het brood hunnes bescheiden' deels te vinden! Waaraan zal men dat alles toeschrijven? aan der menschen eigene wijsheid of dwaasheid; naarstigheid of luiheid; zuinig overleg of zucht tot verkwisting? Aangemerkt als tweede oorzaken, doen zij daar dikwijls zeer veel toe;

maar er zijn ook voorbeelden, dat velen daartoe niets gedaan hebben. Hoe menig een wordt, bij voorbeeld, vermogend door eene rijke erfenis, door een voordeelig huwelijk, waarop hij te voren naauwelijks kon rekenen; terwijl zoo vele verstandige, vlijtige en verdienstelijke menschen tot armoede vervallen, omdat, gelijk men zegt, het geluk hun niet wil dienen; omdat er, meer eigenlijk gesproken, geen zegen bij is? Zal men het dan toeschrijven aan een blind geval? Zoo moge de dwaas denken, die niets verstaat, de onvernuftige, die niets onderzoekt; maar zij, die weten, dat er een GOD is, wiens Voorzienigheid alles onderhoudt en bestiert, deze zijn overtuigd, dat, gelijk het *verhoogen*, zoo ook het *vernederen*, niet komt uit het Oosten, noch uit het Westen, noch uit de woestijn, maar dat GOD de Rigter is. (*h*). Hij vernedert dezen, en verhoogt genen (*i*); goede en kwade dagen, leven en dood, armoede en rijkdom zijn van Hem. (*k*)

O waarlijk, dien JAKOB, dien GOD rijk wil maken, zal geen LABAN, en geen mensch in de wereld, in armoede houden, en dien JOB, dien

(*h*) *Psalm* LXXV: vs. 7, 8. (*i*) 1 *Sam.* II: 7.
(*k*) *Sijr.* XI: 14.

dien GOD arm wil maken, zullen alle zijne kudden en huisgenooten niets helpen!

Maar waartoe zou deze uitdeeling zoo ongelijk geſchied zijn? Denkt gij, opdat de ſchaars bedeelden in hun gebrek zouden vergaan, en om de rijken integendeel in ſtaat te ſtellen, zich in weelde te baden? Wie kan dat denken van eenen GOD, die alle zijne ſchepſelen even lief heeft; die geen wormpje van gebrek laat vergaan? Neen, GOD voorzag, hoe eene ruimere bedeeling in veler handen tot verderf zoude ſtrekken; Hij weigerde het hun daarom uit liefde en wijsheid; maar gaf uit dien hoofde aan anderen meer, dan zij ten goede konden gebruiken, niet, om het voor zich alléén te houden, of het te verkwisten; maar om, als goede huishouders, van tijd tot tijd iets daarvan aan behoeftigen mede te deelen, ten einde dezen, daardoor eenigermate onderſteund, hunnen tijd en hunne zorg zouden beſteden, om, zoo veel doenlijk, hun eigen brood te eten! Zeker, hier geldt het: „ die zich des armen „ontfermt, leent den Heer, en het zal hem „tot weldadigheid gerekend worden; (*l*) een „ieder, gelijk hij gaven ontvangen heeft, alzoo „bediene hij dezelve aan anderen, als een „goed

(*l*) *Spr.* XIX: 17.

„ goed uitdeeler der menigerlei genadegaven „ GODS." (*m*)

2. In de tweede plaats kunnen wij leeren, dat, gelijk de Rentmeester, zoo ook velen, tegen dit oogmerk van GOD handelen: *hij* werd bij zijn' Heer, staat er, verklaagd, *als die zijne goederen doorbragt.* Zoo gaat het ook nog veel in de wereld; velen zorgen alleen voor zich zelven, en laten de zorg voor anderen aan GOD over; het is bij hen: „ ben „ ik mijns broeders hoeder?" veelal zelfs, „ wie is mijn naaste?" Voor wellust en zinnelijk vermaak heeft men alles over, terwijl men naauwelijks, met den rijken man in de Gelijkenis (*n*), aan een' armen LAZARUS vergunt, om slechts de kruimkens, welke van hunne tafel vallen, op te zoeken.

Zoodanige menschen moeten niet denken, dat zulk eene onbarmhartigheid bij GOD met onverschillige oogen wordt aangezien! O neen, gelijk de Rentmeester door zijn' Heer tot verantwoording geroepen werd, (*o*) zal het ook eens te hunnen opzigte zijn: „ hoe hoor „ ik dat van u? geef rekenschap van uw „ rentmeesterschap!" Dit geschiedt al dikwijls nog bij het leven van zulke menschen; hoe

(*m*) 1 *Petr.* IV: 10. (*n*) *Luk.* XVI. (*o*) vs. 2.

hoe menig een wordt, ten gevolge daarvan, niet wel eens uit zijn' voordeeligen stand genomen, en in den weg van GODS bestier somtijds in de vernederendste omstandigheden gebragt? of kent men er niet genoeg, die eertijds in weelde en pracht gewoon waren te leven; die als vorsten te paard plagten te rijden, maar die men naderhand gezien heeft, gaande als knechten op aarde? een bewijs, dat hetgeen zij te voren hadden, slechts een geleend goed was, en dat de Heer daaromtrent beslist naar welgevallen! Doch in nadruk zal het evenwel plaats vinden in den dag der algemeene vergelding; dan zal het te hunnen opzigte zijn, dat JEZUS, de ontzaggelijke Regter, zich dus zal laten hooren: „ Ik ben hongerig geweest, en gij hebt mij „ niet te eten gegeven; dorstig, en niet te „ drinken gegeven; naakt, en niet gekleed: „ voorwaar zeg ik u, voor zoo veel gij dit aan „ één' van de minste mijner broederen niet ge„ daan hebt, hebt gij het mij ook niet gedaan." (*p*) Dan zullen hier geene uitvlugten gelden; geene slinksche wegen en middelen te baat kunnen genomen worden om zich te redden, gelijk de Rentmeester omtrent de huurders

(*p*) *Matth.* XXV: 42, 43, 45.

ders van zijns Heeren landerijen deed! O neen, ſchatten der goddeloosheid zullen dan geen nut doen! Hij, wiens oogen zijn als vuurvlammen, die de geheimſte overleggingen kent, zal zich dan niet laten afzetten; dan zal men in nadruk verloren zijn, eeuwig verloren, zonder dat iemand zich zal kunnen redden; dan zal het wezen: gedenkt, dat gij uw goed ontvangen hebt in uw leven!

3. Laat mijne verdere leering deze zijn: een leven te leiden boven zijn' ſtaat is zeer verderfelijk, en baart gewoonlijk groote bekommernis, verdriet, en ten laatſte ſchande. Zoo ging het met den Réntmeester: in welk eene verlegenheid geraakte hij niet, toen hij voorzag, dat hij bij zijne verantwoording zijn' post zou kwijt raken, en genoodzaakt worden, in een' bekrompen' ſtaat zijn beſtaan te zullen moeten zoeken! Zoo waar is het, dat hij, die met eene bedriegelijke hand werkt, ten laatſte arm wordt! zoo waar, dat die van eens anderen goed leeft, een dief en doorbrenger is, die ten laatſte plagen en ſchande zal vinden, en wiens ſchaamte niet zal worden uitgebluscht!

Ja, al doen wij dat al eens van ons eigen goed, zoo is eene grootſche manier van leven een onrustig, een ellendig, een verderfe-

felijk leven, in betrekking tot onzen zedelijken toeſtand! de mensch is zoo min gemaakt om zich altoos te vermaken, als om altijd te arbeiden; het eene is hem zoo nadeelig als het andere; het vermaak echter wel het meest; daar is een deel in ons, dat zinnelijk en vleeschgezind is; wordt dat te veel toegegeven, ſtreelt men de zinnen te ſterk, hetgeen bij een gedurig genot van vermaak plaats heeft, dan heerscht dat zinnelijke ten laatſte geheel over ons; wij verliezen het gevoel voor alles, wat de oogen, de ooren, de tong niet kittelt; wij zijn volſtrekt niet meer geſchikt tot hooger geestelijk gevoel, tot verloochening van ons zelven en liefdeopofferingen. Om het ſchadelijke daarvan te verhoeden, ſpreekt de H. Schrift van het vleesch te kruiſigen met alle deszelfs bewegingen en begeerlijkheid, om toch niet te trachten naar hooge dingen, maar zich te houden bij de nederige; en daarom wordt dezer wereld niet gelijkvormig, maar wordt veranderd door de vernieuwing uwes gemoeds. (*q*) Denkt er om: de begeerlijkheid der oogen en des vleeſches zijn niet uit den Vader, maar uit den boozen. (*r*)

Intusſchen, gebeurt het, dat iemand, hetzij door eigen toedoen of buiten zijne ſchuld, zijn' ſtaat naar de wereld moet verminderen; lie-

(*q*) *Rom.* XII: 2. (*r*) 1 *Joh.* II: 16.

liever dat gedaan, liever zelfs armoede geleden, dan zijne toevlugt tot bedrog genomen; met den Rentmeester in zulk een geval te zeggen: (s) „ wat zal ik, wijl mijn Heer dit „ rentmeesterschap van mij neemt? graven kan „ ik niet, bedelen schaam ik mij," verraadt een' lagen geest, die in zijn onverstandig hart met den dwaas zegt: „ de gestolene wateren zijn „ zoet en het verborgen brood is liefelijk," zonder te beseffen, „ dat aldaar zijn dooden; „ dat men daar maaltijd houdt in de helle;" (t) dat men zich gelijk stelt aan ondeugenden en godvergetenen, die hier reeds toonen het verderf lief te hebben. Neen, gelukkig hij, die daarin veeleer leert zien het ijdele, het vergankelijke van het ondermaansche, en daarom zijn hart daarvan aftrekt, en het op GOD, den Eeuwigen, den Onveranderlijken, onverwrikt leert vestigen! Hem tot zijn deel kiezende, zal hij, bij een' eerlijken arbeid, voortaan voor zijn bestaan genoeg vinden, en, bij eene ware bekeering, zich eerst regt schatten verkrijgen, welke noch de mot, noch de roest verteert, die de dieven niet kunnen doorgraven noch stelen; schatten, die eeuwig en bestendig zijn! Amen.

(s) vs. 3 verv. (t) *Spr.* IX: 17, 18.

V.

V.

LESSEN DER WIJSHEID UIT 'S RENTMEESTERS GEDRAG AFGELEID.

T E K S T.

Luk. XVI: *vs.* 8*b* — 13.

Daar is, Toeh.! gelijk gij weet, eene onderscheidene bedeeling van geluksgoederen in de wereld; sommigen hebben veel; anderen weinig; weder anderen bijna niets: maakt deze inrigting geene inbreuk op de wijsheid van eene alles regerende Voorzienigheid, die wij gewoon zijn te erkennen, en zoo vaak zeer hoog te verheffen? O neen; even weinig als dat wij in de wereld groote en kleine dingen ontmoeten; schepselen van verschillende soorten, waarvan eenigen onze verwondering wegslepen; terwijl anderen onze aandacht ter naauwer nood schijnen op te wekken; daardoor immers wordt die aaneenschakeling gevormd van het geheel; die nergens eene gaping overlaat; bij welker beschouwing wij ons zoo dikwijls verrukt gevoelen, en

gedrongen worden, om GODS grootheid te aanbidden. Daarenboven, hoezeer de ſtaat en de omſtandigheden der minſte klasſe onder de menſchen ons menigmaal treft en tot innig medelijden wekt, kunnen en mogen wij wel vooronderſtellen, dat de toeſtand, waarin zij geplaatst zijn, naar hunne behoefte niet voor den besten zou moeten gerekend worden, dat is, met andere woorden, dat zij het waarlijk beter zouden hebben, indien zij in een ruimer genot van de goederen der wereld geſteld waren. Laat hier de ondervinding ſpreken: wat is voorſpoed naar de wereld niet dikwijls het bederf geweest van zeer velen! en wie zal ons zeggen, of dit hier ook niet het geval zou kunnen geweest zijn bij dezen; en zou men hen dan niet gelukkiger geacht hebben, zoo zij minder in de wereld hadden uitgeſchitterd?

Maar zijn de armen dan geheel van GOD vergeten? zegt niet de H. Schrift: „ die den „ armen veracht, ſmaadt zijnen Maker!" en op eene andere plaats: „ Welgelukzalig is hij, „ die zich verſtandig gedraagt tegen een' el„ lendigen: de Heere zal hem bevrijden ten „ dage des kwaads: de Heere zal hem be„ waren, en zal hem bij het leven behou„ den: Hij zal hem onderſteunen op het

„ ziek-

„ ziekbed: in zijne krankheid verandert Hij „ zijn ganſche leger." (*a*).

Hierbij wilde ik U voor een gedeelte nader bepalen in dit uur.

TEKST.

Luk. XVI: *vs.* 8*b* — 13.

WANT DE KINDEREN DEZER WERELD ZIJN VOORZIGTIGER DAN DE KINDEREN DES LICHTS IN HUN GESLACHT.

EN IK ZEG ULIEDEN, MAAKT U ZELVEN VRIENDEN UIT DEN ONREGTVAARDIGEN MAMMON, OPDAT, WANNEER U ONTBREKEN ZAL, ZIJ U MOGEN ONTVANGEN IN DE EEUWIGE TABERNAKELEN.

DIE GETROUW IS IN HET MINSTE, DIE IS OOK IN HET GROOTE GETROUW; EN DIE IN HET MINSTE ONREGTVAARDIG IS, DIE IS OOK IN HET GROOTE ONREGTVAARDIG.

ZOO GIJ DAN IN DEN ONREGTVAARDIGEN MAMMON NIET GETROUW ZIJT

(*a*) *Pſ.* XLI: 2—4.

ZIJT GEWEEST, WIE ZAL U HET WARE VERTROUWEN?

EN ZOO GIJ IN EENS ANDEREN [GOED] NIET GETROUW ZIT GEWEEST, WIE ZAL U HET UWE GEVEN?

GEEN HUISKNECHT KAN TWEE HEEREN DIENEN: WANT, OF HIJ ZAL DEN EENEN HATEN, EN DEN ANDEREN LIEFHEBBEN: OF HIJ ZAL DEN EENEN AANHANGEN, EN DEN ANDEREN VERACHTEN. GIJ KUNT GOD NIET DIENEN EN DEN MAMMON.

Er zijn geene dingen zoo slecht, of zij kunnen voor wijzen en verstandigen tot gepaste lessen verstrekken, om er wat goeds uit te leeren; immers, uit de bloem, waaruit de spin het schadelijk vergift zuigt, weet de bij den zoeten honig te halen: was het anders, welk een hatelijk aanzien zou het dan niet krijgen, dat in eene wereld, door de wijze Voorzienigheid bestierd, kwaden en goeden onder elkander gemengd waren? dan toch zou alles spoedig bedorven raken; bij den doorbrekenden vloed der boosheid geene deugd meer kunnen bestaan. Immers, hoe ligt wordt het goede door het kwaad overwonnen,

nen, daar de deugd gemeenlijk zoo zwak, de ongeregtigheid integendeel zoo krachtig is, en zoo veel vermag?

Neen, nu het zoo is, en niet anders, roept deze wijze inrigting, deze verordening ons toe: „ziet dan hoe gij voorzigtig wandelt, „niet als onwijzen, maar als wijzen: — zijt „waakzaam en op uwe hoede; wordt niet „overwonnen door het kwade, maar over„wint het kwade door het goede!" Trouwens, zou het licht wel zoo aangenaam zijn, indien men in het geheel geene duisternis kende; was er geen kwaad, waaraan zou men dan de voortreffelijkheid der deugd herkennen? Immers, tegengestelde dingen helderen doorgaans elkander het meeste op.

Dit zijn geene bloot wijsgeerige bespiegelingen, maar men vindt het ook wezenlijk zoo opgegeven in de H. Schrift; begeert gij daarvoor bewijs, gij vindt het in mijnen Tekst in het verband met het voorgaande; dáár is ons het schandelijk gedrag van eenen Rentmeester in eene Gelijkenis voorgesteld, en hier wordt ons geleerd, hoe brave Christenen het te hunnen nutte behooren te gebruiken.

Wij zullen eerst eene algemeene aanmerking laten vooraf gaan, welke

aanſtonds aan den Tekst eenig licht zal kunnen bijzetten,

dan de juiste meening des Heilands, daarin uitgedrukt, trachten bloot te leggen,

en laatſtelijk een beknopt beſtier daaruit afleiden.

In eene vorige Leerrede hebben wij U reeds een' wenk gegeven, dat het ons toeſcheen, dat hier eene nieuwe rede voorkwam, en het voegzamer was, meer duidelijkshalve, den Tekst in dier voege te lezen: „ dewijl de „ kinderen dezer wereld voorzigtiger zijn dan „ de kinderen des lichts in hun geſlacht, zeg- „ ge ik ulieden, maakt u zelven vrienden uit „ den onregtvaardigen Mammon..." Onze Overzetters ſchijnen in het begrip geſtaan te hebben, dat de *Heer*, van wien in het begin van het 8ste vs. geſproken wordt, de Heere JEZUS was, die de Gelijkenis voorſtelde, van wien dan zou gezegd worden, dat Hij den onregtvaardigen Rentmeester prees, omdat hij voorzigtig gedaan had; het als eene reden bijbrengende, waarom hij met zoo veel overleg gehandeld had, hetgeen was, omdat werelds-

reldsgezinde menſchen gewoon zijn in alles meer ſchranderheid te laten blijken, dan de kinderen des lichts, het daarom aan het voorgaande verbindende door het voegwoord *want*. Doch ieder voelt het ſtootende in deze opvatting; want hoe kon de Heere JEZUS eene daad prijzen, welke de wet der zeden verbiedt? iets, hetwelk een geheel ander aanzien krijgt, wanneer men daar *den Heer van den Rentmeester* laat ſpreken, en dan de volgende woorden, als eene nieuwe reden, of een voorſtel uit het vorige afgeleid, aanmerkt: hetgeen immers geene zwarigheid kan hebben, dewijl wij evenveel regt hebben, om hier een nieuw vs. te laten beginnen, als zij, die, op eigen menſchelijk goeddunken, de afdeelingen van het N. T. in Hoofdſtukken en mindere deelen gemaakt hebbende, aan zich hebben gehouden, om die verdeeling op eene andere wijze in te rigten.

Volgens dit begrip komt dan het ſlot van vs. 8 — want om alle verwarring te mijden, late men de afdeeling zoo als zij is — voor als eene Inleiding, als een grond voor eene vermaning uit het voorgeſtelde afgeleid, en deze is: „ *de kinderen dezer wereld zijn* „ *voorzigtiger*, *dan de kinderen des lichts in* „ *hun geſlacht*."

* *

Wie zijn hier *de kinderen dezer wereld?* Menschen, die hun deel in dit leven hebben; die geheel voor de wereld leven, en geene hoogere bedoelingen kennen, dan om te eten, te drinken, en hunne zielen te laten verlustigen in vettigheid. — Wie zijn de kinderen des *lichts?* Dezulke, die onder het ontdekkend licht van eene Goddelijke Openbaring leven; die weten, dat zij eene onsterfelijke ziel bezitten, en hoe zij het uit dien hoofde behooren aan te leggen, om eens deelgenooten te worden van de eeuwige Heerlijkheid; dus niet eigenlijk, bepaald, waarlijk vrome menschen, den Geest GODS bezittende; die, door den Geest geleid, gewoon zijn te bedenken de dingen, welke des Geestes GODS zijn; want van dezen kan men toch niet zeggen, dat zij hun wezenlijk belang ter zijde stellen; aanmerken meer de dingen, die men ziet, dan de dingen, welke men niet ziet; waar zou dan toch de voorzigtigheid der heiligen blijven, het ware geloofsleven, hetwelk toch een leven uit GOD is, geschikt voor den hemel?

Intusschen moet men ook dit hier nog opmerken, dat wij naar deze beschrijving, nopens

pens hetgeen er ſtraks gezegd zal worden, hier niet willen gedacht hebben om *ieder* kind dezer wereld, ook niet om *alle* kinderen des lichts, hoofd voor hoofd, maar algemeen om de *meeste* derzelve, want onder de kinderen der wereld vindt men ook maar al te veel, die hun eigen belang roekeloos verwaarloozen, hun tijdelijk geluk dikwijls als moedwillig tegenwerken; terwijl onder hen, die met eene Goddelijke Openbaring bevoorregt worden, zich wel eens zulken laten zien, die, bij een naarſtig gebruik maken van de middelen der genade, ruim zoo veel belang toonen te ſtellen in den hemel, als de ſchranderen dezer eeuwe in het najagen van hetgeen de wereld heeft en geeft.

Men denke dan hier om de meeste van beide ſoorten, om den grootſten hoop derzelve; en wat zegt JEZUS nu daarvan?

„ *De kinderen dezer wereld zijn voorzigti-*
„ *ger dan de kinderen des lichts in hun ge-*
„ *ſlacht*;" dat wil zeggen, wereldsgezinde menſchen overleggen hunne zaken ongelijk beter; zijn meer bedacht op hun tijdelijk welzijn, dan doorgaans de verlichte door den Godsdienst omtrent het ééne, dat noodig is, omtrent hunne eeuwige belangens, ſchoon zij voorgeven in het aardſche niet te kunnen be-

rusten. — Eene zeer vernederende aanmerking voorzeker, doch welke door de ondervinding maar al te veel bevestigd wordt.

In het betoog hiervan zou men zeer breed kunnen uitweiden, en daarover in vele bijzonderheden treden; dan dit zou ons van ons tegenwoordig doel te ver verwijderen; wij willen ons dan maar bij het voornaamste bepalen, en daarin zoo kort zijn als mogelijk is, om over het volgende vs. wat meer licht te kunnen verspreiden. Dat de kinderen dezer wereld doorgaans voorzigtiger zijn in hun *geslacht*, hunne soort en hunnen aard, als het op hun wereldsch belang aankomt, bewijst, onder anderen, het geval van den Rentmeester, waarvan te voren in de Gelijkenis gesproken was: wat een schrander hoofd toonde hij niet te bezitten, toen hij bemerkte, dat hij zich niet langer in zijn ambt zoude kunnen staande houden, daar hij er zich zulk een ruim bestaan van had weten te bezorgen? Hij had zijn' Heer, die alle vertrouwen in hem stelde, jaren achter een grootelijks in zijne inkomsten benadeeld; doch toen deze hem tot verantwoording riep, wist hij, door kunstenarijen van bedrog, het zoo wèl te overleggen, dat zijne afrekening niet alleen zoo wel sloot, dat deze er niets op te

zeg-

zeggen wist, ten minſte geen' grond vond, om hem deswege eenige moeijelijkheid aan te doen, maar dat zelfs ook de pachters van zijne landgoederen, die hij mede in al dien tijd meer had laten betalen, dan zij eigenlijk hadden behooren te voldoen, verpligt werden hem te onderſteunen, als hij van zijn ambt ontzet werd, waardoor dan zijn gebrek voor het toekomende zoude worden voorgekomen.

Hoe ver ſtaan de meesten hier nu niet achter, die door den Godsdienst verlicht zijn, als men hen in derzelver handelingen omtrent hun toekomend geluk gadeſlaat! Waar is bij dezen dat overleg, die ſchranderheid, dat gezet en beſtendig denken en werken op dat gewigtige ſtuk, om zich een vast fondament te leggen voor het toekomende, waarop zij het eeuwige leven kunnen te gemoet zien! Beſeffen die wel het gevaar, dat er voor hen is, om in het misnoegen van hunnen Heer te vallen, door hun verkeerd gedrag in zijnen dienst, en van wat gevolgen zulks voor hen zal moeten wezen! Hoe weinig laat men zich doorgaans gelegen zijn aan de regte kennis van die dingen, welke de Godsdienst den mensch aan de hand geeft, als de geſchiktſte weg, de bekwaamſte middelen, om zijnen aanſtaanden val te verhoeden! Eene zeer oppervlakkige

ken-

kennis, dat er een GOD is; dat wij door JEZUS CHRISTUS tot den Vader kunnen en moeten gaan, is dikwijls al het licht, hetwelk hem, bij de groote duisternis van het verstand, bestraalt onder het ontdekkend licht van het Evangelie, dat ons GOD leert kennen als den éénigen waarachtigen, en JEZUS CHRISTUS, dien de Vader gezonden heeft. Den Bijbel te lezen; GOD te bidden, dat men daardoor bestraald moge worden, om als lichten te schijnen in het midden van een krom en verdraaid geslacht, hoe weinig wordt dat betracht op de regte wijze, zoo het niet geheel verwaarloosd wordt! Waar handelt men daarenboven vooral nog naar dat licht? bestaat niet de Godsdienst van velen der zoodanigen in woorden; is het niet een dood geloof, ontbloot van goede werken; een schijn van godzaligheid, waarvan men de kracht verloochent?

Wat dunkt U, heet dat zijn wezenlijk belang kennen; is dat voorzigtig wandelen; moet men niet veeleer zeggen, dat zulke menschen toonen oogen te hebben, maar niet zien; ooren, maar niet hooren; een harte, maar niet om op te merken? en kan daaruit een bedachtzame wandel ontstaan? stelt dat iemand integendeel niet bloot aan allerlei dwa-

dwalingen en ſchadelijke begeerlijkheden, welke krijg voeren tegen de ziel, en den mensch, hoe verlicht hij wane te zijn, ten laatſte doen verzinken in het verderf en den ondergang?

Is dit nu zoo; ſtrekt het tot eene eeuwige ſchande voor zulken, die eene Goddelijke Openbaring erkennen, om zóó te leven, zóó te wandelen, niet als kinderen des lichts, maar veeleer als die der duisternis: hoe goed is JEZUS dan niet, om dezulken teregt te helpen, en hun te doen opmerken, op wat wijze zij dit hun wangedrag het best konden verbeteren! Daartoe nu dient het volgende, waarin Hij aan de Tollenaars, Farizeën en Schriftgeleerden, hoedanige Hij er thans velen om zich had, (*b*) aantoont, hoe zij zich naar het voorbeeld van den onregtvaardigen Rentmeester behoorden te ſchikken, door het goede, dat daarin lag, te volgen, zijnde het daaromtrent:

„ *En ik zegge ulieden, maakt u zelven vrien-*
„ *den uit den onregtvaardigen Mammon, op-*
„ *dat, wanneer u ontbreken zal, zij u mogen*
„ *ontvangen in de eeuwige Tabernakelen.*" (*c*).

Het

(*b*) Zie het begin des vorigen Hoofdſt. en het 14de vs. van ons Tekst-Hoofdſt.

(*c*) vs. 9.

Het woord *Mammon* beteekent in de *Syrische* taal *Rijkdom: onregtvaardige Mammon* zal derhalve zoo veel zijn *als onregtmatig verkregen goed.* — Ook kan het woord *onregtvaardig* gevoegelijk worden vertaald door *trouweloos*, *onbestendig*, wanneer het te kennen geeft: „ Rijkdom, waarop men nooit „ vaste rekening kan maken."

Volgens deze onderscheidene beteekenissen dulden JEZUS woorden een' tweeledigen zin:

Vooreerst is het zoo veel, alsof de Heere met andere woorden gezegd hadde: „ voor u, „ Tollenaars en Farizeën! die geldgierig zijt, „ wil ik voornamelijk deze les in de eerste „ plaats uit de voorgestelde Gelijkenis ontleenen: hebt gijlieden u in uwe posten „ somtijds mede met onregtvaardig goed verrijkt; hebt gij anderen, gelijk wel meer „ gebeurt, meer afgeperst dan met billijkheid „ bestaanbaar was, of, gelijk sommige Farizeën, uit een' schijn van vroomheid, de „ huizen der weduwen opgegeten; volgt in „ dezen mijnen raad, en doet zoo als de „ Rentmeester; geeft dat onregtmatig goed weder terug aan dengenen, wien het toekomt; „ zoekt u daardoor met dezen te verzoenen; „ geeft zelfs een gedeelte aan den armen, zoo gij „ den regten eigenaar moogt missen: dit zal

„ een

„ een bewijs zijn, dat gij uw vorig gedrag
„ verfoeit, en als een eerſte ſtap tot uwe
„ verdere verbetering: zij zullen u daarvoor
„ lief krijgen; en gebeurt het, dat gij, na
„ eene hartelijke bekeering van uwe zonden,
„ eens deel krijgt aan de hemelſche geluk-
„ zaligheid, waartoe dan alle hoop is, met
„ welk eene blijdſchap zullen zij u dan zelfs
„ niet in de woningen der regtvaardigen ont-
„ vangen, u dáár nog prijzen, dat gij zoo
„ edelmoedig omtrent hen geweest zijt!"

Dit is in den zamenhang de natuurlijkſte en ongedrongenſte opvatting van dit vs., opleverende eenen zin, welken het gezond verſtand niet zal wraken, en waartegen het gevoel van het hart, hetwelk wij zoo gaarne laten ſpreken, ook niets zal inbrengen.

Doch, als wij in aanmerking nemen, dat *onregtvaardige Mammon*, gelijk wij te voren zeiden, ook zeer voegzaam kan vertaald worden door *trouweloozen rijkdom*, dat is te zeggen, rijkdom, die *onbeſtendig* is en den *bezitter* zelden op den duur bijblijft, kan men aan deze vermaning,

ten andere, ook dezen zin hechten: „ ver-
„ gaapt u niet aan wereldsch goed, hetwelk in
„ dit leven zoo zelden altoos te uwer be-
„ ſchikking is, dat men door honderde we-

„ gen

„ gen kan kwijt raken, en zoo dit den mensch
„ in zijn leven al niet gebeurt, zulks echter bij zijnen dood zeker zal plaats hebben.
„ Heeft u de goede Voorzienigheid daarmede bedeeld, gebruikt het wèl; nuttigt met
„ matigheid en dankzegging daarvan zoo
„ veel, als gij noodig hebt tot uw onderhoud
„ en uwe verkwikking; maar vergeet echter
„ ook niet, om uwen armen evenmensch
„ daarvan ook mede wel te doen; denkt
„ er om: die zich des armen ontfermt leent
„ den Heere, en het zal hem tot weldadigheid gerekend worden! — Daardoor zult
„ gij behoeftigen tevens aan u verpligten;
„ zij zullen u aanmerken als hunne weldoeners; voor u bidden, en u zegenen in
„ GODS naam; ja zelfs in den hemel zullen zij u
„ niet vergeten, als zij u dáár zullen ontmoeten; dáár u nog prijzen als regte armenvrienden; zich hartelijk verblijden, dat uwe
„ weldadigheid van GOD zoo genadig beloond
„ wordt."

Ook dezen zin kan men hier niet wel uitsluiten, als men in aanmerking neemt, dat JEZUS deze Gelijkenis immers mede sprak ten aanhoore van zijne Discipelen, (*d*) van welke

(*d*) Zie vs. 1.

ke men niet kan ſtellen, dat zij, gelijk de Tollenaars, anderen met opzet van het hunne ontvreemd hadden, hetgeen, trouwens, hun beroep juist niet medebragt, want zij waren meest visſchers, doch die ook noodig hadden, vermaand te worden, om hun hart nimmer aan het aardſche te hechten, maar integendeel het zóó aan te leggen, dat zij, na een matig gebruik daarvan voor zich zelven, het overige mogten beheeren als voorzigtige Rentmeesters, door behoeftigen daarvan hun deel te geven: het 10de en 11de vs. dunkt mij, dat voor deze opvatting ook niet weinig pleiten.

Ondertusſchen is er nog eene andere opvatting van deze vermaning, door een' onzer latere Schriftverklaarders, gegeven, welke wij U niet willen onthouden, zonder ons echter daarover uit te laten: hij meent, dat JEZUS hier het gedrag van geldgierige menſchen, gelijk de Farizeën waren, in een belagchelijk licht heeft willen plaatſen, en er *ſpotsgewijze* dit mede zeggen: „ zoudt gij, die kinderen „ des lichts heet," (de Tollenaars, Schriftgeleerden en Farizeën leefden immers onder de Goddelijke Openbaring van MOZES en de Profeten) „ zoudt gij den onregtvaardigen „ Rentmeester in zijn gedrag willen navol-

„ gen, zoo zou de vraag zijn, of het u daar-
„ bij wel zoo zou gelukken als hem; maar
„ gesteld, het ware eens zoo, dat gij het ge-
„ luk hadt u te behouden, door u daardoor
„ vrienden te maken, zoudt gij denken, dat,
„ als gij door den dood ook van uwen post
„ ontzet wordt, die lieden u dan mede een
„ genoegelijk verblijf voor deze daad in
„ de woningen der Onsterfelijkheid zou-
„ den kunnen bezorgen?" Ieder verstandige toetse deze verklaring aan zijn eigen oordeel.

Voor het overige zou hier evenwel nog de vraag kunnen gedaan worden, of men, met de laatste uitdrukking: „ *ontvangen in de eeu-*
„ *wige tabernakelen*" letterlijk te nemen, geen gevaar loopt, om zich van de hemelsche gelukzaligheid al te ligchamelijke gedachten te vormen: verbeeldt men zich dan, dat het zich dáár zóó zal toedragen, als hier; dat de gezaligden dáár elkander zullen kennen; oude bewezene diensten zich herinneren, en daarvoor hunne weldoeners hunnen dank toebrengen? Dan, vergunt mij hier op mijne beurt te vragen: zou dit dan zoo geheel onnatuurlijk zijn? Leert JEZUS ons niet in de Gelijkenis, welke dadelijk volgt, dat de rijke man LAZARUS, dien hij hier aan de poort van zijn paleis had zien liggen, in de Eeu-

wig-

wigheid mede herkende? (*e*) Dit is zeker wel een voorstel in de Gelijkenis, maar in eene Gelijkenis verwacht men daarom geene onwaarheid; niets dat in het onnatuurlijke, veel minder in het ongerijmde valt; vooral niet in eene Gelijkenis, door JEZUS, den mond der Waarheid, voorgesteld, tot onderrigt van gewigtige leerstukken, het toekomende leven betreffende! Maar behalve dat, wat denkbeeld maakt men zich dan toch van de gemeenschap der heiligen, die vooral in den hemel zal plaats hebben; zou die dan blindelings, zonder dat de geloovigen elkander kennen, kunnen worden uitgeoefend? Verwachtte ook PAULUS niet, dat de *Thessalonicensen*, die hij door het Evangelie had toegebragt, dáár zijne kroon en blijdschap zouden wezen; maar zoo men elkander dáár niet zal kennen, hoe zou hij dan deze zijne kinderen, die hij door het woord geteeld had, van andere gezaligden kunnen herkennen, zich daarin en over hunne toebrenging verheugen? (*f*) Diezelfde Apostel vertroost sommigen uit die eigene gemeente, welke het verlies van zulken, die hun lief en dierbaar waren, te betreuren hadden, dat zij die weder zouden vinden, daar GOD hen in

(*e*) vs. 23 verv. (*f*) 1 *Thess.* II: 19.

in JEZUS zoude wederbrengen, dat is, met Hem zou doen herleven; (*g*) maar neemt dit herkennen nu weg, welk eene opbeuring lag er dan in deze herinnering; ſluit dan het denkbeeld: „ wij zullen elkander „ nimmer weder zien; nooit het genot meer „ ſmaken van elkanders bijzijn en omgang," niet reeds alles in, wat den rouw op den duur moet voeden, al is het dan ook, dat men den overledenen niet geheel voor verloren moet achten? En wat betreft de *dankbaarheid*, welke de rijken hier vooronderſteld worden alsdan *in de eeuwige tabernakelen* te zullen ontvangen, is deze deugd dan ongeſchikt voor den hemel! zal zij dáár integendeel niet bij uitnemendheid gloeijen in de harten der verheerlijkten? Zeker, „ de „ liefde," zegt de Apostel, „ vergaat nimmer„ meer;" (*h*) zoo ooit, zal men dáár ware verdienſten waarderen, en van hetgeen men hier gezaaid heeft, overvloedig maaijen!

Dit weinige nu ſlechts in aanmerking nemende, kan ik niet zien, waarom men hier liever den Tekst dus zoude lezen: „ *maakt* „ *u vrienden uit den onregtvaardigen Mam*„ *mon*, *opdat*, *wanneer gij*, *op uwe beurt*; „ *in*

(*g*) 1 *Theſſ.* IV: 13, 14. (*h*) 1 *Kor.* XIII: 8.

„ *in ongeluk komt, gij ook menſchen moget vin-*
„ *den, gereed, om u op den duur in hunne*
„ *huizen te nemen.*" Deze opvatting prijst zich toch geenszins aan door hare *eenvoudigheid;* „ op den duur iemand in zijn huis te „ nemen," wordt toch in geene taal genomen voor een ontvangen in eeuwige tabernakelen; ook is zij mede in geenen deele *krachtiger* en meer voldoende aan het oogmerk van JEZUS. Is de belooning in den Tekst, naar onze vertaling, den weldoeneren toegezegd, niet ongelijk heilrijker, meer geſchikt tot beoefening van weldadigheid? Kan er uitnemender vergelding zijn, dan die zich uitſtrekt tot de Eeuwigheid? behalve dat het ook niet altijd zoo zeker gaat, dat genotene weldaden nimmer zouden vergeten worden; moet men niet doorgaans eerst weldoen, om naderhand ondankbaar behandeld te worden?

Dan, hiervan nu genoeg: zien wij nog kortelijk de drangredenen, welke JEZUS gebruikt ter aanmoediging in de volbrenging van dezen voorgeſtelden pligt. Deze zijn tweeledig, en daarbij kregen ook JEZUS Discipelen, die deze Gelijkenis mede hadden aangehoord, hunne lesſen, zijnde de

eerſte ontleend uit het gevolg, hetwelk

men te wachten had, zoo men naliet de gegevene vermaning na te komen, te weten, dat zij dan tot gewigtiger posten zouden gerekend worden onwaardig te zijn; deze vinden wij in die woorden:

„ *Die getrouw is in het minste, die is ook in* „ *het groote getrouw: en die in het minste on-* „ *regtvaardig is, die is ook in het groote on-* „ *regtvaardig. Zoo gij dan in den onregt-* „ *vaardigen Mammon niet getrouw zijt ge-* „ *weest, wie zal u het ware toevertrouwen?* „ *En zoo gij in eens anderen goed niet ge-* „ *trouw zijt geweest, wie zal u het uwe ge-* „ *ven?*" (*i*) Het aardsche goed noemt JEZUS hier *het minste*, in vergelijking van geestelijken rijkdom der ziele, hetwelk als *groot* en voortreffelijk wordt geacht; en te regt, want wat is het anders dan een toevoegsel boven hetgeen ons wezenlijk deel uitmaakt, naar dat woord des Heilands: „ zoekt eerst het Koningrijk GODS en zijne geregtigheid, en al- „ le andere dingen zullen u worden toege- „ worpen." Om die reden worden diezelfde aardsche goederen ook in het 12de vs. geheeten *eens anderen goed*, omdat het ons slechts voor een' tijd geleend is; wij dezelve slechts

(*i*) vs. 10—12.

ſlechts als voorzigtige Rentmeesters te beheeren hebben, en naderhand bij den dood aan anderen moeten overlaten: de geestelijke zegeningen daarentegen 's menſchen *eigen goed*, omdat die hem *beſtendig* zullen bijblijven. Nu zegt JEZUS, dat hij, die het mindere verkwist, en daarin ontrouw bevonden wordt, kwalijk kan verwachten, dat de Heere hem de goederen, welke van ongelijk grootere waarde zijn, zoude toevertrouwen, overeenkomſtig dien billijken regel: „ die in het „ klein de proef, waarop men hem ſtelt, „ niet kan doorſtaan, in gewigtiger zaken „ het nog minder zal kunnen volhouden."

Hieruit mogen wij derhalve beſluiten, dat er grond is om te ſtellen, dat er in de volgende huishouding onderſcheidene bezigheden zullen plaats vinden, waaraan bijzondere waardigheden zullen gehecht zijn: wij willen hier in geene bijzonderheden treden; ondertusſchen lezen wij in den Bijbel van Leeraars, die dáár blinken zullen als ſterren aan het uitſpanſel; (*k*) van zulken; die met JEZUS zullen heerſchen; (*l*) dat hem, „die overwint en zij„ ne wetten bewaart, magt zal worden ge„ geven over de Heidenen:" (*m*) uitdrukkingen, wel-

(*k*) *Dan.* XII: 3. (*l*) 2 *Tim.* II: 12.
(*m*) *Openb.* II: 26. verg. *Matth.* XXV: 21 - 23.

welke, buiten het figuurlijk omkleedſel, altijd groote magt en deelneming aan CHRISTUS heerſchappij moeten te kennen geven, zullen zij iets wezenlijks uitdrukken.

Denkt hier al weder iemand, dat wij het hemelſche zoo te veel met het aardſche gelijk ſtellen, de volgende huishouding in onze gedachten te veel naar de tegenwoordige ſchikken, zoo moeten wij vragen: is het dan zoo vreemd in alle GODS handelingen eene ſoort van overeenkomst te vinden? gaat het niet in de genade bijna op denzelfden voet als in het natuurlijke: en waarom zal men dan gaan ſtellen, dat de geheele regeringswijze van GOD, welke wij hier op aarde zien, dáár zal veranderd zijn? Zouden de zinnebeeldige namen van *een Koningrijk der hemelen*, van *de Stad* GODS, *het huis des Vaders*, *waarin vele woningen zijn*, en dergelijke meer, die zoo dikwijls in de Evangeliebladeren gebruikt worden, ook niet daarvan zoo vele wenken kunnen wezen?

Genoeg, JEZUS, die meer van de omſtandigheden der zaligen wist, heeft het ons gezegd: „ *zoo gij in den onregtvaardigen Mam-*
„ *mon niet getrouw zijt geweest, wie zal u*
„ *het ware toevertrouwen? En zoo gij in*
„ *eens anderen goed niet getrouw zijt ge-*
„ *weest,*

„ *weest, wie zal u het uwe geven?* (*n*) en daarom blijve dit ter waarschuwing van ieder, die hier een verkeerde Rentmeester is van eens anderen goed; die hetgeen hem hier toevertrouwd is, kwalijk besteedt, zal zich ook dáár niet kunnen bezwaren, wanneer hem in het Godsrijk minder dan aan den getrouwen knecht zal worden toegevoegd!

Welk eene gewigtige herinnering voor de Discipelen van JEZUS, om zich liefderijk te betoonen jegens den armen, daar zij bestemd waren tot gewigtiger bedieningen, om uitdeelers te worden der menigerlei genade GODS; en hier was het bijzonder: „ gij hebt het „ om niet ontvangen, geeft het om niet." (*o*) — Bij deze drangreden komt nu nog eene tweede, ontleend van de onmogelijkheid, om het harte aan het aardsche te hechten, en GOD opregt te kunnen vereeren: deze volgt in het slot.

„ *Geen huisknecht kan twee heeren dienen;* „ *want hij zal of den eenen haten en den ande-* „ *ren liefhebben; of hij zal den eenen aanhan-* „ *gen en den anderen verachten.*" (*p*) Men stelle zich twee onderscheidene heeren voor, die het tegengestelde vorderen, hoe zal men met

(*n*) vs. 11, 12.

(*o*) *Matth.* X: 8. (*p*) Teksthoofdst. vs. 13.

met mogelijkheid beiden voldoen? wat de eene wil, begeert de andere niet; geeft men derhalve den eenen genoegen, zoo zal men noodwendig den anderen tot misnoegen wekken: „ *zoo kan men* GOD *ook niet dienen, en* „ *te gelijk den Mammon.*" GOD eischt het hart geheel voor zich; wil men dat aan den Heere niet overgeven, zijne genegenheid verdeelen tusschen Hem en de wereld, dan zoekt men te paren, hetgeen zich zoo weinig laat vereenigen, als licht en duisternis! dan is het: „ wat hinkt gij op twee gedachten, niet „ wetende wien te volgen; indien JEHOVAH „ GOD is, volgt Hem na, indien BAAL GOD „ is, volgt hem na."

Zoo veel van den Tekst; hoedanig zullen wij nu het beſtier, hetwelk wij voor ons laatſte ſtuk nog daaruit wenschten af te leiden, het voegelijkſte aanleggen?

* *

Gij verwacht waarſchijnlijk van mij, dat ik mij nu bijzonder zal bepalen tot de rijken dezer eeuwen, dat ik dezen nader hunne verpligting zal voorhouden, waartoe zij hier worden aangemaand; maar is dat dan niet duidelijk en overtuigend genoeg gedaan?

zou

zou ik dat met mogelijkheid wel kunnen doen, zonder daarbij weder te herhalen, hetgeen daaromtrent reeds gezegd is; en zou dat niet ligt een aanzien krijgen, alsof ik hier, door eene verdere uitbreiding, wilde ondernemen deswege een krachtiger voorstel te doen, dan de grootste Leeraar zelf geschetst heeft! maar welk eene ligtzinnigheid, welk eene strafwaardige dwaasheid zouden wij daardoor niet aan den dag leggen!

Neen, liefst wil ik mij hier keeren tot de armen, die eenen bijzonderen troost noodig hebben, om dezen te doen opmerken, hoe zij in hunne dikwijls bittere omstandigheden hier de vereischte opbeuring vinden; en hoe vele redenen er derhalve bestaan, om tevreden te zijn met hun lot, en te zeggen: „ook „ de Heere is waarlijk aan ons goed en zijne „ barmhartigheden zijn over ons, het werk zij„ ner handen!" Immers, gij hebt het gehoord, hoe JEZUS voor u gezorgd heeft; hoe Hij den rijken hunne dure verpligtingen heeft herinnerd, om u niet te vergeten; om hetgeen zij bezitten voor een gedeelte aan te merken als iets, dat u behoort; om er u van wèl te doen, en u daardoor voor gebrek te hoeden; onder zulke drangredenen, dat zij zich van dezen pligt niet wel kunnen verschoonen;

zon-

zonder hun eigen genoegen, hun wezenlijk geluk zelfs, daarbij te benadeelen!

Kunt gij meer verlangen, grootere gerustſtelling begeeren, dan dat gij voor geheel uw leven, op uwe reize naar de Eeuwigheid, zult genoeg hebben! Immers, als JEZUS voor u zorgt, Hij, die met zoo veel wijsheid, liefde en goedheid bezield is, zoo zult gij er u zeker beter bij bevinden, dan dat gij dit voor u eigen zelve moest doen, en er altijd meer zegen van hebben, dan dat anderen het nog zoo wèl met u voor hadden.

Doch, om u hiermede op te beuren, moet gij ware armen wezen; geene menſchen, die door luiheid arm geworden zijn: voor de zoodanigen is de armoede eene wezenlijke ſtraf des Hemels, en deze zijn de rijken niet verpligt te helpen; integendeel zouden zij, bij zulk eene uitdeeling, het brood den kinderkens ontnemen, en dat geven aan zulken, die het niet verdienen, en voor wie de Heere het ook niet geſchikt heeft: zulk eene uitdeeling heet daarom *verkeerde barmhartigheid.* Gij moet dan arm, behoeftig zijn door de tegenſpoeden des levens, welke niemand in zijne hand heeft, en derhalve met alle voorzorgen ook niet kan afkeeren; door ziekten, wezenlijke ongelukken, van wat aard

ook,

ook, zoo gij u die maar niet zelve berokkend hebt: daarenboven, ſchoon arm naar de wereld, moet gij evenwel niet ontbloot zijn van geeſtelijken rijkdom; immers, dat JEZUS hier zoodanige armen bedoelt, ziet men dáár-uit, dat Hij hen na dit leven plaatst in de *eeuwige tabernakelen*, in de hemelſche woningen, welke beſtendig zijn, daar zij hunne weldoeners zullen opwachten.

En zeker, in deze betrekking krijgt gij eerst een geheiligd kinderregt en eene aanſpraak op de goederen dezes levens; in deze betrekking ondervindt men dan ook, dat het weinige, hetwelk de regtvaardige heeft, meer en beter is dan de overvloed van vele goddeloozen; ja, dan verſtaat men den Apostel het best, omdat men het dan bij eigene ondervinding kent: „ de godzaligheid is een groot „ gewin met vergenoeging; want wij hebben „ niets in de wereld gebragt, het is open- „ baar, dat wij ook niets daaruit kunnen „ wegdragen; maar als wij voedſel en dek- „ ſel hebben, wij zullen daarmede vergenoegd „ zijn. (*q*)

„En daarom zijt niet bezorgd voor uw le-

„ven,

(*q*) 1 *Tim.* VI: 6—8.

„ven, wat gij zult eten, drinken, en waarme-
„de gij u zult kleeden! Aanziet de vogelen
„des hemels, dat zij niet zaaijen, noch maai-
„jen, en echter voedt uw Hemelsche Vader
„dezelve! Aanmerkt de leliën des velds, hoe
„zij wassen; zij arbeiden niet, noch spinnen
„niet: en echter is SALOMO in alle zijne heer-
„lijkheid niet bekleed geweest gelijk ééne van
„deze! Indien GOD nu het gras des velds
„alzoo bekleedt, zal Hij u niet veel meer
„bekleeden, gij kleingeloovigen? (*r*)

Voor het overige, gij allen, die mij heden hoort, laat ons niet vergeten, dat wij kinderen des lichts zijn; beweldadigden, die onder een ontdekkend Evangelie leven, en dat het onze pligt is, in het zoeken van onze zaligheid zelfs voorzigtiger te zijn, dan de kinderen dezer wereld in hun geslacht.

Wel dan, hecht uw hart toch nooit te veel aan het aardsche; verkracht uw geweten nimmer, om, ten koste van uwen pligt, uwen stand in de wereld te behouden of te bevorderen, om tijdelijk gewin te erlangen! Gij dient een' onregtvaardigen Mammon; gij zoekt eer, aanzien en rijkdom, welke zoo on-

(*r*) *Matth.* VI, 25 verv.

onbeſtendig zijn, waarop gij zoo weinig vaste rekening kunt maken. Och! doet toch bij tijds uwe oogen open, en leert met een verhelderd oog zien, hoe dat alles, waarnaar gij zoo jaagt, het opſchrift draagt: „ *ijdel-* „ *heid der ijdelheden, het is alles ijdelheid.*"

O! laat ik U dan herinneren, en bidt GOD, dat Hij deze woorden door zijnen almagtigen vinger gravere op de tafelen uwer harten: „ die rijk willen worden, vallen in den ſtrik, „ en in verzoekingen.... want de geldgie- „ righeid is de wortel van alle kwaad... „ maar gij, o menſche GODS! vlied deze „ dingen, en jaag naar geregtigheid, godza- „ ligheid, geloove, liefde, lijdzaamheid, „ zachtmoedigheid!" (*s*) — Zóó arbeidende, zult gij werken om de ſpijzen, die niet vergaan; u ſchatten vergaderen, die mot noch roeste verderven, die de dieven niet kunnen doorgraven noch ſtelen: ſchatten in den hemel, die beſtendig zijn!

Ik ſluite thans deze mijne rede met de nadrukkelijke betuiging des Heilands: (*t*) „ Nog een' kleinen tijd is het licht bij ulie- „ den; wandelt, terwijl gij het licht hebt, „ opdat de duisternis u niet bevange. En „ die

(*s*) 1 *Tim.* VI: 9 – 11. (*t*) *J.h.* XII: 35, 36.

„ die in de duisternis wandelt, weet niet
„ waar hij heengaat; — terwijl gij het licht
„ hebt, gelooft in het licht, opdat gij kin-
„ deren des lichts moget zijn. Amen!

*

VI.

VI.

BESTENDIGE WERKZAAMHEID IN HET GOEDE, 'S CHRISTENS WARE VOORBEREIDING TOT EEN ZALIG EINDE.

T E K S T.

Luk. XII: *vs.* 35 — 37:

Het leven des menſchen hier op aarde is doorgaans met veel kommer en ongemak vergezeld: de eene moge daarin meer, de andere minder deelen, echter is het over het algemeen waar: „ alle de dagen van den mensch zijn „ ſmerten en zijne bezigheid is verdriet." (*a*) „ Voor ieder is eene groote onrust geſchapen, en een zwaar juk op de kinderen van „ ADAM; zoowel bij dien, die op den troon „ der heerlijkheid zit, als bij dengenen, die „ vernederd is, zittende in aarde en asſche; „ zoowel bij hem, die een purperen kleed „ draagt, en op wiens hoofd eene vorſtelijke „ kroon prijkt, als bij dien, welke met grof „ lijnwaad bekleed is: zoo gaat het met alle „ vleesch;

(*a*) *Pred.* II: 23.

„ vleesch; doch over den zondaar komen de-
„ ze dingen zevenvoudig." (*b*) JOB vergelijkt daarom ons leven bij den toestand van een' huurling, vragende: „ heeft niet de
„ mensch eenen strijd op aarde, en zijn zijne
„ dagen niet als de dagen eens dagloo-
„ ners?" (*c*). — Een schoon beeld voorwaar! Trouwens, waar vindt men een' mensch op aarde, wien GOD geen bijzonder werk heeft op de hand gelegd, en dat wel ieder een zwaar, een gewigtig werk, waaraan men *genoeg* te doen heeft, zoo men zijn' pligt wèl wil behartigen? Men behoeft daartoe geen Koning te zijn, of aanzienlijke posten te bekleeden, verkeer in mindere betrekkingen; wees slechts huisvader of moeder; stel u in den minsten stand in de wereld, en vraag u dan maar af, of alles even gemakkelijk door u verrigt wordt? of gij kunt zeggen, in die betrekking u zóó gekweten te hebben, dat gij kunt roemen, ten volle aan uwe verpligting te hebben beantwoord? En voor welk een' geringen loon moet men dan niet nog dikwijls al dien arbeid verrigten; hoe weinig schiet er dan nog vaak over, waarin het hart zich zou kunnen verlustigen; of

(*b*) *J. Syrach* XL: 1, 3, 4 en 8. (*c*) Hoofdst. VII: 1.

of is de klagte, welke men zoo menigmaal hoort, dan altijd ongegrond: „ ik heb te „ vergeefs gearbeid en mijne kracht onnut „ en ijdel toegebragt?" hoe velen zaaijen hier niet, terwijl zij den oogst voor anderen moeten overlaten!

Dan dit is eenmaal zoo en niet anders! Maar hebben wij wel reden, om ons over deze beschikking der Goddelijke Voorzienigheid te beklagen, die zeker ieder in zijn' stand geplaatst heeft? Ik geloof neen! had ieder mensch geen zwaar werk te verrigten, wat zou er van dit leven worden, bij de verdorvenheid, waarin wij in de wereld komen en opgroeijen; tot wat kwaad zou de ledigheid ons vervoeren? Maar verder! hoe kort is veelal ons dagwerk; hoe spoedig roept de Heere den mensch niet doorgaans van zijnen post! Is dat dan ook geene weldadigheid? En wat betreft, dat wij gemeenlijk zonder merkelijken zegen arbeiden, is het dan niet reeds genoeg, dat wij verwaardigd worden te mogen zaaijen; die eer te genieten, dat wij den grond tot iets goeds gelegd hebben? Wel, laten anderen maaijen; zonder dat onze arbeid vooraf ging, zouden zij niets hebben kunnen doen! Daarbij komt nog, dat wij voor dezen tijd alléén niet leven, en het al-

tijd beter is, de vergelding zijner handen in de Eeuwigheid te erlangen, dan door tijdelijke genoegens hier in de wereld tevreden gesteld te worden. Zekerlijk, die hier getrouw is in zijn werk, zal dáár ondervinden, dat GOD niet onregtvaardig is, dat Hij iemands werk zou vergeten.

Doch, hierover nader.

TEKST.

Luk. XII: *vs.* 35—37.

LAAT UWE LENDENEN OMGORD ZIJN, EN DE KAARSE BRANDENDE.

EN ZIJT GIJ DEN MENSCHEN GELIJK, DIE OP HUNNEN HEER WACHTEN, WANNEER HIJ WEDERKOMEN ZAL VAN DE BRUILOFT, OPDAT, ALS HIJ KOMT EN KLOPT, ZIJ HEM TERSTOND MOGEN OPEN DOEN.

ZALIG ZIJN DIE DIENSTKNECHTEN, WELKE DE HEERE, ALS HIJ KOMT, ZAL WAKENDE VINDEN: VOORWAAR, IK ZEG U, DAT HIJ ZICH ZAL OMGORDEN, EN ZAL ZE DOEN AANZITTEN, EN BIJKOMENDE, ZAL HIJ HEN DIENEN.

De

De les, in den Tekst voorkomende, ſtaat in een bijzonder verband met het voorgaande: de allernaaste aanleiding tot dezelve moet men zoeken in het geval, hetwelk JEZUS had bij gelegenheid, dat Hij bezig was met openbaar onderwijs te geven. Een zeker perſoon onder zijne toenmalige hoorders met zijnen broeder in twist zijnde over eene erfenis, welk hun was ten deel gevallen, trad uit den hoop te voorſchijn, en verzocht JEZUS, dat Hij dit geſchil wilde beſlechten." (*d*) De Heiland deed hem begrijpen, dat dit geheel buiten zijn vak was, en zulks aan den wereldlijken regter behoorde: intusſchen nam Hij deze gelegenheid waar, om zijnen Toeh, de onmatige begeerte naar het aardſche af te raden; hun door eene gepaste Gelijkenis aanwijzende, hoe weinig genot de mensch daarvan dikwijls voor zich heeft; hoe wij het goed, met veel zorg bijeenverzameld, veelal aan anderen, dikwijls aan geheel vreemden, moeten afſtaan; hen aanmoedigende, om integendeel hun vertrouwen op de goede Voorzienigheid te vestigen, en in tevredenheid met het deel, dat zij ons toevoegt, allermeest te trachten naar het Koningrijk GODS en

(*d*) vs. 13.

en zijne geregtigheid. (e) — Dan, om nogtans te verhoeden, dat deze vermaning somtijds niet zoodanig zou worden opgevat, dat men het dan daarom op die Voorzienigheid maar moest laten aankomen, zonder met allen ernst en ijver zoo veel goeds om zich henen te werken in den kring, waarin men zich geplaatst ziet, als maar eenigzins mogelijk was, zoo wekt de Heiland daarom een ieder daartoe op, om met alle zorgvuldigheid bedacht te zijn op de reeks van pligten, welke hem gegeven zijn te doen; om toch niet te vergeten, dat hij onder het alziend oog van zijnen Heer werkzaam is, en welk eene vergelding hem zal te wachten wezen, indien zijn Heer eenmaal zal verkiezen zijn gedrag in dezen op te nemen, en hetzelve dan naar behooren zal vinden. Hiervan vindt gij het voorstel in den Tekst, welke ons dus hoofdzakelijk herinnert: „hoe„ danig het leven van een waar Christen op „ aarde eigenlijk behoort te zijn; waarop hij „ te allen tijde bedacht dient te wezen, om, „ namelijk, bij de verrigting van het werk, „ dat hem te doen gegeven is, altijd zijne „ gedachten te bepalen op het onderzoek,

„ het-

(e) vs. 14 — 34.

„ hetwelk zijn Heer eens over zijn gedrag
„ zal laten gaan, en hoe edelmoedig hetzel-
„ ve dan beloond zal worden, wanneer hij
„ het naar genoegen verrigt heeft."

Beschouwen wij vooreerst de opwekking, volgens vs. 35, 36.

ten andere: de drangreden in het overige van den Tekst.

De Heere verleene ondertusschen, tot de overweging van het een en ander, zijnen bijzonderen zegen; en doe ons onder diepe indrukken, dat wij hier niet minder ontmoeten, dan eene ernstige opwekking tot eene betamelijke voorbereiding voor dood en oordeel, hooren, gelijk het betaamt!

De letterlijke zin van de hier voorkomende vermaning laat zich spoedig vatten, wanneer men het beeld, waaronder dezelve wordt voorgedragen, maar wèl begrijpt en in het oog houdt; hetzelve is geheel Oostersch, en ontleend van brave en wèl toeziende huisbedienden, die, terwijl hun Heer zich ter bruiloft bevindt, in hoop, dat hij eerst tegen den morgen, derhalve laat in den nacht, zal te huis komen, zich deze gelegenheid niet

ten nutte maken, om het licht uit te doen en te gaan ſlapen, maar integendeel den geheelen nacht opblijven, en hunne lampen brandende houden, ten einde alle oogenblikken gereed te zijn, om, op welk uur hun Heer mogt terug keeren, dadelijk bij de hand te wezen, ten einde bij deszelfs eerſte aankloppen de deur te kunnen openen, en hem behoorlijk te ontvangen: bij zich zelven overtuigd, dat dit anders hunnen Meester ongetwijfeld tot misnoegen zoude verwekken, waardoor zij zich zijne ongunst op den hals zouden halen; terwijl zij, aan den anderen kant, op zijne bijzondere goedkeuring konden rekenen, zoo zij in de betrachting van hunnen pligt wakende bevonden werden: eene daad, welke dan welligt ook zelfs niet onbeloond zoude blijven.

Aan zulke getrouwe en waakzame knechten nu wil JEZUS, dat zijne volgelingen zouden trachten gelijk te zijn.

„ *Laat uwe lendenen*, zegt Hij, *omgord* „ *zijn, en uwe kaarſen brandende. En zijt* „ *gij den menſchen gelijk, die op hunnen* „ *Heer wachten, wanneer hij komen zal van* „ *de bruiloft, opdat, als hij komt en klopt,* „ *zij hem terſtond mogen open doen.*" (*f*)

Zij

(*f*) vs. 35, 36.

Zij moesten hunne lendenen omgorden. De Oosterlingen dragen lange bovenkleederen, die zeer wijd zijn, en met een' langen sleep van achteren en ter zijde van het ligchaam afhangen; daar dit bij hen voor een bijzonder sieraad gerekend wordt, maar echter vrij hinderlijk in het gaan is, en bij het verrigten van eenigen arbeid, waarbij haast is, of welke met eenige moeijelijkheid vergezeld gaat, hebben zij bij zulke gelegenheden de gewoonte, die kleederen naar boven op te trekken, en omtrent het midden met een' band vast te maken, om hun werk des te vrijer te kunnen verrigten.

Deze gewoonte vordert JEZUS, dat zijne Leerlingen zullen navolgen: gij begrijpt, hoop ik, van zelf, dat dit niet te verstaan is in eenen eigenlijken zin, maar dat daaronder eene hoogere bedoeling ligt: en welke mag die wel zijn? Deze, dat zij, en wij, alles zouden ter zijde leggen; ons van alles ontdoen, wat ons in den dienst des Heeren eenigermate zoude kunnen belemmeren en hinderlijk wezen. En welke dingen, welke beletselen komen dan toch hier wel voornamelijk in aanmerking?

Als wij schrift met schrift vergelijken, hebben wij bijzonder te denken om de verleidin-

dingen des rijksdoms; de te groote zorgvuldigheden dezes levens; de dwaze en ſchadelijke begeerlijkheden van ons eigen vleesch en andere beſmettingen der wereld, elders genoemd de begeerlijkheid der oogen, des vleeſches en de grootschheid dezes levens, welke uit den boozen zijn; door PAULUS bedoeld, als hij wil, „ dat men zal afleggen „ allen last en alle zonde, die ons zoo ligt „ omringen, willen wij met lijdzaamheid loo- „ pen de loopbaan, welke ons is voorge- „ ſteld." (*g*) Gelijk ook door PETRUS, wanneer hij vermaant: „ daarom opſchortende de len- „ denen uwes verſtands, en nuchteren zijnde, „ hoopt volkomenlijk op de genade, welke „ u toegebragt wordt in de openbaring van „ JEZUS CHRISTUS, als gehoorzame kinderen. „ En wordt niet gelijkvormig der begeerlijk- „ heden, die te voren in uwe onwetendheid „ waren; maar gelijk Hij, die u geroepen „ heeft, heilig is, zoo wordt ook gijlieden „ zelve heilig in al uwen wandel: daarom „ ook geſchreven is: zijt heilig, want ik „ ben heilig." (*h*)

Dan, het is niet genoeg, zijne lendenen zóó te omgorden; maar JEZUS eischt tevens, dat

de

(*g*) *Hebr.* XII: 1. (*h*) 1 *Petr.* I: 13—16.

de kaarsen zullen brandende zijn. Gelijk een dienstknecht zijnen Heer kwalijk, als hij 's nachts te huis komt, in het duister kan opwachten, of iets tot zijn onthaal behoorlijk in gereedheid brengen, even weinig konden de Discipelen, en even weinig kan een Christen, één' éénigen van zijne pligten in den dienst des Heeren verrigten, met eenig goed gevolg daarstellen, tenzij het licht der kennis in zijne ziele ontstoken zij en brandende gehouden worde; opdat hij, vervuld met de kennis van GODS wil, in alle wijsheid en geestelijk verstand in den dienst van zijnen Heer zich zóó moge kwijten, dat hij te allen tijde zijne komst zou kunnen afwachten, en inmiddels zóó wandelen, dat hij zelf als een licht moge schijnen in de wereld.

En wat is daartoe nu wel noodig? Dewijl GODS Woord eene lamp is voor onzen voet en een licht op ons pad, zoo ligt daarin, dat ieder zich moet benaarstigen, om dagelijks de Schrift te onderzoeken, ten einde daaruit te verstaan, welke de wille des Heeren zij. Trouwens, hoe zou men anders standvastig en overvloedig kunnen zijn in het werk des Heeren, in ondervinding, dat onze arbeid niet ijdel zijn zal in den Heere? Immers, als er geene profetie is, gaat het volk verloren;

maar

maar welgelukzalig zijn zij, die de wet bewaren!

Dan wat baat het, de lendenen omgord te hebben, zelfs de kaarsen in het donker brandende te houden, zoo daarbij tevens geene nuttige bezigheden worden verrigt? Dit doet JEZUS ons vooral opmerken, wanneer Hij er dadelijk op laat volgen:

„ *En zijt gij den menschen gelijk, die*
„ *wachten op hunnen Heer, wanneer Hij we-*
„ *derkomen zal van de bruiloft, opdat, als Hij*
„ *komt en klopt, zij hem terstond mogen open*
„ *doen.*" (*i*) Indien een bediende, wiens meester afwezig is, alles in gereedheid gebragt had, om denzelven bij zijne tehuiskomst te kunnen opwachten, maar zich intusschen ter ruste had begeven, in hoop, dat als de Heer mogt aankloppen, hij dan nog wel tijdig genoeg zou wakker worden: wat voor een oppassen zou dat zijn? Zou men zich grooter nalatigheid in zijnen dienst kunnen verbeelden?

Nu, zoo wordt het *waken* in de Schrift ook doorgaans gesteld tegen *slapen;* en dat zelfs de beste Christen noodig heeft daaromtrent gedurig herinnerd te worden, kunnen wij

(*i*) vs. 36.

wij zien uit de Gelijkenis van de tien Maagden, (*k*) waarin ons geleerd wordt, dat, terwijl de bruidegom vertoefde te komen, zij *allen*, dat is de *wijze*, zoowel als de *dwaze*, in ſlaap vielen. En zeker! hoewel er nooit gevaar is, dat de olie des geestes immer geheel zal ontbreken bij zulken, die eenmaal licht geworden zijn in den Heere, zoo kan echter, bij gebrek aan de noodige voorzorgen, het ſchijnſel, hetwelk daarvan komt, zoo gering worden, dat men het bijna niet kan bemerken. Zoo klaagt PAULUS van de Hebreën, dat zij hunne eerſte kennis verloren hadden, en nu zelfs behoefden, dat men hun van voren af de eerſte beginſelen uit het Woord GODS weder moest leeren. En zeker, gelijk de hand des arbeidzamen rijk maakt, zoo is hij, die zich ſlap aanſtelt, een broeder van den doorbrenger.

Laat ons dan beſtendig werkzaam zijn; laat ons nooit denken, dat wij onze taak hebben afgewerkt, zoo lang het voor ons dag is; dat wij, integendeel, in dezen het groote voorbeeld navolgen van den Apostel der Heidenen, die, niettegenſtaande zijne groote vorderingen in kennis en heiligmaking, het dáárvoor

(*k*) *Matth.* XXV: 1 verv.

voor hield: „ niet, dat ik het alreede ge-
„ kregen heb, of alreede volmaakt ben;
„ maar, vergetende hetgene dat achter is,
„ ſtrek ik mij uit tot hetgeen voor is, ja-
„ gende naar het wit tot den prijs der roe-
„ ping GODS, die van boven is, in CHRISTUS
„ JEZUS!

Dan, wij kunnen de waakzaamheid ook nog uit een ander licht beſchouwen, te weten, als een' pligt, zoo noodig wegens het gevaar, hetwelk ons allerwegen omringt: en wie kan daaraan twijfelen? „ *Waakt*," zeide JEZUS tot zijne Discipelen, „ *en bidt, dat gij* „ *niet in verzoeking komt!*" — Ja, zoo groot is zelfs het gevaar, dat de wacht, die wij over ons houden, menigmaal niet genoeg is, om ons te beveiligen; wij zijn toch verpligt, daarbij dikwijls van elders hulp in te roepen, om naar Goddelijken bijſtand uit te zien! Trouwens, indien de Heere de ſtad niet bewaart, te vergeefs waakt de wachter! Hoe ijverig was PETRUS, maar hoe weinig was hij beſtand, toen de ſatan hem aanviel, en zocht te ziften als de tarwe! Lezen wij niet, dat JEZUS zelf voor hem heeft moeten bidden, dat zijn geloof niet mogt ophouden! En indien *waken* en *bidden* zoo noodig is te onzer beveiliging, wat zal er dan

van

van diegenen worden, die beide verwaarloozen? Laat ons zelfs ook niet vergeten, dat diegenen onder GODS kinderen, die het meeste met 's Heeren genade begiftigd zijn, doorgaans het meeste blootſtaan voor de aanvallen en verzoekingen des boozen; zulke zielen heeft daarom een zeker Godvruchtig ſchrijver niet te onregt vergeleken bij een rijk geladen ſchip, waarop de zeeroover eer een' aanſlag zal wagen, dan op een ander, hetwelk minder inheeft. Ik zeg dat niet tot uwe ontmoediging, maar om u daardoor tot dubbele waakzaamheid aan te ſporen: en daarom, die meent te ſtaan, laat hem toch toezien, dat hij niet valle!

Nog iets; wil JEZUS, dat wij den menſchen zullen gelijk zijn, *die wachten op de komst hunnes Heeren*, zoo moeten wij hiermede niet over het hoofd zien, dat Hij ons in deze betrekking niet alleen beſchouwt als *knechten*, maar ook te gelijk als *leden* van zijn groot gezin, behoorende tot het huis, waarvan Hij *Heer* en *Hoofd* is; en dat derhalve tot dat *waken* en *wachten* ook gebragt moet worden eene zorgvuldige inachtneming van de reeks van pligten, welke wij elkanderen verſchuldigd zijn, opdat er geen twist, geene verdeeldheid onder de huisgenooten ont-

ſta, maar Hij alles bij zijne komst in rust en vrede moge vinden: althans, dat de Heiland er dit ook onder begrepen heeft, zien wij uit de bedreiging, welke Hij deswege doet: „ maar indien diezelfde dienstknecht in zijn „ harte zou zeggen: mijn Heer vertoeft te „ komen, en zoude beginnen de knechten en „ dienstmaagden te ſlaan, en te eten en te „ drinken, en dronken te worden, zoo zal „ de Heer deszelven dienstknechts komen ten „ dage, in welken hij hem niet verwacht, en „ ter ure, die hij niet weet: en hij zal hem „ afſcheiden, en zijn deel zetten met den „ ontrouwen." (*l*) Hieruit zien wij, dat de betrachting van gezellige pligten, van pligten, welke wij in de zamenleving aan elkander verſchuldigd zijn, van een' hooger rang in den Godsdienst gerekend wordt, dan wij doorgaans denken. En daarom, alles, wat uwe hand vindt te doen, doet dat te dezen aanzien uit al uwe magt: wat gij wilt, dat u de menſchen zullen doen, doet hun desgelijks: denkt vooral, daar liefde woont, daar de eene des anderen geluk en volmaking tracht te bevorderen, daar woont GOD zelf;

(*l*) vs. 45, 46.

zelf, daar wordt zijn heil verkregen, en het leven tot in eeuwigheid. (*m*)

Ziet, Geliefden! zoo moeten wij bezig zijn in den dienst des Heeren; wij behooren zijnen wil regt te leeren kennen, en de genade, die in ons is, telkens trachten op te wekken; wij moeten ons zoeken te wachten voor traagheid en vleeschelijke gerustheid, van wege het menigvuldig gevaar, hetwelk ons omringt; en te gelijker tijd op elkander te zien, als leden eens ligchaams in de volbrenging onzer pligten: niet vergetende, dat zoowel het een als het ander de hoofdbezigheid moet zijn dergenen, die wachten op de komst hunnes Heeren! Dit doende, zóó levende, zullen wij eenmaal zeker ondervinden, dat onze arbeid niet ijdel geweest is in den Heere: immers, daarop doet de Heere ons hopen; daarvan geeft JEZUS de sterkste verzekering, als Hij er bijvoegt:

„ *Zalig zijn de dienstknechten, die de Heer,*
„ *als hij komt, zal wakende vinden: voor-*
„ *waar, ik zeg u, dat hij zich zal omgorden,*
„ *en zal ze doen aanzitten en bij komende,*
„ *zal hij hen dienen.*" (*n*)

Het

(*m*) *Psalm.* CXXXIII: 3. (*n*) vs. 37.

* *

Het eerste lid: „ *zalig zijn de dienstknech-* „ *ten, die de Heer, als hij komt, zal wa-* „ *kende vinden*," behelst eene meer algemeene toezegging, hoofdzakelijk in zich sluitende: „ zij zullen zich bij dat waken, dat „ ijverig zijn in den dienst des Heeren, bij- „ zonder wèl bevinden: zij zullen hoogst ge- „ lukkig zijn, zich zijne goedkeuring kun- „ nen en mogen beloven!" O welk een blij vooruitzigt alreede op zich zelf! Hoe ontzettend de toekomst des Heeren anders ook zijn moge; bij deze herinnering zal de Christen het hoofd vrijmoedig kunnen opheffen en juichen, bemerkende, dat zijne verlossing nabij is, dat het einde nu zijn werk zal kroonen, daar zijn Heer te regtvaardig is, dat Hij zijn werk zou vergeten, en den arbeid der liefde aan zijnen naam bewezen! Trouwens, zijn soortgelijke gedachten hier reeds geschikt, om onze blijde hoop op te wekken; om menigmaal met de Kerkbruid uit te roepen: „ kom, Heere JEZUS! ja, kom haastiglijk:" wat zal het dan niet bij zijne toenadering wezen: „ gezegend is Hij, die daar komt „ in den naam des Heeren! ziet, deze is on-

„ ze

„ ze GOD, wij hebben Hem verwacht, Hij
„ zal ons zalig maken; wij hebben Hem ver-
„ wacht, en wij zullen ons verheugen in zij-
„ ne zaligheid!"

Dan, JEZUS laat het niet bij deze algemeene toezegging, maar vindt goed, daarbij eene nadere beſchrijving van dien gelukſtaat te voegen; vooraf die nadrukkelijke verzekering gevende:

„ *Voorwaar, ik zegge u*; op hetgeen ik
„ u hier beloof," wil Hij zeggen, „ kunt gij
„ u gerust verlaten; Ik, de mond der Waar-
„ heid, de Amen, de Getrouwe en Waar-
„ achtige, verklaar u, op het plegtigſte, op
„ het ſterkſte, op het nadrukkelijkſte. Ik,
„ die alle magt in hemel en op aarde in
„ handen zal krijgen, aan wien eenmaal al-
„ les zal onderworpen zijn, naar dat woord:
„ als Hij zijne ziel tot een ſchuldoffer zal
„ geſteld hebben, zal Hij zaad zien; ik zal
„ hem een deel geven van velen, en Hij zal
„ de Magten als een' roof deelen. Ik, die u,
„ hetgeen ik u hier beloof, ook zal doen
„ verwerven, doe u deze betuiging: wie zal
„ die dan niet als volkomen zeker erken-
„ nen?" Welk eene nederbuiging! Kon er van JEZUS kant iets meer gezegd worden, om

het geloofsvertrouwen op te wekken en te bevestigen?

En welk een heil was den getrouwen knecht dan beschoren? Dit legt JEZUS bloot in het slot van den Tekst; de Heer te huis komende, en alles in orde bevindende,

zal zich omgorden, hen doen aanzitten, en bij komende dienen. Dit wil letterlijk zeggen: „ dan zullen die dienaren op hunne beurt „ mede op genoegens kunnen hopen, als zij „ zullen bevonden worden hunnen pligt ge- „ daan te hebben, dat de Heer hun dan ook „ mede een' vrolijken maaltijd zal geven, „ waarbij hij met alle bezorgdheid zelfs een „ oog zal hebben over alles, hetwelk zij ge- „ nieten zullen: of hij dan vroeg of laat „ hebbe verkozen te huis te komen, — is de „ Heer weldenkend en edelmoedig — zoo „ zal dit vermaak hun niet ontgaan!"

Of de Heiland hier het oog gehad hebbe op eene gewoonte bij de Ouden, om op hooge feesten ook eenen maaltijd aan hunne bedienden te geven, laten wij in het midden, als vereischende nader onderzoek, waarmede wij ons nu niet kunnen ophouden. Maar wat wil dat nu in het geestelijke zeggen? Zal JEZUS zijne getrouwe knechten in de volein-

ding

ding der eeuwen, of wanneer zij hier hunne dienſten volbragt hebben, in den hemel een' maaltijd bereiden, en daarop hen zelf bedienen? Dit, dunkt mij, is al te zinnelijk gedacht; het is een figuurlijk voorſtel, hetwelk naar den aard der hemelſche huishouding moet worden uitgelegd: dan, wie zal het wagen te bepalen, met welke buitengewone teekenen van achting en liefde de Heere dan zijn bereidwillig volk zal ontmoeten? Geen oog toch heeft het gezien, geen oor gehoord, en het is nimmer in eenig menſchenhart opgekomen, hetgeen dezen alsdan zal bereid zijn!

Men vergenoege zich dan met deze algemeene aanmerkingen; en meer durven wij daarvan niet zeggen. Is er blijdſchap in den hemel over éénen zondaar, die zich bekeert, ſchoon het ook het eerſte oogenblik zij, dat hij zich tot den dienst zijns Heeren begint te ſchikken, hoe veel hem nog ſta te verrigten, voordat hij als een getrouwe knecht kan worden aangemerkt; werd de wedergekeerde verloren zoon zoo vriendelijk omhelsd, nadat hij het hoeden der zwijnen had verlaten, hem een ring aan zijn' vinger geſtoken, het beste kleed aangedaan en het ge-

meste kalf voor hem geslagt; wat bid ik u zal dan de eer niet zijn, welke dengenen zal te beurt vallen, die zoo lang in den dienst des Heeren, met verloochening van zich zelven, zijn werkzaam geweest, in den dag der openbaring van den Zoon des menschen, wanneer Hij een ieder zal vergelden naar zijne werken? Genoeg, hun onthaal zal heerlijk, zielverkwikkend, ongestoord wezen!

„ Indien mij iemand dient," zegt JEZUS elders, „ hij volge mij, en daar ik ben, zal „ ook mijn dienaar zijn; indien iemand mij „ dient, de Vader zal hem eeren," (o) hij zal een deelgenoot zijn van JEZUS Middelaars heerlijkheid: de hoogste achting van den Vader genieten!

Wat dáárin ligt, moet de zalige Eeuwigheid ons nader verklaren; dergelijke voorstellen zijn voor ons thans te hoog. „ Ge„ liefden! nu zijn wij kinderen GODS," zegt JOHANNES, die met zulke heerlijke openbaringen bevoorregt was; „ doch het is nog „ niet geopenbaard, *wat wij zijn zullen;* maar „ dit weten wij, dat, als Hij zal geopen„ baard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen;

„ want

(o) *Joh.* XII, 26.

„ want wij zullen Hem zien, gelijk Hij „ is!" (*p*)

Wij kunnen ons dan van de heerlijkheid hier namaals geen te groot denkbeeld vormen; de helft daarvan is ons naauwelijks aangezegd. Wie, die dit bedenkt, zou zich dan slap aanstellen in zijn werk; niet zien op de vergelding des loons! Wat moet ons dat integendeel niet maken standvastig en overvloedig in het werk des Heeren, als die weten, dat onze arbeid dan niet ijdel zijn zal in den Heere!

En zoo hebben wij U dan, naar ons inzien, den Tekst, zoo veel ons doenlijk was, toegelicht.

Vergunt mij nu nog, om, in plaats van eene gewone toeëigening, de eene en andere drangreden hierbij te voegen, om de opwekking, in den Tekst voorkomende, verder aan te dringen, en daarmede deze Leerrede te besluiten. Daartoe meen ik U

1. te moeten bepalen bij de zekerheid, dat de Heere gewisselijk eens zal komen.

Dit

(*p*) 1 *Joh.* III: 2.

Dit is zoo duidelijk in onderscheidene plaatsen der H. S. voorgesteld, dat daaromtrent geen twijfel hoegenaamd overblijft: immers, zoo zeiden die twee mannen, welke bij JEZUS Hemelvaart tegenwoordig waren: „ deze „ JEZUS, die van u opgenomen is in den he- „ mel, zal alzoo wederkomen, gelijk gij „ Hem naar den hemel hebt zien henen va- „ ren." (q) Zoo verklaart PAULUS, „ dat al „ het schepsel, als met opgeheven hoofde, „ verwacht de openbaring der kinderen GODS, (daarmede ziende op de verschijning des Heeren) „ wanneer het zal worden vrijgemaakt „ van de dienstbaarheid der verderfenis tot „ de vrijheid der heerlijkheid van de kinde- „ ren GODS." (r) Zal dit een ieder nadenkend Christen dan niet op zijne hoede doen zijn en hem altoos waakzaam doen houden? Immers, hoe zouden wij zijne toekomst dan kunnen verduren, indien wij, gedurende zijne afwezigheid, aan zijne vermaning geen geloof hadden geslagen, en geleefd hadden, alsof Hij hoegenaamd geen gezag over ons gehad had? O mijne waardsten! zoo verrukkend zijne aannadering zal wezen in dien dag voor alle vromen, zoo angstvallig, wan- ho-

(q) *Hand.* I: 11. (r) *Rom.* VIII: 19, 21.

hopend en verſchrikkelijk zou het dan voor ons zijn, als Hij zal komen met zijne tien duizend Heiligen, om gerigte te houden tegen alle goddeloozen! Dan zal het zijn: „ bergen! valt op ons, heuvelen! be-
„ dekt ons voor het aangezigt des Heeren;
„ want de groote dag zijns toorns is geko-
„ men, en wie zal beſtaan!"

Ziet dan, hoe gij voorzigtig wandelt, niet als onwijzen, maar als wijzen!

Dan dit niet alleen, maar merkt hierbij ook

2. op, dat, zoo *zeker* als het is, dat de Heere gewisſelijk eens zal komen, het even zoo *onzeker* is, *wanneer* dit zal plaats vinden. Welk eene andere drangreden, om ons altijd bezig te houden in de betrachting van onzen pligt, om onze lendenen te omgorden, en onze kaarſen brandende te houden! „ *Weet*," zegt JEZUS, „ *dat, indien de Heere des hui-*
„ *zes geweten had, in welke ure de dief*
„ *zoude komen, hij zoude gewaakt heb-*
„ *ben*." (*s*) Aardſche belangen zouden hem den geheelen nacht hebben doen opblijven, door de vrees, dat hem iets van zijn tijdelijk goed zou ontroofd worden: en zullen wij dan het Eeuwige zoo gering achten, de ſluimering lief

(*s*) vs. 39.

lief hebben, en onachtzaam voortleven, daar ons eeuwig wèl- of kwalijk zijn hiervan afhangt? Ach! zijt dan toch niet als dezulken, die in het harte der zee, bij een' woedenden storm, in het opperste van den lillenden mast slapen: kent het gevaar, waarin gij verkeert, en laat dat woord van JEZUS, tot onze ernstige waarschuwing gesproken, nooit uit uwe gedachten zijn: „ziet, ik kom als een dief „in den nacht; zalig is hij, die waakt." (*t*) Immers, hoedanig is uw leven? is het meer dan een damp, welke voor weinig tijds gezien wordt en daarna verdwijnt? Niemand toch weet zijn sterfuur, even weinig als de visschen, die gevangen worden met het net, en de vogelen, die gevangen worden met den strik. Houdt u dan altijd bereid, ja, waakt en bidt, opdat gij in geene verzoekingen vallet, nimmer vergetende, dat de geest wel gewillig, maar het vleesch zeer zwak is.

Ach! 't hart is vol van snoode listen,
Vol van bedrog in eiken hoek:
Dus past de waakzaamheid den Christen,
En daaglijks ernstig onderzoek:
Hoe vaak ziet onze dwaze waan
Den *schijn* van deugd voor 't *wezen* aan!

GOD

(*t*) *Openb.* XVI: 15.

God kan alleen dat hart doorgronden:
Maar zoekt gij, voor zijn aangezigt
Opregt naar uw verborgen zonden,
Hij geeft u telkens meerder licht;
Dan is uw weg en gang gewis,
Dan wandelt ge in geen duisternis. (*u*)

Nog eens, bedenkt vooral ook dit hierbij, dat, met de wederkomst des Heeren, de tijd, tot den arbeid geschikt, alsdan geheel zal geëindigd zijn; wat dan ongedaan is, zal eeuwig onvoltooid blijven liggen. Nu is het nog dag, een wel aangename tijd en de dag van zaligheid! Wandelt dan in het licht, opdat de duisternis u niet bevange! De nacht komt, wanneer niemand kan werken. Amen!

(*u*) *Ev. Gez.* LXXIII: 10, 11.

VII.

DE HEERE IN ZIJN HOOG BESTEL GEËERBIEDIGD.

TEKST.

Hosea XIV: vs. 10.

„ De aarde is vol van de goedertierenheid „ des Heeren," dus luidt de juichtoon des Dichters van den 33ſten Pſalm in het laatſte gedeelte van vs. 5. Er is geen luisterrijker tooneel van GODS teedere liefde omtrent zijne ſchepſelen; dan dat, hetwelk wij hier beneden aantreffen; geen wezen, dat gevoel heeft, hetwelk voor genoegen vatbaar is, beſtaat er ergens, dat niet te gelijk omringd is van zoodanige hulpmiddelen, waardoor het dat genoegen, waarin het zijn vermaak ſtelt, kan vervuld krijgen; alle oogen wachten op GOD, dat Hij hun ſpijze geeft, en ziet, zij worden met zijn goed verzadigd!

Vooral ondervindt dit de mensch, dien GOD geleerder gemaakt heeft dan de beesten, verſtandiger dan het gevogelte des hemels;

waar hij zijn oog laat weiden, naar welke dingen de reine begeerten van zijn hart zich uitſtrekken, overal wordt hij verzadigd van de goedgunſtigheden des Heeren; — de aarde is voor hem een paradijs! ik durf meer zeggen, zij is zoo ſchoon ingerigt, dat zij wel een *hemel* zou kunnen zijn, terwijl hij nog van den Heere uitwoont, zoo hij daarvan het regte gebruik wist te maken!. Trouwens, waarom zou hij hier niet reeds op de aarde zijn' hemel kunnen vinden? Maakt de tegenwoordigheid van GOD niet een voornaam gedeelte van den hemel uit, en is het niet deze nabijheid des Heeren, waarin wij ons ook hier kunnen verheugen? Immers, de Heere is niet verre van een ieder onzer: in Hem leven wij, bewegen wij ons, en zijn wij! — Maakt de ſchoonheid der plaats de hemel uit: hoe ſchoon is deze aarde niet, waarop wij alles tot ons genoegen dagelijks werkzaam zien; waarop wij beſtendig nieuwe verkwikking voor onzen geest, voor alle onze zintuigen vinden? — Nog eens, maakt het gezelſchap den hemel uit: indien ieder mensch hier zijn' pligt betrachtte, elke dag zou zeker nieuwe vreugde verſchaffen; en zou de aarde dan niet werkelijk een *hemel* zijn?

Dan ziet, het is nogtans zoo niet; de aarde

de is veeleer een tooneel van jammeren, een dal van tranen! En van waar komt dit? Omdat de menschen het oogmerk hunner bestemming ter zijde treden; omdat zij hunne begeerten niet behoorlijk weten te regelen; omdat verre weg de meeste voor zich zelve leven, en de liefde des naasten geheel uit het oog verliezen: van hier zoo veel druk, zoo veel kommer, zoo vele ellende. Hoe menig een', bij voorbeeld, doet de wellustige niet zuchten; wat dompelt de vrekachtigheid des gierigen velen niet in kommer en gebrek! Waarlijk, omdat de goedertierenen ontbreken, en de getrouwen er zoo weinige zijn, vindt de deugdzame zoo dikwijls stoffe, om dien klaagtoon aan te heffen: „ wee mij, dat ik „ een vreemdeling ben in *Mesech*, dat ik in „ *Kedars* tenten wone; mijne ziele heeft lan„ ge gewoond bij degenen, die den vrede „ haten!" (*a*).

Het verderf is derhalve uit *ons*, *niet* van den Heere; Hij heeft het regt lief, en alle zijne wegen zijn goedertierenheid en waarheid! Dit zullen wij U nader toonen.

TEKST.

(*a*) *Psalm.* CXX: 5, 6.

TEKST.

Hosea XIV: *vs.* 10.

WIE IS WIJS? DIE VERSTA DEZE DINGEN; [WIE IS] VERSTANDIG? DIE BEKENNE ZE: WANT DES HEEREN WEGEN ZIJN REGT, EN DE REGTVAARDIGEN ZULLEN DAARIN WANDELEN; MAAR DE OVERTREDERS ZULLEN DAARIN VALLEN.

Om verstandig over 's Heeren wegen te oordeelen, moeten wij die nimmer in derzelver aanleg, zelfs niet bij hunne eerste ontwikkeling, maar in hun geheel, wanneer die zijn afgeloopen, beschouwen: dit wordt al te veel uit het oog verloren, en van hier zoo veel druk, zoo vele noodelooze bekommeringen. — Treffen ons tegenheden, gaat het ons niet zóó in de wereld, als wij wel zouden wenschen, wat is het dan niet al veel: „ de „ Heere heeft mijner vergeten!" Wat legt men dan niet menigmaal tegen den Hoogverhevenen in; daar het wachten op het einde van 's Heeren handelingen, het opschorten van het oordeel in dezen, ons zeker zou overtuigen, dat ook deze wegen, hoe duister in den

den aanvang, waarlijk geweest zijn wegen van liefelijkheid; deze paden vrede!

Zoo ging het met *Israël*; geduchte onheilen hingen de hoofdſtad van dat Rijk boven het hoofd: „ *Samaria*," lezen wij, „ *zal* „ *verwoest worden*..." (*b*) Wie moest niet ſchrikken bij het hooren van deze bedreiging; wie niet denken: „ GODS goedertierenheid „ heeft derhalve over zijn volk een einde!" Maar was dit inderdaad zoo? Neen, GOD zocht daarin het behoud van de zijnen; Hij wilde hen daardoor tot verootmoediging brengen, om door dien weg hun heil te volmaken. Dit wordt als zoodanig opgegeven in het vervolg. (*c*) En dit mogt dan ook van eene gezegende uitwerking wezen; die oordeelen daartoe ſtrekken, dat het Rijk der Tien Stammen van zijne ongeregtigheid afliet, zoodat JEHOVAH weder gelegenheid had, zijne weldadigheid over hen groot te maken. (*d*)

En wat viel nu daaruit te leeren? dit: GODS weg met den mensch is altoos voor hem de beste, en zoo wij er anders over denken, beleedigen wij GODS goedheid; het is daarom: „ wie is wijs? hij verſta deze din-

„ gen...

(*b*) vs. 1. (*c*) vs. 2—8. (*d*) Verg. het 9de vs.

„ gen... want de wegen des Heeren zijn
„ regt... (*e*)

Vergunt mij, dat ik U eerst deze woorden kortelijk opheldere;

voorts, u doe opmerken, dat alle GODS handelingen ten opzigte van den mensch zoodanig zijn, als wij die inderdaad van een' GOD, die de liefde zelve is, verwachten.

De personen, die hier worden opgeroepen, zijn zulke, welke niet los over GODS wegen henen loopen, maar bedaard en met eene heilige bedachtzaamheid zich daarbij bepalen; zich niet overhaasten in hun oordeel. „ *Wie is wijs?* is het, *die versta deze dingen...*". „ De dwaas, zegt SALOMO elders, „ veracht de wetenschap; wat men voor de „ ooren van eenen zotten voortbrengt, de ver„ standigste redenen schijnen hem ijdel geklap „ te zijn; want hij heeft geen' lust om verstan„ dig te letten op de daden des Heeren, om „ acht te slaan op het werk zijner handen." De Profeet legt het dan ook daarom hier met

(*e*) vs. 10

met hen niet aan, maar ſpreekt tot de verſtandigen, van wie hij vertrouwde, dat zij in ſtaat waren, om te beoordeelen, hetgeen hij tot hen wilde zeggen. „Hoort," wil hij zeggen, „ naar mij, gijlieden, die uwe kennis „ wel weet te gebruiken; wier lust het is, „ om JEHOVAH's gangen in zijn heiligdom te „ aanſchouwen; de gangen onzes GODS en „ onzes Konings: ik onderneem het thans u „ te onderwijzen in den weg des Heeren; ik „ wil u doen zien, wat wij te beſluiten heb- „ ben uit alle de leidingen, welke de Heere „ tot hiertoe met ons gehouden heeft, en „ verder ſtaat te bezigen; welke gevoelens „ wij beſtendig daaromtrent behooren te „ koesteren, om zwakgeloovigen onder u op „ te beuren, twijfelmoedigen tot vastigheid „ in het vertrouwen te brengen, en zulken, „ die den Heere als hun ſchild kennen, in „ ſtaat te ſtellen, om, wat er gebeure, hun- „ ne ſterkte te zoeken in JAKOBS GOD, om „ te vertrouwen en niet te vreezen, zullende „ gewisſelijk eenmaal zijn heil zien!"

Zijn liefelijke redenen als eene honigrate, zoet voor het gehemelte, en eene medicijn voor het gebeente: (*f*) wie verwacht dan niet

(*f*) *Spreuk.* XVI: 24.

niet van eenen leeraar, die zulken, welke reeds wijs en verſtandig zijn, wil opleiden in kennis, dat hij met de allergewigtigſte voorſtellen zal voor den dag komen, wanneer men verneemt, dat hij dezelve tot opmerkzaamheid aanmoedigt! En was het dan hier ook wel anders? Waarop liep zijne leer uit?

Hij wilde hun GOD leeren kennen in zulk eene betrekking, waarin de Heere het waardige voorwerp wordt van onze liefde, ons vertrouwen en onzen eerbied; daarop toch ziet de betuiging, welke dadelijk volgt:

„ *Want de wegen des Heeren zijn regte* „ *wegen, en de regtvaardigen zullen daarin* „ *wandelen.*" GODS *wegen* beteekent in de H. S. doorgaans zijne handelingen, datgene, hetwelk Hij omtrent zijne ſchepſelen doet; in dien zin lezen wij: „ Hij heeft MOZES zij- „ ne *wegen* bekend gemaakt;" (*g*) dat is, doen zien, of ontdekt, welk zijn voornemen was in zijne leidingen omtrent zijn oude volk, langs welk een ſpoor en pad Hij hetzelve wilde brengen tot het groote doel, dat Hij daarmede had. Ook worden GODS *wegen* wel eens genomen voor zijne bevelen en geboden, in dien zin lezen wij: „ welgelukzalig „ zijn

(*g*) *Pſalm.* CIII: 7.

„ zijn ze, die zijne getuigenisſen onderhouden,
„ die Hem van ganſcher harte zoeken, ook geen
„ onregt werken, maar wandelen in zijne *we-*
„ *gen.*" (*h*) Hierop is dan ook dat gebed
gegrond: „ Heere! Gij hebt geboden, dat
„ men uwe bevelen zeer bewaren zal. Och!
„ dat mijne wegen gerigt wierden, om uwe
„ inzettingen te bewaren!" En deze bena-
ming is zeer gepast; zij beeldt ons GOD af
als den hoogen Beſtuurder van den mensch,
hem leidende in paden, welke Hij zelf ver-
kiest, en die geenszins aan ons ter beraming
zijn overgelaten, gebruikende daartoe of zijn'
onmiddellijken invloed, waardoor ieder mensch
gebragt wordt in die omſtandigheden, als het
eeuwig raadsbeſluit heeft vastgeſteld, of zijne
wetten, waarin ons geleerd wordt, wat goed
en regt is. — Hoe men het neme, het is de
hooge, de eeuwige Wijsheid, welke wij daar-
in moeten eerbiedigen, buiten wiens wil hier
geene andere geldt: trouwens, Hij doet met
het heer des hemels en de inwoners der aar-
de naar zijnen wille, en daar is niemand,
die tot Hem zeggen kan: „ wat doet gij?"

Houden wij dit in het oog, dan kunnen
wij van dit beſtuur, van deze wegen, niet
dan

(*h*) *Pſ.* CXIX: 2—5.

dan het beste gevoelen hebben, en het is ook uit dit oogpunt, dat de Profeet wil, dat wij die zullen gadeslaan, zeggende:

„ De wegen des Heeren zijn *regt*." — *Regt* noemt men in een' zedelijken zin alles, wat met waarheid en goedheid overeenstemt; waarin niets voorkomt, dat daarmede strijdig is: zoo *regt* zijn 's Heeren *wegen*, alle zijne handelingen en leidingen in het gemeen. Immers, „ verre is GOD van goddeloosheid en „ de Almagtige van onregt...." (*i*) „ Hij is de „ Rotssteen, wiens werk volkomen is; want al „ zijne wegen zijn gerigte: GOD is waarheid, „ en is geen onregt, regtvaardig en regt is „ Hij!" (*k*) Dat is ook bijzonder waar van 's Heeren *wetten* en *bevelen*, welke wij zoo even hoorden, dat mede onder den naam van zijne *wegen* voorkwamen: „ want," om hier met den Dichter te spreken, „ de wet des „ Heeren is volmaakt.. de bevelen des Hee- „ ren zijn regt, verblijdende het harte; het „ gebod des Heeren is zuiver, verlichtende „ de oogen: de vreeze des Heeren is rein, „ bestaande tot in eeuwigheid; de regten des „ Heeren zijn waarheid, te zamen zijn ze „ regtvaardig; zij zijn begeerlijker dan goud, „ ja

(*i*) *Job.* XXXIV: 10—12. (*k*) *Deuter.* XXXII: 4.

„ ja dan veel fijn goud!" (*l*) En zulke getuigenisſen geeft ons de Bijbel niet alleen daarvan, maar zoo vinden alle godvreezenden, die deze wegen kennen en daarvan gebruik maken, dezelve ook: de zondaar alleen *kan* noch *wil* dit toeſtemmen.

„ *De regtvaardigen*," wordt daarom in het ſlot gezegd, „ *zullen daarin wandelen*; „ *maar de overtreders daarin vallen*." *Regtvaardigen*, weet gij, zijn in de H. S. dezulken, die den *regten weg* des Heeren trachten te gaan, die het daarop toeleggen, om *regte paden* voor hunne voeten te maken. Deze worden hier voorgeſteld als een bijzonder genoegen te hebben in de beſchouwing van de wegen des Heeren, in zich over te geven aan zijn beſtuur en aan zijne leidingen: zij *wandelen* daarin, zegt de Godſpraak; dat wordt anders ook wel een *loopen* genoemd; maar ten bewijze, dat het leven van een waar godsdienſtig mensch geen naargeestig leven is, heet het hier een *wandelen*, eene bezigheid, welke men tot zijne verlustiging uitoefent, waarin men vermaak ſchept, om dat bij herhaling te doen. — En gewis, hij, die zich den ſtaat van eenen waarlijk deugd-

za-

(*l*) *Pſ.* XIX: 8 — 11.

zamen anders voorſtelt, dwaalt grootelijks; de gedachten, *de wegen des Heeren zijn regt*, zijn bijzonder verkwikkelijk voor zijn hart. Immers, „ de hope der regtvaardigen is blijd- „ ſchap." (*m*) „Indien uwe wet niet was ge- „ weest mijn vermaak," zegt daarom DAVID, „ ik ware al lang in mijnen druk ver- „ gaan." (*n*) Van daar de betuiging: „ hoe „ lief heb ik uwe wet, zij is mijn vermaak „ den ganſchen dag, ik ben vrolijker in den „ weg uwer getuigenisſen dan over allen rijk- „ dom." (*o*) Doch geheel anders is het met den zondaar.

„ *Maar de overtreders*, lezen wij, *zul-* „ *len daarin vallen.*" Hun wil is altijd ſtrijdig met den wil van GOD; het is het gevoelen van hun hart, en ook wel eens de taal hunner lippen: „ wijk van ons, want aan de „ kennis uwer wegen hebben wij geenen „ lust!" Van daar, dat zij met hoog verhevene ſchilden aandruiſchen tegen den Almagtigen, dat zij zich niet ontzien zijne handelingen te bedillen, zeggende: „ wie is de „ Heere, dat wij Hem zouden dienen! wat „ nuttigheid is het, dat wij zijne wacht waar- „ ne-

(*m*) *Spr.* X: 28. (*n*) *Pſ.* CXIX: 92. (*o*) *Pſ.* CXIX: 97 en 14.

„ nemen, dat wij in het zwart gaan voor het
„ aangezigt des Heeren der Heerſcharen!" (*p*)

Nemen wij het zóó, dan komt dit gedeelte van 's Profeten rede dáárop uit: „ zware „ oordeelen ſtaan *Israël* zeker te wachten; „ maar dit blijft eene zekere waarheid: JE- „ HOVAH houdt daarom niet op de liefde zel- „ ve te zijn; het is uit goedertierenheid, dat „ Hij onderdrukt: de tegenſpoed, die het „ treft, moet tot deszelfs verbetering ſtrekken, „ opdat Hij zich naderhand des te heerlijker „ in zegening moge openbaren! Merkt de „ onboetvaardige zulks niet op, dat zij, die „ verlicht zijn in kennis, dit toch inzien, „ en het ter harte nemen, dan zullen zij „ de wetenſchap, welke geheiligd is, ver- „ ſtaan, GODS trouwe aanbidden, en, onder „ zijn beſtuur, getroost en gelukkig leven!"

Dit is, naar ons inzien, de meening van den Tekst: bepalen wij ons nu kortelijk bij de daarin voorkomende waarheid, en laat ons zien, welke bijzondere leeringen daarin liggen opgeſloten.

Zijn de wegen des Heeren regt, gelijk wij gehoord hebben, dan ligt daarin

1. al-

(*p*) *Maleach.* III: 14.

1. alles, wat ons in den weg van GODS Voorzienigheid overkomt, (de oordeelen en bezoekingen, zoowel als de zegeningen) is voor den ſterveling weldadig, en aan te merken als zoo vele blijken van GODS liefde! — Het is zoo, het valt hard voor vleesch en bloed, zulks altoos te beſeffen, vooral, wanneer tegenſpoeden ons treffen; maar kunnen wij er daarom echter anders over denken? leert ons dat niet de natuur van GOD en de betrekking, waarin wij tot den Heere ſtaan? — Om nu niet te ſpreken van de ondervinding, welke men daarvan te allen tijde gehad heeft. — Voorzeker.

GOD *is goed*, volmaakt goed. Uit kracht van die zuivere goedheid kan hij, in een' eigenlijken zin, zijn ſchepſel nooit haten: hoe kan men dan ooit denken, dat zulk een liefderijk Wezen immer eenig onheil ons kan toezenden, éénig en alléen om ons te grieven, en daardoor het leven bitter te doen worden? Neen, treft den ſterveling eenig ongeval, overkomen hem ſmerten of rampen, het dient veel meer tot zijne verbetering, tot voorkoming van grootere onheilen, of wel, om hem voor verhevener genoegens vatbaar te maken. Gaarne zou GOD hem van allen druk verſchoonen, enkel zuivere vreugde doen

ge-

genieten, indien hij daarbij even zoo verſtandig, even zoo wijs, zoo deugdzaam, zoo zalig kon worden, als wij langs deze wegen daartoe kunnen geraken; dan wij zijn zwakke ſchepſelen, kinderen in het verſtand, hoeveel wij ons ook menigmaal op onze kennis en ons doorzigt laten voorſtaan. Liet GOD ons nu geworden, gaf Hij ons altoos onzen zin: hoe ligt werden wij daardoor niet bedorven, gelijk dit het droevig geval is met de jeugd, als deze overgelaten wordt aan zich zelve! Dat weet GOD, die ons beter kent, dan wij ons zelven: van daar, dat wij ſoms veel moeten misſen, hetwelk wij oordeelen tot ons geluk niet te kunnen ontberen, dewijl de Heere ziet, dat wij er ons hart te veel aan zouden hechten; — dat Hij in zekere gevallen onze hand wel eens loslaat, waaraan Hij ons tot hiertoe hield, en ons voor eene poos op ons zelve laat ſtaan, om uit de gevolgen te zien, hoe weinig wij het buiten Hem en zijne invloeden kunnen ſtellen, ten einde voortaan nimmer iets hoegenaamd zonder Hem te ondernemen.

Verder, is GOD niet onze *Vader*, een wijs Vader, die zijne kinderen met verſtand opvoedt? Zal nu zulk een Vader, die behagen ſchept in het geluk zijner kinderen, die zich verheugt, als het hun wèl gaat, zal deze Va-

Vader met mogelijkheid ons iets kunnen toevoegen, dat vroeg of laat niet tot ons genoegen, heil en volmaking moet uitloopen? Waarlijk, hier komt de uitroep te pas: „ gelijk een vader zich ontfermt over de kinderen, ontfermt zich de Heere over degenen, die Hem vreezen; want Hij weet „ wat maakfel wij zijn, gedachtig zijnde, „ dat wij ſtof zijn. Hij doet ons niet naar „ onze zonden, (o ontfermende Goedheid, „ gadelooze Liefde!) en vergeldt ons niet „ naar onze ongeregtigheden!" (*q*)

Eindelijk, heeft de ondervinding van alle tijden het ook aan alle verſtandigen, die gewoon zijn op 's Heeren daden te letten, niet geleerd, dat dit het einde van GODS weg is, om in bezoekingen het licht uit de duisternis te laten rijzen? Hoe duister was 's Heeren weg niet, bij voorbeeld, menigmaal voor DAVID; maar hoe bevond hij het naderhand? „ Eer ik verdrukt werd," hooren wij hem zingen, „ dwaalde ik, maar nu onderhoud „ ik uwe regten." En dat bragt hem in dat gevoelen, „ het is mij goed dat ik verdrukt geweest ben, opdat ik uwe inzettingen leerde!" (*r*)

Drukt

(*q*) *Pſ.* CIII: 13, 14 en 10. (*r*) *Pſ.* CXIX: 67, 71.

Druk deze aanmerking dan diep in uw geheugen, o mensch! die waardiglijk van GOD denken, zijne besturingen juist beoordeelen en wèl gebruiken wilt. De weg, langs welken GOD u leidt, moge nog zoo duister en ruw, met nog zoo vele struikelblokken en belemmeringen bezet zijn; dezelve is en blijft toch altoos de weg, die tot volmaking en gelukzaligheid leidt; zoo gij dien volgt, kunt gij onmogelijk van het regte spoor dwalen, volstrekt uw doel niet missen! *Israël* en GODS leidingen met dat oude volk, waarbij de Tekst ons bepaalt, strekken u tot waarborgen in dezen!

Zijn de wegen des Heeren regt, dan volgt hieruit,

2. dat alle zijne bevelen en wetten éénig en alleen dáártoe moeten strekken, niet, om zijn oppergezag over den mensch te laten gelden, of om hem zijn vermogen te doen gevoelen, maar voornamelijk, om hem te onderrigten, welke de éénige weg en het beproefde middel zij, om zijn geluk in tijd en eeuwigheid te bevorderen. Dit, dunkt mij, is allerklaarst: immers, wat zijn de verboden in de wet anders dan liefderijke waarschuwingen. welke ons gaarne voor alles, wat ons nadeelig is, zoeken te behoeden, waardoor

de weldadige Maker onzer natuur ons van alle dwaalsporen, van iedere daad, welke ons nederhand zou berouwen, tracht terug te houden? men ondervindt dat immers, zoodra men tegen deze uitspraken der wet handelt? „ Die zondigt," zegt de H. Schrift, „ doet „ zijner ziel geweld aan; allen, die deze „ voorschriften haten, hebben den dood „ lief." (s) „ Wie toch heeft," wordt daarom elders gevraagd, „ zijne ziele verhard, „ en naderhand vrede gehad?" (t) — Ja, zoodanig, en niet anders, zijn GODS stellige bevelen, zijne geboden; hun grond is goedgunstigheid en liefde; hunne onderhouding een middel, een weg tot zaligheid; meermalen zelfs een dadelijk genot daarvan. Trouwens, mag ik GOD lief hebben en mijn' naasten: wat verschaft dat niet een stil vergenoegen, wat baart dat niet een troost in ongelegenheid, wat sterkt ons dat niet in het vertrouwen op GOD! Of zou GOD onverschillig kunnen zijn, hoe het zulken, die zijne wetten beminnen, hier mogt gaan; heeft Hij zelf niet verzekerd: „ die mij eeren, „ die zal ik ook eeren; ik zal mijnen lief„ hebbers doen beërven, dat bestendig is?" O ja,

(s) *Spr.* VIII: 36. (t) *Job* IX: 4.

O ja, het is zijn eigen woord: (*u*) „ dewijl „ hij mij zeer bemint," zegt GOD, „ zoó „ zal ik hem uithelpen; ik zal hem op eene „ hoogte ſtellen; want hij kent mijnen naam; „ hij zal mij aanroepen en ik zal hem ver- „ hooren; in de benaauwdheid zal ik bij hem „ zijn, ik zal er hem uittrekken, en zal hem „ verheerlijken; ik zal hem met langheid van „ dagen verzadigen, en hem mijn heil doen „ zien!"

Men erkenne dan GODS heerſchappij met aanbidding, met dankzegging: gewis, die zich daarover niet verheugt; die zich aan 's Allerhoogſten toezigt tracht te onttrekken, kent GOD niet, houdt Hem niet voor dengenen, die Hij is, en lastert den GOD der liefde als een menſchenhatend dwingeland!

Verder, zijn de wegen des Heeren *regte* wegen, dan ligt daar

2. ook dit in: alles, wat er in de wereld, in de ligchamelijke en zedelijke wereld geſchiedt, doet GOD niet zoo zeer om *zijnent*-, maar éénigelijk genoegzaam om *onzentwil*! Trouwens, GOD, de Allerhoogſte, is gelukzalig in zich zelven; zoo beſtond Hij van eeuwigheid, en hoe het met den mensch gin-

(*u*) *Pſ.* XCI, 14 verv.

ginge, of deze weigerde al of niet in zijne wegen te treden, zoo zou dat niets aan zijne volmaaktheid deren! of zou het voor GOD goed wezen, dat wij Hem dienen; zou het voor den Almagtigen nuttig zijn, dat wij zijne wegen bewaren? Neen, voor zich zelven zal de verstandige voordeelig wezen! (*v*) Doet GOD nu zoo veel om den mensch, geschiedt dat, om hem op te leiden tot zijnen dienst en zijne eere, wat kunnen wij dan niet verwachten, zoo wij ons daartoe schikken? Zeker, dan kunnen en mogen wij hopen, dat Hij altoos met een bijzonder welgevallen op ons zal nederzien, wanneer wij aan dit groote einde trachten te beantwoorden, al is zulks dan met vele zwakheid vergezeld; al kunnen wij Hem niet dienen, zoo als wij gaarne wenschten: Hij kent als een toegevend Vader ons gebrek; alleen opregtheid, vertrouwen op Hem, afhangen van zijn' wil in *alles*, dat vergt Hij van ons, niets meer; en daar dit plaats heeft, zal Hij zelfs onze struikelingen met de grootste toegenegenheid verschoonen. Wie is dan een GOD als onze Heere? Zoudt gij een' beter, een' inschikkelijker Heer, Vriend en Koning verlangen? Zon-

(*v*) *Job* XXII: 2, 3.

Zondaars! zegt dan niet langer, de wegen des Heeren zijn niet regt; verheugt u veeleer in uwen GOD; leert hier zien, hoe JEHOVAH geen' lust heeft in uwen dood, maar dáárin, dat gij u bekeert: — Bekeert u dan, want waarom zoudt gij sterven?

Nog eens, zijn de wegen des Heeren regte wegen, zoo betaamt het ons in alle bestellingen van zijne Voorzienigheid met gelatenheid te berusten; dan mogen wij

4. nooit vragen: „waarom doet Gij alzoo?" Neen, uit hetgeen wij gehoord hebben, moeten wij dit besluit afleiden: „ wat GOD doet, „ is altijd wèl gedaan." Hij is Vader, blijft dezelfde liefderijke GOD, of Hij ons zegent, dan of Hij bittere dingen tegen ons spreekt; in het laatste zoowel, als in het eerste, is het beginsel zijner daden *liefde!* Daarenboven moeten wij niet vergeten, dat wij in eene onvolmaakte wereld zijn; dat wij van GOD hier uitwonen: nu kan immers een vreemdeling, een reiziger op zijnen togt niet dat genoegen, dat gemak hebben, hetwelk hij geniet in de armen der zijnen? Hier zijn wij nog in een' staat van opvoeding, van voorbereiding, en daarin kunnen wij niet wel geoefend worden, zonder tegenstand, verhindering, ja teleurstellingen!

De parel der beſtendigheid
Ligt in de ſchelp der Eeuwigheid.
Hier mengelt weenen zich met zingen.
Ons paadje kronkelt, hoe men 't gaat.
Ja, reisgenooten! onze ſtaat
Is die van vreemdelingen.

Gelukkig, driewerf gelukkig dan hij, die in 's Heeren wegen wandelt; die zijne zake, alle zijne lotgevallen, den magtigen van JAKOB, den getrouwen Bewaarder van *Israël*, aanbeveelt, en daarin berust.

Wat buiten GOD hier glanſen ſpreidt,
Is ſchaduw, droombeeld, ijdelheid,
Hoe hoog het dwazen eeren.
Gij ſlechts, o GOD! verandert niet,
Als alles, wat het oog hier ziet,
In 't eind' tot niet zal keeren.
Wat ſta,
Verga,
Moge zinken
Onder 't blinken,
Wat moog' kwijnen:
GOD blijft over aan de zijnen.

Dan, welligt denkt hier iemand: wel, indien dit zoo is; indien wij alles, wat er gebeurt, moeten goedkeuren, dan dienen wij ook alle aandoeningen van het hart te onderdrukken, welke ons de Natuur heeft inge-

ſcha-

ſchapen; maar wie is daartoe in ſtaat? Neen, Geliefden! het treuren is geoorloofd, noch de Natuur, (of, met andere woorden, de Rede) noch de Godsdienst wraakt de droefheid in het minst, maar wettigt die veeleer. Wie toch kan onverſchillig, ongevoelig zijn bij het verlies van een' geliefden echtgenoot, van een' teeder beminnenden vader of moeder, van een veel belovend kind, van een' hartenvriend of eenigen anderen, wiens genot ons het leven veraangenaamde? — Dáárin zou zelfs iets liggen, dat de onerkentelijkheid van ons hart zou verraden ten opzigte van het goede, dat de Heere ons in derzelver genot deed te beurte vallen! Van hier, dat de grootſte mannen zich daarvan niet onthouden hebben: ſtierf SARA, ABRAHAM beweende haren dood; blies de Aartsvader JAKOB den adem des levens uit, „JOZEF," lezen wij, „maakte over „zijnen vader eenen grooten rouw, een' rouw „van zeventig dagen;" (w) verloor DAVID zijnen zoon, een' zoon, van wien hij zelfs niet veel vreugde beleefd had, een' weerſpannigen ABSALOM, de Geſchiedenis verhaalt ons, dat de Koning zeer beroerd werd, en weende. — Ja, dat nog verder gaat, had LAZARUS

(w) Gen. L.

RUS het leven moeten derven, de vriendſchap, welke JEZUS met hem gehad had, perſte den grootmoedigen Heiland de tranen uit de oogen; JEZUS weende.

Dan, in dusdanige droefheid moet men zich weten te matigen; men moet zich daarin niet te buiten gaan, of anders loopt men gevaar van zich te bezondigen tegen den Heere; en het krijgt een aanzien, alsof men daardoor wilde twisten met den Hoogverhevenen in zijne handelingen met het ſchepſel.

Maar hoe komt men nu daartoe; hoe wordt men daarin meester van zich zelven? Wij meenen

1. door te bedenken en na te gaan, wiens hand ons ſlaat; en wie is dat anders, dan de Heere, de vrijmagtige Opperbeſtierder van het Heelal, die al wat Hij doet, ingevolge een van Eeuwigheid reeds gevormd, en met zoo vele wijsheid overdacht, ontwerp, verrigt; en van wien wij zeker weten, dat het Hem onmogelijk is, ooit iets te doen, hetwelk voor zijn ſchepſel niet altoos het beste is.

Kunnen wij nu van zulk een' GOD, die de liefde zelve is, verwachten, dat Hij ons in zoodanig eenen weg van druk of droefenis zou gebragt hebben; ons dit of dat verlies laten lijden, zoo Hij zulks in de tegenwoor-

di-

dige omſtandigheden niet voor ons *nuttig* en *heilzaam* geoordeeld had? Zeker, „ GOD „ plaagt," zegt de H. Schrift, „ of bedroeft „ de kinderen der menſchen niet van harte;" (*x*) moet zijne roede hen eens treffen, het is met dát oogmerk, om naderhand eene vreedzame vrucht der geregtigheid te weeg te brengen bij degenen, die daardoor getuchtigd worden.

Daarenboven, gij, die treurt, wie, wat hebt gij toch verloren? Al is het

2. een kind, een' éénig geborenen, mogelijk de ſteun uwes ouderdoms, uw éénig vermaak; zeg mij wiens eigendom hetzelve was? Gij hadt het ter wereld gebragt, maar het was evenwel niet meer dan een geleend goed; het bleef het eigendom van Hem, die zeggen kan: „ mijnes is de aarde en die „ daarop wonen." — Wat regt hebt gij dan om het terug te eiſchen, om te vragen: „ waarom doet de Heere alzoo?" mag Hij dan met het zijne niet doen wat Hij wil? en betaamt het ons in zulk een geval niet te zeggen met ELI: „ Hij is de Heere, Hij doe „ wat goed is in zijne oogen!"

3. Verder is het van groot nut, dat men

(*x*) *Klaagl.* III: 33.

men in zijne droefheid ſteeds in het oog houde de verpligting, welke wij altoos aan den Heere verſchuldigd zijn, en die ons in het midden van het verlies, hetwelk wij geleden hebben, overblijft. Gij, die een' vader, moeder, kind of vriend verloren hebt, gij mist zeker veel; maar denkt toch eens na, hoe vele dagen gij u niet in het aangenaam genot van dezelve verheugd hebt; hoe uw leven daardoor allergenoegelijkst gemaakt werd? Verdient dat geene dankzegging? Immers, dat gij die nu moet misſen, kan geene reden van beklag baren over de hardigheid van 's Heeren weg; want toen gij om kroost badt, kon kwalijk het beding zijn, dat de Heere u dat altijd mogt en moest laten behouden; dat zou zoo veel geweest zijn, als te vergen, dat GOD om uwentwil den loop der Natuur zou veranderen! Daarenboven, moet gij dan nu volſtrekt *alles* misſen? is er nu niets meer voor u overgebleven van de Goddelijke zegeningen? Van waar de gezondheid, welke gij nog geniet; de zegen in uw beroep; de welvaart; die in uw huis nog is overgelaten? Kon de vrijmagtige Opperheer over alles, naar zijne regtvaardigheid, niet billijk plagen tot uwe plagen hebben toegedaan, en vordert dit dan niet zelfs, om, onder de bitterſte

ſla-

ſlagen zijner hand, te erkennen: „ wat buigt „ gij u neder, o mijne ziel! en wat zijt gij „ onruſtig in mij? hoop op GOD, want ik „ zal Hem nog loven; Hij is de menigvuldi- „ ge verloſſing mijnes aangezigts en mijn „ GOD!"

4. Nog eens, wil men door droefheid niet overſtelpt worden, men herinnere zich dan dikwerf de betuiging van PAULUS aan de *Theſſalonicenſen*: „ Broeders! ik wil niet dat „ gij onwetende zijt van degenen, die ontſla- „ pen, opdat gij niet bedroefd zijt, gelijk „ de anderen, die geene hope hebben. Want „ indien wij gelooven, dat JEZUS geſtorven „ is en opgeſtaan, alzoo zal ook GOD dege- „ nen, die ontſlapen zijn in JEZUS, weder- „ brengen met Hem!" (*y*) — Zijn dan degenen, die wij verloren hebben, ontſlapen in JEZUS; hun ligchaam moge dan nederliggen in het ſtof, aan het gewormte en de verrotting ter prooije verſtrekken: akelig denkbeeld! maar welk eene hoop, welk een troost! dat ligchaam zal eens weder verrijzen in de opſtanding der Regtvaardigen; verrijzen in heerlijkheid en onſterfelijkheid! — Wij misſen, ja, het aangename, het leerzame, het hulpvaardige van hun

(*y*) 1 *Theſſ.* IV: 13, 14.

hun bijzijn; wij betreuren dat gemis: maar welk eene hope, welk een vooruitzigt! wij zullen het niet misſen voor altoos; wij zullen ook eens ſterven, maar ook als zij herleven, om dan eeuwig met hen bij den Heere te zijn! Wie, die den Godsdienst wèl gebruikt, zou zich niet kunnen vertroosten met deze woorden!

Doch hier zult gij zeggen: o ja, dat zou in ééns onze droefenis matigen: wisten wij maar, dat die lievelingen, welke wij beweenen, in JEZUS *ontſlapen zijn:* dan, daar mijn hart zoo over treurt is het verlies van een zeer jong kind, dat ik om ADAMS zonden niet anders kan beſchouwen dan als *verdoemelijk* voor GOD, wijl het in zonden ontvangen en in ongeregtigheid geboren wèrd! Doch hier moeten wij in ons oordeel niet te ſtreng zijn: onze Kerk leert, ja wel, dat jonge kinderen in ADAM *verdoemelijk zijn*, dat GOD hen als een onrein zaad aan het verderf *kan* en *moet* overgeven; maar nergens bepaalt onze Geloofsbelijdenis, dat GOD dat doen *zal;* en zulks zeer voorzigtig: want wat menſchelijk gezag vermag ſtellig te verklaren, hoe ver de rijkdom van GODS genade gaat in CHRISTUS, of zulke jonge kinderen daar *al* of *niet* voorwerpen van kunnen worden. (z)

Ja,

(z) Nederl. Geloofsbel. Artik. XV.

Ja, maar de H. Schrift! — En wat zou die? verklaart die haar elders ſterker? — Het tegendeel is veeleer waar, en hetgeen onze hope hier verſterkt, is, dat wij in den Bijbel maar twee voorbeelden aantreffen van vroeg geſtorvene kinderen uit ouders, die GOD naar het licht der Openbaring vereerden, en wier beide einde ſchijnt gelukkig te zijn geweest: het eene van een' *Godvruchtig* vader, ſchoon in groote zonde geteeld, het kind namelijk van DAVID en BATHSEBA, hetwelk de vrome vader bij den dood, tot hem henen gaande, *zalig* hoopte weder te vinden; (*a*) het andere uit *goddelooze* ouders, te weten het kind van JEROBOAM, dat dáárom vroeg ſtierf, „ om- „ dat er wat goeds in was voor den Heere." (*b*) Geeft ons dat niet eenigen grond van hoop, om ten minſte niet minder gunſtig te denken van de kinderen dergenen, die onder de bediening der zaligheid, onder het Evangelie, leven?

Dan, hier zegt mogelijk iemand, dat geldt ja van *geloovigen*, maar zoo zijn alle Christenen niet, daaronder durf ik mij niet rekenen als in het verbond begrepen! Wel, laat dat zoo zijn, is de toezegging daarom niet: „ Ik

(*a*) 2 *Sam.* XII: 23. (*b*) 1 *Kon.* XIV: 13.

„ Ik zal u tot een' GOD zijn, en het *zaad* „ *des zaads tot in eeuwigheid;*" en uit wat geslacht men dan ook afstamt, waar is het geslacht, waarin GOD zich niet vroeger of later een vat der barmhartigheid bereid heeft tot heerlijkheid? Heeft Hij zijn volk niet zoo wel uit *alle geslachten* als uit talen, volken en natiën gekocht; en is de belofte dan vruchteloos uit den mond des Eeuwigen gegaan: „ *Ik doe barmhartigheid aan duizen-* „ *den dergenen, die mij lief hebben?*" Neemt het zoo als gij wilt, dit zal echter waarheid blijven: „ de ongeloovige man wordt gehei- „ ligd door de geloovige vrouw, en de on- „ geloovige vrouw door den geloovigen man: „ anders waren uwe kinderen onrein, maar „ nu zijn zij rein." (*c*)

Dan, hoe bemoedigend dit voor sommigen moge zijn, anderen zullen mogelijk zich daarin niet kunnen laten vinden, wier kinderen ten tijde hunner afsterving reeds tot jaren van onderscheid gekomen waren. Doch, laat ik dezen herinneren, dat er dikwijls iets goeds in kinderen kan wezen, zonder dat wij het opmerken; wisten wij, bij voorbeeld, den grond en waren oorsprong van derzelver ge-

(*c*) 1 *Kor.* VII: 14.

gehoorzaamheid aan hunne ouders, of van hunne zachte geaardheid, wij zouden aanstonds gunstiger over hun lot beginnen te denken: heeft iemand ondertusschen het ongeluk, van te moeten kermen over eenen ABSALOM, over eenen NADAB en ABIHU, een' HOPHNI en PINEHAS, goddelooze kinderen, die de grijze schedels hunner ouderen dekten met eene doornekroon; vóór deze blijft ook dit nog over, dat wij niet weten, wat de Almagtige GOD aan deze onwaardigen vóór hunnen dood in genade kan gedaan hebben!

En hiermede, zoo wij wenschen, een' druppel van vertroostenden balsem in het gewonde hart hebbende laten vloeijen, willen wij deze Leerrede besluiten, na U deze weinige leeringen nog te hebben voorgehouden.

---

1. Draagt men zijnen kinderen ware liefde toe, bestaande in de behartiging van hun wezenlijk geluk; tracht men bij derzelver vroegtijdig afsterven eenen zekeren troost voor zich zelven te erlangen: men zoeke dan toch zelf waarlijk godvruchtig te leven. Wij hebben het zoo even gehoord, dat eene geloovige verbondsbetrekking tot den Heere alle onrust

des

des gemoeds in zulke gevallen, welke ons anders grootelijks bekommeren, kan bedaren, zelfs juichensſtoffe verſchaffen te midden der bitterſte droefenis: men ſchikke zich daarom toch, om den Heere voortaan opregt te vereeren, en ondervinde dan, hoeveel er in dat Woord der belofte ligt: „ het zaad zal Hem „ dienen, het zal den Heere worden aange- „ ſchreven tot in geſlachten!" (*d*)

2. Is eene vroege godzaligheid, als men zijn kroost vroeg moet verliezen, tot een' verzachtenden balſem voor een gewond gemoed; gijlieden, wien nog kinderen zijn overgebleven, ſtelt toch alles in het werk, om dezelve voor GOD groot te brengen: begint daarmede zoo vroeg als maar immer mogelijk is! Het vroegtijdig ſterven van anderen kan en moet u leeren, dat er niets gevaarlijker is, dan daarmede tot gunſtiger en bekwamer gelegenheid te wachten; de dag van heden ſtaat in geen verband met dien van morgen: en daarom, *heden*, terwijl deze opwekking gedaan wordt, zoo tracht ook *heden* in dezen hunnen dag dezelve te doen bedenken, wat tot hunnen vrede kan dienen!

3. Zijn

(*d*) *Pſalm* XXII: 31.

3. Zijn er onder u dezulken, die tot hiertoe mogten verſchoond blijven van de anders zoo dagelijks voorvallende bezoeking, geniet dezen zegen met dankbaarheid; maar verblijdt u niet zonder droefenis te gevoelen over het treurig lot, hetwelk anderen trof: is het in uw vermogen, de wonden derzulken te heelen, grijpt deze gelegenheid aan; laat te dezen aanzien geen Belialsſtuk in uw harte huisvesten! — Voor het overige, geniet het goede ten dage des voorſpoeds, maar denkt daarom om de kwade dagen, welke ook zeker voor u, vroeg of laat, eens komen zullen!

4. Eindelijk, hebt gij in het afſterven van de zoodanigen, die u lief waren, de vergankelijkheid van het ondermaanſche mogen zien, leert daaruit uw hart nooit aan het ſtof te hechten, maar uwe hope éénig en alleen te vestigen op GOD, den Eeuwigen, die nimmer wankelt; en alles, alles te bezitten, éénig en alleen in afhangen van 's Heeren wil!

Voor het overige ſluite ik alle verdere lesſen, naar tijdsgelegenheid hiertoe betrekkelijk, op in de vermaning des Apostels: (*e*) „ Ik

(*e*) 1 *Kor.* VII: 29—31.

„ Ik zegge u, Broeders! dat de tijd voorts
„ kort is, opdat ook die weenen, zouden
„ zijn als niet weenende: en die blijde zijn,
„ als niet blijde zijnde; en die deze wereld
„ gebruiken, als niet misbruikende: want de
„ gedaante dezer wereld gaat voorbij." Amen!

VIII.

DE DEUGD ZWAAR BESTREDEN, DOCH NIET OVERWONNEN.

T E K S T.

Genes. XXXIX: *vs.* 9*b*.

Wanneer wij, Toehs.! de algemeene verdorvenheid der menſchen in aanmerking nemen, waardoor, naar SALOMO's ronde verklaring, „ geen mensch regtvaardig is op aarde, die „ goed doet en niet zondigt," (*a*) zoo hebben wij inderdaad alle reden, om ons te verwonderen, dat er geen meer kwaad in de wereld gepleegd wordt, dan wij ontdekken kunnen, dat daarin werkelijk geſchiedt! Een hart, hetwelk ondeugdzame gedachten ſmeedt, booze bedenkingen koestert, gevoegd bij het menigvuldig en groot gevaar van verleiding, wat moest dat niet beſtendig de treurenswaardige tooneelen van bedrog, roof, moord en ſoortgelijke openen; het eene kwaad na het all-

(*a*) *Pred.* VII: 20.

andere voortbrengen! Zeker, zoo zou het zijn, was er geen GOD, die de wereld, die het Heelal regeerde; die, naar de verordeningen in het ondermaansch beſtuur, den grootſten hoop verpligtte tot een' geſtadigen arbeid, willen zij van geen gebrek vergaan, waardoor hunne gedachten van veel kwaad worden afgetrokken; en welke daarenboven nog te gelijk, door een' bijzonderen invloed, over de ſchadelijke driften heerſchappij oefent, door ieder mensch op de eene of andere wijze aan iets te verbinden, dat hij niet gaarne zoude willen derven, hetgeen hem noodzaakt, zich voor buitenſporigheden te wachten.

Dit is de onzigtbare hand, welke alles in ſtand houdt, en was er die niet, niemand zou meer veilig leven! Trouwens, op zich zelven gelaten, is de mensch een zeer zwak ſchepſel; dien, die de meeste kracht denkt te bezitten, mag men wel toeroepen: „ hij, „ die meent te ſtaan, laat hem toezien, dat „ hij niet valle." — Maar hoe ſterk is dat zwakke ſchepſel alweder niet, wanneer de deugd hem onderſchraagt! Dan wordt de krachteloozе MEFIBOZETH een SIMSON in vermogen; dan verrigt de jongeling daden van kloekmoedigheid, welke men in den man zelfs zou bewonderen; dan is het in nadruk: „ ik

„ ver-

„ vermag alle dingen door Hem, die mij „ krachten geeft!"

Dit wenschte ik U thans nader te vertoonen in een aanmerkelijk voorbeeld.

TEKST.

Genes. XXXIX: *vs.* 9*b*.

HOE ZOUDE IK DAN DIT EEN ZOO GROOT KWAAD DOEN, EN ZONDIGEN TEGEN GOD?

Zoo de mensch ergens zijn natuurlijk onverstand in verraadt, is het zeker dáárin, dat hij datgene, hetwelk eene eigenlijke en duurzame waarde bezit, doorgaans zeer weinig acht, doch hetgeen hoogst schadelijk is, het sterkste najaagt en het minste vreest. Wat zijn de menschen over het algemeen niet zeer gesteld op uiterlijke welvaart! Verlies van goed, tijdelijke bezoekingen, wat worden die niet gevreesd: dingen, welke op hun best voor het uitwendige ons leven iets kunnen veronaangenamen! maar te zondigen, GOD door zijne daden te vertoornen, dat wordt weinig

bedacht, deswege bekommert men zich zelden met eenig wezenlijk gevoel.

JOZEF had daar een ander inzien in: tijdelijke voordeelen werden bij hem verſmaad, om door het vermaak der zonden niet eeuwig ongelukkig te worden; de deugd, daarentegen, zoo ijverig behartigd; door zijn gedrag in het bevalligst licht geplaatst!

Beſchouwen wij vooraf het verhaal, dat wij daaromtrent hebben in den Tekst,

en trachten wij dan daaruit gelegenheid te nemen, om te zien, wat het voor eene zonde was, waarvan JOZEF zulk een' afkeer had, en waarin het kwaad daarvan eigenlijk beſtond.

JOZEF, van wien het verhaal ſpreekt, was op één' na de jongſte zoon van aartsvader JAKOB, bij den ouden man teeder bemind, en uit eene ſoort van zwakheid, dat in ouderen niet te prijzen is, boven zijne overige kinderen grootelijks geacht: van dit zwak gebruik makende, wist hij zich door den tijd meer aan zijnen vader te verkleven. Zijne moeder was reeds geſtorven; RACHEL overleed in het kin-

kinderbed, nadat zij BENJAMIN gebaard had: dus kon hij zijne liefde onverdeeld tot zijnen vader bepalen. Een liefhebber zijnde, zoo het ſchijnt, om JAKOB gedurig wat nieuws te vertellen, ſpaarde hij zijne broeders niet, met alles over te brengen, wat deze bedreven, en dit was den vader wel zeer aangenaam: alweder een zwak in de opvoeding; want dat maakt de kinderen vroegtijdig praatachtig; naderhand ligtzinnig, om zich veel met eens anderen zaken te gaan bemoeijen. Dit geviel den broederen, gelijk natuurlijk is, in het geheel niet; dit aanbrengen was oorzaak, dat zij hem in geen ding vertrouwden, maar integendeel van hem al vroeg afkeerig werden. Ziet daar den eerſten grond van misnoegen! Hier kwam nog iets bij; JOZEF een' droom gehad hebbende, waarin het hun voorkwam, dat hij zich verbeeldde nog eenmaal over hen te zullen heerſchen, verbitterde hen zulks dermate, dat zij hem bij zich zelve den dood zwoeren. En ziet! om hunne wraak te koelen, daartoe deed zich al ſpoedig gelegenheid op. In het veld gelegerd met hunne kudde, te *Dothan*, zond JAKOB hem derwaarts, om te hooren naar hunnen welſtand, en wat er van de kudde was. Naauwelijks kregen zij hem in het gezigt, of de oude

wrok kwam dadelijk in hen op: „ *ziet daar,*" zeiden zij, „ *daar komt de Meester droomer* „ *aan; nu, laat ons hem doodſlaan, en in* „ *een' dezer kuilen werpen; en wij zullen* „ *zeggen* (voorwenden): *een boos dier heeft* „ *hem opgegeten: zoo zullen wij zien, wat er* „ *van zijne droomen worden zal.*" (*b*) Deze raadſlag zou ook volbragt zijn, hadden RUBEN en JUDA zich zijner zake niet aangetrokken, en de laatſte, op het gezigt van een' hoop *Ismaëlietiſche* kooplieden, hun voorgeſteld, hem liever aan deze te verkoopen; in welk geval zij zich toch van hem konden ontſlaan, en genoegzaam zeker wezen, dat zijne voorgewende meerderheid met het lot van ſlavernij ſtond verwisſeld te worden. Dezen voorſlag lieten zij zich welgevallen: de kooplieden nader bij gekomen zijnde, traden zij met hen in onderhandeling; en JOZEF (wie ijst er niet van!) werd verkocht voor twintig zilverlingen, naauwelijks vijf en twintig gulden, volgens de berekening van anderen zelfs ſlechts vijftien gulden, naar onze munt. Welk eene barbaarschheid; welk eene laagheid tegen zijn eigen vleesch! Waartoe is de boosheid van het hart niet bekwaam! (*c*)

De

(*b*) *Gen.* XXXVII: 19, 20. (*c*) *Gen.* XXXVII: 21—28.

De Midianitiſche kooplieden JOZEF nu in eigendom hebbende, bragten hem naar *Egypte*, en verkochten hem daar aan een' der eerſte ambtenaren van FARAO, den Koning van *Egypte*, namelijk POTIFAR, FARAO's *hoveling*, *en overſte der trawanten* of der lijfwacht (tot welken post destijds ook het oefenen van ſtraf behoorde) en opziener over de ſtaatsgevangenen. (*d*) In dit huis diende JOZEF in het eerst als ſlaaf, doch met zoo veel trouw en bedrevenheid, dat hij eerlang de gunst van zijn' Heer verwierf, welke naderhand door zijn verder braaf oppasſen zoodanig toenam, dat deze hem de ſlavernij bijna in het geheel niet meer liet gevoelen, maar de bezorging van genoegzaam zijn gansch vermogen toevertrouwde. En ziet, van dien tijd af vermeerderden de inkomſten zoo aanmerkelijk, dat zijn Heer het grootſte gedeelte van zijnen rijkdom aan hem te danken had. (*e*)

Merkt hier op, vooral jonge lieden! hoe de deugd u het beste aanprijst, wanneer gij in een vreemd land, buiten het toezigt en de teedere zorge van uwe ouderen, moet omzwerven! buiten dat zwak van de feilen zijner broederen aan zijnen vader te gaan overbren-

(*d*) *Gen.* XXXIX: 1. (*e*) *Gen.* XXXIX: 5.

brengen, (hetgeen meer onbedachtzaamheid, dan wel opzettelijke boosheid was, en minder de overhand zou gekregen hebben, zoo JAKOB hem daarover berispt, en hem de kwade gevolgen daarvan hadde voorgehouden) was JOZEF een deugdzaam jongeling, en een, die de deugd overal vergezelt en beschermt, droeg daarom ook hier voor hem zorg. Leest het verhaal daarvan dikwijls en prent u dat diep in het geheugen: „ *en de Heere was met* „ JOZEF, *zoodat hij een voorspoedig man* „ *was* .." (*f*) Wat dunkt u, had hij het nu niet beter, dan dat hij in 's Vaders huis gebleven was? dáár zou hij toch altoos met zijne broeders in twist geleefd hebben: en wat een onaangenaam leven zou dat niet geweest zijn? Dit zag JOZEF er ongetwijfeld zelf in, en was ook welligt de reden, dat hij zijne eigenlijke afkomst voor zijnen Heer verzweeg; want had hij die aan zijn' Lijfheer ontdekt, wie weet, hoe ligt deze zich niet zou hebben laten bewegen, om hem aan zijnen rijken ouden Vader weder uit te leveren voor een losgeld, dat deze gaarne zou betaald hebben, al ware het zelfs nog zoo hoog bedongen!

Maar

(*f*) *Gen.* XXXIX: 2.

Maar ziet! in dagen van voorſpoed moet men altijd bedacht zijn, dat het geluk ons ſpoedig weder den rug kan toekeeren; en nooit vergeten, dat wij in een gedurig gevaar verkeeren.

JOZEF was een ſchoon jongeling, in den bloei van zijn leven, destijds *zeven en twintig* jaren oud, of daaromtrent. (*g*) Zijn voorkomen trok de aandacht van zijne Lijfvrouw, POTIFARS echtgenoote, tot zich; zij werd op hem verliefd; ſmoorde een' tijdlang deze drift, maar kwam er naderhand toe, om zich deswege met ronde woorden aan hem te verklaren!

Welk

(*g*) Hij was een jongeling van *zeventien* jaren oud, of iets daar boven, toen hij van zijne broederen verkocht en naar *Egypte* gevoerd, (*Gen.* XXXVII: 2.) en *dertig* jaren, toen hij uit de gevangenis ontſlagen werd. (Hoofdſt. XLI: 46.) Nu weten wij, dat hij *drie* jaren ingekerkerd was, of ten minſte daaromtrent; eerst een' geruimen tijd met den overſten der Schenkers en Bakkers, (Hoofdſt. XL: 4.) en dan nog twee volle jaren daarna. (Hoofdſt. XLI: 1.) Deze *drie* jaren van zijne *dertig* jaren, ten tijde zijner verlosſing, afgetrokken, komt het dus op *zeven en twintig* jaren, of daaromtrent, dat het geval, hier vermeld, plaats vond. — Volgens dien heeft JOZEF's ſlavernij dan in het geheel *tien* jaren geduurd, en is deze verleiding op het laatst van dien tijd voorgevallen.

Welk een gevaarlijk oogenblik voor JOZEF! Een ſlaaf aangezocht door zijne Meesteresſe, eene vrouw van aanzien, aan wier gunst hem zoo veel gelegen was; in een' leeftijd, waarin de drift der liefde het ſterkſte ſpreekt, en zelden zoo weinig zich door de rede laat leiden; in een heet luchtsgeſtel, waar de begeerte tot wellust ſterker dan elders wordt aangevuurd; in eene volkomene eenzaamheid, en genoegzaam zekere hoop van geheimhouding; bij herhaalde aanzoeken, dagen achtereen (*h*): wat vermeerdert het een en ander niet het gevaar der verleiding! Goede Hemel! hoe zal het hier afloopen! mijn hart beeft; die verzoeking is te zwaar! houdt de bedachtzaamheid over hem niet de wacht, is hij niet zorgvuldig op zijne hoede, dan ligt de zonde aan de deur, en — JOZEF is verloren!

Maar welligt zal iemand denken, daar JOZEF vooronderſteld wordt nu reeds zoo lang in POTIFARS huis geweest te zijn, waarbij kwam het dan te pas, dat hij nu eerst aan deze verleiding werd blootgeſteld? Men ſtelt zich mogelijk de zaak het beste in dier

(*h*) vs. 10 ſtaat, dat JOZEF *dag* op *dag* werd angeſproken.

dier voege voor: in de eerſte jaren werd JOZEF gelijk de andere ſlaven behandeld, en had derhalve ook geen' vrijen toegang tot alle vertrekken van het huis, waardoor hij minder aan zijne Lijfvrouw bekend moest zijn; maar in het laatſte van de tien jaren zijner ſlavernij door zijn goed gedrag zich bekend gemaakt hebbende, en door zijn' Heer tot opziener over zijne huisſelijke zaken verheven zijnde, gaf hem dit gelegenheid, om dagelijks te komen opnemen, wat er in huis te verzorgen was, en dus, om meer onder het oog van zijne Meesteres te verſchijnen, aan wie zijne ſchoonheid, zoo zij hem te voren al meer gezien had, nu te meer in het oog moest vallen, daar hij thans zoo veel ouder en nu in zijn' volkomen' bloei was. Met een' blos van gezondheid op het aangezigt, en eene kleeding, welke hem meer aanzien bijzette: hoe ſterk moest het een en ander op haar werken, om nu bijzonder hem met geen onverſchillig oog aan te zien!

Dan het zij daarmede zoo als het wil: het gevaar mogt nog zoo groot wezen, zoo groot als immer te voren; geen nood! de deugd heeft zich te diep in zijn hart geworteld, en daardoor werd hij in ſtaat geſteld, deze ſcherpe pijlen van den boozen af te keeren. Hij

wei-

weigerde het, zegt het Verhaal (*i*), *en zeide tot* de verleidſter, *zijns Heeren huisvrouw:* „ *zie, mijn Heer heeft geene kennis met mij*, „ *wat er in den huize zij; en al wat hij* „ *heeft, dat heeft hij in mijne hand gegeven.* „ *Niemand is grooter in dit huis dan ik*, „ *en hij heeft voor mij niets onthouden dan* „ *u, daarom, dat gij zijne huisvrouwe zijt:* „ *hoe zoude ik dan dit een zoo groot kwaad doen*, „ *en zondigen tegen* GOD?" — „ Foei!" wil de kuiſche jongeling zeggen, „ welk eene on- „ dankbaarheid zou ik, zoo doende, niet „ plegen tegen mijnen grooten Weldoener! „ Mijn Heer, uw echtvriend, aan wien ik „ zoo veel verpligt ben, heeft mij daarnaar „ niet behandeld, dat ik in eenigen opzigte „ uwe genegenheid van hem zoude aftrek- „ ken, en oorzaak wezen, dat zijne huisſe- „ lijke genoegens, welke hij tot hiertoe met „ u ſmaakte, zouden verſtoord worden! Daar- „ enboven, *hoe zoude ik een zoo groot kwaad* „ *doen en zondigen tegen* GOD! wat zou ik „ vooral GOD niet beleedigen, die tot hiertoe „ zoo wonderbaar voor mij ten goede ge- „ zorgd heeft; wat zou ik zijne hoogſte ver- „ ontwaardiging niet daardoor op mij laden!

„ welk

(*i*) vs. 8, 9.

„ welk eene wroeging zou mij dat niet na-
„ derhand baren; door welke verontschuldi-
„ gingen zou ik zoo het eene als het andere
„ immer van mij afkeeren!"

Waar kan men een schooner en leerzamer zedekundig tafereel, waar een uitmuntender voorbeeld van deugd en pligtsbetrachting aantreffen? Grootmoedigheid en trouw, boven alle aardsche vermaken en belangen verheven, blinken hier met hare sterkste en bevalligste stralen! Waarlijk, een schoon beginsel: een edel gedrag, hetwelk ons doet zien, dat JOZEFS deugd wezenlijk deugd was! Hier geschiedt niets, om voor het oog der wereld te pronken; om zich bij POTIFAR, zijn' Meester en gebieder, nog meer aan te prijzen, en zijne gunst aan sterker banden te leggen: want hetgeen hier in het eenzame voorviel, zou in een diep stilzwijgen bedolven geweest zijn, (anders toch ware het huisselijk genoegen van zijn' weldoener voor altoos gestoord geweest) indien de verleidster, om hare eigene schande te bedekken, het naderhand zelve niet ruchtbaar gemaakt en in een valsch licht te harer verschooning hadde weten te plaatsen! Neen, het was de vreeze voor GOD, welke hem geheel en al bezielde; dien GOD kende hij voor den alwetenden Getuige zij-

ner daden: Hem te beleedigen, in iets te doen, dat Natuur en Godsdienst, Geweten en Openbaring ten hoogste afkeurden — *ondankbaarheid* en *onkuischheid* — beschouwde hij als hoogst zondig, en daarom verfoeide hij het eene zoowel als het andere. Dit zijn de vruchten der vreeze des Heeren! Godsvrucht de éénige steun van menschelijke deugd!

„ *Hoe zou ik zoo groot een kwaad doen,*
„ *en zondigen tegen* GOD!" De zonde moet dan in JOZEF's oog eene afschuwelijke gedaante gehad hebben. Is dat nu wezenlijk zoo; kwam hem dit niet misschien uit eene bijzondere teederheid van geweten in dier voege voor, gelijk vrome menschen zich wel eens iets, dat in zich zelf niet kwaad, ja zelfs onschuldig is, in een ongunstig licht plaatsen, dikwijls éénig en alleen, omdat het naar hunnen smaak niet is? Dit verdient eene nadere overweging, te meer, omdat er zeer velen zijn, die zich daarmede vleijen, en zich in hunne verkeerde begrippen trachten te versterken. —

* *

En dit leidt mij tot mijn tweede Stuk, om te overwegen, wat de zonde, waarvan JOZEF zich

zich hier zoo afkeerig toonde, eigenlijk was, en waarin het kwaad daarvan bestond.

Laat ons dit onderzoek eerst te werk stellen ten opzigte van de zonde, hier regtstreeks bedoeld; en dan meer in het algemeen, met betrekking tot alles, wat *zonde* genoemd wordt.

1. De daad, waartoe POTIFAR's huisvrouw JOZEF wilde verleiden, was ontucht, en daartoe had zij zelve de onbeschaamdheid, om hem het voorstel te doen. Was dat nu zulk een kwaad, om daarover dien uitroep te bezigen, als ons in den Tekst voorkomt? Gaat het door, dat alles, wat met de goede orde en de Goddelijke verordening strijdig is, als kwaad en zondig moet worden aangemerkt, dan zal de beantwoording van deze vraag niet zeer moeijelijk zijn. Het *huwelijk* is van GOD ingesteld als een middel ter geregelde voortplanting van het menschelijk geslacht, om, door eene goede opvoeding der kinderen, nuttige leden aan de menschelijke maatschappij en zalige bewoners aan den hemel te geven; maar beziet nu de *ontucht*, kan men zeggen, dat daarbij dit groote doel in het oog gehouden wordt? Zoekt men daarin niet alleenlijk de voldoening zijner zinnelijke lusten, en wordt daardoor niet het heilige

pand verſpild, hetwelk de GOD der Natuur tot geheel andere einden den mensch ter bewaring heeft toevertrouwd? — Wat wordt er doorgaans van kinderen in ontucht verwekt! hoe ſchandelijk wordt derzelver opvoeding niet doorgaans verwaarloosd, daar men gemeenlijk zich ſchaamt, die voor de zijne te erkennen, en men er, uit vrees voor ſchande bij de ontdekking, wel eens al vroeg op bedacht is, om zich op de eene of andere wijze van dezelve te ontdoen! — Dan dit niet alleen; maar wat wordt door deze zonde de zoete rust in de menſchelijke zamenleving niet dikwijls geſtoord, de haat, nijd, woede en wraakzucht in huisgezinnen en geſlachten daarvoor in de plaats geſteld! Welk een hartzeer moet het niet voor weldenkende ouders baren, hun zaad daartoe verleid te zien? welk eene verwijdering en hooggaand ongenoegen onder echtgenooten, wanneer de eene of andere zich in die zonde verloopt? Zeker, „ jaloerschheid is de grimmigheid des „ mans, en in den dag der wrake zal hij niet „ verſchoonen." (*k*) Ja, wat kan er dikwijls het geheele Land onder lijden? Waarbij werd *Troje* tot eene verwoesting na een' langduri-

gen

(*k*) *Spr.* VI: 34.

gen en bloedigen oorlog; was het niet een gevolg van de onkuische en gewelddadige onderneming tegen HELENA, de vrouw van vorst MENELAUS? De omkeering van den regeringsvorm te *Rome* en het onheil van het *Tarquinsche* geslacht, had die wel anders haren grond, dan in eene dergelijke daad, gepleegd tegen LUCRETIA, door TARQUINIUS SEXTUS? Of wilt gij liever een voorbeeld uit de Bijbelgeschiedenis: hoe weinig scheelde het niet, of de geheele Stam van *Benjamin* ware uitgeroeid geworden, om de schennis van het bijwijf des Leviets te *Gibea?* (*l*) Wilt gij nog meer, komt, luistert dan tevens naar het onfeilbaar oordeel, hetwelk GOD in zijn Woord over dit kwaad velt: „ Die met „ eene vrouw overspel doet, is verstande- „ loos; hij verderft zijne ziele, die dat doet. „ Plage en schande zal hij vinden, en zijn „ smaad zal niet uitgewischt worden." (*m*) Ja, dat dit een kwaad bij uitnemendheid moet wezen, kan men dáaruit besluiten, omdat, behalve tijdelijke, ook eeuwige oordeelen daarover bedreigd zijn. Zoo lezen wij: „ het hu- „ welijk is eerlijk onder allen; maar hoereer- „ ders en overspelers zal GOD oordeelen." (*n*) El-

(*l*) *Richt.* XIX. XX. (*m*) *Spr.* VI: 32, 33. (*n*) *Hebr.* XIII: 4.

Elders is het nog nader: „ dwaalt niet; noch „ hoereerders, noch overſpelers, noch on- „ tuchtigen, zullen het Koningrijke GODS „ beërven." (*o*) Waarom derzelver deel ook gezegd wordt te zullen zijn in den poel, die brandt van vuur en ſulfer. (*p*)

Genoeg, om u overtuigend te doen opmerken, dat JOZEF alle reden had, om hieromtrent dien uitroep te bezigen: „ *zou ik* „ *zulk een groot kwaad doen, en zondigen te-* „ *gen* GOD!"

Doch, dit geldt nu niet alleen ten aanzien van de ontucht, maar van iedere zonde, van welk een' aard dezelve ook zijn moge; en ook het betoog hiervan zal niet zeer moeijelijk vallen.

2. Wat is *zonde*? JOHANNES noemt die *ongeregtigheid*; (*q*) en wat is *ongeregtigheid*? Al wat inloopt en ſtrijdig is met de Goddelijke wet. En waarom is dit zoo een groot kwaad? Omdat wij GOD daarbij niet alleen aantasten in zijn oppergezag, maar ook, omdat wij zijne bevelen daarbij toonen gering te achten; bevelen, welke Hij ons gegeven heeft, niet om als een dwingeland over ons zijn gezag te laten gelden, maar om, als een lief-

(*o*) 1 *Kor.* VI: 10. (*p*) *Openb.* XXI: 8. (*q*) 1 *Joh.* III: 4.

liefderijke Vader, ons te waarſchuwen voor hetgene ons ſchadelijk is, en ons tijdelijk en eeuwig welzijn zou kunnen benadeelen: met te zondigen verwerpen wij dan den raad GODS, en zijne goede en heilzame voorſchriften. Maar welk eene ligtzinnigheid, welk een ijdel en roekeloos beſtaan leggen wij daarin niet bloot, en van welke ſchromelijke gevolgen moet dat niet wezen! Hoort hoe de Opperſte Wijsheid zich daarover uitlaat: „ Dewijl ik geroepen „ heb, en daar niemand was, die opmerkte, „ en hebt allen mijn' raad verworpen en mijne „ beſtraffing niet gewild, zoo zal ik ook in „ ulieder verderf lagchen: ik zal u beſpot- „ ten, wanneer uwe vreeze komt: dan zullen „ zij tot mij roepen, maar ik zal niet ant- „ woorden; mij vroeg zoeken, maar niet „ vinden, daarom dat zij de wetenſchap ge- „ haat, en de vreeze des Heeren niet hebben „ verkoren." (r).

Doch niet alleen dit; maar beſchouwen wij de zonde in haren regten aard, hoe *onbillijk*, hoe *verkeerd*, hoe *ſchandelijk* gaan wij niet te werk bij iedere daad, welke wij als zoodanig plegen, en hoe *ſtrafwaardig* maken wij ons daardoor niet! Niets is duidelijker dan dit,

(r) *Spr.* I: 24 verv.

dit, maar hoe weinig wordt dit erkend en ter harte genomen: wij willen het daarom eenigzins uit een zetten.

Als wij zondigen, handelen wij, gelijk ik zoo even opmerkte, *onbillijk* en *verkeerd*; immers dan ſtellen wij ons de zaken niet voor in derzelver eigen' aard, gedaante en wezen, maar in een geheel valsch licht, en van daar, dat een zondaar in de H. Schrift gezegd wordt: *dwaas*, *zottelijk* te handelen. Trouwens, ſtelt eens, dat wij regtſtreeks zondigen tegen GOD, welke denkbeelden maken wij ons dan toch van het Opperwezen? Dan beſchouwen wij hetzelve zeker niet als den oorſprong van ons beſtaan, veel minder als onzen Wetgever en Rigter; want in zulk een geval zouden wij begrijpen, dat wij Hem het hoogſte ontzag, den diepſten eerbied verſchuldigd waren, en dan zouden wij ſchromen in het minst tegen zijne bevelen te handelen! Kunnen wij nu zoo ver komen, om de vreeze voor GOD te vernietigen, dan ligt daarin, dat wij alles, wat rede en Openbaring van Hem zeggen, moeten loochenen; of ten minſte in twijfel trekken; en wat is dit anders, dan met den dwaas te zeggen: „ daar „ is geen GOD." (*s*) — Begaan wij iets, dat ſtrij-

(*s*) *Pſ.* XIV: 1.

ſtridig is met de *liefde des naasten*; dan beſchouwen wij hem niet meer als onzen natuurgenoot, maar als eenen vreemden, als een ſchepſel, met hetwelk wij hoegenaamd in geene verbindtenis ſtaan; immers ware het anders, dan zouden wij met geene mogelijkheid onverſchillig omtrent hem kunnen zijn, veel minder zoo koelbloedig kunnen ondernemen, hem eenig wezenlijk leed te doen!

En zoo is het, met één woord, met alle overige bedrijven gelegen, die niet goed zijn; geven wij ons daarin toe, dan zien wij het ſchadelijke aan voor onſchadelijk; hetgeen ijdel en vergankelijk is, voor beſtendig; het kleine voor groot, en het vergift voor iets, dat ons heilzaam is! Heet dat nu verſtandig denken en handelen, en zou het mogelijk zijn, dat een redelijk wezen zoo zou kunnen te werk gaan, indien hij niet ten eenenmale verblind en verduisterd in kennis ware? En is dit éene bewijs niet genoeg, om ons te overtuigen nopens deze waarheid, die ons de H. Schrift allerwegen op het harte drukt; maar welke de natuurlijke hoogmoed van het hart ons niet toelaat, als zeker aan te nemen? — Doch, behalve dit, als wij zondigen, dan handelen wij ook [illegible] *allerſchandelijkst.* Trouwens, is het niet

schandelijk, dat een wezen, hetwelk GOD boven de dieren verheven heeft, door het met zulke begaafdheden te voorzien, bij het zondigen zoo zinneloos te werk gaat, dat het zijne hooge verordening vergeet, en zich toegeeft in dingen, welke vroeg of laat noodwendig op zijn onherroepelijk verderf moeten uitloopen?

Wat is *schandelijker*, dan de ondankbaarheid? maar doen wij nu wel eene zonde, zonder ons daaraan schuldig te maken ten opzigte van GOD, aan wien wij den adem, het leven en alle andere dingen verschuldigd zijn? Immers, wanneer wij zoo onverschillig zijn omtrent GODS wet, leggen wij aan den dag, dat wij al die zegeningen, welke wij genieten, aan zijne goedheid niet meenen verschuldigd te wezen; want in zulk een geval zouden wij begrijpen, dat, gelijk alles uit GOD en door GOD is, wij dan ook alles weder tot Hem moeten brengen, om Hem daarvoor te geven de eere zijnes naams! Zeker, door zulk een gedrag te leiden, schandvlekken wij ons inderdaad; handelen wij erger dan het redelooze vee: een os toch kent zijn bezitter, de ezel de krib van zijnen Heer! — Houden wij dit in het oog, dan blijkt ook daaruit

het

het *ſtrafwaardige* van de zonde. Immers, wat is de zondaar anders dan een ſnoode oproermaker in GODS Rijk, een verkrachter van de goede orde, een vertreder van de wet? Zou de Hoogſte Majesteit dit ongemerkt kunnen laten doorgaan, zulks ſtraffeloos kunnen verdragen? Laat ons daarover de uitſpraak van de H. Schrift hooren; en wat zegt ons die? „ GOD," lezen wij, „ *is te rein van* „ *oogen, dan dat Hij het kwaad zou kunnen* „ *aanſchouwen*," (*t*) dat wil zeggen, ongeſtraft zou kunnen gadeſlaan, „ *het booze kan* „ *bij Hem niet verkeeren*." Wederom: „ *een* „ *wreker is de Heere, een wreker en zeer* „ *grimmig, en Hij houdt den toorn zijnen te-* „ *genpartijderen*." (*u*) Hij zal den ſchuldigen geenszins onſchuldig houden; — en in een' der Pſalmen hooren wij de Godheid den Joden van dien tijd zeggen: „ gij ſlaat uwen „ mond in het kwaad en uwe tonge koppelt „ bedrog; deze dingen doet gij en ik zwij- „ ge; gij meent, dat ik te eenemaal ben ge- „ lijk gij: ik zal u ſtraffen, en zal het orde- „ lijk voor uwe oogen ſtellen. Verſtaat dit „ toch, gij Godvergetenden! opdat ik niet „ verſcheure, en niemand redde!" (*v*)

Het

(*t*) *Hab.* I: 13. (*u*) *Nah.* I: 2. (*v*) *Pſ.* L: 19, 21, 22.

Het blijkt dan, dat wij bij iedere zonde, welke wij plegen, ſtrijdig handelen met de natuur der dingen; dat wij laag en ſchandelijk, ſtrafwaardig, en tot ons ongeluk werkzaam zijn: en die mij daarin wèl verſtaan heeft, zal zich dan ook niet vreemd kunnen houden, om welke reden JOZEF zoo bevreesd was, om zich in het kwaad, waartoe men hem zocht te verleiden, (aangemerkt zelfs als zonde *in het algemeen*, zonder de bezwarende omſtandigheden in de ontucht) te buiten te gaan; waarom hij, innig getroffen over de ſnoodheid der ongeregtigheid, uitriep: „ *hoe zou* „ *ik zulk een groot kwaad doen, en zondigen* „ *tegen* GOD!

Laat dit weinige genoeg zijn ter toelichting; gebruiken wij nu het reeds gezegde nog kortelijk te onzer ſtichting: en wat vinden wij dan hier niet

1. vooreerst in nadruk, en zelfs naar de letter, bewaarheid het zeggen des Wijzen: „ *de vreeze des Heere is eene ſprinkader des* „ *levens, om af te wijken van de ſtrikken* „ *des doods.*" (*w*) Zeker, zonder de vreeze GODS,

(*w*) *Spr.* XIV: 27.

GODS, zonder deugd en de overhellende begeerte in het hart, om GOD niet uit vreeze voor ſtraf, of op hoop van goede belooning, als wel uit ware liefde en dankbaarheid, hoog te achten, en uit aanmerking, dat Hij de éénige Bron des waren levens en alles goeds is, zorgvuldig te vermijden, wat Hem, den Heere, tot misnoegen kan wekken, en aan den anderen kant alles met alle mogelijke naauwgezetheid te volbrengen, wat GODE welgevallig is; zonder dit gemoedsbeſtaan, ware JOZEF voor altoos verloren geweest; niet toegerust met dit wapen, ontbloot van deze kinderlijke vreeze, zou de verzoeking in die omſtandigheden, waarin zij geſchiedde, voor hem zeker te zwaar geweest zijn! Trouwens, ſtelt GOD maar één oogenblik uit uwe gedachten; laat deze taal maar éénmaal in uw harte hooren: „ de Heere ziet het „ niet, de GOD van JAKOB merkt het niet;" (*x*) dan zal er geen kwaad zijn, waartoe gij u niet zult kunnen laten verleiden, vooral als dit in het verborgene kan gepleegd worden, en het daardoor voor de wereld kan bedekt blijven. Ik beroep mij hier op zoo vele dienaars der ongeregtigheid, die in de duis-

(*x*) *Pſ.* XCIV: 7.

duisternis wandelen, en daarom de werken des vleesches zoo gerust plegen, als daar zijn overspel, hoererij, ontucht, lasteringen, brasserijen, dronkenschap en dergelijke, waarvan wij u zoo dikwijls gezegd hebben, en nogmaals zeggen, dat diegenen, welke zich daaraan schuldig maken, het Koningrijke GODS niet zullen beërven. (y)

Is de vreeze des Heeren zulk een krachtig behoedmiddel tegen het kwaad, dan moeten wij daaruit leeren:

2. dat wij bij niets meer belang hebben, dan dat dit gemoedsbestaan, de echte deugd, ons aller deel moge zijn, dat al onze bedrijven daardoor mogen bestuurd worden: zeker, „ welgelukzalig is de mensch, die in „ oprégtheid voor GODS aangezigt verkeert: hij „ wandelt niet in den raad der goddeloozen." En hoe groot zal zijn voorspoed niet wezen! „ Hij zal zijn als een boom, geplant aan „ waterbeken, welke zijne vrucht geeft te „ zijnen tijd, en welks blad niet afvalt, en „ al wat hij doet zal welgelukken." (z) — Vooral moeten jonge lieden zich daartoe bevlijtigen: want de vreeze des Heeren is het beginsel der wijsheid; allen, die haar beoefe-

(y) *Gal.* V: 19—21. (z) *Ps.* I: 1—3.

fenen, hebben goed verſtand: „als deze wijs-
„heid in het harte zal gekomen zijn, en de
„wetenſchap voor de ziele liefelijk, dan
„zal de bedachtzaamheid over hen de wacht
„houden." (*a*)

Wie, die dit overdenkt, wenscht dan niet met geheel zijn hart, dat deze vreeze GODS vooral het ſieraad moge zijn van onze jeugd, dat derzelver harten zich vroeg mogen neigen tot de vreeze van GODS naam! Ach! welk een blij vooruitzigt zou dat niet zijn op het geluk van het toekomend geſlacht! Welk eene ſtreelende hoop, dat wij dan zeker die belofte zouden vervuld zien, ter vergoeding van alle zorgen, welke aan derzelver Godvruchtige opvoeding zijn te koste gelegd: „het
„zaad zal den Heere dienen, het zal Hem
„worden aangeſchreven tot in geſlachten!" (*b*)

Zegt niet: deze wensch ſchijnt vrij duidelijk in te ſluiten, dat het met onze hedendaagſche jeugd niet zoo moet geſteld zijn, als men wel verlangt! Van waar deze vreeze; wat grond is daartoe; in wat opzigt zijn onze tijden nu ſlechter, dan de voorgaande?

Ik heb zeker, dit kan ik niet ontveinzen, eene heimelijke vreeze: en vraagt gij waarom?

(*a*) *Spr.* II: 10, 11. verv. (*b*) *Pſ.* XXII: 31.

om? Ik wil het u openhartig zeggen: omdat de verleiding in onze dagen zoo groot, en, aan den anderen kant, onze jeugd voor een groot gedeelte zeer onbedachtzaam en ligtzinnig is; waarbij nog komt eene verkeerde, zoo niet geheel verwaarloosde, opvoeding, bij welke men verzuimt, den jongeling de eerste beginselen naar den eisch zijnes wegs te leeren, om, oud geworden zijnde, daarvan niet af te gaan.

Ik zeg *voor een groot gedeelte*; want ik erken, met blijdschap en dankzegging aan GOD, dat er nog vele brave jongelingen en jonge dochters gevonden worden, op welke die vermaningen nog indrukken schijnen te hebben: „ denkt aan uwen Schepper in de dagen „ uwer jongelingschap; — vreest den Heere en „ wijkt van het kwaad, dat zal eene medicijne „ voor u wezen, en ter bevochtiginge uwer „ beenderen; (*c*) — maar daar zijn, aan den anderen kant, ook velen, die weigeren het juk des Heeren te dragen; die hunnen braven ouderen verdriet aandoen, door derzelver goede leeringen en vermaningen te verachten; die hunne vrijheid zoeken, eer zij zich zelve nog regt kennen en weten te besturen.

(*c*) *Pred.* XII: 1, en *Spr.* III: 7, 8.

ren. Goede Hemel! wat wandelen dezulken niet op gladde plaatſen; wat is er voor hen geen gevaar, om te vallen in den ſtrik, in vele verzoekingen en kwade begeerlijkheden, welke het verderf en den ondergang tot een gewis gevolg zullen hebben!

Als ik mij zulke jonge lieden voorſtelle, (en gave GOD, dat derzelver getal niet noemenswaardig ware!) dan bloedt mijn hart; en hoe kan dat anders wezen, als ik mij te binnen breng, dat zij wandelen op eenen weg, die wel goed ſchijnt in hunne eigene oogen; maar welke ten laatſte zal bevonden worden een weg des doods te zijn!

Laat mij toe, mijne jeugdige vrienden! dat ik, bij deze gelegenheid, welke geenszins ver gezocht is, mijn hart voor u ontlaste; dat ik, als een Leeraar van den Godsdienst, in het afneemen mijner jaren, na zoo vele droevige voorbeelden gezien te hebben van het deerniswaardige lot derzulken, die de tucht haatten en de beſtraffingen niet gewild hebben, u dien trouwen en belangrijken raad toediene; en gave GOD, dat dezelve nog tijdig bij u ingang vonde! „ Behoudt uw harte „ boven alles, dat te bewaren is; want daar„ uit zijn de uitgangen des levens. Gelooft *mij*, en houdt hen, die het u anders zeg-

gen, voor vijanden van uw geluk: de weg, dien gij thans bewandelt, is eene glibberige baan, welke, zoo gij niet op uwe hoede zijt, u zeker zal doen vallen in den ondergang. „ Och! de mond der vreemde vrouwe is „ eene diepe gracht, een enge put; op wel- „ ken de Heere vergramd is, die zal daarin „ vallen." (*d*) „ Haar huis," zegt SALOMO, „ helt naar den dood; hare paden naar de „ overledenen; allen, die tot haar ingaan, „ zullen niet wederkeeren, en zij zullen de „ paden des levens niet aantreffen." (*e*)

Wat ik u dan bidden mag, wapent u bij tijds met de deugd, of, om met de H. Schrift te ſpreken, „ laat de vreeze GODS uw ſchat „ zijn:" „ de vreeze des Heeren is te haten „ het kwade, de hoovaardigheid en allen kwade „ weg." Ik zeg, „ *de vreeze des Heeren*" moet in uwe jeugd reeds uw deel zijn: ſchrikt niet op het hooren van deze taal! Denkt niet, dat men u daardoor geheel aan het genot der wereld wil onttrekken; neen, integendeel, zóó zoekt men u in ſtaat te ſtellen, om haar eerst regt te leeren kennen, om haar, in het juiste oogmerk, nuttig en vergenoegd te gebruiken; die zelfde Godsdienst,

(*d*) *Spr.* XXII: 14. (*e*) *Spr.* II: 18, 19.

dienst, welke u de Godsvrucht zoo sterk aanprijst, staat u ook de vreugde der wereld toe, doch altoos onder beding, dat er de deugd niet bij lijde: „ verblijd u," zegt zij, „ o jongeling! in uwe jeugd, en laat uw „ harte zich vermaken in de dagen uwer jon- „ gelingschap, en wandel in de wegen uwes „ harten en in de aanschouwing uwer oo- „ gen; maar weet, dat GOD om alle deze „ dingen u zal doen komen voor het gerig- „ te." (*f*) Dus, onder al uw vermaak echter aan GOD gedacht, opdat gij voor buitensporigheden behoed blijvet, welke uwe vreugde anders in het einde zouden vergallen.

Zijt dan op uwe hoede; zijt waakzaam, en draagt zorg, dat gij geene neiging in uwe ziele plaats gevet, welke gij, zonder schaamrood te worden, voor GOD en de wereld niet zoudt durven blootleggen. Van deze neigingen is de hartstogt der liefde wel de sterkste, en ook de gevaarlijkste, zoo zij niet zorgvuldig gade geslagen en wèl bestierd worde: één zwak oogenblik is er slechts noodig, en zij kan u doen vallen, en een kwaad doen begaan, hetwelk, in de oogen en het oordeel GODS, niet minder dan als eene doodzonde wordt aangemerkt.

O ge-

(*f*) *Pred.* XI: 9.

O gelooft mij, gij kent op lang na het gevaar niet, dat u van alle zijden omringt: in dat ongeluk deelt vooral uw geſlacht, bloeijende Schoonen! ongelukkige jonge dochters! aan welke de Natuur niets ſchijnt geſpaard te hebben, om u alle bevalligheid bij te zetten! Ik noem u ongelukkig, omdat gij doorgaans van vele vleijers omringd zijt, die voorgeven u te beminnen, en die gij het minſte kunt vertrouwen. Om u in den ſtrik te krijgen, zal men uwe ſchoonheid hemelhoog verheffen; u eene eeuwige liefde zweren: en wie raakt daarmede niet ras ingenomen, zóó ingenomen, dat ſoortgelijke betuigingen niet ligt in verdenkingen kunnen geraken? De vurigſte gebeden en ernſtigſte bezweringen van een waar vriend zijn te koud, in vergelijking van de liefkozingen eens beminden; indien Engelen met ons ſpraken, zou ons hart zich tegen hen verzetten, wanneer zij hem, dien wij beminnen, bij ons verdacht wilden maken.

Ongelukkigen! hoe is het mogelijk, den uitſporigen lof uwer bewonderaars, die als ſlaven rondom u kruipen, niet voor vleijerij te houden? Kunt gij u een' Engel hooren noemen, zonder te blozen; eene Godin, zonder dat tevens uwe wangen van ſchaamte en ede-

le

le gramſchap gloeijen? en nogtans verraadt een zachte lach, hoe gaarne gij, als eene Godin, den wierook aanvaardt, welken zij u offeren.

Mistrouwt dan, bid ik u, zulke ſoort van minnaars! zij zullen zich niet te vergeefs voor u in het ſtof gebukt, niet vruchteloos deze vleijerijen verkwist hebben. Eene kruipende liefde zult gij duur betalen. Zij vleijen u, om u gewisſer te verwonden; zij tooijen het offer met gewisſer kranſen op, en voeren het onder liefkozingen naar het altaar, waar het bloeden zal.

Nog iets, zelfs dit mistrouwen, zoo het in u (hetgeen GOD geve!) omtrent zulke eerlooze verdervers moge ontſtaan, is op zich zelf nog niet genoeg; wilt gij buiten gevaar zijn, zoo moet gij u vooral aan zoodanige vijanden van uw geluk, zoo veel mogelijk, onttrekken; hen uit uw gezigt bannen; hen ſchuwen als de pest: door verderen omgang met hen zoude uwe ligtvaardigheid al ligt weder opgewekt, van nieuws gaande gemaakt worden. Ja mijdt, zoo veel mogelijk, elk voorwerp, dat wellust of wellustige liefde in u zou doen ontſtaan, en weder ligt hartstogt in u zou kunnen worden; als gij gezond wilt blijven, moet gij u immers van die ſpijzen en dranken

onthouden, welke uwe gezondheid ligt konden benadeelen: en is de gezondheid der ziel niet meer dan die des ligchaams? Weg dan met alle ijdele vertooningen van minnehandel; met fraai opgetooide romans; met alle roerende, liefde of driftopwekkende tooneelstukken, welke men der jeugd, ter verkrijging van goeden smaak, zoo ligtvaardig in de hand geeft; zij zijn vergif voor beide geslachten, aanstekende smetstoffe van eene krankheid, welke den dood kan aanbrengen.

Eindelijk, denkt veel aan uwe verbindtenissen, waarin gij staat tot GOD, om van andere betrekkingen nu niet te spreken; denkt om uwen doop en de verpligting, welke daardoor op u gebragt is; denkt om uwe belijdenis, zoo gij die reeds gedaan hebt, en waartoe gij u, bij die gelegenheid, zoo plegtig verbondt; en zoo dit ongelukkig verzuimd is, haast u, om daarvan ten eerste uw werk te maken, om u daardoor op het naauwste aan 's Heeren dienst te wijden. Denkt om GOD, het éénigste hoogste goed des menschen, dat wij vaarwel zeggen, zoo wij ons hart door ondeugd bezoedelen; denkt om uwen dood, om de knagingen, welke u zulks in uw sterfuur zal veroorzaken; denkt om het aanstaande oordeel, hoe gij u daarin zult verant-

woor-

woorden! — O de ſtem der verleiding moge nog zoo groot wezen, deze gedachten kunnen u daartegen wapenen; zij zijn magtig, om die te keer te gaan: — ſmoort ze dan, bid ik u, om 's Hemels wille niet!

Bewaart deze lesſen, Zonen en Dochteren! bindt ze aan uwe halzen; ſchrijft ze op de tafelen uwer harten! wordt als andere JOZEFS in deugd, OBADJA'S in Godsvrucht, TIMOTHEUSSEN in kennis: dan zult gij de vreeze des Heeren verſtaan, en de verſtandigheid zal u behoeden!

En gij, die mij heden hoort, van welken ſtaat of ouderdom gij zijt, hebt gij vernomen, hoe onbillijk, ſchandelijk, Godönteerend en zielverdervend de zonde is; wel, dat dan de zonde niet meer heerſche in onze ſterfelijke ligchamen, om haar te dienen in de begeerlijkheden deszelven ligchaams; maar ſtelt u zelven GODE, als uit den dooden levend geworden, uwe leden tot wapentuigen der geregtigheid!

Zijn de aanlokſelen tot het kwade groot, dit make ons behoedzaam, wakende en biddende, om in geene verzoekingen te vallen. Waarlijk, Broeders! wij hebben niet alleen den ſtrijd tegen vleesch en bloed; maar die groote, onzigtbare, en daardoor zoo gevaar-

lijke vijand, de duivel, gaat om ons als een brieſchende leeuw, zoekende wien hij zou kunnen verſlinden; en daarom, doet toch aan de geheele wapenrustinge GODS, om te kunnen wederſtaan in den boozen dag, en, alles verrigt hebbende, ſtaande te blijven.

Zijn uwe ligchamen tempelen des Heiligen Geestes, zoekt die, in één woord, zuiver en heilig te bewaren; ja zijt heilig, daar Hij, die u roept, heilig is! Trouwens, de nacht is voorbij gegaan, de dag nabij gekomen, zoo laat ons dan afleggen de werken der duisternis en aandoen de wapenen des lichts; laat ons in den dag eerlijk wandelen, niet in brasſerijen, dronkenſchap, ſlaapkameren en ontuchtigheden, aandoende den Heere JEZUS CHRISTUS, en het vleesch niet verzorgende tot begeerlijkheid.

Zóó levende zal onze dienst in dezen aardſchen tabernakel den Heere heilig zijn; ons zóó gedragende, zullen wij eens GODE worden voorgeſteld als reine maagden zonder vlek, rimpel of iets dergelijks! Amen!

IX.

IX.

DE DEUGD ONDERDRUKT, DOCH BESCHERMD.

TEKST.

Genes. XXXIX: *vs.* 20—23.

„ Zoo dan, mijne geliefde Broeders! zijt
„ ſtandvastig, onbewegelijk, altijd overvloe-
„ dig zijnde in het werk des Heeren, als die
„ weet, dat uw arbeid niet ijdel is in den
„ Heere:" dus luidt de opwekkende betui-
ging van Apostel PAULUS, 1 *Kor.* XV: 58.
Om GODE welbehagelijk te leven, is het niet
genoeg, nu en dan deze of gene goede daad
te verrigten; neen, hij, die den naam van
deugdzaam wil dragen, moet in alles eene
overhellende neiging bezitten, om aan zijne
verpligtingen getrouw te zijn, om GOD in
alles te behagen, om een zuiver geweten te
bewaren, in voor- en tegenſpoed, als GOD
ons zegent, en ook dán, wanneer Hij ons
ſchijnt te verlaten; derhalve zelfs in en on-
der de zwaarſte beproevingen. Immers, men
moet

moet getrouw zijn *zelfs tot in den dood*, zal men de kroon des levens wegdragen. (*a*). „ Die volharden zal *tot het einde*, zal zalig „ worden." (*b*)

Zóó gedroeg zich JOB, die lijdzame tuchteling; dit deed hem, toen zijne beproevingen het zwaarste waren, betuigen: „ ziet, „ zoo GOD mij doodde, nogtans zoude ik „ hopen!" (*c*) — DAVID, wanneer hij van ieder verlaten was, bleef daarom in dat vaste vertrouwen: „ de Heere zal mij aannemen." (*d*) PAULUS, wien het leven was CHRISTUS, werd in alles verdrukt, doch niet benaauwd; twijfelmoedig, doch niet mismoedig, „ altijd „ de dooding van den Heere JEZUS in het „ ligchaam omdragende, opdat ook het le- „ ven van JEZUS in zijn ligchaam zoude ge- „ openbaard worden." (*e*).

Begeert gij nog een voorbeeld van standvastigheid in deugd, onder de zwaarste beproeving, wij zullen U daarin trachten te voldoen in dit uur.

TEKST.

(*a*) *Openb.* II: 10. (*b*) *Matth.* XXIV: 13. (*c*) *Job* XIII: 15. (*d*) *Ps.* XXVII: 10. (*e*) 2 *Kor.* IV: 10.

TEKST.

Gen. XXXIX: *vs.* 20—23.

EN JOZEFS HEERE NAM HEM, EN LEVERDE HEM IN HET GEVANGENHUIS, TER PLAATSE DAAR DES KONINGS GEVANGENEN GEVANGEN WAREN: ALZOO WAS HIJ DAAR IN HET GEVANGENHUIS.

DOCH DE HEERE WAS MET JOZEF, EN WENDDE [ZIJNE] GOEDERTIERENHEID TOT HEM; EN GAF HEM GENADE IN DE OOGEN DES OVERSTEN VAN HET GEVANGENHUIS.

EN DE OVERSTE VAN HET GEVANGENHUIS GAF AL DE GEVANGENEN, DIE IN HET GEVANGENHUIS WAREN, IN JOZEFS HAND, EN AL WAT ZIJ DAAR DEDEN, DEED HIJ.

DE OVERSTE VAN HET GEVANGENHUIS ZAG GANSCH OP GEEN DING, DAT IN ZIJNE HAND WAS, OVERMITS DAT DE HEERE MET HEM WAS; EN WAT HIJ DEED, DAT DEED DE HEERE WEL GEDIJEN.

GODS

GODS wegen zijn wonderbaar, ondoorgrondelijk; men sta daar nog zoo oplettend bij stil; men ga den gang derzelve nog zoo naauwkeurig na; men volge de Voorzienigheid van trede tot trede op het spoor, hetwelk zij verkiest te houden, het regte krijgt men er niet van te weten, voordat 'sHeeren handelingen geheel volbragt zijn! „ Het is „ GODS eere," zegt SALOMO, (*f*) „ eene zaak „ te verbergen." „ Zijn weg is in de zee; „ zijn pad in de diepte, en zijne voetstappen „ worden niet bekend." (*g*) — Met hoe vele voorbeelden zou men dat niet kunnen staven? Hoe vaak was de weg van tegenspoed, bij voorbeeld, geen middel tot geluk: voorspoed integendeel de weg tot diepe vernedering; tot het hoogste ongeluk; zoodat SALOMO wel mogt zeggen: „ wie weet wat „ goed is in dit leven voor den mensch, ge„ durende het getal der dagen zijner ijdel„ heid, welke hij doorbrengt als eene scha„ duwe?" (*h*)

Ziet dat thans bij voorraad in JOZEF: het vervolg zal ons daarvan meerder leeren! Wat was GODS weg met hem niet duister! Eerst een troeteling van zijnen vader; toen slaaf; daar-

(*f*) *Spr.* XXV: 2. (*g*) *Ps.* LXXVII: 20. (*h*) *Pred.* VI: 12.

daarop een lieveling zijnes Meesters; thans een gevangene: wie begrijpt hier den wonderbaren zamenloop van zulke onderscheidene, uit een loopende, ja geheel strijdige omstandigheden en afwisselingen in zijn leven! Zou GOD daar de hand in hebben? Dit willen wij U heden doen zien, en daartoe

eerst den Tekst verklaren, en voorts,

ten tweede, zulke bedenkingen daaruit trachten te ontleenen, als ons zullen kunnen gerust stellen, nopens het GODE betamende, het hoog wijze — wat zeg ik? zelfs van het liefderijke van GODS bestuur in dezen.

Wij kennen JOZEF, uit hetgeen wij bij eene vorige gelegenheid van hem opmerkten, reeds in zijne afkomst, in zijn bestaan, en in de zwakheid, welke hij bezat, indien men dat zoo mag noemen; gelijk ook in zijne ware grootheid en verhevenheid van geest.

De jongste zoon van JAKOB op één' na zijnde, werd hij als de zoon zijns ouderdoms van hem boven zijne andere kinderen uitermate bemind; hetgeen zoo verre ging, dat hij hem zelfs door sierlijker kleeding van de-

dezelve onderscheidde. „ Hij maakte hem," lezen wij, „ eenen veelverwigen rok," (*i*) een prachtig kleed: een bewijs, dat hij zijne genegenheid bijzonder tot hem bepaalde.

Dit was niet goed; hoe ligt toch kon dit JOZEF aanleiding geven, om zich daardoor iets boven zijne broederen te laten voorstaan; in de gedachten brengen, dat hij daardoor meerder aanspraak had op de liefde van den vader, meer dan een der andere kinderen! behalve dat zulks naijver (jaloezij) in het hart der andere broederen jegens hem kon verwekken, gelijk dit ook het geval was, zoo als de Geschiedenis uitdrukkelijk vermeldt: „ als nu zijne broederen zagen, dat hun va- „ der hem boven hen lief had, haatten zij „ hem, en konden hem niet vriendelijk toe- „ spreken." (*k*) Dergelijke onderscheidingen toch kunnen kinderen zelden verdragen.

Daardoor leide JAKOB dan in zeker opzigt, schoon hij er dat niet in zag, den grond tot JOZEFS bederf: hier kwam nog iets bij, dat grootelijks zou hebben medegewerkt, zoo de Goddelijke Voorzienigheid zulks niet beletten had. In plaats van JOZEF zoo veel mogelijk van de andere kinderen af te houden, die hij zeer

(*i*) *Gen.* XXXVII: 3. (*k*) *Gen.* XXXVII: 4.

zeer wèl in derzelver ſlecht beſtaan kende, liet hij hem, toen hij naauwelijks zeventien jaren oud was (dus nog een onbedreven jongeling) een gedeelte van zijn vee onder hun opzigt oppasſen, om hem daardoor de veehoederij te laten leeren, te gelijk met, en wel voornamelijk onder het opzigt der zonen, die hij uit BILHA en ZILPA had, en welke de ſnoodſte van al zijne zonen waren. (*l*)

Wat zijn ouders dikwijls niet onvoorzigtig! en wat zien wij hier niet, dat de meerdere liefde, welke men voor het eene kind boven het andere heeft, dikwijls eene geheel verkeerde liefde is, en menigmaal meer toebrengt tot hun ongeluk, dan tot hun geluk en wezenlijk welzijn!

Dan ziet! GOD had reeds vroeg het hart van JOZEF in zijne hand: hoe groot de verleiding was, waaraan hij werd blootgeſteld, de Heere deed hem al ſpoedig zien, dat het dáár geene leerſchool was voor zijne deugd: hij merkte het ſlechte gedrag op in deze zijne broeders, ging van hen af, en gaf er den vader kennis van.

Het eene bij het andere komende was oorzaak, dat zij ten uiterſte afkeerig van hem werden.

Ziet

(*l*) *Gen.* XXXVII: 2, 2.

Ziet daar de gevolgen van eene kwalijk aangelegde opvoeding: deze nijd werd naderhand nog meer gekoesterd door de zonderlinge droomen, welke JOZEF gehad had, en die niet onduidelijk zijne meerderheid boven hen ſinloten, zoodat zij hem eindelijk den dood zwoeren; waartoe het ook gekomen zou zijn, indien zij, bij gelegenheid, dat hij hen naderhand in het veld kwam bezoeken, geen middel gevonden hadden, om zich van hem te ontdoen, door hem aan eenige *ismaëlietiſche* kooplieden als ſlaaf te verkoopen, die hem naar *Egypte* afvoerden, en dáár aan POTIFAR verkochten.

Welk een hartzeer het JAKOB veroorzaakte, toen zijn geliefde JOZEF zoo lang uitbleef; vooral, toen hij naderhand zijn verlies vernam, waarvan men hem wijs maakte, dat waarſchijnlijk een boos dier hem verſcheurd had, kunt gij uit het Verhaal lezen: hij was troosteloos, en ſtelde zich niet anders voor, dan van verdriet te zullen ſterven. „ Ik „ zal," zoo ſprak hij, na zijne kleederen verſcheurd, en een' zak om zijne lendenen gelegd te hebben, „ rouw bedrijvende tot „ mijnen zoon in het graf nederdalen:" alzoo beweende hem zijn vader. (*m*)

Wat

(*m*) *Gen.* XXXVII: 33 verv.

Wat zoude deze ſmerte niet nog grooter geweest zijn, zijne ziel dieper hebben doorwond, indien JAKOB op dit oogenblik zich herinnerd had, hoe hij door zijne verkeerde liefde daartoe den eerſten grond gelegd had! Zulk een verwijt, ouders! het zij tot uwe waarſchuwing gezegd, is zwaarder, grievender, dan het verlies van kinderen op zich zelf: dan krijgen wij het meeste met ons zelve te doen.

Intusſchen bewaarde de Heere JOZEF: ſchoon als ſlaaf verkocht, was zijn lot dragelijk; zelfs door zijn gedrag verwierf hij zich de gunst van zijnen Heer in dezen, in zoo verre, dat deze hem in het kort de beheering gaf over al zijn goed, over zijn geheele huis!

Dit was de uitwerking van de deugd, welke hij bezat; daaruit mag men beſluiten, dat het overbrengen van de feilen zijner broeders eigenlijk uit geen kwaad inzigt kan geſchied zijn, als wel om zijnen vader in de gelegenheid te ſtellen, om hen daarover ernſtig te kunnen onderhouden.

Dan het duurde niet lang, of zijn braaf karakter, waardoor hij het vertrouwen van zijn' Meester gewonnen had, moest een' zwaren ſtrijd uitſtaan: zijne uitnemende ſchoon-

heid trok de aandacht van zijne Lijfvrouw tot zich; die bekoorde haar dermate, dat zij hem hare genegenheid verklaarde.

Wat zou menig jongeling van zijne jaren en in zijnen toestand zich niet van zulk eene gelegenheid behendig bediend hebben, om daardoor zijne bevordering in een vreemd land te zoeken! JOZEF wees dit echter manmoedig van de hand: hij wilde niet onerkentelijk zijn tegen zijnen Meester, ondankbaar tegen GOD: „ *Hoe*," hoorden wij hem onlangs bij die gelegenheid zeggen. „ *zoude ik zulk* „ *een groot kwaad doen en zondigen tegen* GOD!"

Hoe moeten wij JOZEF hier niet toejuichen over deze zegepraal! Intusschen was het daarmede in lang nog niet afgedaan; zijne deugd moest de zwaarste proef, den hardsten schok, lijden! Het duurde niet lang, of de aanval der verleiding werd weder herhaald, met meerdere sterkte dan voorheen, met eene kracht van aandrang, zoo groot, dat men, de zaak van te voren berekend, zou gedacht hebben, dat die door een' jongeling van zeven en twintig jaren kwalijk zou zijn weêrstaan geworden.

Indien men JOSEPHUS, den Joodschen Geschiedschrijver, mag gelooven, die het welligt uit eene oude overlevering kan hebben, nam de ver-

verleidſter een' feestdag te baat, welke toen in *Egypte* gevierd werd. Alles, wat van eenig aanzien was, werd verpligt ten hove te verſchijnen; doch zij veinsde ziek te zijn, en bleef dien dag te huis, ten einde JOZEF meer gelegenheid te geven, om, buiten het minſte vermoeden van nu door POTIFAR ontdekt te zullen worden, aan haar boos voornemen te gereeder te voldoen.

De arme jongeling, in zijne betrekking als verzorger van het belang zijns Heeren, geen gevaar vermoedende, naar gewoonte zijn werk in het huis van zijnen Meester komende verrigten, kan het wel zijn, dat hij, vernemende, dat zijne Meesteres onpaſſelijk was, met voordacht voorbij het vertrek ging, waar zij zich bevond. Deze zulks vernemende, riep hem binnen en ſprak hem op nieuws aan; doch ziende, dat hij niet in haar belang was over te halen door vleijende woorden, zocht zij hem door geweld daartoe te noodzaken. Welk eene onbeſchaamdheid! Zij grijpt hem bij zijn kleed, en zoekt hem zóó tot zich te trekken. — Intusſchen rukt hij los; laat zijn kleed in hare hand, en vlugt.

Hoe wijs, hoe verſtandig is hier zijn gedrag! Zou JOZEF zich hier langer door nadrukkelijke redenen gaan verontſchuldigen?

Neen; wat hij nopens de daad als *daad* te zeggen had, was te voren reeds bijgebragt: nu de driften te sterk worden, begint de rede te zwijgen; en met te dralen, werd het gevaar oogenblikkelijk grooter; nu was het in nadruk: „ red u als eene ree uit de hand „ des jagers, en als een vogel uit de hand „ des vogelvangers." (*n*) Behoud u om uws levens wille, en zie niet om!

Zoo beschaamt de deugd list en geweld! zoo vermag men alles, als GOD ons kracht geeft, en bijstaat in de ure der verzoeking!

Doch hoe liep dat nu toch af? JOZEF is het gevaar der verleiding wel onttogen, maar daarom niet gedekt voor de bitterheid der vervolging.

Thans slaat de liefde over tot wraak: zich in haar boos voornemen te leur gesteld vindende, en hare schande zoekende te bedekken, schreeuwt zij uit al hare magt. De andere slaven toeschietende, weet zij aan hare misdaad eene schoone kleur te geven: JOZEF heeft hare eer zoeken te schenden, die deugniet! ten bewijze daarvan vertoont zij zijn opperkleed, dat hij in haast had achtergelaten: wie zou haar geen geloof geven, op zulk een betoog niet bijvallen!

Welk

(*n*) *Spr.* VI: 5.

Welk eene ontſteltenis moet zulks op dit oogenblik niet gebaard hebben; welk eene opſpraak in het huis!

Het feest intusſchen geëindigd zijnde, (zoo als JOSEPHUS dat opgeeft) komt POTIFAR te huis; natuurlijk zich het eerst bij zijne echtgenoote vervoegende, om te vernemen, hoe het met hare ongeſteldheid was, waarom zij niet ten hove had kunnen verſchijnen, borst zij, zoodra zij hem zag, in bitter verwijt en beklag uit. „ *Zij ſprak tot hem diezelfde* „ *woorden*," (te weten, als zoo even tot de dienstboden) zeggende: „ *de Hebreeuwſche* „ *knecht*," (zoo noemt zij hem uit verachting, want alle ſchaapherders, hoedanig die vreemdelingen waren, die van de overzijde van den *Euphraat* gekomen zijnde, zich in *Syrië*, *Kanaän* en *Arabië* nedergezet hadden, waren den Egyptenaren een' gruwel; (*o*)) „ *dien* „ *gij tot ons ingebragt hebt*, *is tot mij geko-* „ *men om met mij te ſpotten*, (om mij te onteeren, en tot ſchandelijke dingen te dwingen.) „ *En het is geſchied*, *als ik mijne ſtem* „ *verhief en riep* (om hulp), *dat hij zijn* „ *kleed*" (waarſchijnlijk wees zij hem daarop zijn gewaad, dat zij bij haar had liggen) „ *bij*

(*o*) *Gen.* XLVI: 34.

„ *bij mij liet en vlugtte naar buiten;*" (*p*) alsof zij zeggen wilde: „ hadt gij dat wel kun-
„ nen denken van uwen lieveling, dien gij
„ zoo veel toevertrouwdet, van wien gij zoo
„ veel werk maaktet? Waarlijk, gij verdient
„ den naam niet van een regtſchapen man;
„ gij verdient niet te leven, indien gij dien
„ trouweloozen en verſoeijelijken booswicht
„ niet naar verdienſten ſtraft! Nu ziet gij er
„ de gevolgen van, dat gij hem zoo veel
„ aanbetrouwd hebt: daar gij hem een vol-
„ komen gezag gaaft over alle uwe dienaars,
„ ſchoon de meesten veel ouder waren dan
„ hij, ſchijnt hij zich te hebben ingebeeld,
„ dat het hem vrij ſtond, zijne gedachten
„ zelfs tot mij te bepalen, op mij, uwe huis-
„ vrouw, te laten vallen." (*q*)

Op het hooren van deze beſchuldiging, welke zoo veel grond ſcheen te hebben, (immers het kleed, dat hij achtergelaten had, ſcheen er een ſterk bewijs van te zijn) werd POTIFAR verwoed; *zijn toorn ontſtak!* En hoe kon het anders wezen? Wie toch zou in koelen bloede een' aanſlag op de eer zijner vrouw verdragen; wie zich daarover niet zoeken te wreken? — En nu, arme JOZEF! wat

(*p*) vs. 17, 18. (*q*) JOSEPHUS.

wat zal uw lot zijn! Schrik nu vrij; zoo immer, ſtaat u thans het grootſte ongeluk beſchoren!

De Tekst zegt: „ *En* JOZEF's *Heer nam* „ *hem, en leverde hem in het gevangenhuis,* „ *ter plaatſe daar 's Konings gevangenen ge-* „ *vangen waren: alzoo was hij daar in het* „ *gevangenhuis.*" (*r*) Hij liet hem bij 's Konings gevangenen, bij hen, die zich aan misdaden van Staat hadden ſchuldig gemaakt, plaatſen; daar ſloot men hem in een donker onderaardsch gewelf; want er ſtaat, dat men hem bij zijne volgende verheffing haastelijk *uit den kuil* deed komen, (*s*) waarſchijnlijk geboeid met zware ketenen: in één woord, zóó verzekerd, dat er aan geene hoop, van zich door de vlugt te kunnen redden, ooit te denken was.

Hemel! welk eene akeligheid! beroofd van het hartvertroostend licht des daags; ontrukt aan den toegang van bekenden; geheel overgelaten aan de treurigſte gedachten: waar kan er droeviger toeſtand bedacht worden! Zeker, wat men ook zegge van een onſchuldig lijden; hoe veel opbeuring dit ook moge geven aan het hart — het moest JOZEF evenwel bit-

(*r*) vs. 20. (*s*) *Gen.* XLI: 14.

bitter vallen, zóó behandeld te worden, daar hij zulks in het geheel niet verdiend had! Alleen dit, dat men ten onregte verdacht gehouden wordt omtrent iets, hetwelk de eer, die den mensch zoo heilig behoort te zijn, kwetst, is op zich zelf reeds ondragelijk!

Maar is JOZEF hier zelf geene oorzaak van dit zijn verdriet? Waarom zich niet verdedigd tegen de hem ingebragte beschuldiging? Doch, wat zou hem dit gebaat hebben in een oogenblik, dat zijns Heeren toorn zoo zeer tegen hem ontstoken was? mogelijk zou deze dan nog meer tegen hem verbitterd zijn geworden! Was het dan niet beter een bedaarder oogenblik daartoe af te wachten? een zacht woord toch stilt den toorn; maar een hard woord doet de grimmigheid nog meer rijzen. (*t*) Maar behalve dit, hoe kon JOZEF zich verdedigen zonder de zaak te verhalen, zoo als die zich had toegedragen? Doch dan had hij de schande en laagheid van zijne Lijfvrouw moeten openbaren; en welk een bitter leven zou daaruit voor het vervolg tusschen zijnen Meester en zijne vrouw ontstaan zijn! Dit wenschte hij voor te komen, daarom zweeg hij, en gaf zijne zaak

(*t*) *Spr.* XV: 1.

zaak bedaard aan GOD over, vertrouwende, dat Hij ook in dit geval nog wel voor hem zou zorgen: en daarin werd hij ook niet bedrogen! Immers lezen wij:

„ *Doch de Heere was met* JOZEF, *en wend-*
„ *de zijne goedertierenheid tot hem; en gaf*
„ *hem genade in de oogen des overſten van*
„ *het gevangenhuis.*" (*u*) Het was al veel, dat POTIFAR in zijne woede de handen niet aan hem ſloeg: door hem in de gevangenis te laten ſluiten, was er gelegenheid, om naderhand met bedaarder zinnen naar de zaak onderzoek te kunnen doen: dit was reeds van den Heere! buiten en behalve, dat GOD het daar weder zóó beſchikte, dat zijne deugd al ras aan den ſtokbewaarder bekend werd, die hem om zijn goed gedrag niet alleen binnen kort zeer zacht behandelde, maar zelfs zoo veel vertrouwen in hem kreeg, dat hij hem tot een' oppaſſer van de overige gevangenen maakte. Wij lezen toch:

„ *En de overſte van het gevangenhuis gaf*
„ *al de gevangenen, die in het gevangen-*
„ *huis waren, in* JOZEF'S *hand, en al wat zij*
„ *daar deden, deed hij. De overſte van het*
„ *gevangenhuis zag gansch op geen ding, dat*
„ *in*

(*u*) vs. 21.

„ *in zijne hand was, overmits de Heere met* „ *hem was; en wat hij deed, dat deed de* „ *Heere hem wèl gedijen.*" (*v*) — De gevangenen werden menschlievend van hem behandeld, ieder scheen zijn lot geduldig te dragen; welligt dat JOZEF, door gepaste redenen, bij gelegenheid, ook de ingekerkerden onderhield over de misstappen, welke zij begaan hadden; over het onbedachtzame, het snoode daarvan, en hun deed begrijpen, met wat regt zij daarover in de gevangenis geworpen waren; iets, waardoor deze tot berouw en verootmoediging konden gebragt worden: want waar laat de deugd na, om het goede te doen, zoo zij er maar gelegenheid toe vindt? En was dat hier het geval, wat moest de overste der gevangenis daarin dan het hooger bestier niet zien, en opmerken, dat hij den dagelijkschen omgang en de verzorging dezer ongelukkigen aan niemand beter kon toevertrouwen, dan aan JOZEF, over wiens werk de Godheid zulk eenen zegen behaagde te geven!

En nu beantwoordt zich dan ook de vraag, hoe deze stokbewaarder aan JOZEF zulk eene gunst heeft kunnen bewijzen, daar hij onder po-

(*v*) vs. 22, 23.

POTIFAR ſtond, en deze in zijn' toorn JOZEF aan hem had overgeleverd? Trouwens, wij behoeven niet te ſtellen, dat hij dadelijk zulk eene zachte behandeling onderging; in het begin zal dezelve denkelijk vrij ruw geweest, doch door den tijd langzamerhand gelenigd zijn: mogelijk geſchiedde dit zelfs met bewilliging van POTIFAR, die, toen zijn toorn, door den tijd, tot bedaren was gekomen, niet kon nalaten, zijne vorige trouw in het beſtuur zijner zaken in overweging te nemen, en zich dat daarom liet welgevallen. Ook komt het ons voor, dat POTIFAR van den beginne reeds het ergſte met JOZEF niet heeft voorgehad, omdat er uitdrukkelijk ſtaat, dat hij JOZEF liet plaatſen in het gevangenhuis, daar *'s Konings gevangenen* gevangen waren; daar hij hem anders welligt in eene gemeener plaats zou hebben kunnen laten opſluiten, alwaar men gewoon was het ſlechtſte uitſchot van lieden in bewaring te ſtellen.

Zoo veel van den Tekst; komt, gebruiken wij datgene, wat ons daarin voorkwam, nu nader tot ons bijzonder oogmerk.

Hier

* *

Hier zien wij

1. hoe het aardſche leven, ook van de beste menſchen, aan vele rampſpoeden is blootgeſteld. — Jozef was een goedaardig, een deugdzaam jongeling, zelfs in den verhevenſten zin; want in zijn gehouden gedrag, omtrent de hem voorkomende verleiding, verdient hij onze hoogſte bewondering, en als een voorbeeld te worden geſteld voor jonge, zelfs voor oude lieden: en evenwel, wat liep het hem niet tegen; wat waren zijne jeugdige jaren niet alreede dagen van moeite en veel verdriet! — Dan, dit is in het gemeene leven niet anders; en daarvan is de zonde de ſchuld. De mensch, van eene vrouw geboren, is kort van dagen, en zat van onrust: het leven des menſchen zonder lijden, is thans even zoo min beſtaanbaar, als een zomer zonder hitte en onweder, een herfst zonder nevel, en een winter zonder koude. Dit leere ons, in goede dagen te gedenken aan de kwade, welke komen zullen, om ons harte ſteeds in zulk een' ſtaat te houden, dat wij bekwaam zijn, om de tegenſpoeden te verdragen; om dan gelaten onzen weg op den Heere te wentelen,

len, in het vertrouwen, dat Hij het ook dan met ons zal wèl maken.

2. Eene andere leering is deze: naar het uiterlijke aanzien en de geſchapenheid der dingen, is het zeer moeijelijk te beoordeelen, of iemand werkelijk *gelukkig* of *ongelukkig* is; het geluk toch van den mensch hangt meer af van den ſtaat zijner ziele, dan van eenige uitwendige omſtandigheden; ja meer dan van alle uitwendige dingen te zamen vereenigd. Iemand kan, bij voorbeeld, rijk en aanzienlijk zijn in de wereld, en daarom ongelukkig, en, omgekeerd, arm en veracht, en evenwel gelukkig wezen. Is de rijke onvergenoegd, de aanzienlijke trotsch en eerzuchtig, dan draagt hij een' worm bij zich, die beſtendig aan zijn genoegen knaagt en hem het leven vergalt; terwijl de arme, naar geenen hoogen ſtaat trachtende, maar alleen verlangende, om door arbeid en vlijt zoo veel te gewinnen, dat hij ieder het zijne kan geven, zijn brood eet met vreugde en zijn' wijn drinkt, zoo hij dien bij zijn deel mag gevoegd vinden, met goeder harte.

Deze aanmerking, M. W.! is zeer geſchikt, om ons met de Voorzienigheid, in de bijzondere wegen met JOZEF gehouden, te bevredigen. Wat zijn wij niet genegen,

om

om bij iedere afwisseling van de eerste tooneelen zijns levens telkens uit te roepen: „ *die ongelukkige* JOZEF!" Wat schokte ons gevoel niet bijzonder bij het laatste geval, zijn opsluiten in de gevangenis! maar was hij daarom ongelukkig; schoot hem nu niet meer over van hetgeen de wijzen *geluk* noemen; hielp hem de Godsvrucht daarom zijn lot niet geduldig dragen; wekte dat zijn vertrouwen op GOD niet te meerder op, en verschafte hem dat niet den vrede des gemoeds, die met geene schatten der wereld te koopen is, en waarin het hoogste aanzien van dezen tijd ons niet kan plaatsen? O ja, als het gemoed bedaard en in rust is, dan kan men het grootste leed gelaten en blijmoedig verduren; dan worden bedompte holen, de akeligste kerkers, door een hemelsch licht bestraald: maar is het hart bezoedeld door en bewust van snoode gruwelen, dan zijn vorstelijke paleizen modderpoelen; staatskleederen met kostbaarheden omhangen vergulde ketenen; bedden van dons scherpe doornen, waarop de grooten nederliggen! Zoo waarachtig is het, dat vrede met GOD te hebben, de hoogste gelukzaligheid van den mensch is, in welke omstandigheden des levens hij zich ook moge bevin-

vinden; en dat diegene daarentegen hoogst rampzalig is, die aan GOD niet kan denken zonder schrik, al hadde hij voor het overige alles, wat de wereld immer kan geven.

3. Druk en tegenspoeden zijn in GODS hand middelen ter beproeving van de deugd: zeer geschikte wegen, om die aan ons zelve en aan de wereld bekend te doen worden. Laat deze mijne derde aanmerking zijn ter nadere bevestiging, dat GODS wijsheid en goedheid zeer wèl gedoogen, om met zulken, die Hem hier opregt dienen, dikwijls in tegenheden te wandelen! Was JOZEF in het huis van zijnen vader gebleven, zou zijn aankleven aan en zijn vertrouwen op GOD dan wel zoo zeer geoefend en kenbaar zijn geworden? Immers, in voorspoed steunt de mensch gemeenlijk te veel op eigene krachten! Zou zijne kuischheid ooit zoo zigtbaar geweest zijn, waren de herhaalde verzoekingen hem niet voorgekomen? O ja, hetgeen het vuur is voor het goud, de hamer en het aambeeld voor het harde metaal, het scherpe mes in de hand van den bekwamen wondheeler, dat zijn de beproevingen in de hand van GOD voor zijne kinderen! En daarom acht het voor groote vreugde, mijne Broe-

ders! wanneer gij in velerlei verzoekingen valt — wetende, dat de beproevingen uwes geloofs lijdzaamheid werkt; doch de lijdzaamheid hebbe een volmaakt werk, opdat gij moget volmaakt zijn, en geheel opregt, in geen ding gebrekkig. (*w*)

4. Maar nu nog iets tot ons bestier: als wij ooit in verzoekingen geraken, dan behooren wij vooral bedacht te zijn, daarbij alle mogelijke *voorzigtigheid* te gebruiken. Dit deed JOZEF maar ten halve; toen de aanval hem te zwaar werd, redde hij zich door de vlugt; dit was goed, immers de lippen der vreemde vrouwen druppen van honigzeem, en haar gehemelte is gladder dan olie; maar het laatste van haar is bitter als alsem, scherp als een tweesnijdend zwaard: hare voeten dalen naar den dood, en hare treden houden de helle vast. — En daarom, jonge lieden! hoort naar mij, en wijkt niet af van de redenen mijnes monds; maakt uwen weg verre van haar, en nadert niet tot de deure van haar huis, opdat gij anderen uwe eere niet gevet, en uwe jaren den wreeden, en de vreemden zich niet verzadigen van uw ver-

(*w*) *Jak.* I: 2—4.

vermogen; en gij in uw laatste brullet als uw vleesch en lijf verteerd is, en zegget: hoe heb ik de tucht gehaat en mijn hart de bestraffing versmaad, en heb niet gehoord naar de stemme mijnes onderwijzers, noch mijne ooren geneigd tot mijne leeraars! (x) — En daarom, nog eens, vliedt de begeerlijkheid der jongheid, en tracht naar vroege godzaligheid! — En waarom zoudt gij, mijn zoon! in eenen vreemden dolen, en den schoot der onbekenden omvangen? want een ieders wegen zijn voor de oogen des Heeren, en Hij weegt alle zijne gangen! (y)

Volgt JOZEF hierin na op zoodanige wijze, als gij het gevaar der verleiding bemerkt: — dan, er was nog iets, waarop hij bedacht had behooren te zijn; en dat was, dat hij zijn kleed niet in de hand van zijne verleidster moest gelaten hebben; daardoor had hij het onheil grootelijks kunnen voorkomen, hetwelk nu zijn lot werd: immers, dan zou er zulk een sterk bewijs niet tegen hem geweest zijn, dat hij inderdaad hare eere had zoeken te schenden, gelijk nu. Zulke onvoorzigtigheden echter zijn aan opregten en geen

(x) *Spr.* V: 3—13. (y) *Spr.* V: 20, 21.

geen kwaad vermoedende gemoederen meermalen eigen; intusſchen werkt men daardoor hun, die ons lagen leggen, te veel in de hand, en de verdediging onzer onſchuld wordt daardoor te moeijelijker. — JOZEF zocht zijne deugd ongeſchonden te bewaren, vlugtte daarom, en liet het overige der Voorzienigheid aanbevolen; dat was wel goed, maar niet genoeg: als wij in gevaar zijn, is het betamelijk op GOD te vertrouwen; maar wij moeten daarom niet nalaten, daarbij alles in het werk te ſtellen, wat de menſchelijke wijsheid en voorzigtigheid ons aan de hand geven, ter redding van onze eere: bij *bidden* moet men ook *werkzaam* zijn, *wakende* en *op zijne hoede*, want GOD werkt door middelen: en daarom, zijt te dezen opzigte *opregt* als de duiven, maar ook *voorzigtig* gelijk de ſlangen: laat de bedachtzaamheid over u de wacht houden, zoo zullen uwe treden wèl gevestigd zijn, en de vreeze GODS zal u behoeden!

Gebeurt het echter met dat alles, dat gij in eenig verdriet geraakt, wijkt daarom niet uit den goeden weg, dien gij eenmaal hebt ingeſlagen; geen haarbreed uit het ſpoor, hetwelk de Godsdienst u geteekend heeft!

De

De deugd wordt nooit van haar zoet beroofd, verliest nimmer hare eigene belooning; en al weigert de wereld u de achting, welke gij verdient; al voegde zij u integendeel ſmaad bij verſmading toe: in den hemel leeft een GOD, die hare beminnaars nimmer verlaten zal!

Na lijden, hoon en ſpot,
Wordt heerlijkheid ons lot.
Hallelujah! Deugd triomfeert,
Want GOD regeert,
Ja, Hallelujah! GOD regeert!

Amen.

X.

DE DEUGD IN HARE VERWACHTING TE LEUR GESTELD.

TEKST.

Genes. XL: *vs.* 23.

De deugd, Toehs.! heeft van alle tijden zeer weinig beſcherming gevonden; de ondeugd doorgaans meer voorſtand! een ſprekend, maar droevig bewijs van de diepe verdorvenheid, waarin het menschdom ligt. „ Daar is niemand," zegt JESAIA, „ die voor de gerregtigheid roept, en niemand, die voor „ de waarheid in het gerigte zich begeeft." (*a*) Deze klagte is algemeen; wij hooren DAVID zoo genoegzaam in denzelfden toon uitroepen: „ Behoud, o Heere! want de „ goedertierenen ontbreken; de getrouwen „ zijn weinig geworden onder de kinderen „ der menſchen!" (*b*) MICHA drukt zich nog

(*a*) Hoofdſt. LIX: 4. (*b*) *Pſ.* XII: 2.

nog ſterker uit; bij hem is het: „ de goe-
„ dertierene is vergaan uit den lande." (*c*)

Daaruit blijkt, dat de eene tijd wel ſlechter is dan de andere; doch ook, dat, ſedert den val des menſchen, er nooit eene eeuw geweest is, waarin men kon zeggen, dat de deugd, zoo niet bij allen, ten minſte bij verre het grootſte deel, hare voorſpraak vond.

Wie, die gevoel heeft, betreurt dat niet van harte; wie roept er niet weemoedig over uit: „ och! dat mijn hoofd water ware, mij-
„ ne oogleden ſpringbronnen van tranen,
„ om deze breuke te beweenen!"

Wilt gij deze waarheid door een voorbeeld bevestigd zien, wij zullen er U een voorſtellen uit de oude Geſchiedenis, in een licht geplaatst, waarbij zelfs genoten dienst in geene aanmerking kwam, om de deugd uit haren druk te redden, hetgeen dit euvel inderdaad nog afſchuwelijker maakte.

T E K S T.

Geneſ. XL: *vs.* 23.

DOCH DE OVERSTE DER SCHENKEREN GEDACHT NIET AAN JOZEF, MAAR VERGAT HEM.

Zeer

(*c*) *Micha* VII: 2.

Zeer zelden blijft het bij één ongeluk: deze aanmerking hooren wij dikwijls maken; en inderdaad, menigmaal ook niet zonder grond! Gaat het iemand toch eerst tegen, dan volgt de eene rampſpoed vaak op den anderen: ziet dit in JOZEF: in haat bij zijne broederen vervallen, verkochten deze hem als ſlaaf; in een' ſtaat van dienstbaarheid werd hij een voorwerp van de minnenijd zijner Lijfvrouw; door hare valſche beſchuldiging geraakte hij in de ongunst van zijnen anderzins goeden Meester; deze liet hem in de gevangenis werpen, in een' akeligen kerker opſluiten, en daar zijn lot afwachten: en toen het zich dáár liet aanzien, alsof hij, door voorſpraak van een' zijner medegevangenen, een aanzienlijk man, bij deszelfs verheffing eerlang zijn ontſlag zou krijgen, werd hij van dezen vergeten, en ſcheen nu de hoop op uitkomst ook daarbij te moeten opgeven!

Hierbij wenschte ik U thans te bepalen, en daartoe zal ik

1. de Geſchiedenis, hiertoe betrekkelijk, kortelijk doorloopen; en voorts

2. daaruit eenige nuttige aanmerkingen trachten af te leiden.

Wij

Wij hebben JOZEF het laatst in den kerker gelaten, en gezien, hoe GOD ook in dezen zijnen nieuwen druk, ten bewijze van zijn onschuldig lijden, het zoodanig voor hem beschikte, dat zijn lot tegen alle verwachting zeer dragelijk werd; daar de overste van het gevangenhuis hem tot eenen verzorger der gevangenen aanstelde, waardoor hij dadelijk meerder vrijheid bekwam. Dáár nu in dien post gesteld, als ware hij meer een oppasser, dan een eigenlijk gezegde gevangene, gebeurde er iets, hetwelk den grond legde tot eene gunstige verandering in zijne omstandigheden voor het toekomende, waarin GODS voorzienigheid de hand had, gelijk wij in den loop der Geschiedenis naderhand zullen zien, en hetgeen derhalve onze geheele aandacht verdient.

Twee voorname Heeren, in de eerste ambten aan het hof geplaatst, hadden zich tegen den Koning van *Egypte* vergrepen: de eene, *de Schenker des Konings* genoemd, had het toezigt over den drank; de andere, de overste *der Bakkeren* geheeten, over de spijze van 's Konings tafel. Beide deze Heeren waren kamerlieden van den adellijken

stand;

ſtand; en daaruit kunnen wij zien, hoe grootsch de aanleg van het hof was, hoe men zich dáár niet vergenoegde met gewone hofmeesters, maar ſoortgelijke bedieningen aan de eerſte rangen verbond.

Waarin de misdaad van beide beſtaan hebde, wordt niet gemeld; „ *zij zondigden*," zegt het Verhaal (*d*), „ *tegen hunnen Heer*, „ *tegen den Koning van Egypte.*" Nalatigheid in hun ambt zou hen reeds ſchuldig gemaakt hebben aan 's Vorſten misnoegen; want zoodra men zijne verheffing aan de gunst van eenen Koning te danken heeft, is men verpligt hem in alles getrouw te dienen; dan dit ſchijnt het geval hier niet geweest te zijn: trouwens, met ſommige Rabbijnen te gaan ſtellen, dat de Koning op deze zijne twee hovelingen toornig werd, omdat hij eene vlieg in zijn' drank en een' enkelen korrel zand in het brood ontdekte, loopt in het ongerijmde, en zou waarlijk den Vorst geene eer hebben aangedaan. Neen, het is meer te vermoeden uit het ambt, hetwelk zij bekleedden; dat zij het voornemen gehad hebben, om den Koning te vergeven, en daartoe het eene of andere, dat voor zijne gezond-

(*d*) vs. 1.

zondheid en voor zijn leven hoogst schadelijk moest wezen; in zijne spijs en zijnen drank vermengd hadden, of zulks voornemens waren te doen, hetgeen welligt nog tijdig ontdekt werd; want dat de Koning het dadelijk hebbe ingekregen, en zich daarop werkelijk ongesteld gevoelde (gelijk anderen gissen); daarvoor vinden wij geenen grond; maar veeleer het tegendeel uit het gedrag des Konings, naderhand omtrent den drankverzorger gehouden.

Hoe het zij, het sterk vermoeden, dat er zulk een toeleg mogt hebben plaats gehad, maakte 's Koning gramschap gaande, en was van zulk een gevolg, dat FARAO (want zoo heette de Koning van *Egypte*) beiden in den kerker liet sluiten, en wel in datzelfde gevangenhuis, daar JOZEF gevangen was. (*e*)

Dáár geplaatst als staatsgevangenen, totdat hunne zaak nader zou onderzocht zijn, werd aan JOZEF bijzonder opgedragen, om hen als lieden van rang behoorlijk op te passen; en wel werd hem dat toezigt opgedragen en aanbevolen door *den Overste der trawanten*; gelijk er uitdrukkelijk aangeteekend staat, (*f*) dat is door POTIFAR, den Heer van JOZEF, die

(*e*) vs. 3. (*f*) vs. 4.

die hem had laten gevangen zetten: dus niet door den *Cipier*, den opziener van het gevangenhuis, van wien wij in het vorige Hoofdstuk melding hebben hooren maken. (g) — Deze bijzonderheid moet onzer oplettendheid niet ontsnappen; want daaruit zien wij, dat POTIFAR al merkelijk van zijn misnoegen tegen JOZEF moet zijn terug gekomen, daar hij de gunst van den oversten der gevangenen aan JOZEF bewezen, met hem als een' verzorger deszelven aan te stellen, niet alleen goedkeurde, maar ook in persoon des te sterker deed voorkomen, door hem twee zulke eerste beambten ten verzorger over te geven, iets, waarmede hij zeker hem niet weinig vereerde; hetzij dan, dat hij daartoe kwam door de herinnering van JOZEFS goed gedrag in de besturing van zijne huishouding, gedurende den tijd, dat hij hem als slaaf diende; hetzij hij nu meer begon in te zien, dat de beschuldigingen, tegen JOZEF door zijne vrouw ingebragt, van allen grond ontbloot waren; waardoor hij zijne haastigheid, en het ongelijk, daardoor zijnen braven huisknecht aangedaan, bedektelijk zocht te vergoeden; terwijl de voorzigtigheid hem niet raad-

(g) Zie aldaar vs. 21 verv.

raadde, om dit langs een' anderen weg te doen, te weten, door hem geheel uit de gevangenis te ontslaan, hetgeen hem in gevaar zou brengen, om zijne huisselijke rust te storen.

Zoo toonde GOD al weder met JOZEF te zijn. Ondertusschen verliep er reeds een lange tijd, eer men het regte kon te weten komen nopens datgene, waarmede deze twee aanzienlijke gevangenen betigt waren; trouwens, het Verhaal meldt: „ *en zij waren* „ (*sommige*) *dagen in bewaringe.*" (*h*) Het woord *sommige* staat in den grondtekst niet; men kan derhalve met achterlating van hetzelve lezen: „ en zij waren *dagen* in bewa- „ ring," dat is, zeer lang. — Sommigen nemen dit, ik weet niet op wat grond, voor een geheel jaar: hoe het zij, men ziet hieruit, hoe men bij het onderzoek er niet los over heen liep, hoe men er den tijd behoorlijk toe nam, om alles in te winnen, wat er voor en tegen de beschuldiging was, ten einde daarover naderhand in regtmatigheid het vonnis te kunnen vellen, ten bewijze, dat men zelfs onder een Heidensch bestuur niet willekeurig te werk ging, ook niet in zaken;

(*h*) vs. 4.

ken, waarin de Koning in perſoon betrokken was.

Nu, in dien tijd, dat zij daar opgeſloten waren, daar reeds lang gezeten hadden, het regtsgeding genoegzaam afgeloopen was, en het vonnis oogenblikkelijk ſtond opgemaakt te worden, gebeurde het, dat beide hovelingen, in *een*' en *denzelſden nacht*, ieder een' zeer zonderlingen droom had, in eenige omſtandigheden overeenkomende, doch in andere weder verſchillende, „ *elk eenen droom*," zoo als naderhand de zaak uitviel, „ *overeenkomſtig de* „ *beduidenis van zijn' droom, zoowel de Schen-* „ *ker als de Bakker van den Koning van* „ *Egypte, die thans in den kerker waren.*" (*i*)

Uit den ſlaap ontwaakt, hadden deze droomen eenen zigtbaren indruk op hen gemaakt; zij waren er over aangedaan; konden die niet uit hunne gedachten zetten, en deelden ze waarſchijnlijk aan elkander mede; er onderling over ſprekende, wat deze toch mogten beduiden, daar zij die op denzelſden tijd gehad hadden, en dezelve zoo kennelijk op hunne omſtandigheden zagen.

In die verlegenheid komt JOZEF, naar gewoonte, 's morgens bij hen, om te hooren, waar-

(*i*) vs. 5.

waarin deze hovelingen voor dien dag zijnen dienst noodig hadden: op het eerste gezigt vindt hij beide zeer ongerust, bitter ontsteld: hij vraagt hun op eene bescheidene wijze naar de reden daarvan, op een' toon, welke waarschijnlijk zijne deelneming in hunne bekommernis uitdrukte, en te gelijk zijnen wensch insloot, om in staat te zijn, hun daarin eenige verlichting aan te brengen.

Daar zij hem nu reeds in zijn goed karakter kenden en vrij gemeenzaam met hem geworden waren, maakten zij geene zwarigheid, om hem de zaak te openbaren: zij hadden beiden dien nacht een' zonderlingen droom gedroomd, welken zij begrepen, dat van gevolgen konden zijn; doch dewijl zij niet in de gelegenheid waren, om die, door lieden, in het verklaren van droomen ervaren, (gelijk men waande, dat er genoeg in *Egypte* waren, die zich op de sterrewigchelarij toeleiden) te kunnen laten uitleggen, zeggen zij, dat hun dat niet weinig bekommerde, daar zij in het onzekere waren, wat er de uitslag van zijn mogt. (*k*) „ *Wij hebben*" zeggen zij, „ *een' droom gedroomd, en daar* „ *is niemand, die hem kan uitleggen.*"

Zoo

(*k*) vs. 8.

Zoo tracht de mensch in het toekomstige van zijn lot te zien, zonder te begrijpen, dat zulks, met veel wijsheid en goedertierenheid van GOD, voor hem verborgen is!

JOZEF dit vernemende, zoekt deze hovelingen terstond zoo veel mogelijk op te beuren: „ *zijn*," zeide hij, „ *de uitleggingen* „ *niet van* GOD?" „ Laat dit," wil hij zeggen, „ u niet ontmoedigen, dat gij op dit „ oogenblik hier geenen van deze droomuit- „ leggers bij u hebt; de ware meening van „ hetgeen gij gedroomd hebt kan GOD alleen „ u onfeilbaar verklaren: menschen, hoe „ schrander ook, kunnen met geene volko- „ mene zekerheid het toekomstige ontdek- „ ken, zoo hun dit van hooger hand niet „ ontdekt wordt! Van hier, dat gij u wel- „ ligt gevallen zult kunnen herinneren, waar- „ in soortgelijke uitleggingen door de uit- „ komst gelogenstraft zijn: intusschen, *ver-* „ *telt ze mij toch!* (*l*) Ik geef mij voor zulk „ een' droomverklaarder niet uit, maar het „ zou welligt kunnen gebeuren, dat de Hee- „ re mij daar iets meer van ontdekte, dan „ gij er thans in ziet; dat is meer gebeurd: „ in onze aartsvaderlijke Geschiedenissen heb- „ ben

(*l*) vs. 8.

„ ben wij daar wel eens voorbeelden van
„ gehad, en mogt dat het geval zijn, dan
„ zoudt gij op deze mijne verklaring met
„ meer grond kunnen aangaan, dan dat gij
„ die van elders hadt bekomen."

Een ieder ziet, dat JOZEF hier niet op eigene kracht ſteunde, maar op een' hoogeren invloed; en wat ongerijmdheid is er in, om te ſtellen, dat hij bij zich zelven een ſtil vertrouwen voedde, dat de Godheid hem hierin welligt haren bijſtand zou kunnen bieden, en dit tot een middel laten verſtrekken, om in het ongeluk, waarin hij zich thans bevond, eene gunſtige omwending op de eene of andere wijze te kunnen maken?

De ſtaatsgevangenen, die zeer zeker in zijn gedrag al hadden opgemerkt, dat hij een jongeling was vol van de vreeze GODS, en die daarvan ook nu weder in dit zijn voorſtel een bewijs hadden, vonden geene zwarigheid meer, zich daarover nader met hem in te laten.

De Opperſchenker was de eerſte, die het woord opnam; „ *toen vertelde*," lezen wij, „ *de overſte der Schenkeren* JOZEF *zijnen* „ *droom, en zeide tot hem...*" (*m*) Dit voor-

(*m*) vs. 9, 10, 11.

voorſtel is zeer bevattelijk; in den ſlaap werd aan den Schenker een ſtaande wijnſtok vertoond met drie loten, welke pas geſneden ſchenen; deze ranken zag hij uitloopen, bloeijen, de vrucht zich zetten, zwellen, rijpen; — alles ging hier ſchielijk toe, gelijk zulks in droomen meer plaats heeft: voor het overige was er niets onnatuurlijks in. — Daarop verbeeldde hij zich, dat hij voor FARAO ſtond, met zijn' gewonen beker in zijne hand; dat hij daarin het ſap van de druiven uitdrukte, met water mengde, en dien beker daarop den Koning aanbood.

Dit beeld is hier zeer ſchoon; hoewel de wijn in *Egypte* verboden was, gebruikte men daar echter het verſche druivennat, dat door de hitte ſpoedig een aangenaam zuur aanneemt, met water gemengd tot verfriſſching: en wijl de druif er ſchaars valt, kunnen wij er ons nog minder over verwonderen, dat de verſche moſt dáár een koninklijke drank was.

Naauwelijks vernam JOZEF dezen droom, of hij voelde zich van hooger geest verlicht, om er de uitlegging aan te geven: „ *Toen* „ *zeide* JOZEF *tot hem: dit is zijne uitleg-* „ *ging: de drie ranken zijn drie dagen...*"(*n*)

Wat

(*n*) vs. 12, 13.

Wat gij daar gedroomd hebt, wil hij zeggen, heeft zijn uitzigt op uwe herſtelling in uwen vorigen post, en dat zal binnen drie dagen plaats hebben!

Merkt hier op, hoe ſtellig JOZEF zich uitlaat; zoo zou een gewaande droomuitlegger nimmer hebben durven ſpreken; bij dien zou het zeer zeker geweest zijn: „*na eenigen* „ *tijd* zal dat uw lot wezen;" en achter deze uitlegging had hij zich lang, zeer lang kunnen verſchuilen.

Neen, JOZEF hield zich van de uitkomst volkomen verzekerd, en daarom doet hij, ter meerdere gerustſtelling van den Schenker, daar dit verzoek bij: „ *doch gedenk mijner bij u* „ *zelven, wanneer het u wèlgaan zal, en* „ *doe toch weldadigheid aan mij; en doe mij-* „ *ner melding bij* FARAO, *en maak, dat ik* „ *uit dit huis kome...*" (*o*) „ Om één ding „ bid ik u wel ernſtig," wil JOZEF zeggen, „ als gij in uw vorig ambt zult herſteld zijn, „ hetgeen zeker zal geſchieden, vergeet mij- „ ner dan toch niet; maar laat uwe voor- „ ſpraak op de eene of andere wijze daartoe „ ſtrekken, dat ik uit deze gevangenis mag „ ontſlagen worden; ik ben geen ſlaaf van „ ge-

(*o*) vs. 14, 15.

„ geboorte, maar men heeft mij verraderlijk
„ aan mijnen vader ontſtolen, en naar dit
„ land overgebragt. Daarenboven heb ik mij
„ in dezen verachten ſtaat nooit zoo ſlecht
„ gedragen, dat ik zoude verdiend hebben,
„ hier in dezen kerker geplaatst te worden:
„ liep het ooit iemand onſchuldig tegen, zoo
„ ben ik het! Wat gij in dezen aan mij doet,
„ daaromtrent durf ik u verzekeren, dat gij
„ het u nimmer beklagen zult, mij deze
„ gunst bewezen te hebben."

Verder liet JOZEF zich niet uit, en dat was zeer voorzigtig; want door te verhalen, dat zijne broeders hem aan de *Ismaëlietiſche* kooplieden verkocht hadden, zou dezen in het vervölg dikwijls zeer nadeelig hebben kunnen zijn: immers, wie moest geen' innigen afkeer gevoelen van zulke ſnoode booswichten! Ook was het niet raadzaam, het geval, dat hij met POTIFARS huisvrouw gehad had, zoodanig op te geven, als het zich inderdaad had toegedragen; daardoor zou hij haar bij de wereld ten toon geſteld, en POTIFARS gramſchap weder op nieuws gaande gemaakt hebben.

De droom van den Schenker dus gunſtig uitgelegd zijnde, werd de opziener van 's Konings ſpijze mede opgewekt, om met den zij-

nen voor den dag te komen; deze had vele gelijkheid met de vorige, doch was in eenigen opzigte ook daarvan onderscheiden: hij bestond hierin: „ *Ik was ook in mijnen droom,* „ *en ziet, drie getraliede korven* . . ." (*p*) Daar de Schenker van drie wijngaardranken gedroomd had, droomde de Bakker van drie korven of manden, welke hij zich verbeeldde naar den Koning te brengen: in de bovenste was allerlei soort van fijn gebak, het edelste voor 's Konings tafel; maar wijl hetzelve waarschijnlijk bloot lag, vielen de vogelen, terwijl hij de korven over straat droeg, op dezelve neder en aten het op. — Uit een *Egyptisch* gebruik dit te willen ophelderen, waarbij de mannen soortgelijke manden op het hoofd dragen, terwijl de vrouwspersonen die op een' der schouderen torschen, is geenszins te ver gezocht; het bevestigt in alle geval het natuurlijke van het voorstel, hoewel het een droom zij.

Jozef dit nachtgezigt vernomen hebbende, gaf daaraan de volgende uitlegging: „ *de drie* „ *korven zijn drie dagen; binnen nog drie* „ *dagen zal* FARAO *uw hoofd verheffen van* „ *u, en hij zal u aan een hout hangen, en* „ *het*

(*p*) vs. 16, 17.

„ *het gevogelte zal uw vleesch van boven u*
„ *eten.*" (*q*) Binnen drie dagen zou ook *zijn* lot beslist worden, maar tot zijn ongeluk; de Koning zou hem het hoofd laten afslaan, en het ontzielde lichaam worden opgehangen, om tot een aas voor de vogelen te strekken.

In dat opzigt was het verheffen des hoofds onderscheiden van dat des eersten; en wanneer wij ons herinneren, dat de Egyptenaars de gewoonte niet hadden, om misdadigers levend te laten ophangen, maar eerst te onthalzen, zoo zien wij, hoe wij aan deze uitdrukking geen ander denkbeeld kunnen hechten.

Ieder ziet intusschen weder, hoe zeker JOZEF van den uitslag moet geweest zijn, daar het anders voor hem beter ware geweest, zich ook hierover zoo stellig niet uit te laten; en inderdaad, zóó als hij deze droomen had verklaard, viel de zaak ook uit ten bestemden tijde: immers, zegt het Verhaal, „ *het ge-*
„ *schiedde ten derden dage, ten dage van*
„ *'s Konings geboorte...*" (*r*) Het vonnis, te voren waarschijnlijk reeds geveld, behaagde den Koning op zijn geboortefeest ten uitvoer te laten brengen: dit moge naar een *Egyp-*

(*q*) vs. 18, 19. (*r*) vs. 20—22.

Egyptisch gebruik geweest zijn, maar verraadt geen' uitgelezen', geen' fijnen ſmaak: het ſchijnt zelfs wreed te wezen op een' feest- en vreugdedag te ſtraffen, waarop het veel edeler en koninklijker zou geweest zijn, genadegiften dan ſtraffen uit te deelen!

Zoo was dan de Bakker ſchuldig bevonden omtrent zijne misdaad, waarin die dan ook beſtaan hebbe, en naar verdienſten geſtraft: de Schenker, onder een valsch vermoeden gelegd hebbende, in vorige eer herſteld.

Maar welke gevolgen had dit nu voor JOZEF? Het Verhaal luidt in het ſlot: „ *doch de* „ *overſte der Schenkeren gedacht niet aan* JO„ ZEF, *maar vergat hem.*" (s). De dienst, welken JOZEF hem bewezen had, was hij ras vergeten; hij dacht zelfs niet meer aan hem. Of nu de drukte van zijn ambt daarvan de oorzaak was, dan wel, dat hij zich ſchaamde de zaak van een' gemeenen ſlaaf zich aan te trekken; of dat hij het liefst mijdde, om POTIFAR geen ongenoegen te geven, kunnen wij met geene zekerheid zeggen: het is echter niet te ontkennen, dat hij daarin geenszins edelmoedig handelde; want het is in grooten meer te misprijzen, dan in minderen,

(s) vs. 23.

ren, als zij in de gelegenheid zijn om de onſchuld te kunnen redden, en zulks niet doen, vooral, als zij door ontvangene dienſten daartoe hope gegeven hebben, gelijk hier het geval was. Maar de wereld heeft daarvan meer voorbeelden opgeleverd, en daaruit ziet men, hoe dwaas het dikwijls is, vleesch tot zijnen arm te ſtellen!

Dan genoeg wegens het Geſchiedverhaal; trachten wij nu daaruit nog het eene en andere ter leering af te leiden.

* *

1. Leeren wij hier, dat een hooge ſtaat in de wereld niemand beveiligt voor ongeluk; integendeel, dat hoe meer verheven in aanzien, menigmaal de vernedering des te dieper, de val zoo veel te lager is. De eerſte beambten aan het hof van *Egypte*, de overſte der Schenkers en der Bakkers, vonden wij hier in het gevangenhuis, de eerſte zelfs geheel onſchuldig, gelijk naderhand gebleken is.

Dat lot heeft ook anderen getroffen: HAMAN mogte nog zoo groot zijn aan het *Perziſche* hof en dáár alles genoegzaam willekeurig beſturen; ten laatſte moest hij nogtans zijn le-

leven aan de galg eindigen: dit had hij zeker aan zijne trotschheid te danken, en daarin ſtrekt hij tot eene baak voor allen, die, in aanzien verheven, zich zoo veel laten voorſtaan, en meenen, dat zij aan niemand rekenſchap van hunne daden verſchuldigd zijn.

Ondertusſchen hebben ook deugdlievende menſchen hetzelfde lot wel eens moeten ondervinden: denkt hier om DANIËL, een voorbeeld waarlijk van zuivere Godsvrucht; door NEBUCADNEZAR tot een' heerſcher over het ganſche landſchap van *Babel*, tot een' overſten der overheden over alle de wijzen van dat Rijk verheven, (*t*) en naderhand door DARIUS in dat aanzien bevestigd, zoo zelfs niet nog grooter gemaakt, kon hij het evenwel niet ontgaan, in ongunst van den laatstgemelden Vorst te vallen, met dat gevolg, dat deze hem, aan wien hij wegens zijn goed beſtier zoo veel verpligting had, waardoor de bloei van het Rijk niet weinig bevorderd werd, den leeuwen deed voorwerpen, in de hoop, dat hij ſpoedig door dezelve zoude verſcheurd worden! (*u*)

Dit make een ieder uwer bedachtzaam, om, als GOD hem in een' ſtaat van aanzien ge-

(*t*) *Dan.* II: 48. (*u*) *Dan.* VI.

gesteld heeft op aarde, waarin hij stil en vergenoegd kan leven, nimmer met zijn lot ontevreden te wezen; hoe onafhankelijker men van anderen is in de wereld, hoe gelukkiger; hoe meer belang men stelt om uit te schitteren in eer, hoe meer onrust men zich op den hals haalt: want alles hangt dikwijls van de grilligheid diergenen, wien men zijne bevordering te danken heeft, af; en welk mensch is in staat, om die altijd te kunnen voorkomen, zich daarvoor te hoeden?

En daarom, neemt deze lessen met u, bevat ze in goud, en laat ze gedurig voor uwen geest zijn: „ tracht niet naar hooge dingen, „ maar voegt u tot de nederige; zijt niet „ wijs in uwe eigene oogen. Vertrouwt niet „ op Prinsen, op 's menschen kind, bij het- „ welk geen heil is. Zijn geest gaat uit, „ hij keert wederom tot zijne aarde: te dier- „ zelfde dagen vergaan zijne aanslagen. Wel- „ gelukzalig is hij, die den GOD JAKOBS tot „ zijne hulpe heeft, wiens verwachting op „ den Heere zijnen GOD is, die den hemel „ en de aarde gemaakt heeft, de zee en al „ wat in dezelve is, die trouwe houdt in „ eeuwigheid." (*v*)

2. Bei-

(*v*) *Rom.* XII: 16. *Ps.* CXLVI: 3—6.

2. Beide deze hovelingen, van wie wij zoo even ſpraken, hadden in de gevangenis zeer zonderlinge droomen, welke naar JOZEFS uitleggingen letterlijk uitkwamen. Hieruit kunnen wij leeren, hoe GOD in den ſlaap door gezigten wel eens gewoon was voor de ooren der menſchen te ſpreken; nu eens, om hen van zijne wegen te onderrigten; dan weder, om hen te verſchrikken, om hen te beſtraffen, om den mensch te doen afzien van zijn ſnood gedrag, en den trots der hoogmoedigen te verzoenen, naar de aanmerking van ELIHU in het Boek van JOB. (*w*) Daarvan hebben wij, behalve deze, meer andere voorbeelden; neemt dat van JAKOB: hij droomde, en ziet, eene ladder was geſteld op aarde, welker opperſte aan den hemel raakte, langs welke de Engelen GODS op- en nederklommen: een kennelijk beeld van de gemeenſchap, welke er beſtaat tusſchen den hemel en de aarde, en hoe GOD in den weg zijner voorzienigheid een wakend oog houdt over het belang der zijnen. (*x*) Zoo had NEBUKADNEZAR mede eens een' zonderlingen droom gehad, die hem zelfs ontgaan was, welken DANIËL den Koning naderhand wist

(*w*) Hoofdſt. XXXII: 14—17. (*x*) *Gen.* XXVIII.

wist te zeggen en uit te leggen. (*y*) Ook weten wij, dat een groot deel der oude Openbaring door droomen geſchiedden.

Intusſchen moeten wij daarom aan alle droomen geen geloof ſlaan: immers in zijnen tijd zeide SALOMO reeds, „ dat in veelheid „ der droomen ijdelheden zijn;" (*z*) dat is te zeggen, dat zij niets te beteekenen hebben: gelijk de verſtandige navolger van SALOMO, JEZUS SYRACH, er daarom ook deze aanmerking op maakt: „ gelijk een, die naar „ de ſchaduwe grijpt, en de winden najaagt, „ alzoo is hij, die droomen gadeſlaat." (*a*) En inderdaad, men ga ſlechts met de ondervinding te rade; hoe vele droomen blijven er niet onvervuld! welke zotte en belagchelijke dingen haalt men zich daarbij niet dikwijls in het hoofd, doorgaans de gevolgen van zwaarmoedige en andere gedachten, welke men over dag gehad heeft; en GOD zou in zulke beuzelachtige dingen de hand hebben? Wie kan dat van een wijs Beſtuur vermoeden, vooral in een' tijd, waarin wij langs andere wegen zulk een duidelijk onderrigt kunnen bekomen, zoo door de gezonde rede, als door den Bijbel?

Voor

(*y*) *Dan.* II. (*z*) *Pred.* V: 6. (*a*) Hoofdſt. XXXIV: 2.

Voor het overige wil ik daarmede niet zeggen, dat iemand niet wel eens een' bijzonderen droom zou kunnen hebben, ſtrekkende te zijner waarſchuwing; offchoon ik echter, om de aangevoerde reden, geloof, dat die voorbeelden niet zeer menigvuldig kunnen wezen; evenwel zijn er zekere gevallen, welke ons door geloofwaardige mannen zijn opgeteekend en in geſchrifte nagelaten, die wij kwalijk onzer aandacht kunnen weigeren. (*b*)

Ondertusſchen houde men hier welligt het veiligſte dezen middelweg: men erkenne, dat bovennatuurlijke waarſchuwingen door droomen niet volſtrekt onmogelijk zijn; vermijde echter hier al te groote bijgeloovigheid en toegevendheid aan bijgeloof; maar vermijde ook ontijdig met iemand te ſpotten, die in eenigen droom, of iets dergelijks, eenig gewigt ſtelt. (*c*)

3. Maar,

(*b*) Zoo verhaalt GROTIUS, bij voorbeeld, elders, dat iemand eens, zonder Grieksch te kennen, eenige Grieksche woorden droomde, dezelve in het Fransch na het ontwaken opſchreef, en ſtraks van derzelver beteekenis door den ouden SALMASIUS onderrigt wordende, dat hij uit zijn huis moest vertrekken, indien hij zijn leven wilde bewaren, dit deed, terwijl zijn huis den volgenden dag inſtortte. MEBIUS, Aartsvaderlijke Geſch. D. III, bl. 127.

(*c*) MEBIUS.

3. Maar, terwijl ik van droomen ſpreek, valt mij iets bij, waarover ik u nog kortelijk wilde onderhouden: het is dit, dat wij bij droomen, als anderzins, nooit te nieuwsgierig moeten zijn naar derzelver beduidenis, om te weten te krijgen wat ons lot zal wezen, of wat ons in het vervolg ſtaat over te komen: zulk eene voorwetenſchap zou nooit goed of voordeelig, maar veeleer ſchadelijk zijn. Trouwens, wisten wij zeker, dat ons een aanmerkelijk geluk te wachten was, ons verlangen naar hetzelve zoude dikwerf zoo bovenmatig wezen, dat wij de genoegens, welke wij vooraf nog konden genieten, door ongeduld niet zouden ſmaken: keeren wij het geval om, dat wij zeker wisten, dat ons een groot ongeluk voor de deur ſtond, wij zouden ons daarover vroeger gaan bekommeren, dan noodig was; alle onze dagen zouden dagen van druk en tegenſpoeden worden. Men trachte dan nimmer de gordijn op te ſchuiven, waarachter ons lot voor het toekomende door eene wijze hand verborgen is: willen wij iets weten, laat ons dáárop uit zijn, om tot die verzekering te geraken, „ dat wij „ verzoend zijn met GOD door onzen dierba„ ren Verloſser." Laat er dan gebeuren wat er wille, zoo kunnen wij gerust zijn, dat er

geen haar van ons hoofd vallen zal zonder den wil van onzen Hemelschen Vader; dat alles in zijne hand zal moeten medewerken ten goede: immers deze GOD is dan onze GOD, eeuwig en altoos; Hij zal ons leiden in, aan en over den dood!

4. Nog ééne aanmerking, en dan willen wij eindigen; zij is deze: diensten, welke wij aan anderen bewijzen, moeten nimmer geschieden met inzigt op vergelding; want daarin wordt men ligt te leur gesteld en bedrogen. Denkt er altijd om, wat gij heden gehoord hebt: „ *de overste der Schenkeren gedacht niet aan* JOZEF, *maar vergat hem*;" beleedigingen worden zelden vergeten, maar weldaden te veel: dit verraadt grootelijks het gebrek aan deugd in de wereld, hetgeen wij nooit genoeg kunnen betreuren: immers van waarlijk brave menschen heeft men zulks nooit te wachten.

Intusschen is het allerschandelijkst, weldaden te ontvangen, en die nimmer te vergelden: niets toch is snooder dan ondankbaarheid! De Ouden waren gewoon te zeggen, en het is waarachtig: „ die drek werpt in „ een' put, waaruit hij gelaafd is — die zij„ nen weldoener met ondank vergeldt — is „ waardig, dat hij eeuwig dorst lijde."

Spie-

Spiegel u hieraan, mijn Christen! Hebt gij ooit van iemand een' goeden raad gekregen, hebt gij u daarbij wèl bevonden, houd dien altoos in waarde; merk hem aan als den bevorderaar van uw geluk; bid GOD, dat Hij hem daarvoor wille zegenen!

Heeft GOD u zoo veel goeds bewezen — en hoe veel ſchenkt Hij ons niet dagelijks? — laat het altijd ſtrekken, om uwe harten hoe langer hoe meer aan Hem en zijn' zaligen liefdedienst te verbinden; hier moet het zijn: „ wie onderſcheidt u, en wat hebt gij, „ dat gij niet ontvangen hebt, en daar gij het „ ontvangen hebt, waarom zoudt gij roemen als „ of gij het niet ontvangen hebt?" en daarom:

Dankbaarheid! ſtier gij mijn ſchreden, waar ik ga,
Totdat GODS raad mij roept tot ſterven;
Doe dan met uw Hallelujah
Mijn ziel een' wisſen troost verwerven:
Zoo moge in ſtervens-angst en pijn
De dankbaarheid mijn laatſte doodſnik zijn!

Amen.

XI.

DE DEUGD UITMUNTEND BELQOND.

TEKST.

Genes. XLI: *vs.* 38—46.

„ Zijt te allen dage in de vreeze des Hee-
„ ren, want zekerlijk, daar is eene beloo-
„ ning, en uwe verwachting zal niet worden
„ afgesneden;" dus luidt de gewigtige her-
innering van SALOMO, *Spr.* XXIII: 17, 18.
De vromen hebben in de wereld dikwijls met
zeer vele wederwaardigheden te worstelen,
terwijl men niet zelden ziet, dat den deug-
niet den eenen zegen op den anderen voor
het uitwendige te beurt valt: dit moet GODS
volk niet moedeloos maken; integendeel be-
hooren zij zich in zulke wegen van beproe-
vingen steeds te herinneren, dat, wanneer zij
in het goede volharden, ook de verdrukking
eenmaal zal bevonden worden, in GODS hand,
voor hen ten goede te zullen medewerken.
O ja! daar is *eene belooning*, want daar is

een GOD, die de deugd bemint, voorſtaat, en vroeg of laat hare regtmatige vergelding doet erlangen. Immers, „ wie is gelijk den „ Heere, onzen GOD, die den geringen uit het „ ſtof oprigt, en den nooddruftigen uit den „ drek verhoogt, om te doen zitten bij de „ Prinſen, bij de Prinſen zijnes volks!" (*a*) Dit bewijzen de voorbeelden van DAVID, van MORDECHAI, bijzonder van JOZEF en CHRISTUS; voorbeelden, geſchikt, om het geloof van alle deugdlievenden te bevestigen, en met verlangen naar de heerlijkheid der verlosſing van GODS kinderen te doen uitzien; alsdan zal het blijken, hoe er licht gezaaid is voor den regtvaardigen, vrolijkheid voor den opregten van harte.

Bij een dezer voorbeelden wilde ik U thans bepalen; een voorbeeld, hetwelk ons in nadruk de aanmerking des ſchrijvers van het Boek der wijsheid zal ſtaven, wanneer hij van de wijsheid (de deugd) ſchrijft: (*b*) „ zij „ heeft den regtvaardigen niet verlaten, die „ verkocht was; zij voer met hem af in den „ put; en in de banden heeft zij zich zijner „ niet onttrokken, maar bleef bij hem, tot- „ dat zij hem den ſchepter des koningrijks „ bragt."

TEKST.

(*a*) *Pſ.* CXIII: 5, 7, 8. (*b*) Hoofdſt. X: 13, 14.

TEKST.

Genes. XLI: *vs.* 38—46.

ZOO ZEIDE FARAO TOT ZIJNE KNECHTEN: ZOUDEN WIJ WEL EENEN MAN VINDEN ALS DEZEN, IN DEN WELKEN GODS GEEST ZIJ?

DAARNA ZEIDE FARAO TOT JOZEF: NAARDIEN GOD U DIT ALLES HEEFT KOND GEDAAN, ZOO IS ER NIEMAND [ZOO] VERSTANDIG EN WIJS, ALS GIJ.

GIJ ZULT OVER MIJN HUIS ZIJN, EN OP UW BEVEL ZAL AL MIJN VOLK [DE HAND] KUSSEN; ALLEEN OP DEZEN TROON ZAL IK GROOTER ZIJN DAN GIJ.

VOORTS SPRAK FARAO TOT JOZEF: ZIET, IK HEB U OVER GANSCH EGYPTELAND GESTELD.

EN FARAO NAM ZIJNEN RING VAN ZIJNE HAND AF, EN DEED HEM AAN JOZEFS HAND, EN LIET HEM FIJNE LINNEN KLEEDEREN AANTREKKEN, EN LEIDE EENE GOUDEN KETEN AAN ZIJNEN HALS.

EN HIJ DEED HEM RIJDEN OP DEN

TWEEDEN WAGEN, DIEN HIJ HAD, EN ZIJ RIEPEN VOOR ZIJN AANGEZIGT: KNIELT! ALZOO STELDE HIJ HEM OVER GANSCH EGYPTELAND.

EN FARAO ZEIDE TOT JOZEF: IK BEN FARAO; DOCH ZONDER U ZAL NIEMAND ZIJNE HAND OF ZIJNEN VOET OPHEFFEN IN GANSCH EGYPTELAND.

EN FARAO NOEMDE JOZEFS NAAM ZAPHNATH PAANEAH, EN GAF HEM ASNATH, DE DOCHTER VAN POTIPHERA, OVERSTE VAN ON, TOT EENE VROUW, EN JOZEF TOOG UIT DOOR HET LAND VAN EGYPTE.

JOZEF NU WAS DERTIG JAAR OUD, ALS HIJ STOND VOOR HET AANGEZIGT VAN FARAO, KONING VAN EGYPTE, EN JOZEF GING UIT VAN FARAO'S AANGEZIGT, EN HIJ TOOG DOOR GANSCH EGYPTELAND.

De voorgelezene Tekst behelst de ontwikkeling van GODS weg, met JOZEF gehouden: wie had zulk eene uitkomst kunnen verwachten na zoo veel druk en tegenspoed? Bij de onderscheidene tooneelen van rampen

en

en onheilen, welke bij verzwaring telkens op elkander volgden, konden wij ons in een zeker opzigt wel voorſtellen, dat GOD eenmaal de goede zaak zoude handhaven, daar zijne goedheid en regtvaardigheid niet zouden gehengen, dat de deugd op den duur onderdrukt werd; maar zulk eene uitkomst, als wij in den Tekst ontmoeten, konden wij ons kwalijk voorſtellen; toen wij hem in de gevangenis overgebragt zagen, konden wij ons zeker niet verbeelden, dat de trappen, langs welke men hem in den kerker afleidde, eenmaal zouden ſtrekken, om hem te doen opklimmen tot de hoogſte eere!

Zoo zeker is het, dat GODS weg is in de zee, zijn pad in de diepte, en dat zijne voetſtappen niet worden ontdekt! Zoo onloochenbaar is het, dat de Heere alles wonderbaar weet uit te voeren op zijnen tijd, dat wij ons de belooning der deugd nimmer heerlijk genoeg kunnen verbeelden!

Komt, beſchouwen wij weder

vooraf, het Geſchiedverhaal in het verband met het voorgaande; en

hierna eenige bijzonderheden in hetzelve voorkomende, tot onze nadere leering en ſtichting.

Twee

Twee volle jaren bleef JOZEF nog in de gevangenis, nadat de onerkentelijke Schenker reeds in eer en aanzien herſteld was: dat zullen wel bittere jaren geweest zijn! Hoe dikwijls zal hij in dien tijd niet om zijn' ouden vader gedacht hebben; hoe menigmaal om alle de wederwaardigheden, welke, ſedert men hem aan zijne liefdezorg onttrok, zijn deel geworden waren! Wat zal GODS weg met hem van dag tot dag niet hoe langer hoe duisterder geworden zijn! — De éénige hoop op de voorſpraak van den Schenker, te zijner redding, ſcheen hij nu geheel te moeten laten varen; POTIFARS misnoegen, dacht hem, werd door den tijd nog niet gelenigd; de droomen, welke hij te voren gehad had van zijne aanſtaande meerderheid boven zijne broederen, die mogelijk hem nu en dan nog opbeurden, kwamen hem nu welligt ook voor niets te beduiden te hebben gehad: wat, bid ik u, bleef er in dien toeſtand toch voor hem over? Niets, Toeh! volſtrekt niets, — dan het vertrouwen op GOD; en zoo die ſteun hem ook ontvallen was, zoude hij ongetwijfeld in zijnen druk hebben moeten vergaan: daarmede alleen zal hij zich in de don-

ker-

kerſte oogenblikken nog eenigzins hebben kunnen opbeuren; en hoe dikwerf zal het dan niet wel geweest zijn: „ wat buigt gij „ u neder, mijne ziele! wat zijt gij onrustig „ in mij? hoop op GOD, want ik zal Hem „ nog loven!"

En ziet, hoe lang dit vertrouwen ook wierde geoefend en beproefd, zijne hope werd niet beſchaamd, daar de liefde GODS was uitgeſtort in zijn hart, en dezelve hem beſtendig bijbleef. Zoo vlieten beekjes door de wildernis, waarmede men zich kan verkwikken, al is het dan ook, dat men zich in de akelige eenzaamheid bevindt; zoo lichten de ſterren zelfs nog in den donkerſten nacht!

Hoe het zij, ook die twee naargeestige jaren loopen met GODS hulp ten einde, en nu zal het blijken, dat, als GOD lang genoeg bedroefd heeft, Hij zich dan ook weder weet te ontfermen met goedertierenheid.

En wat gaf daartoe wel aanleiding? Al weder een zonderling geval, gelijk alles hier wezenlijk in het bijzondere loopt. FARAO, de Koning van *Egypte*, had twee afzonderlijke droomen, welke kort op elkander volgden, en veel gelijkheid hadden: bij zijn ontwaken was hij geweldig over dezelve aangedaan en zeer ontſteld, daar zij hem beide

de

de gewigtigſte gebeurtenisſen ſchenen aan te duiden! Geen wonder derhalve, dat hij zeer verlangde, dat iemand hem den waren zin daarvan mogt verklaren; dit moet ons niet bevreemden, als men zich herinnert, dat men in dien tijd zeer veel met droomen op had, en er, zelfs bijgeloovig, ongemeen veel aan toeſchreef. Van hier, dat zeer velen, die zich op de ſterrewigchelarij toeleiden, er hun werk van maakten, om droomen uit te leggen; aan zulke zoogenoemde wijzen had *Egypte* vooral in die dagen geen gebrek, hoewel hunne kunst inderdaad op louter bedrog uitliep. — FARAO liet de voornaamſte van dien ſtand bij zich komen, alle de tooverenaars van *Egypte*, en alle de wijzen, die daarin waren; hij vertelde hun zijne droomen, maar deze lieten hem zoo wijs als hij was. (*c*) Dit maakte hem nog ongeruster, verlegener dan anders; dat moest, dacht hij, toch iets buitengemeens zijn, daar er onder alle die verſtandige mannen niemand was, welke daarin eenig doorzigt had, en het wagen durfde, den Koning daarover zijne meening te zeggen.

De overſte der Schenkers tot nu toe gezwegen

(*c*) vs. 8.

gen hebbende, altijd nog huiverig, om met de zaak van JOZEF, om welke reden dan ook, voor den dag te komen, vond deze gelegenheid te gunstig, dan dat hij daarvan te zijnen voordeele geen gebruik zoude maken. De steeds toenemende ontsteltenis des Konings opmerkende, dacht hij er nu vooral niet aan te zullen misdoen, al ware het, dat hij daarbij den Vorst te gelijk hetgeen er te voren gebeurd was weder te binnen bragt, met in zeker opzigt, van ter zijde, de voorspraak van eenen slaaf, eenen gevangenen, te zijn. Hij verhaalde dan den Vorst, dat, toen hij en de Bakker hadden gevangen gezeten, terwijl hunne zaak, waarover zij beschuldigd werden, voor het hof hangende was, zij beide ieder op éénen tijd, drie dagen vóór het vonnis geveld werd, een' zeer zonderlingen droom gehad hadden, waarover zij zich grootelijks verlegen vonden; doch dat er toen juist een slaaf in de gevangenis was, die hen daarin te regt hielp, en er zulk eene verklaring van gaf, dat zij beide het inderdaad ook zoo, naar de letter, op zijnen tijd zagen uitvallen. (*d*).

Naauwelijks had hij uitgesproken, of FARAO

(*d*) vs. 9 — 13.

RAO gaf dadelijk bevel, dat JOZEF voor hem zoude gebragt worden: oogenblikkelijk *haalde men hem uit den kuil, men schoor hem, en veranderde zijne kleeding.* (*e*) Hoe wèl JOZEF het anders ook in het gevangenhuis gehad hebbe, sedert zijne trouw aan den stokbewaarder was bekend geworden, zien wij echter hier, dat, schoon hij over dag ongeboeid was, men nogtans gewoon was hem 's nachts in een onderaardsch vertrek op te sluiten. Toen de boodschap van het hof kwam, was het vermoedelijk zeer vroeg in den morgen; immers JOZEF was toen nog in den kerker: men deed hem met allen spoed daaruit komen, liet hem het hoofd scheren en zijne kleederen verwisselen, ten einde zindelijk en schoon aan het hof te kunnen komen.

Alles ging met zoo veel haast toe, dat JOZEF inderdaad geen' tijd had, om bedaard na te gaan, wat dat alles beduidde, op welke gevolgen hij hier konde rekenen. — Zou de Schenker eindelijk ten goede aan hem gedacht hebben? dat kon wel het geval zijn; maar daarom had hij aan het hof nog niet noodig: genoeg was het, dat men hem dan slechts

(*e*) vs. 14.

ſlechts op vrije voeten geſteld had: het kon derhalve ook om wat anders wezen; maar wat het ook ware, dit liet hij bedaard aan de uitkomst over, en daaromtrent werd hij ook gelukkig niet lang in het onzekere gehouden.

„ *Hij kwam tot* FARAO." (*f*) Welk eene verandering! voor weinige oogenblikken in een' donkeren, naren kerker, — en nu in eene van pracht uitſchitterende zaal in het vorſtelijke paleis; kort te voren omringd van misdadigers, beladen met ketenen, — en nu voor het aangezigt van den magtigſten Alleenheerſcher, opgewacht bij zijne eerſte rijksgrooten, den voornaamſten ſtoet van adel: wat moet dat JOZEF niet getroffen, niet verbijsterd hebben! hoe menig een toch zou in zulke omſtandigheden niet grootelijks zijn onthutst geworden? „ Doch JOZEF had zelfs in zijne „ ſlavernij de vrijmoedigheid niet afgelegd, „ welke hij uit de tent van zijn' vader, den „ grooten herdersvorst, had medegebragt: „ noch zijne ſpraak, noch zijn gang, noch zijn „ gedrag was ſlaafsch; hij durfde (zegt een be„ roemd Schrijver) met eenen FARAO ſpreken.." „ En waarom zou hij ook vreesachtig geweest

(*f*) vs 14.

weest zijn? hij was zijner goede zaak, zijner onschuld bewust, en zoodanig een mensch behoeft, in een' eigenlijken zin, niemand te vreezen, dan GOD.

Naauwelijks was JOZEF voor 's Konings aangezigt gesteld, of FARAO sprak hem in dier voege aan: „ *Ik heb eenen droom gedroomd,* „ *en daar is niemand, die hem uitleg-* „ *ge; maar ik heb van u hooren zeggen,* „ *als gij eenen droom hoort, dat gij hem* „ *uitlegt.*" (*g*) Zoo wist JOZEF dan aanstonds, waarom de Koning hem had laten roepen, en wat hij van hem begeerde.

En nu, hoe zal hij zich hier houden? Daar aller oog en aandacht op hem gevestigd was, ieder hem even bedaard aanzag, voelt hij het zeer wel, dat elk woord in zijne rede den stempel van bedachtzaamheid behoort te hebben. Hij loopt daarom niet terstond weg met het groot gevoelen, dat FARAO van hem had; hij antwoordde hem, zegt het Verhaal, „ *Het* „ *is buiten mij:* GOD *zal* FARAO's *welstand* „ *aanzeggen.*" (*h*) „ Zoo ik het geluk „ heb," wil hij zeggen, „ om u, mijn „ Vorst! de ware meening van uw nachtge- „ zigt te kunnen uitleggen; laat GOD daar

„ dan

(*g*) vs. 15. (*h*) vs. 16.

„ dan alleen de eer van hebben: Hij, de
„ Alwetende, ziet alleen in het donker toe-
„ komende; Hij alleen kan er dus eene Open-
„ baring omtrent doen! Intusschen make u
„ dit nachtgezigt toch niet verlegen; GOD,
„ hoop ik, heeft met u het kwade niet voor:
„ hoe ligt zou het kunnen strekken, om u
„ een' wenk te geven nopens iets, dat voor
„ u en voor uw uitgebreid gebied van bij-
„ zonder belang en voordeel zal kunnen
„ zijn."

Hier herkent men in JOZEF den man, die zeer wel wist, hoe men aan het hof moet verkeeren: met grooten moet men voorzigtig omgaan. Het kostte HANANI, den ziener, de gevangenis, omdat hij ASA de nadeelige gevolgen van zijne verbindtenis met de *Syriers* had durven voorstellen; (*i*) JOHANNES den Dooper kostte het zelfs het hoofd, omdat hij HERODES zijn wangedrag voorhield.

Intusschen ging JOZEF hier zijn' pligt niet te buiten; waar toch is er geboden, dat men zijnen naasten ontijdig zal verschrikken? behooren wij hem integendeel niet tot opbeuring te zijn, zoo lang dit, behoudens een

(*i*) 2 *Kron.* XVI.

een goed geweten, kan geſchieden, gelijk hier het geval was?

Hierop kwam FARAO met zijne droomen zelfs voor den dag. (*k*) Hij verbeeldt zich, namelijk in den ſlaap, aan de rivier (de *Nijl* genaamd) te ſtaan: bij die gelegenheid zag hij zeven koeijen uit de rivier opkomen, welke, na aan hare oevers gegraasd te hebben, zich in de rivier gebaad hadden. Deze koeijen waren buitengemeen in het vleesch, zeer vet.

Dan ziet, kort daarop kwamen zeven andere te voorſchijn, geheel rank, zoo mager, als men die ooit zag; en hetgeen wel het wonderlijkſte was, beſtond dáárin, dat deze laatſten de eerſte inſlokten en opaten, zonder dat men konde zien, dat zij in het minst daarvan dikker geworden waren.

Na dezen droom ontwaakte de Koning; doch hij ſliep ſpoedig weder in, en toen had hij een ander nachtgezigt. Zich aan een gezaaid ſtuk koornland bevindende, liet hij zijn oog op zeven aren vallen, welke ongemeen groot en vol waren, uit éénen halm opgeſchoten, en zoo zwaar beladen, dat men die nooit ſchooner en vetter zien kon; doch het-

(*k*) Zie vs. 17—24.

hetgeen hier alweder zeer zonderling was, diezelfde halm, of liever een ander, bragt daarop zeven aren voort, maar zonder korrels, of indien zij er al eenige hadden, zoo waren die ongemeen ſchraal, dun, en de korrels genoegzaam verteerd, alsof een brandende oostenwind die geheel verzengd had: ook deze dunne aren aten de vette op, gelijk de magere koeijen de vleezige. Dit was zeker vreemd, nog zeldzamer dan het opëten der koeijen, welke anders geene vleeschëtende dieren zijn; hier toch verſlond de eene plant de andere; maar het was een droom, en daarin vermengen zich niet zelden de vreemdſte dingen. — Deze droomen nu, zegt FARAO, had hij gehad, terwijl niemand der *Egyptiſche* wijzen in ſtaat was geweest, hem die uit te leggen.

Hier dienen wij, in het voorbijgaan, op te merken, dat deze nachtgezigten voor het grootſte gedeelte wonderwel vlijen in het land, waarin FARAO zich bevond. Van den *Nijl*, eene groote rivier, welke in het *Etiöpisch* gebergte ontſpringt, ontleent *Egypte* deszelfs vruchtbaarheid geheel en al; in den winter zwelt die zoodanig, dat de landen, aan beide oevers gelegen, zeer ver, men zegt zelfs het geheele vlakke land van *Egyp-*

te, hetwelk tusſchen twee rijen van bergen in ligt, daardoor geheel onder water gezet worden. Als deze rivier in het laatst van September afloopt, laat zij een vetachtig ſlijk achter, waarop men vervolgens het graan zaait, hetwelk dan wel eens zoo ſterk tiert, dat het niet vreemd is, van ééne korrel er honderd te winnen. Dit zijn dan vruchtbare jaren; maar rijst de *Nijl* minder hoog, dan geeft het een ſlecht gewas; en er komt in het geheel niets voort, wanneer hij in zijne boorden beſloten blijft: alsdan volgt er hongersnood. Voor het overige is *Egypte* zeer rijk in vee. Ook heeft dit land, meer dan andere ſtreken, dikwijls veel te lijden van den verzengenden oostenwind, omdat deze, van uit de heete woestijnen van *Arabië* komende, in zeer korten tijd het gezaaide dikwerf geheel doet verdorren: om er nu niet bij te voegen, dat men berigten heeft, welke melden, dat men daar mede eene ſoort van koorn aantreft, welke gemeenlijk uit een' ſtoel *zeven halmen* geeft. Dit heldert ons niet weinig den droom op van vette en magere koeijen, van volle en dunne aren; en bevestigt dus tevens in vele opzigten zelfs de waarheid van de letter des Geſchiedverhaals.

Doch,

Doch, hooren wij nu eens, hoe JOZEF over die droomen dacht! hij verklaarde dezelve op eene zeer ongedrongene en natuurlijke wijze: „ *De zeven ſchoone koeijen*," zegt hij, „ *zijn zeven jaren: de zeven ſchoone* „ *aren zijn ook zeven jaren: de droom is* „ *één*....(*l*) Dat wil eenvoudig zeggen: „ die „ zeven ſchoone koeijen beteekenen zeven „ vruchtbare jaren, welke geregeld op el- „ kander zullen volgen: de zeven magere „ koeijen zeven ſchrale jaren, welke nader- „ hand zullen plaats hebben; dan zal het „ land weinig, genoegzaam niets dragen. Dat- „ zelfde verbeelden die zeven volle en dun- „ ne aren: de laatſte jaren zullen geheel „ verteren wat er van de eerſte en vrucht- „ bare zal beſpaard zijn. Dat deze twee droo- „ men, welke zoo veel gelijkheid hebben, „ zoo kort op elkander volgden, was een „ bewijs, dat de zaak van GOD vast beſlo- „ ten was, en dat Hij haastte, het niet lang „ zou uitſtellen, om dezelve te doen; en „ derhalve, dat het onheil, daarin bedreigd, „ hetwelk na verloop van eenige jaren te „ wachten was, door geene gebeden, door „ gee-

(*l*) vs. 26 — 32.

„ geene boetvaardigheid zou kunnen afge-
„ wend worden."

Ieder merkt van zelf, dat JOZEF zoo ſtellig niet zou hebben durven ſpreken, indien hij niet verzekerd was geweest, dat hij door eene bijzondere ingeving van GOD ſprak; hoe ligt zou hij anders door de uitkomst niet hebben kunnen beſchaamd worden?

Zoo had JOZEF dan aan de begeerte van FARAO voldaan, en daarbij had hij het gevoegelijk kunnen laten berusten; ondertusſchen drong hem de menschlievendheid, om den Vorst bij deze gelegenheid eenen raad te geven, welke tot zijne eigene veiligheid en het behoud van het land konde ſtrekken; en deze beſtond hierin, (*m*) dat FARAO bij tijds naar een kundig man moest omzien, die in de zeven vruchtbare jaren een vijfde gedeelte van het gewas mogte opleggen, dat men in *Egypte* in onderaardſche kuilen gewoon is te bewaren, daar het, beſloten zijnde, vele jaren goed blijft: met deze voorzorg zou er dan nog ſpijze zijn in het land, als de ſchaarſche tijd weinig of niets opleverde.

Maar, zal hier welligt iemand denken, ſtak er

(*m*) vs. 33 – 36.

er dan in dien raad zoo veel verſtand, dat er, buiten JOZEF, niemand zoo ligt om zou gedacht hebben? Doch men bedenke, dat als wij eerst iets weten, ons dan doorgaans die zaak niet van zulk een belang ſchijnt; ook was het opleggen van den voorraad voor de ſchaarſche jaren het mede juist niet, dat men dien raad had te bewonderen: immers, daar behoort zulk een groot verſtand niet toe, om te weten, dat diegene, welke tijdig wat beſpaart, naderhand ook wat heeft; maar hier kwam het vooral aan, om het goed en gaaf te bewaren voor *zeven* jaren. In het klein heeft men dat in *ſchuren* wel eens zien mislukken, en hier moest een middel bedacht worden, om het *zeven* jaren onder den grond voor bederf te beveiligen: was dat zoo eene geringe zaak, waarom er dan niet meer gebruik van gemaakt?

Maar zou nu het opleggen van het *vijfde deel* toereikende zijn voor *zeven* jaren, als het land genoegzaam niets zou voortbrengen, zoo voor *Egypte* als de omliggende landen? Doch men merke hier op, dat er in *Egypte* op verſcheidene plaatſen velden zijn, welke viermaal in het jaar een' overvloedigen oogst opleveren, waartoe de ſterke werking van de zon, op zulk een' vochtigen en door de Na-

tuur gemesten grond, met achterlating van het vruchtbare slijk, wanneer de *Nijl* in zijne oevers terug keert, zeer veel bijbrengt: het enkele, veel meer het dubbele deel der vruchten van zulk een land moest de grootste magazijnen vullen.

Deze raad nu, ten bewijze, dat dezelve nog al wat inhield, bevicl den Vorst dan ook ongemeen; ja, alle zijne rijksgrooten, van wie hij thans omringd was, konden niet nalaten, dien goed te keuren. (*n*)

Maar waar nu den man gevonden, aan wien men dat gewigtige werk kon toebetrouwen? Hieromtrent beraadde FARAO zich niet lang: hij sloeg zijne knechten, den rijksgrooten, voor, JOZEF te benoemen; deze toch had in het geven van dien raad getoond een man te zijn van ongemeene kennis: wien zou men daartoe dan al beter vinden? (*o*) Niemand dezer hooge beambten eenen anderen durvende voorstellen, schoon er onder hen welligt deze en gene zal geweest zijn, die zich met dezen post zeer vereerd zou gevonden hebben, stelde FARAO JOZEF in hunne tegenwoordigheid in die hooge waardigheid; hij benoemde hem tot zijn' eersten staats-

(*n*) vs. 37. (*o*) vs. 38.

ſtaatsdienaar, *tot Groot-Vizier*, gelijk men nu zou zeggen; nam, ten bewijze daarvan, den ring, waarop het vorſtelijk zegel gegraveerd was, van zijn' vinger, en ſtak denzelven aan dien van JOZEF; daarbij voegende: „ *ziet, ik heb u over gansch Egypte geſteld.* „ *Gij zult over mijn huis zijn, en op uw be-* „ *vel zal al mijn volk u de hand kusſen;*" onderdanigheid bewijzen; eene volkomene onderwerping betoonen. (*p*) — Terſtond deed men hem daarop het prachtige ſtaatskleed aan, beſtaande in een linnen onderkleed, met een' witten mantel van het fijnſte en kostbaarſte lijnwaad, eigenlijk het *Byssus* der Ouden, eene vorſtelijke dragt, en hong hem eene gouden halsketen om; zoo vorſtelijk en priesterlijk toegerust, voerde men hem op 's Konings tweeden wagen door de ſtad, met een' uitroeper vooruit, roepende: „ *buigt de kniën, valt voor hem neder!* (*q*)

Zoo ſchonk FARAO hem de hoogſte magt en aanzien na zich zelven, behoudende alleen den troon: dit is het hoofdzakelijke, vervat in den voorgelezen' Tekst, waarin niets voorkomt, dat eenigzins duister is, of eene bijzondere verklaring behoeven zou; alleen wilde

(*p*) vs. 40, 41. (*q*) vs. 42, 43.

de ik maar aanmerken, dat de uitdrukking: „ *op uw bevel zal al mijn volk u* (*de hand*) „ *kusſen*," (*r*) het best, zonder eenige invulling, dus zou kunnen genomen worden: „ *mijn volk zal uwe bevelen kusſen*," dat is: „ zich naar uwe bevelen rigten, eene vol- „ komene gehoorzaamheid bewijzen;" liggende daarin, dat FARAO zijn gezag in alles zou handhaven.

Hierop gaf de Vorst JOZEF eenen nieuwen naam: de naam, dien hij als ſlaaf gevoerd had, moest nu in eene eeuwige vergetelheid geſteld worden; hij noemde hem ZAPHNATH PAANEAH, (*s*) in de *Egyptiſche* taal, zoo men wil, zoo veel beteekenende als: „ *Open-* „ *baarder van verborgenheden*," ter bewaring van de gedachtenis zijner uitgelegde droomen; of, volgens anderen, zoo veel zeggende als: „ *weldoener des lands*:" de ſchoonſte eertitel, welken hij dragen kon, en dien hij zich naderhand door zijn gedrag en gezag ook heeft waardig gemaakt.

Eindelijk huwde de Vorst hem ook uit aan ASNATH, de dochter van POTIFERA, den Vorst en Priester van de ſtad *On*, naderhand *Heliopolis* (de *Zonneſtad*) geheeten, als aan de

(*r*) vs. 40. (*s*) vs. 45.

de zon gewijd, door welk huwelijk hij in den adellijken ſtand werd overgebragt, hoedanig men destijds de bedienaars der Godheid beſchouwde, en *Egypte* toen, gelijk men weet, geen' anderen adel kende.

Na het voltrekken van dit huwelijk deed de nieuwe Staatsdienaar in deze betrekking eene reize door *Egypte*, dadelijk werkzaam zijnde in zijnen post, (*t*) terwijl het ſlot van den Tekst ons herinnert, op welken tijd deze verheffing voorviel: „ *zijnde hij dertig* „ *jaren oud als hij ſtond voor het aangezigt* „ *van* FARAO, *Koning van Egypte.*" (*u*)

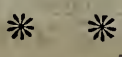

Dit acht ik genoeg ter opheldering van den Tekst.

Rijk van leering is ook dit gedeelte van JOZEFS leven, waarbij ik U thans nog heb willen bepalen. Wij zien er uit:

1. hoe GOD, in den weg zijner voorzienigheid, niet gewoon is bij overhaasting te werken, maar altoos bedaard, met bijzonder overleg, waardoor al zijn doen eene vastigheid verkrijgt, en zigtbaar het merk van wijsheid draagt. Dit hebben wij, gelijk in vele

(*t*) vs. 45: (*u*) vs. 46.

le andere gevallen, bijzonder in het voorbeeld van JOZEF, gezien; het was nu al eenige tijd geleden, dat hij in twee zonderlinge droomen een' wenk van hooger hand had ontvangen, dat hij eenmaal boven zijne broederen zou verheven worden; maar hoe lang moest hij daarnaar wachten; wachten in eenen weg, die de uitkomst daarvan hoe langer hoe duisterder maakte? Genoegzaam *dertien* jaren waren er reeds verloopen; en wat viel er ſedert dien tijd niet voor? Door zijne broederen verkocht, was hij als lijfeigene *tien* jaren in dienst van POTIFAR; naderhand *drie* jaren in de gevangenis, zonder dat er zich eenige hoop opdeed, dat zijne omſtandigheden eenen anderen keer zouden nemen; vooral, ſedert hij bijna *twee* jaren te vergeefs gewacht had, dat de Schenker zijn redder zoude wezen! Wie zou daaronder niet trooſteloos of moedeloos geworden zijn?

Wat mag GOD daar toch mede voor gehad hebben? niets anders, M. W.! dan zeer wijze oogmerken; laat ons daar toch geen oogenblik aan twijfelen: niet alleen tot beproeving zijner deugd en lijdzaamheid, maar ook van zijn vertrouwen op GOD, om daaraan zelfs in het vervolg eene meerdere vaſtigheid te geven, en hem daardoor tevens

te

te vormen voor dat verheven aanzien, waartoe de Voorzienigheid hem eenmaal bestemd had. Trouwens, had de Schenker aanstonds na zijne verheffing aan hem gedacht; was hij daarop dadelijk uit den kerker ontslagen, hoe ligt zou hij dat dan niet kunnen beschouwd hebben als een gevolg van zijn eigen overleg, door zich tijdig van de gelegenheid te bedienen, om de gunst en voorspraak van dien hoogen ambtenaar te verwerven; en hoe weinig zou hij GOD daarvan dan de eere gegeven hebben! — Was hij vroeger aan het hof gekomen, en had FARAO hem eerder tot dat aanzien verheven, waartoe hij naderhand met zijn *dertigste* jaar eerst opklom, zou hij dan wel zoo bekwaam geweest zijn tot dien post als nu? — In voorspoed zou hij welligt bedorven zijn geworden; in weelde zijne beste jaren gesleten hebbende, zou hij aanlediggang gewend zijn geraakt, en wat was er van zulk een' Regent te wachten geweest? Neen, juist de staat van dienstbaarheid noodzaakte hem tot een ingetogen, tot een arbeidzaam leven, tot getrouwheid in zijnen dienst; en hoe wonder kwam hem dat naderhand niet te pas, toen hij in het vervolg geroepen werd, om niet voor zich zelven, maar ten nutte van het algemeen, te leven! Wat had hij voorts in dien tijd geene gelegenheid,

om

om de zeden en gewoonten van het land te leeren kennen; om hetgeen daaraan te verbeteren zou zijn, naderhand zoo veel te beter te kunnen ondernemen; om zich regt gemeenzaam te maken met de landtaal, welke een Vorst toch wel behoort te verſtaan, en die een vreemdeling, gelijk hij was, toch niet zoo ſpoedig magtig wordt?

Jonge lieden! leert hieruit, om uwe bevordering nimmer bij overhaasting te zoeken. Ambten te bekleeden, waartoe men zich niet eerst behoorlijk bekwaam gemaakt heeft, zijn naderhand tot een' bitteren last, en in plaats dat men er zijne achting bij de wereld door zou bevorderen, zullen verſtandigen en weldenkenden u veeleer voor zoodanige posten onwaardig keuren, en wenſchen, dat dezelve in andere handen mogen overgaan!

En daarom, wendt uwen tijd en uwe krachten met vlijt aan, om vele kennis en bekwaamheid te verwerven: dit is een ſchat, welken gij niet alleen voor u, maar ook voor het algemeen, opzamelt. Met geld kan men ja veel doen, maar door kennis nog oneindig meer; menig verſtandig man heeft zonder geld, door de aanwending zijns verſtands en de kracht van zijne regterhand, geheele landen uit den nood gered: leest de geſchiede-

nis

nis van JOZEF in haar vervolg, dáár zult gij zien, hoe die zonder eigen vermogen, door zijne wijsheid, zijn geheel geslacht en de gansche *Egyptische natie* den dood ontrukte.

Ja, laat ons allen hier zien, hoe gelukkig het voor het menschdom is, dat een goed en wijs GOD de wereld regeert: JOZEF was door Hem bestemd, om niet alleen een groot volk in het leven te bewaren, maar der oude kerk in dien tijd ook tot een' steun te zijn; en door dien weg haar te stellen in de volle bezitting der beloften, eertijds aan ABRAHAM gedaan: kon hij dan ooit in betere handen vallen, om hem daartoe op te leiden, dan in die van zijnen GOD, die de beste opvoeder is?

O ja, mag men van den Heere zelven geleerd worden, dan bezit men eerst ware wijsheid; en mag men dan zitten bij de Koningen, bij de Prinsen, of Regters, dan woont er eere in den lande; dan ontmoeten goedertierenheid en waarheid elkander, terwijl geregtigheid en vrede zich onderling omhelzen.

Intusschen, hoe langzaam de bevordering van JOZEFS verlossing en verhooging voortging, zij geschiedde echter, in zekeren zin, langs den kortsten weg: ook dit behooren wij hier

2. in GODS handelingen op te merken. Had POTIFAR hem ontslagen, en hem door den tijd in eenig aanzien gebragt, hoe lang zou dat toch niet geduurd hebben? Bij het leven zijner vrouw zou hij dat bezwaarlijk hebben durven ondernemen: dan ziet, toen het GODS tijd werd om te werken, rijst het licht in *eens* uit de duisternis; wordt het op *eenmaal* volkomen dag! „ Op *één* „ oogenblik," zegt een bevallig Schrijver, „ sloeg GOD de grendelen van zijne gevange- „ nis open, en verloste hem eens vooral van „ alle geledene smart, vrees, hoon, ellende: „ *één* uur verwisselt zijne boeijen in gouden „ ketenen, zijne slaafsche kleederen in eenen „ fijnen prinselijken mantel, zijnen kerker in „ een paleis; en JOZEF, die nog zoo kort „ te voren een lijfeigene, een slaaf was, zit „ nu in groote eer op eenen koninklijken „ wagen, en ziet, hoe al het volk, met „ neêrgebogene kniën, waaronder zelfs PO- „ TIFAR, zijn Meester, die hem voor weini- „ ge oogenblikken nog zijne gestrengheid „ deed gevoelen, hem uitroept voor 's Lands „ Vader, den gebieder van het magtig *Egyp-* „ *te!*"

Zoo waarachtig is het, Toehs.! dat, als GOD de deugd beloont, Hij gewoon is dit

regt

regt Goddelijk te doen: dit is de erve der knechten des Heeren, en hun loon is uit GOD! Niet, Gel.! of de ware deugd *altoos* dit voorregt genoot in dit leven, o heen, brave menschen hebben dikwijls met zware rampen te worstelen tot den dood toe; maar daarom wacht de hoogste eer hun hier namaals, naar dat woord van JEZUS: „ die „ overwint, dien zal het gegeven worden „ met mij te zitten op mijnen troon, gelijk „ ik overwonnen heb; en gezeten ben met „ mijnen Vader op zijnen troon!"

Wel, zijt dan getrouw tot in den dood; getrouw aan uwen pligt, wat die ook van u vordere: getrouw aan de deugd, welke opofferingen die ook van u eische: getrouw aan GOD in alles, wat Hij, als de Vrijmagtige, immer over u zoude kunnen en willen gehengen: en zijt verzekerd, dat gij eenmaal de kroon des levens daarvoor zult ontvangen!

3. Gelijk het geluk van ieder mensch in GODS hand is, zoo is de zegen en welvaart van een geheel Volk en Land ook volkomen van Hem afhankelijk; laat deze mijne derde aanmerking zijn: en hoe duidelijk wordt dit niet bevestigd door hetgeen ons voorkwam in dat gedeelte der Geschiedenis, hetwelk

wij thans mogten beschouwen! Trouwens, hingen de vruchtbare en onvruchtbare jaren van een blind geval af, hoe kon JOZEF dan tot FARAO gezegd hebben, toen deze hem zijne droomen voorleide: „ FARAO's *droom* „ *is één: hetgeen* GOD *is doende* — dat Hij „ van meening is te doen — *heeft Hij den* „ *Koning te kennen gegeven.*" (*y*) O neen, er is niets bij geval; ook het kleinste staat onder GODS bestuur: een droom kan, zoowel als eene gedachte, de oorzaak van groote veranderingen worden.

Men vergete dan toch GOD nooit bij het genot van zijne zegeningen; men vrage nimmer twijfelmoedig: „ wie zal ons het goede „ doen zien?" O neen! het moet hier veel meer altijd met eene bijzondere dankerkentenis zijn:

Van de velden, uit de stroomen,
Uit de diepten van de zee,
Uit de wolken, van de boomen,
Deelt Ge ons milden zegen meê;
Jaren, maanden, dagen, stonden,
Altijd, Vader! ondervonden
Wij uw liefde en uwe magt:
Eeuwig zij U eer gebragt! (*x*)

4. Ver-

(*y*) vs. 25. (*x*) Evang. Gez. XXIX. vs. 6.

4. Vergunt mij, ten slotte, nog alleen deze vierde aanmerking, welke te duidelijk in den Tekst ligt, om ze geheel voorbij te gaan: „ in aanzienlijke eerambten geplaatst, „ moet men zich nimmer vergenoegen, om „ allen luister alleen van zijn ambt te ont„ leenen, maar denzelven trachten achtings„ waardig te maken door een prijswaardig „ gedrag, ter bevordering van het waar be„ lang van Land en Kerk." Dit was het eerste, hetwelk JOZEF na zijne verheffing bewerkstelligde. (y): Doet men dat, en is men door eerlijke wegen aan zulk een' post gekomen, dan is het eene belooning voor de deugd, zich in zulk een' werkkring geplaatst te zien. En zou de ware Christen zich daarover niet verblijden? of zijn wij alleen geschapen voor ons zelven? moet de Christen alleen zien op hetgene zijnes is, en ook niet te gelijk op hetgeen eens anderen is? Zeker, hier is het: „ dien veel gegeven is, „ van dien zal ook veel geëischt worden." Een ieder gebruike dan zijn talent, zijne gaven, welke GOD hem gegeven heeft, toch wel; eenmaal zal het dan ook te zijnen opzigte wezen: „ wel, gij goede en getrouwe „ dienst-

(y) vs. 45.

„ dienstknecht! over weinig zijt gij getrouw
„ geweest, over veel zal ik u zetten; ga in
„ in de vreugde uwes Heeren!

Zoo hebben wij U dan, M. W.! sedert eenigen tijd bezig gehouden met de voortreffelijkheid en de hooge waarde der deugd, uit bijzonderheden, uit het leven van JOZEF ontleend. — Wij hebben die in vier bijzondere tafereelen, zoo als die in MOZES eerste Boek voorkwamen, (z) trachten te schetsen: U de deugd vertoond, als: zwaar bestreden, doch niet overwonnen; als onderdrukt doch beschermd; als onedelmoedig behandeld; en, ten laatste, als in zegepraal.

Hierbij wenschen wij het nu te laten berusten; U hartelijk toebiddende, dat hetgene ik daarvan heb opengelegd, als met eene ijzeren griffie, en met de punt eens diamants, diep, zeer diep moge gegraveerd worden in ons aller harten!

Jongen en ouden, dienstbaren en vrijen, aanzienlijken en geringen! in één woord, gij allen, die mij heden hoort! laat U, een slot-

te,

(z) Hoofdst. XXXIX. XL. XLI.

te, uit alles, dit nog bij korte herhaling tot eene les zijn, en zoekt die toch nooit te vergeten:

De weg des kwaads ſchijnt in 't begin
  Wel ſchoon, waar 't oog zich wende;
Maar 't voortgaan heeft gevaren in,
  Zijn einde is droeve ellende.
Het pad der deugd is naauw en ſteil;
  't Schijnt moeilijk op te treden:
Maar in het voortgaan vindt men heil,
  Aan 't einde zaligheden.

(GELLERT.)

Amen.